EDITURA UNIVERS

Oriunde l-am clasa pe Julien Green, apropierea dintre opera sa și celelalte opere contemporane nu poate fi decît arbitrară. Singurătatea sa e desăvîrșită. [. . .] Creația lui e în afara modelor, a preocupărilor, a faptelor epocii. [. . .] Cît despre romanele pe care le scrie, ai putea crede că sînt contemporane cu cele ale lui Hawthorne sau Dickens.

GAËTAN PICON

Lei 6,50

128

1970

JULIEN GREEN • MIEZUL NOPȚII

JULIEN GREEN

MIEZUL NOPȚII

COLECȚIA MERIDIANE

Desenul copertei de *A. Dumitrache*

Julien Green

MINUIT

Julien Green

Miezul Nopții

Traducere de LUCIA DEMETRIUS

Editura univers

București, 1970

PRIMA PARTE

I

Către sfîrşitul unei zile de iarnă, sub un cer cenuşiu măturat de un vînt de gheaţă, o trăsură înainta în trap mărunt pe marginea ogoarelor arate. Era unul dintre acele vehicule care nu se mai văd decît în provincie, un soi de cutie neagră cocoţată pe nişte roţi prea mari, cu perdele de postav la ferăstruicile uşilor, cu două facle de metal la dreapta şi la stînga birjarului.

Drumul devenea din ce în ce mai îngust şi mai prost. Trebuiau urmate, cu riscul de a rupe o osie, făgaşurile adînci săpate de căruţele ţărăneşti în pămîntul moale şi compact în acelaşi timp, fără a lua în seamă linia dreaptă. Calul costeliv se poticnea aproape la fiecare pas de pietrele mari, presărate pe drum. Acum mergea la pas, cînd birjarul trase de hăţuri şi-l opri de-a binelea.

Se aşternu o tăcere scurtă, în timpul căreia se auzi şuierul ascuţit al vîntului, apoi perdeaua uneia dintre ferăstruici se ridică dintr-o dată, geamul fu coborît, şi o voce aspră întrebă dinăuntrul trăsurii ce se întîmplă. Omul, fără să se întoarcă, arătă drumul cu

vîrful biciului. Gras şi roşu la faţă, părea legat de capră prin pătura înfăşurată în jurul picioarelor, şi tot trupul lui era atît de mare, încît pregetai a crede că se putea cocoţa pe locul lui şi se putea coborî fără ajutorul cîtorva persoane.

— Ei, ce e? rosti glasul. Şi, pentru că birjarul stătea neclintit, glasul porunci: Să porneşti numaidecît, sau nu-ţi mai dau bacşiş.

El aşteptă o clipă de parcă s-ar fi gîndit la urmările acestei ameninţări, puse biciul jos şi, cu capul ţeapăn, începu să strige în vînt că n-avea să meargă mai departe.

— Să porneşti numaidecît sau nu-ţi mai dau bacşiş, urmă vocea.

În aceeaşi clipă un cap cărunt de femeie se ivi la fereastră. Trăsăturile lui ascuţite şi aspre exprimau o voinţă neînduplecată. Ochiul negru fulgera drumul potrivnic, făgaşul vinovat.

— Să porneşti numaidecît, sau...

Geamul fu închis cu mare zgomot, perdeaua trasă cu o mînă furioasă. Omul apucă biciul trîntind o înjurătură, iar calul, sub loviturile care îi şfichiuiau crupa, o porni iar la drum.

Spre dreapta, cîmpurile se întindeau la vale pînă la marginea unei păduri dese şi a zidurilor lungi, albe, ale unei mari gospodării singuratice. În stînga, privirea urca nestingherită în vîrful unei coline pe care se căţăra drumul. Pe partea asta nici un copac, nici o casă n-o opreau, şi vîntul se năpustea în valuri peste pămîntul gol.

Trăsura mai săltă cîteva minute prin făgaşuri, apoi o zdruncinătură mai zdravănă decît

cele dinainte o scutură de fu cît pe-aci să-i sară faclele din suporturile lor. Birjarul trase cu amîndouă mîinile de hăţuri ca să ridice calul care fusese gata să cadă. Animalul se opri, omul înnodă liniştit frîiele şi agăţă nodul de cîrlig. Aproape numaidecît geamul şi perdeaua fură ridicate cu un zgomot războinic, iar femeia se aplecă peste fereastră mult mai nemulţumită decît adineauri şi întinse o mînă în mănuşă neagră, cu degetul arătător tremurînd de furie aţintit înainte.

— Îţi poruncesc, începu ea, îţi poruncesc... Mergi înainte... Am să mă plîng...

Vîntul îi reteza frazele şi părea că-i înfundă înapoi, în gură, sunetul cuvintelor. Atunci strînse pumnul şi-l lovi pe birjar în singurul punct în care îi era cu putinţă să-l ajungă, dar violenţa nu avu nici un efect, fie că lovitura fusese dată fără puterea necesară, fie că mai multe straturi de veşminte şi de pături o ocroteau pe victimă. Femeia se aplecă ceva mai mult şi începu să-l ocărască pe birjar căruia nu-i vedea decît spatele larg şi bombat sub haina de stofă groasă, albastră. Spatele acesta luă dintr-o dată un aer de încăpăţînare uriaşă, şi nu se clinti. Timp de o clipă femeia tăcu, căutînd o ocară grea, ultima.

— Tîlharule! strigă ea în cele din urmă, cu un glas răguşit.

Nici o tresărire nu dovedi că fusese auzită. Mirarea o făcu să ridice sprîncenele, apoi păru că trăsura o înghite, iar geamul şi fereastra fură chemate pentru a treia oară să-şi îndeplinească rostul.

În vremea aceasta se deschidea cealaltă ușă și o femeie tînără, de vreo treizeci de ani, cobora în cîmp. Era înaltă, avea un mers încet și stîngaci, care dovedea o timiditate adîncă. Înfășurată într-o haină de călătorie de sub care se vedea ieșind marginea unei rochii negre, părea că nu se simte la largul ei în aceste vestminte și ai fi spus că e o țărancă ce ducea dorul șalului ei cu franjuri, al fustei de postav gros. Își cufundă de cîteva ori mîinile în buzunarele paltonului, ca să le scoată apoi afară, cu un aer nedumerit. Fața ei plină și blajină păstra încă o expresie copilărească deși primele zbîrcituri se desenau ușor pe ea, și ochii mari, căprui, plimbau în jurul lor privirea caldă și rănită a sufletelor slabe pe care viața le chinuiește, în pofida bunelor lor intenții.

Ea se întoarse cu spatele la vînt, privi cerul, și se pierdu într-o visare dureroasă care făcu să-i lunece lacrimi pe obrajii rotunzi. O pală de vînt mai puternică fu gata să-i smulgă pălăria neagră cu boruri plate și ea și-o opri cu o lovitură de palmă bruscă, gest ciudat, care cuprinde toată falsa energie a celor timizi.

Tresări la zgomotul portierei care fu trîntită și o văzu dintr-o dată în fața ei pe cea care o întovărășea.

— De ce ai coborît ? o întrebă aceasta supărată. Omul ăsta a fost groaznic de necuviincios cu noi. Trebuie să-i spui că n-ai să plătești cursa dacă nu ne duce pînă sus.

— Ascultă, Marie... începu tînăra femeie.

O răbufnire de vînt o izbi în obraz și o făcu să tacă. Închise ochii și plecă fruntea.

— Stă acolo și-și bate joc de noi, strigă Marie. Nu vezi cu cîtă obrăznicie ne întoarce spatele ! Din pricina lui o să mergem prin noroi.

Înfuriată de vîntul care îi smulgea cuvintele, bătu din picior de parcă ar fi vrut să arate pămîntul pe care îl ocăra. Femeia cea tînără îi puse o mînă pe braț.

— Dar e aproape, Marie. Am ajuns.

— Ce-mi pasă mie că e aproape ? Principiul e atins.

Îi răspunse un gest larg, disperat. Pentru Blanche, ce principiu mai merita să fie apărat împotriva unui birjar de piață ?

— Va să zică dai înapoi, Blanche ?

— Da. Să aștepte aici.

Porunca asta fu transmisă cu o voce răgușită, și cele două femei porniră, tăcînd, pe o potecuță care urca peste cîmpuri pînă în vîrful colinei. Marie mergea înainte ; era o făptură mică, dreaptă și slabă, care își purta cu un fel de eleganță vestmintele prost croite. Cu umerii nemulțumiți, cu piciorul nervos, urca panta cu un pas furios, care ar fi dus-o la o depărtare de zece ori mai mare fără să obosească. Blanche venea anevoie în urma ei, tîrîndu-și greutatea trupului mare, care părea totdeauna în luptă cu o voință slabă. În sfîrșit ajunseră pe un platou mic, de pe care se vedea pînă departe. Noaptea cădea repede, de parcă vîntul ar fi luat lumina cu fiecare răbufnire a lui. Cu toate astea mai zăreau

încă acoperişurile cenuşii ale oraşului pitit într-o văiugă, copacii din grădina publică şi marile rezervoare ale uzinei de gaz.

Marie se uită la ceas.

— Avem douăzeci de minute, spuse ea.

Douăzeci de minute, se gîndi Blanche. Aproape atîta timp cît ar fi trebuit ca să alerge acolo, să rostească un cuvînt hotărîtor, miraculos, care ar împiedica tot. Pentru că o femeie mai dibace n-ar fi făcut ceea ce făcea ea. Ştia asta de jumătate de ceas. Se gîndise în trăsură, în vreme ce vara ei îi vorbea despre vizitiu. I se părea chiar că niciodată în viaţa ei nu avusese idei atît de limpezi.

— Acum, cînd sîntem singure, spuse deodată Marie ridicînd glasul, ţin să-ţi repet că nu-ţi pot încuviinţa purtarea. Ar fi trebuit să fii acasă la tine, să te ocupi de fata ta, de gustarea fetei tale, de lecţiile fetei tale. Venind aici, dovedeşti o ultimă slăbiciune, pentru care n-are să-ţi mulţumească nimeni! Ai să suferi, de altfel degeaba, pentru că ceea ce s-a sfîrşit s-a sfîrşit, Blanche, şi trebuie să-ţi intre bine în cap.

Cosi aerul cu braţul şi păru mulţumită de gestul acesta.

— O persoană cu mai puţină experienţă, urmă ea, ţi-ar vorbi despre speranţă. Eu îţi fac serviciul de a-ţi spune, draga mea Blanche, că nu e nici o speranţă.

— Ai dreptate, fără îndoială, răspunse tînăra femeie. Vrei să-mi spui cît e ceasul ?

— Patru fără douăsprezece minute.

Alergînd, alergînd foarte repede, ar ajunge poate la timp, dar se temea de furia verişoarei ei şi sentimentul acesta ridicol o făcu să se ruşineze atît de tare, încît nu îndrăzni măcar să şi-l mărturisească.

— Marie, rosti ea cu greu, ştiu că nu preţuiesc cît tine. Eşti mult mai inteligentă, mult mai puternică... Vreau să-l mai văd o dată, pentru ultima oară. Trebuie, adăugă ea slab.

— Nu eşti oare nebună ? Să-l vezi la gară, fără îndoială, pe peron, în faţa a treizeci de oameni care te cunosc ? Şi, de altfel, e prea tîrziu.

Tînăra femeie îşi plecă privirea înfrîntă spre ea, cerşind îngăduinţa care îi era refuzată ; îşi ţinea pălăria cu palma, înclinînd-o înainte pînă peste frunte.

— Aş fi alergat...

— Blanche, ţi-am jertfit un ceas din timpul meu ca să te întovărăşesc pînă aici. De ce acum îţi calci făgăduiala de a mă asculta ?

De sub borul pălăriei, marii ochi tragici ai Blanchei încercau să priceapă acest raţionament.

— Vezi tu, urmă Marie cu glasul ei precis, care rotunjea fiecare cuvînt şi-i dădea un sens de netăgăduit, pe lume există mii de femei ca tine. Nu faci parte dintre cele care ţin bărbaţii pe loc. Îţi lipseşte... ceva.

Vîntul tăie în două acest discurs şi cele două femei se dădură înapoi, de parcă o putere nevăzută ar fi vrut să le despartă. Cu toate astea, Blanche se apropie numaidecît

de vara ei și se aplecă către ea cu un soi de respect.

— Lasă-l pe omul acela s-o șteargă, strigă Marie. Dacă vrea să plece, înseamnă că nu e pentru tine.

Femeia cea tînără încuviință dînd din cap.

— Eh, în sfîrșit, vorbi mai departe Marie pe același ton, ai avut o idee năstrușnică să vii aici.

— Din altă parte nu se vede trenul. Și mi-a jurat că va face semne cu batista chiar dacă nu mă va zări pe colină.

— Ce fată bună ! Pe cît te prinzi că nici n-are să-i treacă prin cap ? De altfel, aș vrea să știu și eu cum ai să-i deosebești batista, de la depărtarea asta, dintre toate cele care vor flutura la ferestre !

Blanche, cu brațul sprijinit pe cap ca să-i țină pe loc pălăria, se uită la vara ei, și trupul ei mare se clătină întreg, de parcă ar fi primit o lovitură. Nu se gîndise că putea fi greu să-l recunoască pe cel pe care îl iubea. Totuși, inima ei îi puse la îndemînă un răspuns.

— Cele care vor flutura... repetă ea. Dacă voi vedea mai multe, voi putea să-mi spun că una e pentru mine.

— Hm ! În sfîrșit ! Viața are să-ți dea lecții foarte aspre, Blanche. Mai ai cinci minute. Mă duc să te aștept în trăsură. Vă las singuri.

Rostind aceste cuvinte, avu un zîmbet tainic care încuviință tactul și ascuțimea de care dădea dovadă, dar îi păru și rău că nu avea în față o persoană mai instruită decît vara ei,

care să poată gusta istețimea celor pe care le rostise. Lovi ușor, cu îngăduință, mîna Blanchei, și o luă înapoi pe potecă.

Tînăra femeie o văzu coborînd printre ogoare cu un pas săltăreț care o făcea să semene cu o fetiță cu părul cărunt, și compară nepăsarea asta cu tristețea care îi pustia ei inima. Îi părea că cerul lipsit de lumină și vîntul înghețat erau mai aproape de ea decît ființa aceasta omenească, al cărei glas neostenit îi răsuna încă în urechi. Înțelegea că pămîntul poate fi cufundat în cea mai rece și mai crudă noapte de iarnă, de parcă durerea unei singure femei ar fi fost de ajuns ca să cearnă lumea, dar nu ca vara ei să zîmbească părăsind-o. O urmă cu o privire prelungă, jignită, pînă la cotitura drumului.

Își scoase apoi pălăria cu o încetineală plină de grijă, o puse pe iarbă, își propti vîrful pantofului pe borul ei ca să nu-și ia zborul, apoi adună cîteva pietre mari și le așeză de jur împrejurul calotei, ca o coroană. Suvițe lungi de păr i se lipeau de obraz. Atun[illegible]uca cu două degete acest văl negru și-l [illegible] cu o mișcare răbdătoare. Cînd soc[illegible] că [illegible] clipa, scoase o batistă pe care [illegible] scutură [illegible] s-o despăturească, și așteptă. [illegible]ai trecură un minut sau două ; în sfîrșit, [illegible]eratul locomotivei o făcu să tresară și se [illegible]dreptă din mijloc. Trenul se ivi aproape [illegible]maidecît la poalele colinei, atît de mi[illegible] atît de depărtat, încît bietei femei nu-i [illegible]ea nici cu put[illegible] nici drept ca fericirea î[illegible]egii ei vieți să [illegible]greșit de jucăria aceea. Vag[illegible]ele luminate [illegible]

se vadă înăuntrul lor călătorii care stăteau la ferestre, mulţi ridicau geamurile, alţii se aşezau în colţul lor, dar nici unul nu flutură batista; cu toate astea ea făcu semne largi cu batista ei, pînă cînd ultimul vagon pieri cu un zgomot care semăna cu un şchiopătat grăbit. Mugetul vîntului se rostogoli din nou peste cîmpie ca un val uriaş, acoperind tot, răsturnînd tot în întuneric ca în adîncul unei mari prăpastii negre. Dintr-o dată i se făcu frică. Mîna ei dreaptă, zgîrcită pe plăselele unui cuţit, se smulse din buzunarul în care îl ţinea ascuns de un ceas, şi gestul fu făcut înainte ca ea să-şi fi dat seama, atît de mult se gîndise la el. De la prima lovitură, vîrful cuţitului găsi locul pe care degetele îl pipăiseră în trăsură, sub reverele paltonului. Violenţa loviturii o făcu să cadă în genunchi, şi rămase aşa o clipită, înainte de a se prăbuşi. Deasupra ei, batista care îi scăpase din mînă palpita în vînt ca aripa unei mari păsări rănite.

II

A doua zi după această întîmplare, Marie Ladowet stătea în picioare în mijlocul salonului şi vorbea cu două persoane trupeşe, surorile ei, care o ascultau în tăcere. Şedeau în fotolii largi, şi, din pricina greutăţii lor, a oboselii unei digestii întrerupte de un drum, a căldurii bune care domnea în odaie, aveau o atitudine din ce în ce mai moleşită. Una dintre ele, Clémentine, cu coatele sprijinite

pe braţele fotoliului, se cufunda încetişor în adîncul jilţului, şi ceaşca de cafea pe care o ţinea cu amîndouă mîinile se afla la înălţimea nasului ei. O dorinţă insuportabilă de a dormi o silea să clipească din ochi ca un cîine bătrîn, şi îşi spunea că dacă s-ar putea lăsa dusă de ameţeala somnului măcar o frîntură de minut, ar avea în adevăr una dintre plăcerile cele mai rare pe care le-ar putea gusta şi care, fără îndoială, n-ar face rău nimănui, dar nu cuteza în faţa Mariei. Clătină ceaşca micuţă cu o mişcare din încheietura mîinii, numai, aşa ca să-şi arunce conţinutul ei în gură, puse ceaşca alături de ea şi, cu palmele întinse pe pîntece, îşi potrivi spatele în perna spătarului pînă cînd îşi găsi o poziţie bună, apoi căzu în sfîrşit în starea aceea care simulează atenţie şi nu e decît încremenire. În clipa aceea, obrajii ei plini care tremurau de cîte ori dădea din cap, ochii ei de un albastru-deschis, pînă şi urechile mari pe care bandourile cenuşii le lipeau de craniu, tot chipul ei respira o îngăduinţă naivă.

Soră-sa, care era aşezată în faţa ei şi făcea parte din cu totul altă rasă, luneca şi ea în braţele fotoliului, dar era lucidă şi îşi stăpînea deplasarea progresivă a trupului proptindu-şi cu putere tocurile ghetelor negre într-un taburet. În umbră, falca ei grea, privirea energică şi ceva aspru în trăsături te făceau să şovăi asupra sexului ei. Cu mulţi ani înainte, în cursul unei discuţii aşa cum obişnuiau uneori să aibă între ele aceste femei, Marie îi spusese că seamănă cu un preot care şi-a greşit

meseria ; natura sublinia din belşug caracterul acesta ciudat şi, revenind neîncetat la opera ei, dădea ochilor o expresie de şiretenie mai adîncă, aşa cum adăuga bărbiei un colier de fire de păr viguroase şi dese. Tenul ei stricat de boală era plin de vinişoare roşii pe pometii înalţi şi ieşiţi, un fel de tic o făcea să tragă aerul pe nas din cînd în cînd, ridicînd în sus o nară furioasă. Printr-una din acele ironii de care soarta nu oboseşte niciodată, făptura asta cumplită se numea Rose. Îşi înghiţi cafeaua cu o mutră scîrbită şi făcu o strîmbătură. Pe umeri îi atîrna o blană jerpelită, iar prin haina pe care şi-o descheiase se vedea ţesătura tocită a unei rochii de stofă. Ţinea cu două degete chircite un paner mare şi plat, purtat atîta vreme încît nu mai avea formă, şi al cărui pîntece, deşi era gol, se rotunjea puţin. Capul îi era acoperit de o tocă neagră, înfundată pînă în sprîncene. O împinse spre spate ca să-şi dezgolească fruntea, îşi lipi obrazul prelung şi gălbejit de speteaza fotoliului aşa cum l-ar fi pus pe o pernă şi îşi urmări surorile cu ochii ei mici, verzi.

— Văzînd că nu vine, povestea Marie pentru a şasea oară, o chem. Nici un răspuns. E drept că vîntul îmi bătea în faţă. În sfîrşit urc şi eu pe muche, singură.

Povestirea împodobită de amănunte noi, era întovărăşită de mimică. Marie lăsă să treacă cîteva clipe ca să dea auditoriului timpul să-şi închipuie scena, apoi urmă :

— Singură. Ajunsă la mijlocul drumului, am o presimţire. Îmi spun că s-a întîmplat o

nenorocire. Cu toate astea, merg înainte deşi bătea vîntul, ajung...

Luptă cu vîntul, ridicînd coatele la înălţimea ochilor, apoi îşi descoperi deodată obrazul şi întinse braţele cu o mişcare de groază :

— Doamne sfinte, dragele mele ! Era acolo, pe pămînt !

Arătă cu degetul un punct de pe covor, asupra căruia se îndreptară deodată privirile Clémentinei şi ale Rosei, care, nevăzînd acolo nimic extraordinar, se aţintiră din nou asupra povestitoarei. Aceasta, care nu se mai distrase atîta de ani de zile, duse un picior înainte, îşi aruncă umerii spre spate şi-şi căscă cît putu mai mult ochii mici şi strălucitori. După o pauză scurtă, se aplecă puţin şi întinse o mînă :

— Mă apropii... o ating... Blanche ! O strig : Blanche ! Era culcată cu nasul în iarbă, o scutur puţin, capul i se rostogoleşte într-o parte şi mă priveşte cu ochi încremeniţi... Atunci înţeleg. Ah ! scot un strigăt grozav şi o iau la fugă.

Se opri o clipă ca să se reculeagă, şi urmă pe un ton tragic :

— Mă arunc în trăsură ca o nebună şi-i spun birjarului să facă cale întoarsă, să pornească în goana mare spre oraş ! Peste zece minute sîntem în faţa primăriei. Dau năvală în biroul primarului, — nu e acolo —, în salonul lui : se află cu toată familia, cu o societate întreagă. Ajung în mijlocul lor, fac trei paşi, mă clatin, mă înconjoară, îmi dezleagă şireturile...

Povesti pe larg şi cu multă plăcere această parte a istorisirii ei, pentru că aici redevenea ea eroina, şi nu uită nici una dintre atenţiile care îi fuseseră arătate. Primarul, mai ales, se dovedise desăvîrşit : persoana asta însemnată îi pregătise cu mîna lui un ceai cu rom. În sfîrşit, venindu-şi treptat în fire, nu fără a arunca o privire rătăcită asupra acelei adunări care o asculta cu sufletul la gură („unde mă aflu“ ? şoptea ea), sorbise ceaiul dintr-o înghiţitură şi începuse să povestească drama.

Ajungînd în acest punct, Marie nu pierdu ocazia atît de frumoasă de a le istorisi pentru a şaptea oară surorilor ei, care le cunoşteau bine, presentimentele ei, spaimele şi cîteva ameninţări de leşin ! Trebui să ia din nou trăsura cu Blanche, să străbată cîmpurile, să urce pe platou şi să coboare iar scoţînd ţipete.

Un jandarm şi un medic fuseseră trimişi numaidecît la locul sinuciderii. În vremea asta i se dădea Mariei să bea ceva întăritor, ea se simţea din ce în ce mai bine, şi consimţise, la rugămintea primarului, s-o găzduiască pentru o noapte pe fiica verişoarei ei. Aşa că părăsise societatea, se dusese la şcoală ca s-o ia la ea acasă pe Élisabeth, nepoata ei, aşa cum o numeau ea şi surorile ei pe mica lor rudă. Aici tonul se schimba puţin.

— Bineînţeles, urmă Marie, nu ştie că maică-sa a murit. Am instalat-o pe canapea la picioarele patului meu şi a sforăit ca un animal mic în vreme ce eu mă răsuceam în aşternut, fără să pot dormi. Ceea ce m-a enervat mai mult e faptul că nu m-a întrebat nici măcar

o dată de ce se afla la mine şi unde e maică-sa. E lipsită de temperament, ca Blanche. Nu ştiu ce m-a oprit să mă duc s-o zgudui de umeri în mijlocul nopţii şi să-i spun : „Dar plîngi odată, nenorocită mică ! Nu simţi că s-a petrecut o dramă, că eşti orfană !“ În locul ei, cu sensibilitatea mea veşnic trează, aş fi ghicit tot în două minute. E adevărat că la vîrsta ei eram mult mai impresionabilă. Nu se putea cînta o arie în faţa mea fără primejdia de a mă vedea pierzîndu-mi cunoştinţa. O paloare subită (şi îngrozitoare) se răspîndea pe faţa mea cînd se povestea un accident.

Digresiunea asta îi luă oarecare timp. Făcu o schiţă binevoitoare a persoanei care era ea odinioară şi se întoarse fără grabă la un subiect mai anevoios. De vreme ce Élisabeth nu pricepea singură că mama ei era moartă, trebuia să i-o spună cineva. Nu era o sarcină plăcută. Avea să fie vorba, fără îndoială, de strigăte şi de lacrimi, dar cu cîteva cuvinte bune şi mai ales cu tărie, orfana va fi pînă la urmă liniştită. Vorbind astfel, Marie scoase un suspin uriaş, sortit să arate că, în ceea ce o privea pe ea, era la capătul puterilor şi, cum se afla un scaun acolo, se lăsă să cadă pe el.

Odaia în care se petrecea această scenă avea înfăţişarea greu de definit a locurilor în care se scurge o viaţă făcută din manii mărunte. Nu se afla în ea nimic altceva decît ceea ce avea în vedere tihna unei singure persoane, îi măgulea deprinderile şi-i prevenea dorinţele. Oferea spiritului o imagine care cores-

punde în lumea păsărilor cu aceea a unui cuib, dar a unui cuib închis din toate părţile, călduţ şi moluţ sub învelişul lui bun de glod şi crenguţe. Soba de tuci vopsită în negru, plină de plesnea cu cărbuni pe care îi mistuia cu un murmur de mulţumire, era zeul strălucitor al casei, iar scaunele de pluş măsliniu, aşezate în semicerc în jurul ei, păreau a-i aduce un omagiu mut şi credincios. Fotoliile în care erau aşezate Clémentine şi Rose se aflau faţă în faţă, de o parte şi de alta a căminului, deasupra căruia se înălţa o oglindă întunecată şi pătată de vreme. Vorbind cu surorile ei, Marie nu contenea să se observe în oglinda aceea, între sfeşnicele de bronz ale căror braţe se sfîrşeau în formă de lalea. Vedea un chip colţuros, pe care se silea să-l facă distins ridicînd sprîncenele şi sugîndu-şi obrajii. „Slăbiciune aristocratică", se gîndea ea. Se ferea să-şi aplece ochii spre Rose, a cărei privire îi părea răuvoitoare şi al cărei zîmbet, plin de ură. Nu se temea de ea, dar femeia aceasta, prost îmbrăcată şi întotdeauna gata să strige că moare de foame în salonaşul atît de cald şi de îndestulat, îi dădea o senzaţie neplăcută. Ştia că într-o clipă sau alta marele paner gol avea să se deschidă ca să înghită ceea ce Rose numea nişte prostii, cutii de chibrituri pe jumătate pline, pachete de plicuri, sau, trecînd în bucătărie pe braţul stăpînei lui, legume şi bucăţi de pîine. Prostii! Şi cu ce mutră îngheţată îi mulţumea Rose! A cui era vina dacă ea, dintre cele trei surori, făcuse căsătoria cea mai proastă?

Marie o prefera cu mult pe Clémentine, cu toate că o socotea neroadă. Păstra, în amintirea timpului în care se jucau împreună pentru că erau de aceeaşi vîrstă (pe cînd Rose, cu cinci ani mai mare, le dispreţuia veselia), un rest de afecţiune pentru fata voinică, nepăsătoare, dar o iubea aşa cum îţi iubeşti victima şi o bruftuia numai din plăcerea de a-şi exercita puterea.

— Dormi, Clémentine? îi strigă de pe scaunul ei.

Vinovata avu o mişcare convulsivă din umeri şi-şi deschise ochii rătăciţi.

— Nici nu ştii unde te afli, urmă Marie fără să schimbe tonul. Îţi cer să vii aici ca să mă ajuţi. Şi tu ce faci? Îmi bei cafeaua şi dormi. Despre ce vorbeam, nebună bătrînă?

— Ce? rosti Clémentine, trecîndu-şi degetele peste obraji.

Se opri, răsuflînd greu de spaimă, apoi îngînă:

— Vorbeam despre Élisabeth...

— Ha! strigă Marie. *Vorbeam* despre Élisabeth. Ei, uite, tu ai să te duci să-i spui.

— Ce să-i spun?

— Să-i spui că maică-sa a murit.

Femeia cea grasă se răsuci cu violenţă în fotoliul ei.

— Nu pot. Nu pot s-o mîhnesc pe fetiţa asta. Gîndeşte-te şi tu, Marie, ştii bine că nu sînt făcută pentru genul ăsta de treburi.

Marie se ridică de pe scaun şi veni să se aplece peste sora ei.

— Nu eşti făcută pentru genul ăsta de treburi, repetă ea cu un zîmbet mieros. Cu cît mă

uit mai mult la tine, Clémentine, cu atît îmi pare că, dimpotrivă, n-ai fost creată decît pentru asta. Oamenilor le-ar face aproape plăcere să plîngă pe pieptul tău uriaş. Aşa sterilă (nu e o mustrare, Clémentine), aşa stearpă cum eşti, tot eşti cea mai maternă dintre noi trei. De la tine n-ar putea veni nimic rău. Veştile proaste îşi pierd veninul, trecînd prin gura ta...

Acest discurs ironic cuprindea o parte de adevăr mult mai mare decît o putea şti Marie, dar, aşa cum era, o răni pe Clémentine, ai cărei ochi albaştri se umplură de lacrimi.

— Haide, spuse Marie, îndreptîndu-se din mijloc, curaj ! Ai să-i spui binişor adevărul, dar pe ocolite, nu-i aşa ? Şi cu tact. Gîndeşte-te că n-are încă unsprezece ani. Bineînţeles, Blanche a murit de moarte naturală, de un atac de inimă în mijlocul cîmpului. Fetiţa tot are să afle prea curînd că mama ei s-a sinucis. Dar în următoarele cinci minute să ştie că e orfană.

— E orfană ? strigă femeia cea grasă, cu un aer de groază, de parcă gîndul acesta nu-i venise încă.

— Unde ţi-e capul ? întrebă Marie uluită. S-ar spune că acum ai descoperit-o.

— Nu mă gîndisem în felul ăsta, gemu Clémentine.

O dată cu aceste cuvinte, Rose, care nu spusese nimic pînă atunci, se ridică brusc din fotoliul ei. Rochia prea scurtă nu-i ascundea pulpele şi i se vedeau picioarele uscate, pe care se încreţeau ciorapii negri de bumbac. Îşi aruncă ochii în jurul ei, ridică dintr-un umăr

şi-şi împreună mîinile aspre ca un soldat care are să cînte un cîntec.

— Mă faceţi să rîd, spuse ea cu o voce adîncă. Orfană ! Eu nu sînt orfană ? Se opri o clipă, ca să lase această frază, al cărei comic îngrozitor nu-l simţea, să-şi facă efectul. Şi nu numai orfană, urmă ea, ci şi văduvă. Şi dacă vă închipuiţi că m-au cruţat cînd m-au vestit că mi-a murit bărbatul... M-am întîlnit pe drum cu targa pe care îl aduceau de la uzină. Au ridicat cearşaful, şi cineva a spus fără ocol : „E Charles“.

Făcu iar o pauză, de care se folosi ca să-şi tragă pălăria fără boruri peste toată fruntea, pînă în sprîncene.

— La fel s-a întîmplat şi cînd l-am găsit pe Emmanuel al meu sufocat în leagăn. Dobitoaca de doică urla : „A murit ! A murit !“ Pe ocolite ? Şi cînd Estelle a fost doborîtă de tifos, vă închipuiţi că m-au luat pe departe ?

Privirea ei dădu ocol salonului, ai fi spus că rătăcea într-un cimitir şi căuta un mormînt al cărui loc îl uitase. Nici Marie, nici Clémentine nu îndrăzneau să se clintească în faţa acestei femei ridicole şi cumplite în acelaşi timp, al cărei glas le îngheţa.

— Întîi Emmanuel, îngînă Rose, apoi Estelle ! Nenorocire ! Voi toate habar n-aveţi ce înseamnă a suferi. Blanche ştia. Tu, Marie, îţi băteai joc de ea, dar preţuia mai mult decît tine.

— Asta e prea mult ! strigă Marie. În casa mea !

Se dădu cu un pas înapoi în fața privirii care îi răspunse la exclamația asta și nu îndrăzni să spună nimic, dar rușinea de a se vedea umilită așa, acasă la ea, îi aduse sîngele în obraz.

— Haide, rosti Rose cu un rîset disprețuitor, nu te înfuria. Eu am să dau o raită pe la bucătărie, în vreme ce voi o să vă ocupați de Élisabeth.

— N-are să găsească nimic, strigă Marie, cînd rămase singură cu Clémentine. Am încuiat zahărul și cafeaua. Nu te mai rezema așa de mine, adăugă ea, împingînd-o pe sora ei care o atinsese ușor. De ce nu se duce chiar ea, Rose, să vorbească cu Élisabeth, de vreme ce i se pare atît de simplu ? Dar vezi că e sora cea mai mare, așa că i se cuvin toate privilegiile, în schimb n-are nici o obligație. Ăsteia am să-i închid eu odată ușa în nas. Nu mă atinge, Clémentine ! Mă enervezi !

Și lovi cu palma mîna grăsuță pe care sora ei o întindea către ea. Clémentine își mușcă buzele și-și frecă dosul mîinii de fustă, cu o mutră jignită. Marie o privi o clipă, mușcîndu-și o unghie.

— Am o idee, spuse ea brusc. Ca să îndulcim efectul veștii ăsteia rele, ai să-i spui Élisabethei că am de gînd să-i fac un dar. Oricum i-aș fi dat ceva de Anul nou, anul ăsta are să-și primească darul ceva mai curînd, asta e tot. Va să zică îi vorbești, vă las împreună trei minute, și vin și eu cu darul meu. Dar fără

țipete, nu-i așa, Clémentine ? Fără lacrimi. Nervii mei nu suportă lacrimile.

Rostind aceste cuvinte, o împingea pe Clémentine către o ușă care se afla în fundul odăii. Femeia cea grasă, cu o palidă dorință de a rezista, puse mîna pe spătarul unui fotoliu ca și cum ar fi vrut să se agațe de el, și fața ei căpătă expresia de groază a cuiva care se simte lunecînd într-o prăpastie. Trebuie să fi fost frumoasă odinioară, și grăsimea care de obicei nu deformează decît în chip comic, îi dădea acestei femei un fel de măreție sinistră. Se ghicea că sub greutatea enormă pe care o tîra cu ea, nefericita se înăbușă încet, și de pe acum chiar lenea mădularelor ei părea că îi cucerește și creierul. În unele clipe se citea în ochii ei o spaimă îngrozitoare, atunci avea privirea cuiva înnămolit, care simte că nisipul începe să-i astupe gura.

— Nu te uita așa țintă la mine, spuse Marie, ai cărei nervi nu îndurau mai ușor privirea asta decît lacrimile. Ai s-o găsești pe Élisabeth în odaia mea.

— Am s-o mîhnesc, gemu Clémentine.

Dar Marie se arătă și mai neînduplecată cu soră-sa, pentru că fusese repezită în fața ei de Rose.

— Preferi să nu i se spună nimic și să întîlnească pe stradă convoiul funerar al maică-si ? o întrebă ea cu voce dramatică.

„Un dar, șopti ea, cînd ușa se închise în urma Clémentinei. Am fost cam imprudentă,

asta e sigur. Un dar nu se găseşte aşa, în cîteva minute."

Paşii o duseră către una din vitrinele aşezate în colţurile opuse căminului. Se ridică în vîrful picioarelor, luă o cheiţă de deasupra vitrinei şi deschise binişor uşa de sticlă. Nici unul dintre bibelourile din care putea alege nu era preţios sau rar, dar simplul motiv că erau ale ei, le dădea pentru ea o valoare extraordinară. Cele mai multe erau amintiri din călătorii, cutii de sidef, rame încrustate cu scoici, portmonee de fildeş aşa cum se dau fetiţelor la prima împărtăşanie, ici şi colo evantaie de păpuşă, deschise pe jumătate ca să se vadă un buchețel drăgălaş pictat în acuarelă. Pregetă, întinzînd mîna, apoi trăgînd-o înapoi, de parcă ar fi fost pe cale de a săvîrşi o fărădelege, pentru că nimicurile astea vorbeau inimii ei avare şi o făceau să bată. În sfîrşit, zări în spatele unei călimări în formă de vilă elveţiană nişte mucări mici pe care nu le socotise niciodată frumoase şi pe care le ascunsese din pricina asta în fundul vitrinei. Cu toate astea, de cum le ţinu în mînă, le judecă cu mai puţină severitate şi fu de părere că erau poate preţioase pentru vechimea lor.

„Şi pe urmă, îşi spuse ea punîndu-le la loc în spatele vilei, la ce i-ar servi mucările ?"

În clipa aceea îşi aduse aminte de o foarfecă proastă pe care o păstra în fundul unui sertar, la un loc cu cîteva bricege care nu mai puteau fi folosite şi cu cioburile unui stereoscop. Un mic strigăt de plăcere îi scăpă din piept.

III

Trecuseră cîteva minute de cînd Élisabeth şi Clémentine şedeau una în faţa celeilalte, fiecare pe cîte un capăt al canapelei de un roşu închis, care era lipită de tăblia patului. Amîndouă tăceau. Copilul netezea pluşul cu palma, şi cînd un fir de păr de cal care străbătea prin stofă îi gîdila podul palmei, îl smulgea. Treaba asta o absorbea atît de mult încît ar fi uitat prezenţa mătuşii ei, dacă Clémentine n-ar fi suspinat din cînd în cînd din adînc. Atunci fetiţa ridica fruntea, arătîndu-şi faţa slabă încadrată de bucle negre, unele lungi pînă pe umeri. Ochii ei întunecaţi aveau o strălucire extraordinară, o privire adîncă şi sălbatică, care se agăţa de orice ca de o pradă. Trebuia să plece pleoapele ca să-i poţi preţui trăsăturile, nasul scurt şi drept, gura cu buze fine, care părea că ascunde o taină. Dacă ar fi rîs mereu, n-ar fi fost decît drăguţă, dar aceşti ochi nemişcaţi împodobeau micul chip nevinovat cu o frumuseţe ciudată, aproape neliniştitoare.

Peste o clipă, Clémentine aruncă o privire disperată către cerul pe care îl zărea de la locul ei, pe deasupra perdeluţelor de la fereastră. Vedea şi acoperişurile caselor bătrîne, aşezate cuminte pe cealaltă parte a străzii, şi-i păru rău că nu se afla îndărătul uneia dintre faţadele astea albe, printre oameni cărora n-avea să le spună nimic supărător. Scoase un suspin şi mai zgomotos decît celelalte, se uită la patul mare de aramă, îşi petrecu mîna printre gratiile lui, pipăi pilota frumoasă de saten

albastru, şi cu o nehotărîre din ce în ce mai mare, rosti numele nepoatei ei cu o voce sugrumată. Copilul o privi.

— Ascultă-mă, fetiţa mea, rosti Clémentine. Trebui să facă un efort ca să se reculeagă ; se opri. Nu mai smulge firele din canapea, spuse ca în sfîrşit.

Urmă o clipă de tăcere. Aparatul cu gaz instalat în cămin făcu să se audă uşurel o şuierătură mică, veselă.

— Nici unul, urmă Clémentine, niciodată, copilul meu.

Faţa i se încreţi dintr-o dată de parcă îi venea să strănute şi izbucni în hohote de plîns. În aceeaşi clipă uşa se deschise brusc şi Marie intră în odaie cu un fel de strîmbătură de circumstanţă pe chip. Se îndreptă spre fetiţă cu pas grăbit şi-i întinse foarfecele.

— Uite, spuse ea cu stîngăcie, îţi fac un cadou...

Şi zîmbi cu un zîmbet acru, pe care îl voia şi îl credea plin de o bunătate îngerească.

— ...pentru că eşti necăjită, adăugă ea.

Şi atinse fruntea fetiţei cu vîrful nasului. Clémentine scoase un ţipăt de disperare.

— Nu mi-ai dat timp, gemu ea. N-am spus încă nimic.

— N-ai spus nimic ! strigă Marie bătînd din picior. Clémentine, eşti nesuferită !

Primul ei gînd fu să ia înapoi foarfecele pe care Élisabeth îl deschidea şi-l închidea cu un aer sîrguincios, şovăi o clipă, apoi se gîndi că cel mai simplu lucru era s-o lase pe Clémentine să se descurce singură. Cînd se întorcea însă ca să se îndrepte spre uşă, se lovi de Rose, pe care o atrăsese zgomotul acestei scene. După grosimea panerului şi mai ales după felul în care sora ei îl strîngea lîngă ea, Marie ghici importanţa jafului a cărui victimă era. În clipa aceea păru că tot sîngele din trup i se urcă în obraz, dar furia nu-i îngădui să scoată nici un cuvînt, şi rămase cu mîinile depărtate şi cu gura căscată.

— Eh, întrebă Rose împingînd-o ca să treacă, i-ai spus ce trebuia fetiţei ăsteia ? Bietul meu copil, rosti ea punînd pe creştetul fetiţei o mînă mare, neagră, cu toate astea maică-ta era o femeie cumsecade.

— Taci, Rose ! strigă Clémentine printre lacrimi ; nu ştie nimic.

Élisabeth conteni să se joace cu foarfeca pe care o ţinu larg deschisă, şi ridică ochii.

— Ştiu, spuse ea cu o voce înăbuşită. Mama a murit.

Cele trei femei tresăriră cu o mişcare instinctivă, ca lovite. Clémentine se opri din geamăt. Urmă o tăcere adîncă.

— S-a omorît, spuse copilul.

Numaidecît se ridică o voce aspră şi tremurătoare.

— Nu e adevărat, protestă Marie, Dumnezeu a chemat-o la el pe mama ta... O criză de inimă... în mijlocul cîmpului...

— În mijlocul cîmpului, repetă Clémentine, cu o voce plîngăreaţă, şi întinse braţele către fetiţă, dar Élisabeth se ridică. Stătea dreaptă, îmbrăcată în şorţul ei negru de şcolăriţă, şi avea ceva atît de hotărît în chipul în care îşi

ținea capul, încît părea mai mare decît vîrsta ei și mai înaltă. Străbătu odaia fără grabă și se opri în fața Mariei. Foarfecele strălucea în mîna ei.

— V-am auzit adineauri, spuse ea. Vorbeați foarte tare. Vorbeați despre mine și despre mama.

Își aținti privirea ciudată în ochii Mariei, care coborî pleoapele.

— Biata mea Élisabeth, spuse ea întinzînd mîna ca să-i dezmierde părul, aș fi vrut...

Dar nu avu timp să-și sfîrșească fraza, pentru că copilul, la apropierea degetelor ei, ca la apropierea a ceva otrăvit, se îndepărtă brusc.

— Nu vreau să mă atingi, rosti ea pe nerăsuflate. Nu te iubesc.

— Ingrată mică ! strigă Marie. Dă-mi numaidecît foarfecele înapoi.

Drept orice răspuns, Élisabeth își trecu la spate mîna în care ținea foarfecele deschis, dar nu se dădu înapoi nici cu un pas. Fața aprinsă a Mariei se aplecă peste a ei, de parcă ar fi vrut s-o muște.

— Ai auzit, Élisabeth ? Vreau foarfecele.

Copilul scutură din cap cu atîta putere, încît buclele îi zburară pe umeri.

— Dă-i-le înapoi, Élisabeth, se rugă Clémentine, am să-ți dau eu altele.

— De loc ! rosti uscat Marie. Are să mi le dea și n-are să mai aibă altele. De altfel, adăugă ea îndulcindu-și vocea, sînt sigură că are să-i pară rău, că îi pare rău de pe acum.

Vru, cu o mișcare neașteptată, să-și treacă brațul pe la spatele fetiței și să-i smulgă foarfeca, dar Élisabeth prevăzuse viclenia asta și flutura foarfeca în aer, cu riscul de a-și orbi mătușa. Oțelul străluci ca un fulger prin fața ochilor Mariei, care se aruncă într-o parte. Simțindu-se ținută pe loc, coborî privirea și văzu cu groază că fetița îi apucase rochia cu mîna liberă și-i ciopîrțea stofa. Asta se petrecu atît de repede, încît nici Clémentine, nici Rose nu văzură ce se întîmplase. Cu toate astea, la strigătele pe care le scotea Marie, socotiră că sora lor avea să moară, și alergară în același timp către ea. Élisabeth închise foarfeca, o strecură în buzunarul șorțului ei, în vreme ce Marie se refugie în spatele unui fotoliu. Fetița, cam palidă dar liniștită, se duse iar pe canapea, sub privirile furioase pe care i le arunca mătușa ei.

— A vrut să mă ucidă ! strigă Marie, zbătîndu-se în brațele surorilor ei. Vîrful foarfecei mi-a intrat în carne. Nu-ți dau voie să te așezi pe canapeaua mea, căpcăună mică !

Fu nevoie ca Rose să-i prindă mîinile de la încheieturi în mîinile ei puternice și Clémentine să se agațe de mijlocul ei ca s-o țină pe loc, pentru că furia îi întreia puterea și-i ațîța curajul, iar acum, cînd nu mai vedea foarfeca în mîna nepoatei ei, voia să-și ușureze năduful plesnind fața mică, aprinsă și serioasă, care o privea în tăcere. Aplecată deasupra fotoliului, cu obrajii stacojii, cu brațele întinse înapoi în silința pe care și-o dădea să scape de Rose și de Clémentine, fu cît pe ce să le tîrască după ea și să răstoarne în fața ei marele fotoliu tapisat, dar în curînd i se tăie răsuflarea

şi se prăbuşi dintr-o dată pe umărul surorii ei celei mai mari. Un hohot de plîns furios îi scutură făptura slabă şi îşi cufundă capul în corsajul Rosei.

— Rochia mea ! gemu ea printre lacrimi, cu o voce înăbuşită. Singura mea rochie neagră. Cum am să arăt eu... la înmormîntare ?

— N-are să se vadă nimic de sub palton, răspunse Rose. Mai tîrziu ai s-o dai în oraş să ţi-o stopeze. Haide, poţi să-ţi îngădui atîta lucru !

Îi făcu semn Élisabethei să iasă din odaie, apoi îi dădu o palmă Clémentinei, care căzuse în genunchi în spatele fotoliului şi plîngea zgomotos.

IV

Élisabeth aşteptă în stradă. Părul ei negru, bogat, scăpa de sub o căciuliţă de astrahan tocit, care îi strîngea tîmplele. Îşi încheia mănuşile cenuşii de bumbac cu o mişcare grijulie, copiată după oamenii mari. Un palton de stofă care îi rămăsese prea scurt îi acoperea anevoie marginea şorţului. Purta ghete a căror piele crăpase pe alocuri, şi un guleraş mic de blană de iepure, de care era foarte mîndră, îi mîngîia bărbia şi lobul urechilor. Cu toată sărăcia vestmintelor, exista în înfăţişarea ei o grijă naivă de cochetărie şi un gust pentru ordine împins pînă la limită. Privirea ei căuta necontenit un firişor de aţă sau un grăunte de praf pe mîneca roasă, ameninţarea unei găuri în mănuşă sau în ciorapi. Din vreme în vreme se uita la gentuţa mică de piele neagră care îi atîrna pe braţ, şi-şi plimba degetele pe încuietoarea ei cu o expresie concentrată. Cineva care ar fi trecut pe lîngă ea în clipa aceea şi-ar fi dat seama că pe obrajii ei străluceau lacrimi.

Peste cîteva minute veni şi Rose şi-i spuse, arătînd cu degetul uşa care se închisese în urma ei :

— Uite o uşă care n-are să se mai deschidă pentru tine, drăguţo. Dacă încă una sau două persoane au să te mai oprească să le treci pragul, ai să dormi pe stradă. Haide, vino !

Îşi trecu panerul dintr-o mînă în alta cu un salt brusc din umeri, şi o luă la drum. Păşea cu genunchii depărtaţi, şi trupul ei mare, legănat de pasul ţeapăn, părea pus în mişcare de un mecanism. Élisabeth o urma cum putea şi ea, cu ochii aţintiţi asupra picioarelor uriaşe încălţate în ghete negre, pe care mătuşă-sa le punea cu zgomot pe pămînt, sau, ridicînd capul, fetiţa vedea un spate mare, pătrat, care se clătina de la dreapta la stînga pe cer.

— Încă una sau două persoane, repeta Rose, una sau două uşi să ţi se mai închidă în nas, aşa, ca asta, şi ai să dormi pe trotuar, cu obrazul pe o piatră. Eu ţi-o spun. Am mai văzut şi altele alergînd spre pierzanie, fetiţo, dar niciodată atît de devreme ca tine. Să-ţi ataci mătuşa cu foarfeca la zece ani şi jumătate ! Felicitările mele !

Picioarele Élisabethei erau prea scurte ca să-i îngăduie să înainteze tot atît de repede ca Rose, și nu auzea ce-i spunea ea. Așa că alerga din cînd în cînd ca s-o ajungă, dar fie că femeia aceea voinică o umplea de sfială, fie că dintr-un fel de delicatețe nu voia să-i spună că cea mai mare parte din timp vorbea în vînt, copilul alerga pe vîrful picioarelor.

Străbătură așa patru sau cinci străzi pustii, ale căror case tăcute păreau înțepenite de vîntul înghețat. Adesea, zgomotul pașilor lor trezea curiozități născute din lipsă de treabă și colțul unei perdele se ridica încetișor. Élisabeth vedea atunci o privire care se așeza pe ea, și de fiecare dată se întreba de ce o alesese soarta pe ea pentru suferință, în locul acelor necunoscuți care o priveau trecînd. De ce pe ea ? Își aduse aminte de o plimbare pe care o făcuse cu mama ei, cu o săptămînă înainte. Fusese în partea asta a orașului ; apa înghețase la marginea trotuarelor și strălucea ca sticla. Azi, i se păru un fel de cruzime ca pîrîiașul înghețat să aibă tot aceeași înfățișare, și i se strînse inima.

— Cu mine ai să fii mai puțin nenorocită decît cu oricine, urma Rose. Clémentine te-ar fi răsfățat. N-a avut niciodată copii, te-ar crește fără metodă. Eu am îngropat un băiat și o fată, înțelegi ? Știu cum se dresează o femeiușcă de felul tău. Nu e vorba să fii aspră, ci să fii tare. Cînd Estelle își îngăduia să-mi țină piept, întîi îmi încrucișam brațele și o priveam țintă în ochi, ea se dădea înapoi, eu o urmam. Mergeam așa din odaie în odaie pînă

în cotlonul în care erau măturile, și acolo își primea scatoalca.

Alergînd în urma mătușii ei, Élisabeth își șterse ochii cu pumnul strîns. Nu erau nici opt zile de cînd mersese cu maică-sa de-a lungul acestui zid mare, pe care se întindea afișul unui circ ambulant. Se opriseră amîndouă în fața dresorului elegant și mustăcios în mijlocul leilor pe care îi ținea la respect cu o cravașă și un revolver, și sălbăticiunile urcate pe scăunele le făcuseră să rîdă. De data asta fetița întoarse capul cînd trecu prin fața afișului și o ajunse pe mătușa ei, încercă să o apuce de mînă. Gestul acesta subit de afecțiune răspundea unei disperări nețărmurite, dar nu fu înțeles.

— Mă întreb, în adevăr, dacă nu ești cumva nebună, de-ți vine să mă iei acum de braț, strigă Rose. Vezi că mă gîrbovesc de greutatea panerului, și alegi tocmai clipa asta ca să mă tragi de mînecă, gata să mă faci să cad în rigolă, nu-i așa ? Ești proastă sau criminală ? Mergi înainte, ca să te supraveghez. Ba nu. Ai să mă ajuți să duc greutatea asta. Apucă de mîner !

Élisabeth ascultă fără să crîcnească și apucă unul dintre mînerele coșului care se înclină numaidecît de partea ei, pentru că Rose era mult mai înaltă decît nepoată-sa. Copilul văzu atunci, sub ziarul sortit fără îndoială să ascundă ceea ce fusese furat, cîteva bucăți mari de cărbune. Își potrivi cu mare greutate pașii după mersul ciudat al mătușii, și printr-un fel de șchiopătat grăbit ținu panerul în echilibru,

dar nu putu opri foaia de ziar să-şi ia zborul. Socoti, după privirea care îi fu aruncată în clipa aceea că era mai bine să tacă, şi se prefăcu a nu vedea, între bucăţile mari de cărbune, un pachet de luminări şi două cutii mari de cremă de ghete cu periile lor.

În sfîrşit, la capătul unei străzi mai sărace, ajunseră la căsuţa joasă în care locuia Rose. Zidul jupuit dădea la iveală pe alocuri mari plăci verzi şi negre, sub care piatra dezgolită părea că se surpă. Obloane compacte acopereau ferestrele din dreapta şi din stînga unei uşi pe care nenumărate lovituri de picioare o despuiaseră în partea de jos de orice urmă de vopsea.

Bătrîna îşi luă coşul şi vîrî cheia în broască.

— Du-te repede acasă la tine, strigă ea întorcîndu-se către Élisabeth. (Striga ca ţărancele, care se cred totdeauna în curtea gospodăriei lor.) Ai să găseşti o călugăriţă. Ai să-ţi iei rămas bun de la... de la maică-ta, adăugă ea, cu tonul cuiva care face un hatîr slăbiciunilor omenirii, dar cuvîntul acesta sună fals în gura ei.

Şi cum copilul se depărta, strigă încă o dată.

— Ai să vezi că odaia e goală. Azi-dimineaţă am mutat totul aici. A mai rămas un pat, fireşte, şi un scăunel pentru soră...

V

De cum auzi uşa închizîndu-se, Élisabeth o luă la fugă cît o ţineau picioarele de-a lungul străduţelor liniştite, pe care amurgul de iarnă

îşi arunca primele umbre. Cu toate astea, cînd începu să zărească piaţa înconjurată de tei, se opri scurt şi se rezemă de un felinar. În ajun, pe cînd se afla încă în clasă, fusese chemată în vorbitor. Din clipa aceea începuse să aibă o senzaţie ciudată, care n-o mai părăsea : îi părea că o mînă o ţine de beregată şi o strînge din cînd în cînd. Atunci sîngele i se urca la cap şi se temea să nu cadă. De obicei, Blanche venea să-şi ia fata cînd ieşea de la şcoală, dar nu se vedeau niciodată în vorbitor şi, oricum, era prea devreme.

Marie şi directoarea se ridicară cînd se apropie Élisabeth şi îi vorbiră cu o blîndeţe care-i fu suspectă, pentru că, cu toate dezmierdările lor, nu-i spuneau de ce o chemaseră şi ochii lor lunecoşi ocoleau privirea pe care fetiţa o aşeza pe rînd, cînd pe una, cînd pe cealaltă. Directoarea nu mai contenea lăudîndu-i purtarea, iar Marie, puţin îmbujorată, puţin tulburată, adăuga şi ea stîngaci laude. În sfîrşit, se atinseră cu cotul, şi una dintre ele (Élisabeth nu mai ştia care), îi dădu o bomboană, spunîndu-i că Blanche nu se simţea bine şi că ar fi potrivit ca Élisabeth să doarmă la mătuşa ei, şi că avea dreptul la două bomboane suplimentare, pentru că rar se vedeau fetiţe atît de drăguţe ca ea.

Copilul nu puse întrebări. Oricît de mică era, pricepuse că fusese minţită, dar, din instinct, prefera minciuna asta lucrului pe care îl ghicea în chip nelămurit. Spera că peste o clipă mătuşa ei avea s-o liniştească şi că spaima asta se va curma. Totuşi, nu-şi spuseră un cuvînt pînă

ce nu se aflară în dormitorul Mariei. Atunci bătrîna suspină și, fără să-și scoată măcar pălăria, se lăsă să cadă pe pat, chiar în mijlocul pilotei albastru-deschis. Rămase așa cîteva minute, cu ochii în tavan, mișcîndu-și într-o parte și-n alta vîrfurile ghetelor negre.

Uitînd că nu era singură, își vărsă de cîteva ori necazul în cuvinte fără șir și luă cerul mărturie că era pedepsită pentru o pornire bună, dar, adăugă ea amenințînd cu pumnul, asta avea să-i fie lecție : Blanche și trăsnăile ei...

— Ești aici, Élisabeth ? întrebă ea, trezită de numele pe care îl rostise tare.

Élisabeth era acolo. Așezată în firida unei ferestre, auzea cu groază exclamațiile astea incoerente, frînturile de frază gîngăvite, întregul monolog întretăiat de tăceri cumplite, și copilul, de teama că va afla ceea ce știa de pe acum în adîncul inimii, își acoperea urechile cu mîinile, închidea ochii parcă pentru a se refugia în întuneric. Atunci vedea, sau i se părea că vede, chipul mamei ei, dar trăsăturile acelea pe care le recunoștea cu dragoste nu exprimau decît spaimă. Élisabeth încerca să nu se teamă de privirea aceea care se îndrepta spre ea fără să pară că o ajunge, își aducea aminte de blîndețea marilor ochi căprui, de veselia încrezătoare pe care știa s-o citească în ei, dar azi imaginea interioară care i se înfățișa îi arăta numai niște ochi înspăimîntați că n-o mai văd. Ceva de neînțeles despărțea pentru totdeauna aceste două făpturi, și Blanche începuse de pe acum să se

depărteze în amintirea fiicei ei, să devină alta, primă și subtilă transformare prin care moartea se vestea în sufletul copilului.

Dintr-o dată își îndepărtă mîinile. „Mamă !“ șopti ea.

— Élisabeth ! strigă din nou Marie, ești aici, Élisabeth ?

Și cum fetița nu răspundea, sări din pat și dădu repede ocol odăii. Élisabeth înlătură perdeaua de creton care o ascundea și își ridică fața către mătușa ei.

— Ah ! strigă Marie tresărind, de ce nu-mi răspunzi cînd te chem ? M-ai speriat... E foarte neplăcut.

Cuvintele acestea fură întovărășite de un gest al mîinii care se așeza pe inimă și rostite cu un ton morocănos, foarte deosebit de discursul mieros pe care aceeași persoană îl ținuse adineauri în vorbitor. Dar pe cînd atunci se lua la întrecere cu directoarea într-o caritate ostentativă, acum, singură cu Élisabeth, își schimba atitudinea. Era supărată pe fetiță pentru vestea proastă pe care trebuia să i-o dea, pentru că asta era cel mai plicticos dintre toate buclucurile pe care le aducea moartea Blanchei. După toate probabilitățile, Élisabeth avea să izbucnească în plîns și poate că avea s-o audă gemînd ceasuri întregi.

— Haide, spuse ea după o șovăire, ai să cauți în dulap două pături și macatul roz, lîngă teancul de cearșafuri. În noaptea asta ai să dormi pe canapea. Am să te ajut să-ți faci patul. Nu ești prea vorbăreață, observă

ea peste o clipă, pe cînd fetița îi întindea cuverturile.

Copilul o privi dînd din cap. Atîta lipsă de curiozitate o supăra pe femeia care simți că i se încing obrajii de furie. O enerva orice la nepoata ei. Se stăpîni totuși, dar un diavol îi inspiră o frază perfidă, la care se gîndi cîteva clipe.

— Ciudat, spuse ea în sfîrșit, despăturind una din pături. Mă vezi pregătindu-ți patul acasă la mine, pe canapeaua asta — trage nițel spre tine, dragă — și toate astea ți se par firești. Nici o întrebare, nici un cuvînt.

— Dar mi-ai spus că mama e bolnavă, șopti Elisabeth, cu o voce înăbușită.

Inima Mariei începu să bată ca la apropierea unei primejdii și răspunse iute că, în adevăr, Blanche era bolnavă. Fără îndoială că avea să lase altora grija de a-i da Élisabethei o explicație mai plauzibilă. Fetița nu-și stăpîni suspinul de ușurare care îi umfla pieptul. Cine putea spune, în adevăr, că Marie mințise ? Și timp de o clipită gustă o fericire ciudată. Pînă la sfîrșitul serii nu mai schimbară o vorbă.

Se culcară destul de devreme și Élisabeth adormi de cum își puse capul pe pernă, dar nu se întîmplă același lucru și cu mătușa ei, pe care o digestie nu prea bună o ținea adesea trează pînă în zori. Marie aprinse lampa de cîteva ori. Asta întrecea puterile ei. Nu-i părea cu putință s-o ierte pe Élisabeth că se afla acolo și mai ales că dormea, în vreme ce ea nu putea dormi. Așa că chibriturile

fură frecate cu zgomot de cutie și lampa, lipsită de abajur, răspîndi o lumină orbitoare în toată odaia. Apoi Marie încercă să-și alunge răgușeala, ceea ce îi stîrni o criză de tuse cu atît mai ciudată cu cît încetă de cum femeia pricepu că putea să-și jupoaie laringele fără să-și trezească nepoata. Atunci se sculă și începu să se plimbe în jurul patului, în cămașa ei lungă, care lăsa să i se vadă vîrful degetelor mari de la picioare. Părul cărunt i se zbătea dezordonat în jurul tîmplelor ; toate zbîrciturile ursuzlîcului, ale plictiselii, ale vîrstei, tigheleau carnea aceea slabă și palidă, și de cîte ori trecea prin fața lămpii, nasul ascuțit arunca o umbră bizară pe fruntea pe care o cută lată, neagră, o despică în două vreme de cîteva secunde.

Smulsă dintr-un somn adînc, Élisabeth întredeschise pleoapele, dar le coborî aproape numaidecît. Putea s-o zărească printre gene pe mătușa ei ducîndu-se către fereastră și arătînd, cînd se întorcea, un obraz îngrijorat. Mai era ceva care o tulbura pe Marie mai mult decît prezența nepoatei în odaia ei. Își aducea aminte, fără să vrea, că în trăsura care le dusese de-a lungul drumului aceluia rău și pietros, la un hop fusese aruncată peste Blanche și că mîna ei simțise prin buzunarul verișoarei ei un obiect subțire și ascuțit, lama unui cuțit deschis. În loc să vorbească, s-o întrebe pe Blanche ce ascundea acolo, tăcuse. De ce ? Nu putea răspunde la această întrebare, și pentru că nu-i putea răspunde simțea că în mica lume organizată în jurul ei se

stricase ceva. Viața ei care se petrecea în adevăr ca înlăuntrul unei cutii mici, nu putea îndura nici tulburarea, nici aventura. Cum nu iubea pe nimeni, nu simțea pentru sinuciderea verișoarei mai multă durere decît ar fi simțit la citirea unui fapt divers, și gusta numai plăcerea nevrednică de a avea o veste de răspîndit. Cu toate astea, în această noapte, ticăloasa bătrînă ghicea nedeslușit că purta povara unei crime, pentru că tăcuse atunci cînd ar fi trebuit să vorbească.

„E o prostie, ah, e o prostie!“, șopti ea de cîteva ori, cu un aer încurcat și nemulțumit. În sfîrșit, se culcă la loc și stinse lampa. Élisabeth o auzi respirînd puternic cîteva minute, apoi respirația asta deveni mai ușoară, mai liniștită, și se schimbă încet-încet într-un sforăit egal și adînc.

Temerile Élisabethei aproape se risipiră o dată cu lumina dimineții care o deșteptă în zori. Se gîndi că vremea era prea frumoasă pentru ca maică-sa să fi murit. Judecata asta ciudată îi dădu din nou curaj, și așteptă cu nerăbdare să se hotărască ceva în privința ei. După ce își isprăvi toaleta, se duse să se așeze lîngă fereastră și se uită la trecători pînă la ora cafelei cu lapte, pe care Marie i-o dădu fără bunăvoință. Apoi se distră cum putu în odaia în care mătușa ei o încuie, fie dintr-o socoteală, fie din răutate. Cu toate astea, chiar între pereții aceia pe care și-i simțea potrivnici, copilul găsea, tîrîndu-se în spatele mobilelor, ascunzători minunate în care își uita fricile. Se juca în liniște, își închipuia că

se află altundeva decît în acest loc și că ea însăși era altcineva. Pitită în unghiul alcătuit de un jilț mare și colțul ferestrei, stătea neclintită, cu genunchii adunați pînă aproape de bărbie, cu mîinile împreunate peste picioare, cu privirea ațintită înainte. Îi părea că acolo e la adăpost de orice primejdie și că puterilor răufăcătoare care cîrmuiesc lumea n-are să le treacă prin cap s-o caute în spatele acelui jilț. Ca să fie și mai în siguranță, trăgea puțin perdeaua de creton înflorat ca s-o ascundă întreagă, așa că nu i se mai vedeau decît ochii serioși și buclele negre care îi cădeau pe frunte.

Marie își împărți cu ea prînzul, destul de rău, alcătuit din tăieței și morcovi, stropit cu apă chioară, pentru că bătrîna nu era atentă decît la stomacul ei și veghea cu dragoste asupra acestei regiuni a trupului. După ce își înghiți partea din hrana asta severă, Élisabeth fu trimisă din nou în odaia ei, cu porunca de a sta acolo liniștită pînă cînd va veni cineva s-o ia.

Odaia era despărțită printr-un culoar de salonul în care Marie își primi surorile peste o clipă, dar pereții erau atît de subțiri și urechea copilului atît de ascuțită, încît vocile acestor trei persoane ajunseră pînă la ea de cum uitară să vorbească în șoaptă. La început, în adevăr, stătură de vorbă pe tonul scăzut pe care îl au cuvioasele la biserică, apoi Marie, care avea ceva de povestit, trecu peste orice precauție și le făcu pe celelalte să tacă vorbind ea mai tare.

De la primele cuvinte Élisabeth pricepu că maică-sa era moartă. I se muiară picioarele; căzu în genunchi lîngă ușă și deschise gura de parcă ar fi vrut să strige, dar de pe buzele ei nu porni nici un sunet. Timp de cîteva minute nu auzi nimic din cele ce spuneau în salon. Sîngele îi vîjîia în cap cu un zgomot mic, ciudat și îndepărtat, care semăna cu un șuier. Se temu că-și pierde echilibrul și, închizînd ochii, își rezemă obrazul de canatul ușii. Fața ei căpătă o culoare de ceară, de parcă moartea, trecînd pe lîngă ea, o acoperea cu umbra ei.

În amintirea care îi rămase despre această clipă, era un gol. Își aducea aminte că, în adevăr, peste un minut se găsea așezată pe jilțul cel mare de lîngă fereastră, dar nu mai știa cum ajunsese în această parte a odăii. Din vreme în vreme ajungea pînă la ea o frază de o crudă limpezime. Cînd copilul află că maică-sa se sinucisese, își ridică mîinile înghețate pînă la obraz și lăsă să-i scape un fel de plînset răgușit. Ochii ei măriți se uitară la ușă cu o expresie de groază, și tăcu.

Era atît de mică încît picioarele nu-i ajungeau la pămînt și nu ocupa decît jumătate de jilț, dar trupul acesta firav închidea în el o putere sufletească atît de mare, încît știu să se stăpînească. Pe măsură ce povestirea mătușii ei mergea mai departe, Élisabeth simțea cum crește în ea disprețul pentru făptura aceea guralivă și, printr-o nelămurită intuire a lucrurilor, o urî pentru moartea Blanchei. Sentimentul acesta îi înlătură o clipă durerea

și-i îngădui s-o stăpînească. Se ridică, făcu cîțiva pași în odaie, și se așeză în sfîrșit pe canapeaua pe care o găsi Clémentine peste cîteva minute.

Acum străbătea piața și se îndrepta spre o casă scundă, ale cărei obloane erau închise; după ce urcă cele trei trepte din fața ușii, puse mîna pe o sonerie, dar se răzgîndi și bătu ușurel cu degetul îndoit.

VI

Călugărița care îi deschise era o femeie înaltă, uscată, al cărei trup dispărea sub o îmbrăcăminte de serj negru. O fîșie de pînză albă îi întemnița chipul de un galben pămîntiu și nesănătos, în care ardeau doi ochi de tăciune; o viață aspră îi pecetluise greu trăsăturile, dar păstra o expresie tînără, care te făcea să șovăi asupra vîrstei ei. Sprîncenele groase, dese ca ale unui bărbat, se împreunau sub fruntea îngustă și boltită. Un nas puternic și bun corecta ceea ce era puțin ironic în linia gurii. Mîinile ei noduroase, de țărancă, ieșite din mînecile lungi, largi, strîngeau niște mătănii de lemn de merișor, pe care le strecură într-un buzunar cînd o văzu pe fetiță.

Se aplecă, fără să scoată un cuvînt, ca să atingă cu buzele obrazul palid al copilului și îi luă mîinile pe care le cuprinse într-ale ei. O duse așa într-o odăiță pe care Élisabeth o

recunoscu drept sufrageria casei, dar pe care lăcomia mătuşii ei Rose o despuiase de aproape toate mobilele. La vederea jilţului maică-si, care rămăsese lîngă cămin, se simţi cuprinsă de o emoţie cumplită şi vru să se arunce asupra lui, însă călugăriţa o luă în braţe şi-i şterse ochii cu o batistă mare, pe care o ţinea gata pregătită într-una din mîneci. Cu toate astea Élisabeth nu plîngea ; îşi ascunse o clipă faţa în cutele rochiei negre şi-şi veni în fire aproape numaidecît. Cît era ea de mică, tot ştia că ajunsese la capătul suferinţei şi, desprinzîndu-se din mîinile călugăriţei, străbătu încăperea ca să ajungă în odaia Blanchei.

Tînăra femeie era întinsă pe un pat de fier ; o pernă şi un puişor care îi fuseseră puse sub cap îi scoteau în evidenţă guşa, dînd în felul acesta chipului ei o bosumflare şi o măreţie pe care Élisabeth nu i le cunoştea. Şi n-o văzuse niciodată pe mama ei atît de pierdută în gînduri, nici cu acest zîmbet misterios, care părea că piere de fiecare dată cînd privirea se oprea asupra gurii ei. Avu impresia că se află la căpătîiul unei străine care ar fi semănat cu Blanche. Se apropie de ea cu inima bătînd şi atinse cu o mînă uşoară unul dintre braţele moartei, de parcă ar fi vrut s-o trezească. Vru să spună ceva şi cuvîntul „mamă“ rătăci pe buzele ei, dar nu fu în stare să-l rostească cu glas tare. I se părea că nu poate numi mamă făptura aceea încremenită, în faţa căreia tremura de o frică instinctivă. Băgă de seamă, cu toată tulburarea ei, că fusese înfăşurată într-un şal negru, prins pe piept cu un ac de siguranţă. Vîrful degetelor ei se împreuna pe un şirag de mătănii de metal şi patul era cam scurt (Élisabeth îşi aduse aminte că maică-sa se plîngea de asta), aşa că vîrfurile ghetelor negre ieşeau printre gratii. O lumînare ardea pe un scaun.

După o şovăire scurtă, copilul îşi scoase mănuşile şi luă din buzunarul şorţului foarfecele pe care Marie nu i-l putuse smulge. Apoi îşi făcu cruce. Spaima pe care i-o inspira trupul acela fu gata s-o facă să dea înapoi de la planul ei, dar ruşinea îi dădu din nou curaj. Aplecată peste faţa maică-si, apucă între degetul mare şi arătător o şuviţă neagră destul de lungă care-i acoperea tîmpla, şi tăie. Zgomotul foarfecelor îi păru spăimîntător ; băgă şuviţa în buzunar cu graba unei hoaţe.

În clipa aceea călugăriţa intră şi-i spuse că trebuie să plece.

Ia faţa uşii, o sărută pe Élisabeth.

— Dacă încearcă vreodată cineva să-ţi vorbească despre mama ta, spuse ea, să taci, ca şi cum n-ai fi auzit.

VII

Cînd se întoarse copilul, Rose curăţa bucătăria. Două scaune de paie erau cocoţate pe masă, şi bătrîna, într-o bluză lungă de flanelă

cenuşie, plimba o cîrpă pe cărămizile roşii, cu ajutorul unei mături. Cu picioarele încălţate în papuci de lemn, umbla de colo pînă colo, cu un aer sîrguincios, cu sprîncenele încruntate şi ochii duşmănoşi. Apa care curgea cu mare zgomot din robinet într-un lighean o împiedică să-şi audă nepoata, şi cînd o văzu, scoase un strigăt.

— Ia aminte! Calci pe udeală. Nu te da înapoi! Dă-te într-o parte, la dreapta! La dreapta mea, ce Dumnezeu! Ah! uită-te ce-ai făcut!

Élisabeth sări peste „udeală", se întoarse la uşă şi rămase în prag, în vreme ce mătuşa ei, cu o mişcare largă, rotundă, îi arunca mătura aproape peste picioare, sub pretext că-i şterge urmele paşilor de pe cărămizile umede.

Întunericul intra pe fereastra deschisă, prin care se vedea zidul unei grădini mici. De cîteva minute vîntul nu mai bătea atît de tare şi perdelele de pînză cenuşie, îngreuiate de un nod, fluturau uşurel lovindu-se de geamuri. Rose lăsă mătura, apucă cu amîndouă mîinile ligheanul din care apa dădea pe dinafară şi-i azvîrli conţinutul pe jos, cu o singură mişcare, ca pe o jerbă. Apoi îl puse din nou sub robinet.

— Nimeni nu-şi poate închipui cîtă bătaie de cap îmi dă bucătăria asta, strigă ea în umbră, ca să fie auzită peste zgomotul de cataractă al cişmelei. Şi tu te plimbi prin ea ca pe iarbă, cu picioarele tale murdare. Cu Charles, era aceeaşi poveste. Era destul să mă vadă spălînd podelele ca să aibă nevoie

de ceva de aici, de sarea grunjoasă, de chibrituri pentru pipă sau de maşina de gaz, ca să-şi fiarbă un ou. Uite că s-au împlinit doisprezece ani şi o lună de la moartea lui, adăugă ea, apucată din nou de gîndurile care o obsedau. Ne-am certat regulat de trei ori pe săptămînă din pricina podelelor bucătăriei, pînă în ziua în care a avut accidentul. L-am îngropat într-o joi, pe la ora nouă, cu mai bine de douăzeci şi cinci de persoane în urma mea şi cu două coroane frumoase de mărgele pe sicriu. Şi dacă vrei să ştii cum era vremea în ziua aceea, n-ai decît s-o întrebi pe Clémentine, pe care era s-o lovească dambla la cimitir.

Vocea ei tare şi gîjîită se izbea de pereţii bucătăriei, care îşi trimiteau unul altuia cuvintele astea sinistre. În mintea ei stăpînită de obişnuinţe tiranice, se stabilea o legătură vagă între sfîrşitul tragic al bărbatului sau al copiilor şi acţiunea cea mai de rînd a vieţii de toate zilele. Femeia aceasta ciudată vorbea despre moarte cam ca despre o aliată care răzbunase jignirile aduse podelelor bucătăriei. Fără a fi rea, devenea aspră şi aprigă o dată cu vîrsta, dezamăgită de viaţa care o lovise prea des şi, în acelaşi timp, era mîndră de aceste doliuri care îi rătăceau mintea.

— Haide, spuse ea lovind pardoseala cu mătura, am să-ţi arăt odaia ta.

Închise robinetul şi-şi aruncă papucii sub masă cu zgomot, apoi o apucară amîndouă printr-un culoar îngust, în care cădeau ultimile luciri ale zilei printr-o ferăstruică zăbre-

lită. După cîţiva paşi Rose se opri în faţa unei uşi pe care o deschise cu o cheie, şi băgă fetiţa într-o odaie ocupată aproape toată pe lat de un pat mare, de aramă. Un Crist atîrnat pe un perete îşi întindea braţele deasupra plapumei roşii şi-şi răsfrîngea imaginea într-o oglindă semănată de pete negre. Un scrin de mahon de pe care lipsea placa de marmură încurca atît de tare trecerea spre pat, încît fereastra nu se putea deschide decît dacă l-ai fi mutat din loc sau te-ai fi suit pe el. Nici un scaun ; acolo se dormea, nu se sta jos. În schimb, o etajeră şchioapă, rest dintr-un salon dispărut, îşi înfăţişa privirii rafturile de palisandru ; pe primul se afla un sfeşnic şi pe al doilea un pieptene şi o perie.

— Patul nu e rău, spuse bătrîna, cu mîna în şold. Poţi să mă crezi. Mă culc în el de doisprezece ani. Cum ? Îţi închipuiai poate că ai să dormi aici ? (Rîse, arătîndu-şi dinţii galbeni.) Să dormi în patul meu, în patul în care a fost întins trupul lui Charles al meu cînd mi l-au adus acasă de la joagăr ! Haide ! Ieşi din odaia mea.

După ce uşa fu închisă, se întoarseră pe acelaşi culoar. Umbra creştea în jurul lor şi, cînd Rose o băgă pe nepoata ei în altă odaie, Élisabeth nu mai vedea aproape nimic. Cu toate astea recunoscu, dincolo de nişte scaune puse unele peste altele, dulăpiorul de lemn alb în care odinioară maică-sa punea albiturile şi lucrurile ei. Recunoscu de asemenea, între două lăzi, scrinul din care nu mai rămăsese în odaia Blanchei decît o urmă pe hîrtia care tapeta peretele. Întorcîndu-se, lovi un cărucţ de copil şi fu gata să cadă peste pachetele informe împrăştiate pe jos.

— Ai să găseşti tu un ungher, îi spuse Rose. Am să-ţi dau acum una dintre păturile mele. Are să fie frig la noapte, fată, în locul tău mi-aş simplifica pregătirea pentru dormit, culcîndu-mă îmbrăcată.

Cuvintele astea nu fură comentate. Peste cîteva clipe, Élisabeth şi Rose erau aşezate pe marginea marelui pat de aramă şi stăteau neclintite. Nici una, nici cealaltă nu vorbea, dar din cînd în cînd bătrîna scăpa cîte un suspin şi dădea din cap. Lumînarea aprinsă pe poliţă lumina scena această mută, care se prelungi pînă în clipa în care stelele începură să strălucească dincolo de ochiurile ferestrei Élisabeth privea cu o expresie de atenţie colţul acela de cer pe care îl vedea peste umărul ei. Rămăsese cu căciuliţa şi cu paltonul pe ea şi-şi ţinea mîinile băgate adînc în buzunare : lumina nesigură a lumînării cădea pe o singură parte a obrazului ei, aruncînd un reflex auriu în ochii mari, negri, şi pe buclele lucioase care îi atingeau obrazul. Oricît de nenorocită se simţea lîngă Rose, îi plăcea mai mult tovărăşia acestei persoane ciudate decît o singurătate de temut, pentru că Rose, cu toate cuvintele ei înspăimîntătoare, o lega de restul lumii. Îi veni o dată s-o întrebe care era numele uneia dintre acele stele care se vedeau deasupra străzii, dar după ce întinse de cîteva ori mîna spre bătrîna care îşi freca genunchii bodogănind, se răzgîndi, cuprinsă

de îndoieli. Cu toată nevinovăţia vîrstei ei, ghicea nelămurit ceea ce era neobişnuit în purtările mătuşii. Nici tonul ei răstit, nici strigătele urmate de tăceri adînci, nici privirea aceea uneori încremenită, ca şi nevoia de neînfrînt de a se întoarce mereu la morţii ei, pe orice cale, nu-i scăpau copilului care o observa fără să scoată un cuvînt şi o compara în mintea ei cu oamenii pe care îi vedea în fiecare zi.

Nu fu vorba despre cină, şi Rose spuse curînd că se apropia vremea de culcare. După ce căută o pătură pentru Élisabeth în fundul scrinului, unde n-o găsi, scoase în sfîrşit una din patul ei, ceea ce, dacă te gîndeai bine, era o faptă lăudabilă, dar săvîrşită cu bodogăneli care îi micşorau preţul. Apoi luă luminarea şi se îndreptă spre cămăruţă, urmată de Élisabeth care, de frica întunericului, mergea aproape lipită de bătrînă.

Cîteva minute Rose îşi plimbă lumina între mobilele şi lăzile care, sub raza ei, luau o înfăţişare fantastică de ziduri şi turnuri. Umbra ei uriaşă rătăcea pe pereţi şi fetiţa nu-şi mai vedea mătuşa care pierise dincolo de un dulăpior gol şi o cadă aşezată în picioare ca un sarcofag, dar zărea pe tavan, într-un nimb tremurător şi roşcat, partea de sus a unei siluete mari, cocoşate. În sfîrşit, mutînd din loc un fotoliu din care curgea părul, Rose găsi un spaţiu mic, dreptunghiular, în care aruncă pătura.

— Uite, zise ea. Are să-ţi fie cald ca într-un cuib. Unde eşti ?

Élisabeth trecu peste capacul unei maşini de cusut, urcă pe o ladă şi sări în ungherul în

care se afla mătuşa ei. În jurul ei mobilele se grămădeau în dezordine, cocoţate unele peste altele în pofida legilor echilibrului. Scaunele sparte sau şchioape îşi aruncau picioarele în toate părţile, aşezate fără îndoială ca să alcătuiască o piramidă, dar o cădere izbutise să le încurce, aşa încît păreau acum un tufiş mostruos pe care Elisabeth îl privi cu nelinişte. La dreapta, recunoscu căruciorul de copil de care se lovise mai adineauri şi, în spatele mătuşii ei, fotoliul îmbrăcat în tapiserie, al cărui spătar cu linii puternice semăna în umbră cu umerii unui uriaş lăsat pe vine.

— Uite, repetă Rose, mişcînd luminarea de jos în sus în faţa scaunelor. Dacă n-ai să te mişti prea mult, n-o să se întîmple nimic. Ai să te înveleşti în pătură şi să nu te mai clinteşti pînă mîine dimineaţă. Asta e, nu mai am decît să-ţi spun noapte bună.

Cînd rosti aceste cuvinte, puse piciorul ei mare pe ladă. Fetiţei i se strînse inima.

— Mătuşă Rose, şopti ea, nu pleca încă.

— Cum ? Mă duc la culcare, fată. Cînd vine noaptea mă culc, cînd se face ziuă, mă scol.

Rînji fără veselie, răsfrîngîndu-şi buzele peste gingii şi, în lumina care îi venea de jos în sus, chipul ei bătrîn se strîmbă hidos. Cu toate astea, fetiţa mai încercă încă s-o oprească.

— Ale cui au fost mobilele astea, mătuşă Rose ?

— Frumoasă întrebare ! Ale noastre, fără îndoială, ale bărbatului meu şi ale mele de pe vremea cînd locuiam pe strada mare. Aveam

o sufragerie cu farfurii pe pereți și o lampă cu gaz aerian care atîrna din tavan.

Ochii ei se ațintiră asupra unui punct în întuneric, de parcă ar fi revăzut acel decor.

— Timp de nouă ani am trăit la largul nostru. Fericiți, da, pot spune că eram fericiți. Sînt și unii care beau. Charles nu bea. Ne înțelegeam destul de bine. Numai cînd îmi murdărea bucătăria, nu.

Trăsăturile bătrînei se însuflețiră dintr-o dată și sfeșnicul îi tremură în pumn. Ridică glasul :

— S-ar fi spus că aduna tot praful din casă pe papucii lui, ca să-l aducă în bucătăria mea. „Rose, am nevoie de sare grunjoasă ! Rose, îmi trebuie chibriturile !" Eh, adăugă ea cu un ton mai liniștit, a murit la joagăr acum doisprezece ani și o lună. O neatenție... și a murit.

Privirea îi căzu pe căruciorul de copil. Zîmbind tainic, își puse mîna mare pe stinghia de porțelan, împinse ușor căruciorul și-l aduse numaidecît înapoi.

— Și ăsta, șopti ea, e căruciorul lui Emmanuel. Ne-a părăsit înainte de a ști să meargă pe picioarele lui... Semăna puțin cu taică-său, dar avea ochii mei... Nu-l auzeai niciodată ! Unii au spus mai tîrziu că era semn rău...

Vorbind așa, împingea și trăgea înapoi căruciorul ale cărui roți scoteau un fel de mieunat. În sfîrșit, duse un deget la buze ca să-i facă semn fetiței să tacă, de parcă copilul ar fi dormit încă sub coșul negru, și, cu fusta sumeasă pînă la genunchi, trecu peste mașina de cusut. Élisabeth o văzu pierind dincolo de

dulap, dar îi urmări trecerea pînă la ușă, datorită luminii lumînării care strălucea între mobile și proiecta pe deasupra maldărelor întunecate un reflex de incendiu.

VIII

Cînd rămase singură și cînd pasul Rosei se îndepărtă pe culoar, Élisabeth îngenunche pe pătură și rămase nemișcată. Spera că dacă nu se va clinti, își va regăsi liniștea, dar teama ei era atît de puternică și de adîncă, încît îi părea că-și aude bătăile inimii sub reverele paltonului. Frica unui copil e o lume a cărei configurație întunecată nu e cunoscută de loc de oamenii mari, își are cerul și prăpăstiile ei, un cer fără stele, prăpăstii fără zori. Călătorul de zece ani se cufundă fără voia lui în această țară noptatecă, în care tăcerea vorbește și umbra vede ; știe că o privire strălucește pe pragul peșterilor și că de-a lungul drumurilor întunecate se va striga la urechea lui. Cu capul prins în mîini, ghebo- șată, Élisabeth încercă să se facă mai mică, să-și țină răsuflarea, ca și cum ar fi vrut să scape de atenția vrăjmașului nevăzut. Pe cît era de curajoasă în prezența oamenilor, pe atîta o părăsea tăria de cum stingea lampa. Pe cînd trăia mama ei, i se îngăduia să adoarmă cu lumina unei lămpi de căpătîi, așa că i se păru că leșină cînd Rose închise ușa că-

măruței și o cufundă în acel element cumplit, pe care copilăria îl numește *beznă*. Simți la început ceva asemănător cu o sufocație înceată ca atunci cînd te îneci, dacă o tulburare fizică se poate compara cu una spirituală, apoi, după ce criza asta trecu, se culcă cît putu de încet, dar nu îndrăzni să tragă marginea păturii peste ea. Orice gest i se părea primejdios, și nu găsea nici o atitudine care s-o liniștească. Era îngrozitor să fie întinsă pe pămînt ca o moartă, era tot atît de rău să se așeze în genunchi, pentru că atunci părea că se roagă de cineva. Se ridică. Întunericul des nu-i îngăduia să deslușească nici ceea ce putea atinge. Atunci, întinzînd o mînă, pipăi ușor piciorul unui scaun, apoi brațul unui fotoliu și contactul cu aceste lucruri familiare îi potoli temerile, de parcă în noaptea plină de primejdii și-ar fi simțit niște aliați în jurul ei ; îi veni să mîngîie aceste mobile care rămîneau cinstit mobile, în loc să se folosească de beznă pentru a se preschimba în monștri.

Trecură cîteva minute fără ca Élisabeth să îndrăznească să se miște, dar îi părea că va avea curînd curajul să se lungească pe jos, cînd dușumeaua trosni deodată. Zgomotul acesta răsună în tăcere ca o plesnitură de bici. Copilul simți un fel de furnicătură la rădăcina părului și i se uscă gîtlejul. „Trosnește lemnul", se gîndi ea. Dar o voce interioară adăugă numaidecît că lemnul trosnește mai ales cînd îl apeși. „Dacă e cineva, se gîndi Élisabeth ce-am să fac ?" Degetele ei strîngeau foarfecele

pe care îl păstra în buzunar. I se părea că noaptea se umple de zgomote mărunte și că cineva suspină lîngă ea ; ca să-și dea mai bine seama își ținu din nou răsuflarea, dar sîngele îi vîjîia atît de tare în urechi încît n-ar mai fi putut spune dacă se înșală sau nu. Imaginația ei îi năzărea un om care rătăcea pe undeva, prin fundul cămăruței, dincolo de cadă și de zidul de lăzi ; fără îndoială că se ascunsese acolo în timpul zilei ca să jefuiască mai tîrziu casa. Dacă o găsea, dacă o atingea măcar, avea să cadă moartă, pentru că și-l închipuia înfiorător de schingiuit, cu orbitele goale, poate fără nas, cu un cîrlig în locul unei mîini, ca pe un cerșetor pe care îl văzuse cîndva la capul unui pod.

Cu toate astea nu mai auzea nimic de cîteva clipe ; vuietul din capul ei, care o speria atît se liniștea cu încetul. Încercă să-și aducă aminte la ce oră o părăsise mătușa ei, ca să socotească cît timp îi mai rămînea pînă la răsăritul soarelui, dar oricît ar fi vrut să vadă lucrurile în roz, tot nu putea fi mai mult de șapte și jumătate, și curajul îi pieri înainte de a putea număra pe toate degetele.

Pentru că nu-i trecea prin cap că ar putea dormi acum, că s-ar putea întinde, s-ar putea ghemui în acel întuneric primejdios. Ar fi trebuit, dimpotrivă, să vegheze toată noaptea asta înghețată și să-și întărească sufletul împotriva asalturilor fricii, recitîndu-și fabule sau tabla înmulțirii. În beznă însă, cele mai nevinovate povești cu animale se schimbă în groază, printr-un fenomen pe care nu-l putea înțelege, iar

cele mai simple dialoguri între insecte îi hrăneau neliniştea.

Peste un sfert de ceas, oboseala o sili să se aşeze ; o făcu cît putu de uşor, aşa ca să nu trezească atenţia nimănui, îşi spuse ea. Stătea cu palmele aşezate pe duşumea, gata să sară în sus la cel mai mic semnal. De cîte ori mişca capul, buclele îi atingeau obrazul şi o făceau să tresară, de parcă ar fi mîngîiat-o cineva. Ajunsese la punctul la care propriile ei mişcări îi erau pricină de spaimă. Răsuflarea i le îndoise ca să spunem aşa, devenea respiraţia a două persoane dintre care una dădea tîrcoale celeilalte, îi sufla în grumaz, îi suspina la ureche. Deodată crezu că-şi pierde minţile : o lumină o izbi în faţă.

Înainte chiar de a şti ce voia să facă, era în picioare, ţinea foarfecele în mînă ca pe un pumnal, dar un strigăt de bucurie i se urcă pe buze : luna se ridica dindărătul unui acoperiş. Rose uitase pesemne să închidă obloanele. Raze de un alb livid străbăteau prin ochiurile ferestrei, inundau încăperea. Pentru fetiţă fu aşa de parcă soarele ştergea noaptea, şi zîmbi chipului ştirbit, care părea că o vede din adîncul cerului. Îşi mută fără teamă privirea pe mobilele acelea a căror înfăţişare n-o mai înspăimînta şi se miră că-i fusese frică. Îşi părăsi culcuşul, ca să le înfrunte. Cada de metal rezemată de dulăpior îi păru aproape caraghioasă şi bătu uşor cu degetele în peretele ei sonor, apoi ocoli clădăraia de lăzi, care ajungea aproape la tavan.

Perdelele împăturite la întîmplare de pe jos o opriră, şi simţi cum încolţesc în ea temerile de mai înainte. Pachetele acelea informe luau înfăţişări ciudate în lumina spectrală care cădea pe ele ; aici ai fi crezut că un umăr ridica stofa, şi colo un cap, şi dincolo, dintr-un capriciu al umbrei şi al întîmplării, şalele şi picioarele îndoite ale unui om adormit. Ca să risipească nălucirea asta, ar fi fost destul să pună piciorul pe aceste perdele, dar copilul nu cuteză. Raţiunea îi spunea să nu se lase învinsă de frică, cu toate astea exista o posibilitate la zece mii ca raţiunea să greşească, se putea, dacă ar fi atins cu piciorul maldărele astea negre, să tulbure un somn înspăimîntător.

Se întoarse tremurînd în adăpostul din spatele dulăpiorului şi, în zbuciumul ei, lovi căruciorul, ale cărui roţi scîrţîiră. Îşi aduse aminte de cuvintele mătuşii, aruncă o privire înlăuntrul căruciorului, împinsă de o curiozitate care o sperie mai mult decît toate, pentru că nu era stăpînă pe ea. Fu cuprinsă de o groază nefirească. I se năzări că vede moartea legănînd în cărucior băieţelul care se înăbuşea. Căzu în genunchi. Tot ceea ce ştia despre moarte era cumplit, strigătele de suferinţă, pe urmă încremenirea aceea de neînţeles, apoi duhoarea groaznică despre care auzise vorbindu-se. Se gîndi pentru prima oară la mama ei nu ca la o făptură vie, ci ca la o moartă. O văzu în minte cum stătea întinsă pe pat, fără să-i pese de frig, cu vîrfurile degetelor împreunate într-un gest care nu era al ei, cu un zîmbet pe care nu-l avusese niciodată, un zîmbet care îşi bătea

joc de toate, de fiica ei care se apleca peste ea, de călugăriţă, de luminarea aprinsă, spăimîntătoare. Şi cu toate astea era ea. Copilul îşi astupă urechile. De ore întregi ocolea ceva care o urmărea pas cu pas. Se întorsese să se uite înapoi cînd ieşise din odaia maică-si, apoi, afară, pînă la casa mătuşii, trebuise să arunce pe furiş în fiecare clipă o privire în urma ei, o privire ce n-o liniştea, cu toate că vedea că strada e goală. Acum, încovoiată sub groază ca sub răbufnirile unei furtuni diavoleşti, căuta zadarnic în minte o rugăciune care s-o uşureze, dar îi lipsea puterea de a rosti crîmpeiele de fraze care îi veneau pe buze ; dintr-o dată, oboseala unei emoţii atît de violente şi de prelungite o culcă la pămînt şi-i închise ochii.

Visă că cineva mergea aproape de ea, la stînga, la dreapta, înainte, înapoi. Erau paşi sacadaţi ca aceia ai unei trupe de bărbaţi care mergeau şi într-o direcţie şi în alta. Copilul se găsea, într-un chip cu neputinţă de descris, în centrul acestor paşi nenumăraţi care treceau peste ea şi prin ea cu atîta uşurinţă de parcă n-ar fi existat. Zgomotul acesta bubuia la urechile ei, surd şi adînc, ca vuietul unei catastrofe subterane, şi în curînd simţi că era ridicată de pe pămînt cu precauţie şi că începe să plutească orizontal. Se văzu, printr-o ciudăţenie a visului, în poziţia asta stranie ; mîinile ei întinse se sprijineau în gol, părul îi cădea drept şi atingea podeaua. Atunci paşi nevăzuţi se adunară în jurul ei în aşa chip încît o încercuiră din toate părţile şi alcătuiră un fel de procesiune care străbătu odaia, apoi

zidul. Ceea ce o izbi mai întîi fu încremenirea absolută a trupului ei, apoi îşi dădu seama că o umbră o înfăşura ca o teacă al cărei contur devenea mai precis. În sfîrşit, nu mai văzu decît o cutie neagră, lungă, care rătăcea foarte aproape de pămînt în lumina nopţii. Cutia asta fu purtată de pe o stradă pe alta, pînă la o biserică a cărei uşă se deschise la apropierea ei, şi fu aşezată chiar în mijlocul naosului, pe o lespede mare care ai fi crezut că fusese scoasă din fundul mării atît de ciudate erau culorile pe care i le dădea lumina lunii. Auzi cum se aruncau peste ea cuvinte de furie care îi răsunau în urechi asemeni chemărilor mînioase ale unui clopot. În clipa aceea, bolta naosului se despică în toată lungimea cu un bubuit de tunet şi o masă uriaşă de apă se prăbuşi din cerul negru în biserica palidă. Ploaia năvalnică biciuia sicriul în vreme ce un glas puternic răsuna prin tumultul ăsta şi copilului îi părea că glasul se izbeşte şi se fărîmă de ea ca de un val. Atunci începu să strige şi se văzu pe ea însăşi frămîntîndu-se îngrozitor în îngusta ei închisoare de lemn.

Zbuciumul ăsta o trezi şi se pomeni dintr-o dată aşezată, cu mîinile în jurul grumazului, cu picioarele strînse în cuvertura pe care, zbuciumîndu-se, o răsucise fără îndoială în jurul ei. Cu toate astea se îndoi dacă nu visa încă, pentru că un zgomot nelămurit îi ajungea la urechi. La început crezu că plouă, dar noaptea de o străvezime îngheţată nu se acoperea de nici un nor. După o scurtă şovăire, se ridică şi se duse la uşă, o deschise. Zbuciumată încă de un vis

rău care îi păruse tot atît de adevărat ca gesturile pe care le făcea acum, scoase capul pe culoar. De spaimă, scoase un strigăt : în bucătărie era cineva.

Primul gînd al ei fu să se întoarcă în cămăruță și era gata s-o facă, cînd vocea mătușii ei o făcu să tresară ; recunoscu în sfîrșit glasul pe care îl auzise în somn. Inima începu să-i bată ca la apropierea unei primejdii. Cu toate astea în loc să se întoarcă, se strecură pe culoar și, lipită de perete, ajunse într-un loc de unde o vedea pe Rose prin ușa întredeschisă, fără să riște a fi văzută și ea.

Bătrîna era în picioare în mijlocul bucătăriei pe care o spăla cu apă multă, și silueta ei înaltă, neagră, se zbuciuma în lumina albăstruie care intra pe fereastra deschisă. La picioarele ei dalele umede sclipeau cu strălucirea unei suprafețe de metal. Străbătea bucătăria cu zgomot mare de saboți, părînd că urmărește un șobolan, sau stătea neclintită și își repezea spălătorul în toate direcțiile cu o mișcare largă, circulară, care o frîngea în două. Uneori lăsa să-i cadă mătura, alerga la cișmea, apuca cu amîndouă brațele găleata plină ochi și o golea cu zgomot mare.

— Cîtă bătaie de cap îmi dă bucătăria asta ! striga ea, apucînd din nou mătura. Vin toți cu ghetele lor murdare. Nu-i nimic, nu-i așa ? de vreme ce Rose e aici ca să curețe după noi. Rose n-are altceva de făcut ! Rose are să vă trîntească o găleată de apă peste picioare, ție, Charles și ție, Estelle. Și fetiței ăsteia, adăugă

ea, cum naiba o cheamă, asta cu ochi de bufniță ?

Élisabeth se dădu înapoi, în întuneric, cu mîinile lipite de perete, pînă cînd simți sub podul palmelor ușa cămăruței. Încercă să deschidă clanța fără să se întoarcă, dar tremura atît de tare, încît nu izbuti numaidecît. În sfîrșit, ușa cedă brusc. În tulburarea ei, fetița uită s-o închidă. Își făcu drum cum putu printre mobile, se lovi încă o dată de cărucіorul de copil și sări peste vraful de perdele adormite înspăimîntător lîngă lăzi. Cînd ajunse la fereastră, auzi șuieratul unui curent de aer și ușa cămăruței scîrții în balamale. Cu toate astea mînerul se împotrivea ; Élisabeth îl apucă cu amîndouă mîinile, îl scutură, zgudui fereastra care se deschise dintr-o dată și, cînd se urcă pe pervazul ei, gata să sară pe trotuar, ușa se trînti în spatele ei cu un mare zgomot victorios.

IX

Afară alergă din toate puterile pînă la firida unei case vecine, unde se opri. I se tăiase răsuflarea, și strada asta scăldată într-o lumină strălucitoare nu-i punea la îndemînă alt refugiu în afară de acest ungher de umbră, nu mai mare decît îi trebuia unui copil ca să se ghemuiască în el. Dar acolo, cel puțin, o făptură de statura Élisabethei se putea crede în siguranță. Mai știa că mătușa ei avea s-o caute mult mai departe, dacă bătrîna își punea în cap s-o urmărească. Era îndoielnic că Rose ar

fi auzit trîntindu-se ușa cămăruței ; totuși, fetița, din prudență, lăsă să treacă cîteva minute, înainte de a ieși din adăpostul ei.

Cum aștepta așa, își aduse aminte de ceea ce îi spusese mătușa ei în clipa în care plecau din casa Mariei Ladouet : „Să se mai închidă așa o ușă sau două în fața ta, și ai să dormi pe stradă". Nu s-ar fi întors pentru nimic în lume în cămăruță, dar se întreba ce avea să se întîmple cu ea. Profeția mătușii ei adeverea : dacă voia să doarmă, n-avea decît să se întindă pe pavaj.

Îi rămînea, e adevărat, posibilitatea de a se duce să-și sfîrșească noaptea la Clémentine, dacă nu cumva ar fi preferat să se întoarcă acasă și să-i țină tovărășie călugăriței care o veghea pe maică-sa. Șovăia între aceste două soluții, dintre care a doua îi părea numai cu puțin mai plăcută decît prima, pentru că n-o iubea pe Clémentine. Femeia aceea totdeauna gata să lăcrimeze avea s-o copleșească cu o bunătate plîngăreață, pe care firea ei n-o putea îndura. Cu toate astea trebuia să facă ceva. Frigul devenea atît de tăios încît, cînd întindea mîna, Élisabethei i se părea că aerul se solidifică în jurul ei, și își dădu seama că dîrdîia.

Peste o clipă, ieși din ascunzătoare și începu să alerge pînă la o răscruce în mijlocul căreia se ridica o fîntînă de bronz ; o femeie goală cu aripi de fluture ridica o mică urnă ca s-o golească într-un bazin în formă de scoică. Umbra statuii se învîrtea în mijlocul pieței ca pe un cadran vast. De ani de zile Élisabeth trecea cu mama ei prin locul acesta și, de fiecare dată, Blanche îi spunea să nu se uite la statuie, explicîndu-i că nu era cuviincioasă. Dar în noaptea asta, cu toată tristețea și nesiguranța, și frigul care o făcea să clănțăne din dinți, copilul simți o senzație ciudată și încîntătoare privind femeia aceea goală. Nu o găsea frumoasă, dar o admira nelămurit așa cum se admira pe ea însăși pentru că săvîrșea un gest oprit, și se plimbă în jurul bazinului, cu ochii ridicați, cu un zîmbet sfios pe fața ei frumoasă, fericită să atingă în treacăt răul, de vreme ce era un rău să fii goală, cu aripi de fluture în spate.

Timp de cîteva minute gustă plăcerea nouă de a se purta după placul ei și se uită la căsuțele scunde care supravegheau fîntîna din fundul grădinilor lor arse de iarnă. Nimeni n-o putea împiedica să se uite la femeia asta dacă îi plăcea, și îi plăcea, dar mai puțin decît ar fi crezut ; totuși nu-și mărturisi dezamăgirea asta tainică și părăsi piața destul de mulțumită de ceea ce făcuse. Strada pe care mergea acum ducea către o parte a orașului în care Élisabeth nu se ducea niciodată ziua. Ziduri lungi cu coama presărată cu cioburi de sticlă înconjurau un parc ale cărui alei nu se vedeau decît printr-un grilaj monumental. Copilul nu trecea niciodată prin fața acestui grilaj fără să nu-și bage fața între doi drugi groși negri ; atunci zărea un pavilion alb, foarte departe, dincolo de o peluză nesfîrșită, pe deasupra căreia încercau să se atingă ramurile unor castani înalți. Priveliștea asta îi dădea emoția dulce

şi fugară a unui vis frumos; dacă ar fi fost mai mare, ar fi rîvnit poate la nişte bogăţii care nu erau ale ei, dar la doisprezece ani nu ştia decît să deschidă ochii şi să se minuneze de acel decor fastuos. Marile alei întunecate care se pierdeau în adîncul pădurilor trezeau în ea un gust nostalgic pentru mister. Lăsa să-i fugă privirea înainte, cu un amestec nelămurit de tristeţe şi de bucurie, şi se întreba ce putea să fie acolo unde ea nu mai vedea nimic.

În noaptea asta totuşi, nu întîrzie în faţa grilajului. Nu recunoştea, sub razele lunii, peluza pe care chiciura o acoperea cu un praf de diamante. Nişte ramuri trosniră neliniştitor. În sfîrşit, îi păru că un cîine mîrîie dincolo de zid.

Se îndepărtă. Îşi dădu seama dintr-o dată de caracterul neobişnuit al acestei plimbări şi se tulbură. Pe cînd toată lumea dormea la căldură, ea rătăcea pe străzile pustii ca o fată care şi-a pierdut minţile. Zgomotul paşilor ei pe trotuar avea ceva aspru, asemănător cu sfîşierea unei stofe. Începu să alerge, şi cu cît alerga mai mult cu atît îi era mai frică.

În curînd se află iar la răscruce, o apucă pe o stradă care cobora în oraş şi nu-şi potoli pasul decît în apropierea primăriei. Lumina scormonea prin golurile dintre pietre şi prin crăpăturile obloanelor. Case cu două sau trei caturi îşi arătau ferestrele negre în faţadele de un alb strălucitor; o linie lată de cerneală sublinia marginea acoperişurilor, pervazul uşilor. Totul părea încremenit pe vecie.

Poate că era mai bine să se ducă la Clémentine. Cînd trecu prin faţa primăriei, ridică fruntea către orologiul care ocupa o firidă rotundă în frontonul acestui edificiu, dar cadranul era în umbră. Élisabeth aşteptă o clipă cu speranţa că orologiul va bate. O tăcere nemaipomenită se întindea peste oraş; s-ar fi spus că venea din cer, o dată cu această lumină ciudată care dădea tuturor lucrurilor aceeaşi culoare verde-albăstruie şi rece. Se părea că o bătaie de clopot ar fi sfărîmat noaptea ca pe un palat de sticlă. Copilul ciulea zadarnic urechea ca să prindă cel mai slab murmur. Nu cunoscuse încă niciodată această uşurinţă supranaturală a aerului cînd e golit de zgomotul oricărei vieţi omeneşti. Timp de cîteva clipe simţi ceva asemănător cu vrăjile din poveştile vechi, pentru că de teamă că va rupe tăcerea nu se clintea, şi cu cît i se prelungea încremenirea, cu atît îi părea mai greu să iasă din ea.

Dintr-o dată, bătaia orologiului vesti o jumătate. Zgomotul ăsta care n-ar fi fost luat în seamă în timpul zilei, căpăta la acel ceas o intensitate de explozie. Bătaia umplu cerul, uriaşă palpitaţie sonoră ale cărei ultime unde vibrară sub tîmplele fetiţei.

Crezu că era ora unu după miezul nopţii şi începu din nou să alerge de-a lungul trotuarelor, prin faţa acelor sute de ferestre ale căror obloane închise nu vorbeau decît despre prudenţă, despre primejdii nocturne, despre tot ceea ce dă tîrcoale prin străzile oraşelor de cum oamenii cumsecade au stins lampa şi şi-au baricadat uşa. Fu cuprinsă din nou de frică.

Cînd ajunse în sfîrşit la casa Clémentinei, i se tăia respiraţia şi nu se putea ţine pe picioare decît sprijinindu-se de zid.

Fără să şovăie, trase de clopoţelul care răsună în adîncurile anticamerei, atunci îi păru rău de gestul pe care îl făcuse şi dori să nu fi auzit nimeni nimic pentru că mergea în întîmpinarea unei scene de lacrimi şi înduioşare. Îi veni chiar în cap să fugă, atît se temea de sărutările Clémentinei şi de mila ei plîngăcioasă.

Şi totuşi nu venea nimeni. Datorită uneia din nenumăratele contradicţii ale firii ei, dori numaidecît lucrul de care se temea cu o clipă înainte, şi sună din nou, cu o mînă destul de sfioasă, apoi încă o dată, şi atît de tare, încît şopti : „Oh, Doamne !" de parcă o înfuria propria ei îndrăzneală. Clopoţelul se clătina nebuneşte la capătul sîrmei, dar nu trezea pe nimeni.

Copilul numără pînă la douăzeci, neştiind ce să mai facă pentru a nu-şi pierde răbdarea. Apoi bătu, fără nici un rezultat, în canatul uşii, sub tăbliţa mică de aramă pe care sta scris, cu litere cursive, frumoase, numele doamnei Alfred Couette. Dacă nu i se răspundea în minutul următor, nu-i mai rămînea decît să strige. Se depărtă de uşă, se duse în mijlocul străzii, şi privi casa cu disperare. Era o clădire frumoasă de piatră albă, cu cornişe în ciubuce deasupra ferestrelor şi un acoperiş de ardezie, cu muchii în coadă de rîndunică, care strălucea ca oţelul. Clădită la începutul veacului trecut, îşi domina vecinele şi părea o persoană care îşi trage umerii înapoi, îşi scoate

pîntecele înainte şi priveşte departe cu un aer de satisfacţie. Cîteva minute fetiţa îşi plimbă privirea nemulţumită de sus în jos pe faţada asta vanitoasă, apoi o furie subită se strecură în ochii ei negri. Se repezi la uşă şi bătu cu pumnii în ea, mai mult ca să-i facă un rău, dacă ar fi fost cu putinţă, decît ca să trezească locuitorii din ea. Scutură, în acelaşi chip, mînerul de aramă care punea clopoţelul în mişcare şi încercă să-l smulgă. Lacrimi de furie îi curgeau pe obraji. Îi era foame şi-i era frig. De vreme ce nu i se deschidea, avea să se răzbune, să strice ceva. În clipa aceea privirea îi căzu pe unul dintre acele minuscule personaje de fontă care, fixate pe o vergea de metal, are rostul de a ţine obloanele deschise ; puteau fi ridicate sau lăsate în jos cu degetul. La fiecare fereastră se aflau două : cel din dreapta cu turban, bărbos, cel din stînga, o femeie cu o coafură înaltă, de bucle şi funde. Copilul ridică braţul, apucă în pumn omuleţul bărbos şi-şi dădu toată osteneala să-l smulgă din locul lui.

Atenţia cu care făcea stricăciunea asta o împiedică să audă că deasupra capului ei se deschidea uşurel un oblon. Prin întredeschiderea lui se ivi întîi nasul apoi ochişorul înspăimîntat, apoi chipul întreg al Clémentinei. Părul cărunt pe care nu-l mai ţinea acum nici un pieptene îi acoperea fruntea şi urechile, ca o perdea. Frica îi zgîlţîia tot trupul, obrajii îi tremurau. Cînd profilul ei trecu de marginea oblonului pe care îl ţinea cu o mînă, gata să-l închidă la loc la prima alarmă, Clémentine aruncă o privire piezişă în stradă ; la început

nu văzu nimic și în sfîrșit desluși, prin ceața somnului din care nu se trezise de tot, o formă foarte puțin de temut pe care n-o recunoscu bine, dar pe care ar fi putut-o atinge, dacă ar fi întins degetele. Descoperirea asta îi dădu bătrînei curajul înapoi, capătul unui clește pentru jar se ivi din spatele oblonului. Cîteva clipe nu se întîmplă nimic, și dintr-o dată Clémentine întinse pumnul și-și cufundă arma în vid strîngînd pleoapele, fără îndoială ca să nu vadă sîngele curgînd ; în același timp deschise gura și dădu drumul unui soi de lătrat de furie și spaimă. Îi răspunse un țipăt strident. Văzu o fetiță care alerga din răsputeri, zbuciumîndu-și brațele în fața ei ca un înotător pe care vrea să-l înghită un monstru.

X

În clipa în care se petrecea această scenă, două persoane se plimbau nu departe de acolo, pe două străzi diferite. Se îndreptau una spre cealaltă fără s-o știe, și se opriră brusc, auzind strigătele fetiței. Prima rosti numaidecît numele Élisabethei, sprijinindu-se de zidul unei case, de parcă i-ar fi fost frică să nu cadă. Era un om scund, îmbrăcat cu un pardesiu lung, a cărui croială avea ceva ușor preoțesc. Un fular de mătase neagră și o pălărie de aceeași culoare subliniau paloarea bolnăvicioasă a trăsăturilor lui, și cu toate că părea destul de

tînăr, obrajii lui lipsiți de sînge, acoperiți în parte de o barbă rară, tăiată scurt, erau brăzdați de zbîrcituri adînci. Dădea o impresie ciudată și într-un fel contradictorie, de fragilitate și de forță, cu ochii lui prea mari pentru chipul mic și neliniștit, cu nasul lui drept, lat, cu buzele lui subțiri și aproape fără culoare. Chiar osatura feței dădea la iveală o sensibilitate dureroasă, pe care nu o vezi decît la femei și tot la femei te făceau să te gîndești mîinile lui goale și descărnate, cu unghiile învinețite de frig, pentru că își smulsese mănușile negre, și, de spaimă, lovea cu ele zidurile. Privirea lui însă, ca să spunem așa, rătăcită de frică, trăda o inteligență iute și neliniștită, și în același timp un soi de patimă dominatoare, care răscumpăra slăbiciunea trupului acestuia pirpiriu.

După ce șovăi o clipă și-și roti privirea în jurul lui de parcă ar fi vrut să întrebe strada pustie, păru a lua o hotărîre bruscă și se întoarse înapoi.

A doua persoană își arătă surprinderea scoțînd o exclamație în fularul de lînă albastră cu care îi era înfășurat gîtul și care îi ajungea aproape pînă la pomeți. O pălărie cu spic lucios îi acoperea fruntea pînă la sprîncene și îi îndoia urechile mari, învinețite de frig. Între fular și pălărie strălucea o pereche de ochelari așezați pe un nas roșu, gros și bleg, care suferea și el de asprimea frigului. Și, în sfîrșit, un pardesiu gros petrecut peste pîntecele enorm și căzînd pînă la gleznele drumețului nocturn îi învelea trupul cu forme masive. Omul rămase nemișcat în mijlocul drumului, așteptă, ascul-

tă, apoi bătu cu bastonul în pămînt şi plecă mai departe.

În vremea asta, Élisabeth alerga drept înainte şi străbătea cîteva străzi ca să se refugieze în sfîrşit în galeria centrală a unei hale acoperite. Se aflau acolo, la picioarele unei coloane de fontă, nişte coşuri mari, înfundate unele în altele şi aşezate aşa ca să alcătuiască un soi de zid. Élisabeth căută cu ochii un adăpost mai bun şi, cum nu găsi, se pitulă repede între coşuri. Deasupra ei bolta pierea în întuneric, dar un val de lumină alburie revărsat pe pragul halei îi îngăduia să desluşească tarabele goale şi, lîngă un cărucior de fier, un furtun agăţat pe robinetul unei cişmele. Mirosuri de carne şi peşte rătăceau în aerul îngheţat, aşa cum le mîna la întîmplare vîntul. Ocrotindu-şi faţa cu braţul îndoit, copilul încerca să-şi recapete suflarea, fără să tragă în piept duhorile care pluteau în jurul ei. Inima îi bătea dureros ; se rezemă de coloană şi căzu aproape numaidecît într-un somn adînc.

Un observator aşezat în clipa aceea deasupra oraşului, în aşa fel încît să-l poată cuprinde dintr-o singură privire şi să-l vadă în amănunt, ar fi băgat de seamă că cei doi oameni se deplasau acum în direcţii opuse. Necunoscutul cu înfăţişare ecleziastică era prea zbuciumat ca să se gîndească pe unde s-o apuce, dacă voia să găsească persoana care ţipase. Era vădit că nu cunoştea bine oraşul, pentru că o apucă la început pe o stradă care ducea la hală, dar nu merse pînă la capătul ei şi,

după ce făcu cîţiva paşi, păru că şovăie din nou. Omul se găsea la o răspîntie. Se opri, se răsuci în loc agitîndu-şi mănuşile, şi îşi plimbă în toate părţile ochii mari de fugar. Apoi porni pe o stradă frumoasă, largă şi promiţătoare, care ducea în cu totul altă direcţie decît a halelor. Cînd ajunse la o uliţă care o tăia însă, fu din nou bîntuit de îndoieli, îşi luă capul în mîini de parcă s-ar fi silit să se liniştească şi, de data asta, după ce aruncă o privire înapoi cu un aer de mare nehotărîre şi aproape de regret, începu să alerge în direcţia cea bună, pînă cînd ajunse să vadă piaţa lungă, în care se ridica hala, neagră în mijlocul unui puhoi de lumină. Aici, soarta păru prielnică planurilor necunoscutului. Îl duse, în adevăr, pe omul acela scund pînă chiar pe pragul halei, dar acolo, printr-una dintre cruzimile ei stranii, îi inspiră bănuiala că greşise drumul. Omul se uită o clipă la boltă, la culoarele care se întretăiau în unghi drept în întunericul în care se ghemuise copilul, apoi trase pesemne o concluzie negativă din priveliştea asta, pentru că se îndepărtă repede. Din clipa aceea păru că pierde orice simţ de orientare. Mai era şi obosit, aşa că străbătu o stradă după alta cu un pas nesigur, fără să-şi dea seama că se învîrteşte în jurul aceluiaşi grup de case sau că venea pe o stradă şi se întorcea tot pe ea peste cinci minute, fără s-o mai recunoască. În sfîrşit, ajunse la ultimele case ale orăşelului, se prăbuşi pe o bancă şi adormi acolo.

Căutînd apoi al doilea necunoscut în încîlceala străduțelor, observatorul l-ar fi găsit în apropierea pieței. Pasul lui greoi și liniștit îl ducea către hala a cărei boltă o zări dintr-o dată între copacii bulevardului. Se opri, scoase din buzunar o batistă uriașă, își șterse ochelarii și, după o cercetare rapidă a locului în care se afla, își urni iar la drum făptura mare, înfofolită. Cine n-a urmărit mișcările unei insecte în praful unui drum de țară ? Își croiește, printre pietre și fire de iarbă un drum tainic după un plan pe care nu-l cunoaștem aproape de loc, dar sîntem ispitiți să-i atribuim acelei ființe minuscule o țintă și niște dorințe în care le recunoaștem pe ale noastre. Înfățișarea și mișcările bărbatului cu fular ar fi prezentat un scris mai ușor de deslușit ; surprinderea îl făcea să se oprească, curiozitatea îl împingea înainte. Nici el nu era de pe aici. Nu presupunea că un oraș atît de mic are o hală atît de mare (își îndreptă privirea în dreapta și-n stînga), atît de înaltă (ridică fruntea). O clipă de nemișcare, pentru a da admirației timpul să-și săvîrșească lucrul, apoi lovi pavajul cu vîrful bastonului în semn de hotărîre, și pătrunse sub boltă.

Domnul Lerat o apucă pe aleea centrală pînă la punctul unde se întretăia cu o alee mai îngustă. O privire circulară îi îngădui să constate că se găsea chiar în mijlocul spațiului ocupat de această clădire, și gustul lui pentru exactitate fu satisfăcut. După ce epuiză această mică plăcere, își îndreptă privirile spre mesele de marmură cenușie, salutîndu-le pe

fiecare cu un semn ușor din cap, pînă cînd le numără pe toate. Apoi scoase un murmur aprobator prin fular.

Ca toți oamenii care stau mult acasă, asupra cărora obișnuința apasă tiranic, nu știa ce să facă cu un ceas de libertate neprevăzută. Orășelul acesta în care rătăcea între două trenuri nu oferea multe posibilități. Fără îndoială, cafeneaua gării rămînea deschisă și domnul Lerat ar fi putut să stea de vorbă cu patronul în vreme ce-ar fi băut un grog, dar nu-i plăcea de fel să se apropie de necunoscuți cînd avea la el sume însemnate, chiar dacă portofelul lui se afla în fundul unui buzunar secret, tăiat în căptușeala redingotei și închis cu două butoniere despre care doamna Lerat spunea că sînt inviolabile. Altul și-ar fi petrecut poate timpul care îi rămînea în sala de așteptare a gării, dar domnul Lerat se temea să nu adoarmă pe o banchetă și să piardă legătura. Din pricina asta își pusese în cap să facă o scurtă plimbare de-a lungul străzilor.

Auzind țipătul fetiței, își spusese : „Ia te uită !“, și cuvîntul acesta exprima aproape în întregime uimirea lui. Dacă s-ar mai fi strigat o dată, ar mai fi spus și el iar „Ia te uită !“, fără alt comentariu, pentru că imaginația lui se emoționa foarte încet. Făcea parte dintre acei oameni care străbat viața fără să găsească în ea nimic extraordinar sau inexplicabil, în afară poate de ivirea unui neg în vîrful nasului lor sau a unei greșeli în coloanele registrelor lor. Așa că, numaidecît după ce aprecie înălțimea bolții sub care se

aşeză peste o clipă şi după ce făcu un inventar rapid a ceea ce vedea în jurul lui, dobîndi siguranţa că hala îşi dezvăluise în faţa lui toată partea ei de mister şi că putea să-şi ducă aiurea dorinţa de a se instrui şi a constata.

Nu era un om rău, departe de asta. Dorea, de pildă, ca în noaptea asta toată lumea să se afle la căldură sau, dacă cineva avea neapărat nevoie să iasă, să aibă, ca şi el, cîteva straturi de lînă pe umeri şi mîinile în mănuşi tricotate. Dar dacă existau pe pămînt oameni care n-aveau lîna asta bună şi mănuşile astea tricotate, şi care, cu toată temperatura neomenească de afară, trebuiau să bată caldarîmul străzilor, lucrul era nemărginit de trist, iar senzaţia de bine pe care o avea el în jurul pîntecului, datorită cîtorva metri de flanelă care îi încingeau mijlocul şi-i trimiteau căldura în tot trupul, nu era mai mică din pricina asta.

Îndeplinea de şaptesprezece ani funcţia de econom la liceul din Refend, fără ca cineva să-l fi văzut vreodată furios, să-l fi auzit rostind un cuvînt amar. Zîmbea, ca să i se zîmbească. Ajunsese la acel soi de linie nehotărîtă, la care egoismul se confundă cu o bunăvoinţă care nu e chiar bunătate, dar care îi ţine locul în ochii lumii. Atitudinea asta îngăduitoare era, înainte de orice, rezultatul unei digestii foarte bune şi al unei vieţi lipsite de greutăţi financiare, pentru că, în pragul bătrîneţii, domnul Lerat încă nu ştia ce înseamnă o crampă la stomac sau o insomnie.

În seara aceea se simţea foarte bine dispus, aşa că, părăsind centrul halei ca să se îndrepte către ieşire, îngînă pe sub fular o melodie militară căreia îi schimba de fapt cîteva note, dar care îl stimula şi-l silea să meargă la pas. În acelaşi timp, domnul Lerat îşi învîrtea victorios bastonul în aer, gata de cîteva ori să-şi scoată ochii cu el pentru că mîna nu-i mai era atît de sigură ca odinioară, dar fără să bănuie măcar primejdia care îi ameninţa vederea. În clipa în care trecu prin faţa locului în care se ghemuise fetiţa, făcu o morişcă şi mai savantă, pe care o încheie cu o lovitură veselă, trasă puternic, cu bastonul, pe maldărul de coşuri.

Spre marea lui uimire coşurile se năruiră şi cineva se ridică în picioare în faţa lui. Lucrurile se petrecură atît de repede încît nu avu timp să se sperie, dar, printr-un gest instinctiv, duse mîna la înălţimea buzunarului secret în care se afla portofelul şi luă poziţie de apărare. Miopia îl împiedică la început să vadă cu cine are de-a face. Totuşi îşi dădu seama că era vorba sau de un pitic sau de cineva foarte tînăr şi, trecînd de la o atitudine la alta, schiţă o nouă morişcă, de un caracter mai agresiv.

Trecură cîteva clipe în timpul cărora bărbatul şi copilul se priviră, Élisabeth, prin acel soi de ceaţă care învăluie pe cel trezit pe neaşteptate din somn, domnul Lerat prin aburul pe care răsuflarea lui îl aşeza pe sticlele ochelarilor. Nici unul, nici celălalt nu scotea un cuvînt. În sfîrşit, Élisabeth pipăi coloana

de fier din spatele ei și se trase înapoi pieziș. În clipa aceea domnul Lerat întinse bastonul în direcția persoanei pe care o vedea nelămurit mișcîndu-se în fața lui și rosti cu un glas nesigur că, la prima provocare, avea să-i zboare creierii adversarului lui. Cum lăudăroșenia asta rămase fără răspuns, prinse și mai mult curaj :

— Cine ești ? întrebă el.

Își șterse repede, cu un deget, lentilele ochelarilor și-și duse iar pumnul în dreptul ficatului, ca să-și apere banii.

— Aha ! spuse el, uitîndu-se atent la fetița nemișcată și palidă sub privirea lui. O haimana, o haimana mică... Faci parte dintr-o bandă, da ? Și ai crezut că ai să mă înspăimînți, nu-i așa ?

Mîna lui mîngîia stăruitor portofelul prin grosimea vestmintelor, de parcă ar fi vrut să-l liniștească. Teama îl părăsea treptat, ca să lase loc unui sentiment nelămurit de rușine și enervare :

— Cîți ani ai, pungășoaico ?

Élisabeth răspunse abia șoptind că avea zece ani și jumătate.

— Eh ! rosti el neîncrezător. Și ce căutai în coșurile astea la... la unsprezece și jumătate seara ?

— Dormeam.

Domnul Lerat încruntă din sprîncene, crezînd că-și bătea joc de el, și se întrebă cum avea să continue interogatoriul acesta, pentru că trebuia să-și salveze demnitatea în fața obraznicei ăsteia. Pe de altă parte ar fi vrut să

plece, dar să plece cu un cuvînt care să fie o dovadă că nu-i era frică.

— Dormeai ! rosti el cu un ton de ironie greoaie. Mi se pare, domnișoară, că ai dormi mai bine în fundul unei carcere bune, pe un strat gros de paie, ce zici ? Vrei să te duc eu acolo ?

Îi veni deodată în minte că dacă, în chip neprevăzut, fata ar răspunde „da“ la o întrebare care nu era decît un artificiu de retorică, el ar rămîne ca un tîmpit ; ca să prevină primejdia asta, ciocăni cu bastonul în pămînt și tuși zgomotos în fular.

Élisabeth se uita cu mai puțină neliniște la bărbatul acela care îi păruse la început de temut. Zadarnic își vîntura bastonul în aer și se legăna în fața ei ca un urs, știa că n-are s-o atingă dar, din instinct, căuta să-i placă și, ca să-l măgulească, se prefăcea că e moartă de frică. Se rezemă de coloană, deschise ochii cît putu de mari și, fără să scoată un cuvînt, se uită drept înainte cu o privire înnebunită, de parcă groaza nu-i mai lăsa decît acest mijloc de expresie. De cîte ori domnul Lerat lovea cu bastonul în pămînt, Élisabeth tresărea. În sfîrșit își dădu și el seama, și se îmblînzi.

— Am să-i scriu primarului, rosti el. La nevoie mă voi duce să-l văd, ca să-i spun că drumurile publice nu sînt sigure.

Bastonul lovi din nou caldarîmul, dar fără convingere. Se uită prin ochelari la fetișoara aceea suptă de oboseală și își spuse că nu văzuse încă niciodată ochi atît de negri, nici

cu o strălucire atît de ciudată. Copilul ghici că îl uimea pe necunoscut, şi că în uimirea lui se amesteca o admiraţie tainică. Aşa, nevinovată cum era, prezenţa unui bărbat săvîrşea în ea o schimbare subtilă, de care nu-şi dădea nici ea seama. Devenea pe loc o făptură intuitivă care se studia pe ea însăşi, îşi măsura cuvintele şi gesturile cu o siguranţă superioară vîrstei ei, pe cînd în tovărăşia femeilor rămînea o fetiţă zăpăcită, care nu se lua decît după toanele ei.

Se folosi de o clipă de tăcere.

— Mi-e frig, îngînă ea.

Domnul Lerat mîrîi şi nu răspunse pe loc.

— Frig, spuse el în sfîrşit. Bineînţeles. Atunci de ce hoinăreşti pe străzi la ora asta ? Du-te acasă.

Élisabeth fu gata să spună că mama ei murise, sigură de efectul pe care aveau să-l facă aceste cuvinte, dar ruşinea o opri. Nu-i plăcea să se folosească de moartea asta. Mai bine tăcu.

— Nu mă auzi ? întrebă el.

Fetiţa înţelese, după sunetul vocii lui că începea să se moaie, şi plecă fruntea. Îi fu destul atunci să se gîndească că era aproape singură pe lume ca să înceapă să plîngă cu un soi de mieunat înăbuşit.

— Ei, haide, rosti domnul Lerat schimbat în bunic de lacrimile astea, haide...

Se apropie de ea şi-o bătu uşor pe umăr. Copilul îşi strecură numaidecît mîna sub braţul economului, dar el se dădu înapoi, de parcă

ar fi vrut să-i fure portofelul din buzunarul secret.

— Du-te acasă, repetă el, făcînd cu bastonul o mişcare largă, care arăta ieşirea din hală şi părea că-i oferă fetiţei oraşul întreg. Se răsuci în loc ca un om tînăr, făcînd să-i scîrţîie tocurile de cauciuc, şi se îndepărtă cu pas repede. Noapte bună ! strigă el.

Élisabeth şovăi o clipă, apoi fugi după el.

— Mi-e frică, spuse ea cînd îl ajunse. Lasă-mă să vin cu dumneata.

El nu se opri.

— Du-te acasă, dacă ţi-e frică.

— Nu pot, locuiesc la mătuşa mea şi e... bolnavă, nu doarme, se plimbă prin casă...

Acum străbăteau piaţa care se întindea în faţa halei, şi domnul Lerat mergea atît de repede, încît Élisabeth trebui să alerge ca să nu rămînă în urmă. Îi descria, cu vocea întretăiată, tremurătoare, cămăruţa în care voia s-o culce mătuşa ei, ciudata manie care o alunga din pat pe bătrînă ca să se ducă să spele bucătăria. De fapt îi era cam ruşine că dă pe faţă tainele familiei în faţa unui străin şi umilinţa ei fu şi mai mare cînd văzu că domnul Lerat rămîne neîncrezător, dar se înfrînse, bănuindu-l un om cald. Începu iar să plîngă ca un pisoi şi susţinu că avea să moară de frig şi de frică dacă n-o lua cu el, pentru că era mai bucuroasă să moară, decît să se întoarcă la mătuşa ei.

Cuvîntarea asta îl sili pe domnul Lerat să-şi încetinească puţin pasul, apoi să se oprească, apoi să bată cu bastonul în caldarîm, cu toată

energia unui om slab și nehotărît. Simțea că avea să se înduplece și era de pe acum supărat pe el însuși pentru prostia asta. Mai întîi, ce ar fi spus nevasta lui?

— Unde naiba vrei să te duc?

— Unde vreți. Vreau să plec din orașul ăsta. La nevoie am să muncesc.

— Dacă te-aș duce la primărie? Ar putea face ceva pentru dumneata.

— M-ar duce înapoi la mătușa mea. Mai bine mă întorc în hală și adorm iar... chiar dacă n-am să mă mai trezesc, adăugă ea. Și văzînd că el își scărpina obrazul cu vîrful degetului, spuse și mai lămurit: Să mor de frig. Nu vedeți că dîrdîi?

Îi clănțăneau dinții. Începu să sară de pe un picior pe altul. Domnul Lerat o privi o clipă, cugetă, lovi încă o dată caldarîmul cu bastonul, păru că vrea să spună ceva, se răzgîndi numaidecît, apoi se întoarse la primul lui gînd:

— Uite, spuse el, asta mi se pare nedrept. Da, nedrept pentru mine. Există și instituții de binefacere, birouri, mai știu eu ce?... Haide, vino! N-o să stăm aici toată noaptea. Să mori de frig... ăsta e șantaj. Mai întîi se moare de frig? N-am auzit în viața mea vorbindu-se de vreun caz de felul ăsta prin regiunile noastre. Să mi se dea unul, unul singur!

Această ultimă frază, rostită pe un ton de înfruntare, păru că se adresează cerului pe care domnul Lerat îl arăta cu mîna lui mare, strînsă în mănușa de lînă. Îi răspunse o tăcere adîncă. Răsuflă cu un aer disprețuitor

și porni la drum fără să se întoarcă, cu speranța nemărturisită că, printr-una din acele întîmplări minunate care se numesc noroc, Élisabeth avea să uite să-l urmeze. Dar ea mergea chiar pe umbra lui, cu picioarele pe linia umerilor lui puternici pe care o mișcare de furie îi ridica din cînd în cînd, și zgomotul pașilor lor se confunda atît de tare încît domnul Lerat se putea crede singur.

Peste un sfert de ceas se instalau amîndoi într-un compartiment de clasa treia, cu toate că de obicei domnul Lerat își încredința făptura unor vagoane de a doua, dar cumpărarea unui bilet pentru Élisabeth îi impunea această măsură de economie, măsură care îi părea cu atît mai aspră cu cît avea în buzunar biletul de întoarcere cu clasa a doua. Fusese ispitit pe peronul gării s-o trimită pe fetiță singură cu clasa treia, în vreme ce el se va odihni într-unul din fotoliile învelite în stofă albastru-închis pe care Compania le pune la îndemîna călătorilor cu mai multă dare de mînă. Cînd se gîndi mai bine, ideea asta îl făcu să se rușineze și spintecă aerul cu bastonul de parcă ar fi vrut s-o alunge, dar rămase prost dispus.

În compartiment, Élisabeth vru să se așeze alături de el și atît de aproape încît pe domnul Lerat îl cuprinse din nou neliniștea în privința portofelului lui. Îi arătă cu o mișcare colțul în care trebuia să șadă, hotărît s-o supravegheze, dar abia porniră roțile să se învîrtească și domnul Lerat deschise gura, închise ochii, și sforăi.

Copilul își plimbă privirile pînă pe culoarul care lega compartimentul acesta de celelalte. Se părea că ea și tovarășul ei erau singuri în tot vagonul. Lumina galbenă a lămpii de gaz lămurea fără îngăduință fața roșcovană a domnului Lerat al cărui nas mare, cărnos, strălucea ca sticla. Fularul lui dezlegat lăsa să se vadă o barbă cu fire aspre, neagră în jurul buzelor și căruntă către vîrf, care cobora peste nodul cravatei și-i mătura plastronul cămășii. Așa cum era, îi făcu Élisabethei o impresie ciudată. Copilului i se părea că n-ar fi putut îndrăzni să-i vorbească acestui om, dacă ar fi știut că fața lui se sfîrșea într-un chip atît de impunător și în același timp simțea o vagă dorință să tragă ușurel de mănunchiul ăsta de fire de păr ca să vadă dacă domnul Lerat ar simți.

Și ea ar fi vrut să doarmă, dar nu putea. Nu știa nici unde se ducea, nici măcar numele acestui necunoscut care o lua cu el. Cu toate astea nu se simțea neliniștită ; îi era destul să asculte sforăitul adînc și patern care se amesteca cu zgomotul roților ca să înțeleagă că nu se înșelase și, dacă nu i-ar fi fost oprit, s-ar fi ghemuit lîngă umărul domnului Lerat. Amintirea spaimelor prin care trecuse se și ștergea în acest spirit nestatornic ; pînă și moartea mamei ei părea că se depărtează în timp numai pentru că Élisabeth se depărta de orășelul în care acest eveniment avusese loc, și de cîte ori degetele ei atingeau în fundul buzunarului perechea de foarfeci pe care mătușa ei i-o dăduse chiar în

după-masa aceea sau șuvița de păr tăiată cu cîteva ceasuri mai înainte, se mira că un trecut atît de apropiat îi părea atît de îndepărtat.

Aceste gînduri o ținură trează fără voia ei pentru că, de cum închidea ochii, i se părea că devin mai vii. Vru să se uite pe fereastră, dar noaptea schimba geamul într-o oglindă și copilul nu văzu la început decît o fetișoară palidă ai cărei ochi negri se holbau zadarnic, pînă în clipa în care desluși o pădure în vîrful unui deal, pe urmă zidurile unei ferme, apoi reflexul vagonului începu să se confunde cu peisajul și se văzu lampa ca o lună umbrită deasupra cîmpiilor, iar domnul Lerat, adormit în adîncimile cerului, plutind pe muchia colinelor cu nepăsarea măreață a unui zeu.

XI

Cînd ajunseră în sfîrșit la destinație, Élisabeth era atît de ostenită încît aproape că dormea mergînd. Domnul Lerat, îngăduitor, își potrivi pasul după pasul fetiței și o conduse de mînă de-a lungul străzilor pînă la o clădire a cărei fațadă înaltă ocupa ea singură întreaga latură a unei vaste pieți triunghiulare. În clipa aceea avu o ușoară criză de vanitate și, aplecîndu-se către copilul care se poticnea de oboseală, îi spuse să ridice capul și să citească inscripția de deasupra porții. Îi arătă cu bastonul literele mari, de

aur, şi aşteptă s-o vadă surprinsă, dar Élisabeth îl întrebă numai dacă locuia acolo.

— Ei, poftim ! exclamă el fără să-i răspundă, mă întreabă dacă locuiesc *acolo ?* De ce nu la gară, sau la Primărie, sau la Banca de Scont, sau la Muzeu ? Nu ţi se pare extraordinar că locuiesc *acolo ?*

Copilul se uită la coloanele duble care străjuiau poarta, la bustul Republicii de deasupra ei, şi şopti :

— Ba da.

— Deh ! Şi de ce ? Ce are casa asta atît de deosebit de te miri aşa ? Dar citeşte, zăpăcită mică ! Nu vezi literele acelea de deasupra porţii ?

Copilul silabisi :

— Liceul Corneille.

— Ei bine, rosti domnul Lerat, ţi se pare atît de simplu că locuiesc la liceul Corneille ?

O privi cu un aer neîncrezător şi o întrebă deodată :

— Cine a fost Corneille, copila mea ?

Urmă o tăcere în timpul căreia vîntul ridică praful din piaţă şi felinarele părură că se sting.

— Nu ştiu, spuse în sfîrşit Élisabeth.

— E cu putinţă ? şi domnul Lerat se dădu înapoi cu un pas. La zece ani şi jumătate !

Copilul începu să plîngă.

— Haide, urmă el, nu vreau moartea păcătosului. Ai să intri cu mine. Dar aici, slavă Domnului, toată lumea ştie cine a fost Corneille. Pînă şi idioţii de la grădiniţă...

Nu sfîrşi fraza şi străbătu repede distanţa pînă la uşă.

— Să nu ştii cine a fost Corneille... mormăi el apăsînd de mai multe ori pe un buton.

Uşa se deschise în clipa în care ar fi fost logic să crezi că portarul era mort.

— Poate că săvîrşesc o greşeală, spuse atunci economul, o greşeală foarte mare, o nebunie, dar intră, copila mea, n-am să te las să mori de frig, pentru a răzbuna şcoala primară.

Acum treceau prin faţa odăiţei portarului şi domnul Lerat îşi urlă numele care răsună sub boltă. Ca s-o intimideze pe fetiţă, făcu să-i scîrţîie încălţămintea cu un aer important şi tuşi în asemenea chip încît trezi toate ecourile galeriei lungi şi întunecate în care pătrundeau, dar cu toate silinţele lui nu izbuti să păstreze în el acel grăunte de furie care îl tulburase cu o clipă mai înainte. O iertă pe Élisabeth că nu ştiuse cine a fost Corneille şi o iertă în asemenea chip încît ar fi vrut s-o sărute, atît o găsea de drăguţă cu căciuliţa ei de astrahan şi cu acel chip de a-şi împreuna mîinile ca înlăuntrul unui manşon care nu exista. Cu toate astea i se păru că e mai diplomatic să se arate încă furios şi lovi cu bastonul pardoseala de marmură repetînd : „Oh !“, în vreme ce o privire aruncată pieziş către fetiţă nu lăsa nici o îndoială asupra pricinii acestei enervări.

Merseră aşa de-a lungul curţii de onoare în care Élisabeth zări printr-o fereastră cîţiva copaci mici, golaşi, grupaţi în jurul unui per-

sonaj care cugeta, înfăşurat în pelerina lui de piatră. Nu avu timp să vadă mai mult, pentru că domnul Lerat grăbea pasul şi o silea să alerge. Pe stînga lor, gravuri imense în rame de stejar împodobeau peretele alb şi îl făceau încă şi mai plicticos, alternînd cu uşi deasupra cărora puteai citi cuvinte pictate cu litere negre : *Director, Vorbitor, Pedagog*, şi în sfîrşit *Economat*. În faţa acestei uşi domnul Lerat ridică bastonul şi păru că vrea să spună ceva, dar socoti fără îndoială că era prea tîrziu ca să explice unei neştiutoare de zece ani ce putea fi un economat şi, ridicînd din umeri, îşi urmă drumul.

În locul acela galeria făcea un cot şi primea în plin razele lunii care proiectau pe dale umbra marilor ferestre goale. Mai trecură prin faţa cîtorva gravuri şi a patru sau cinci uşi, pentru că liceul din Refend nu era o şcoală de ţară şi Élisabeth văzu spatele personajului cu pelerină în mijlocul copăceilor bine tunşi. Apoi domnul Lerat o apucă de mînă şi urcă împreună cu ea o scară frumoasă ale cărei trepte late de piatră se desfăceau ca un evantai. La capătul primului etaj o trase pe fetiţă în cadrul unei ferestre care dădea spre curtea de onoare şi rosti rar, cu o voce gravă :

— Copila mea, omul pe care îl ai în faţa ta e un dobitoc bătrîn. Nu protesta. O ştie, o simte. E pe cale de a săvîrşi o prostie... uriaşă. Să-ţi aduci aminte de ceea ce îţi spun acum : o prostie... uriaşă.

Îşi desfăcu braţele într-un gest de neputinţă şi repetă : „Uriaşă". Apoi bătu cu bastonul în

duşumea de parcă ar fi vrut să arate că schimbă tonul, şi adăugă :

— Şi acum, trebuie să nu mai plîngi, fetiţo, mai ales în faţa nevestei mele. Puţin sînge rece, nu-i aşa ? Calm !

Mai urcară un etaj, şi domnul Lerat, suspinînd din adînc, scoase o cheie din buzunar.

În anticameră, îi spuse Élisabethei să se ascundă în spatele lui, ceea ce nu-i era mai greu decît unei pisici să se ascundă în spatele unui urs. Pătrunseră apoi într-o odaie mare, luminată de o lampă pe care o ţinea în mînă o femeie scundă, care stătea nemişcată. Femeia aceasta îmbrăcată într-un capot de un roşu-închis semănat cu puncte albe, cu părul adunat în vîrful capului într-un coc mic, strîns şi lucios, îşi sporea severitatea atitudinii păstrînd o tăcere adîncă. Pe chipul ei cu trăsături bărbăteşti şi cu piele galbenă se vedeau urmele oboselii şi ale unei enervări îndelung stăpînite. Cineva care ar fi observat-o nepărtinitor ar fi găsit că are ochi de un albastru care bătea în negru, destul de frumoşi, dar o frunte prea mare pentru o femeie şi mai ales un nas prea lung, prea voluntar, cu nări gata să freamăte.

Văzînd-o, economul se opri, apoi se făcu cît putu de gros, de larg în umeri, şi, timp de cîteva clipe, aceste două persoane rămăseseră una în faţa celeilalte fără să schimbe un cuvînt.

— Ei bine, zise el deodată, de ce stai aşa, Edmée ? Ai de gînd să ne spui visul Athaliei ?

Întrebarea asta nu obținu decît o privire de dispreț.

În sfîrșit, Edmée puse lampa pe o măsuță, lîngă un coș în formă de corabie pe care îl umpleau pînă la margine, ca niște fructe, gheme de lînă roșie și albă. Făcu gestul acesta cu o încetineală plină de hotărîre și nu-și părăsi bărbatul din ochi.

— La ora unu și jumătate noaptea, spuse ea cu o voce înăbușită care tremura puțin, nu sînt în stare să-ți apreciez veselia, prietene. Și dacă persoanei care se ascunde în spatele tău i se pare că are haz să mă păcălească, are să mi se pară și mie tot atît de cu haz s-o trag de urechi. Ce înseamnă gluma asta ?

Economul duse mîna la spate și-i făcu semn Élisabethei să nu se clintească.

— Ce glumă, doamnă Lerat ?

— Crezi că nu v-am văzut trecînd prin galerie ? Pe cuvîntul meu, nu-mi credeam ochilor.

— Ascultă-mă...

Gîngăvi cîteva fraze pe care nevasta lui le ascultă cu răceală, apoi, prinzînd curaj începu să-i povestească cum se întîlnise cu copilul în hala din Saint-Blaise, dar vorbea fără convingere pentru că îi părea cu neputință să fie crezut, și cu cît mergea mai departe, cu atît propria lui purtare îi părea mai absurdă. Poate că s-ar fi apărat ceva mai bine dacă Edmée l-ar fi întrerupt, dar ea îl asculta într-o liniște înspăimîntătoare și pînă la sfîrșit conștiința lui fu atît de grea, încît îi păru că ghicește

o bănuială ciudată și ridicolă în privirea nevestei lui.

În vremea asta, Élisabeth ținea cu amîndouă mîinile pardesiul domnului Lerat, și, în neliniștea ei, își rezema capul de spatele lui enorm. Atunci auzea vocea sonoră și gravă vibrînd în trupul domnului Lerat cu un zbîrnîit ca de bronz, dar nu voia să înțeleagă ce spune vocea aceea. Încerca să-și fixeze atenția asupra mobilelor pe care le vedea în jurul ei, un dulap mare ale cărui tăblii lucioase reflectau lumina lămpii, fotolii împodobite cu perne înflorate și scaune tapisate cu catifea așezate într-o ordine desăvîrșită în jurul unei mese. Perdele groase ascundeau ferestrele. În odaie era o căldură bună și, de cîte ori domnul Lerat se oprea din vorbă, Élisabeth prindea cu urechea zgomotul întăritor al unui foc de lemne nevăzut, care arunca pe tavan un reflex puternic, de un roz întunecat. Încet încet se lăsa copleșită de o amorțeală plăcută, pleoapele i se închideau fără voia ei, și, pînă la urmă, adormi cu obrazul lipit de lîna călduță și aspră a pardesiului.

Cînd deschise ochii, era așezată pe unul din scaunele de catifea pe care le văzuse mai adineauri. În fața ei, doamna Lerat ridica și cobora lampa ale cărei raze le îndrepta spre copil, de la căciulița de astrahan pînă la vîrful ghetelor negre.

— Ai trezit-o, șopti economul.

— Trebuie să văd cu cine am de-a face, răspunse doamna Lerat pe același ton. Are cel puțin acte, ceva...

În clipa aceea lumina căzu pe fața fetiței a cărei privire se întîlni cu privirea doamnei Lerat. Ochii mari, negri, ai copilului, întorși încă spre lumea somnului, păstrară cîteva minute un fel de fixitate oarbă, și nevasta economului nu-și sfîrși vorba. Mîna ei lungă, plină de vine, șovăi o clipă, apoi atinse cu vîrful degetelor obrazul palid de oboseală, pe care buclele desenau o umbră inelată.

— Văd... spuse ea, fără să știe bine ce voia să spună.

Se îndreptă din mijloc și puse din nou lampa pe măsuță. Apoi tăcură o clipă, și ea își privi bărbatul. Se auzi murmurul ușor al uleiului din rezervorul lămpii.

— Atunci, spuse ea în sfîrșit, în seara asta are să doarmă aici. Fetițele au să se mai strîngă puțin.

Abia fuseseră rostite aceste cuvinte, că cele două fetițe năvăliră, strigînd, în odaie. Ascunse cum stăteau după ușa odăii vecine, auziseră că se vorbea despre ele și se repeziră la domnul Lerat în cămășuțele lor lungi, albe, pe care le sumeteau ca să alerge mai bine.

— E îngrozitor, strigă doamna Lerat. S-au certat toată seara ca să știe care are să-ți scoată ghetele.

Domnul Lerat, care se lăsase într-un fotoliu lîngă cămin, primi pe fiecare genunchi o fetiță și-și plimbă barba pe fețele lor. Puteau avea nouă și zece ani, și cu toate că erau voinice și sănătoase, nu făgăduiau să fie mai frumoase în viitor. Cea mai mare, care avea sprîncene rare și ochi mici, înfundați, vestea de pe acum

acel gen de urîțenie care e pricina disperării fetelor tinere pentru că se învecinează cu comicul, pe cînd cea mică, mai bine înzestrată, fără îndoială, întindea către mîngîierile părintești o față cărnoasă, cu trăsături regulate, dar tot atît de oarecare pe cît era de trandafirie.

— E rîndul meu ! strigară ele în același timp.

Doamna Lerat își duse pumnii la tîmple și spuse că avea să înnebunească dacă nu conteneau hărmălaia. Amenințarea asta pe care o rostea prea des, nu avu nici un efect. Fetițele, ca niște furii, lunecară pe covorul roșu îmbrîncindu-se în jurul picioarelor mari, nemișcate, ale domnului Lerat, care repeta : „Haide, haide !“ cu o voce împăciuitoare. Totuși, cînd bătălia era în toi, pe cînd cea mai mare o ținea pe sora ei la depărtare proptindu-i un picior în burtă și desfăcea șireturile de la gheata stîngă a tatălui ei, se opriră amîndouă deodată și se uitară la noua venită, căreia doamna Lerat îi făcuse semn să se apropie. Élisabeth se ascunsese în spatele fotoliului economului, fie din timiditate, fie din calcul. Ieși din ascunzătoare și se uită la fetițele Lerat. Timp de cîteva minute, toate trei se cercetară fără să scoată un cuvînt. Hélène, cea mai mică, își înfundase un deget în gură ca să se gîndească mai bine. Pe fața Berthei, smocurile de fire blonde care îi țineau loc de sprîncene se apropiară, și întoarse capul pe trei sferturi. În sfîrșit, cum doamna Lerat, nițel enervată, le poftea să-și dea binețe, ele înaintară solemn una către alta și-și strînseră mîna bănuitor.

Rămînea încă problema ghetelor. Fu rezolvată în bună înțelegere de domnul Lerat, care își încredință piciorul stîng Hélènei, în vreme ce Berthe lua în stăpînire piciorul drept, dar fetițele își îndepliniră datoria cu mai puțin zel decît de obicei, stingherite, fără îndoială, de privirea necunoscutei care, în picioare lîngă fotoliul tatălui lor, privea scena asta cu un aer nehotărît. Cea mai mare se înroși și trase atît de violent de șireturile ghetei, încît le încurcă, își rupse o unghie vrînd să le descurce, își pierdu răbdarea, trase din nou, și rupse în sfîrșit șiretul care nu se mai supunea decît forței. Scoase un mic strigăt de nemulțumire. Domnul Lerat întinse numaidecît mîna ca s-o mîngîie pe obraz, dar Berthe se feri, supărată, și cuprinsă de o furie subită se răzbună de stîngăcia ei trăgînd o palmă pe piciorul mare, nevinovat, al economului. „Oh !“ spuse domnul Lerat, pe un ton de amărăciune. Ea își îndreptă spre el ochii mici, în care strălucea o expresie de înfruntare, și cum el repeta : „Oh !“ cu un glas blajin, îi mai dădu o palmă mai puternică decît prima, apoi plecă, mîndră și ursuză, și rămase bosumflată lîngă o fereastră. După aceste purtări, Élisabeth își dădu seama fără greutate că era fiica preferată a domnului Lerat și plecă cît putu de ușor în cel mai depărtat colț al odăii, unde se prefăcu a nu fi văzut nimic.

Peste o clipă era culcată în fundul unei firide, într-un pat mare, în care se silea să ocupe cît mai puțin loc cu putință. Nevasta economului o așezase între cele două fiice ale ei, în asemenea chip încît Élisabeth nu putea face o mișcare fără să nu-și trezească tovarășele care se ghemuiseră lîngă ea, nu din dragoste, fără îndoială, ci dintr-o dorință nelămurită de a o înăbuși în somn. Le asculta respirația scurtă și puternică, care îi gîdila gîtul, încerca să găsească un sens binevoitor în acest zgomot, ca unor cuvinte prietenoase șoptite în întuneric, dar cele două surori nu spuneau din adîncul somnului lor altceva decît „Pleacă de-aici !“, și umerii lor mici, rotunzi și tari, își săpau loc în trupul intrusei.

Cu toată oboseala ei, mai rămase trează o bucată de vreme. În odaia vecină, economul și nevasta lui vorbeau dezbrăcîndu-se, și sunetul glasului lor străbătu prin perete pînă la ea. Ciuli urechea degeaba, nu putea prinde decît un murmur care urca și cobora urmînd o curbă lungă, sinuoasă, al cărei desen îi părea că-l vede pe fondul întunericului. Cu toate astea, cînd doamna Lerat trecu pe lîngă ușă, Élisabeth desluși o frază pe care n-o înțelese : „E încă o povară...“ O povară ? Nu știa ce e o povară, dar răsuci cuvîntul în minte cu neliniște. Aveau s-o alunge a doua zi de dimineață ? Ușurința cu care izbutise să se strecoare în casa acestor oameni, să se încălzească la focul lor, să fie părtașă la patul copiilor lor era mai surprinzătoare decît orice. Gîndul acesta îi dădu încredere. În sfîrșit, adormi.

PARTEA A DOUA

I

Peste cîţiva ani, într-o dimineaţă frumoasă de iarnă, Élisabeth era aşezată în faţa pianului şi, cu mîna pe claviatură, întorcea capul spre fereastră. Vedea, prin perdelele de muselină, grădina acoperită de zăpadă, aleile contopite cu peluza cea mare sub o întindere albă, a cărei strălucire rănea vederea. Pentru ochii tinerei fete zăpada aceasta avea ceva de nepătruns, asemeni întunecimii unei nopţi adînci, pentru că dincolo de albeaţă se mai aflau alte adîncimi albe, pe care privirea ei nu le atingea ; îi părea că salonul cel mic era plin de lumina asta ciudată, pe care pămîntul o trimitea cerului. În jurul ei totul se schimba. Nu putea spune cum ; ceea ce era adevărat rămînea adevărat, dar în altfel, lumea devenea mai uşoară, mai fragilă.

Visă o clipă apoi, fără să-şi mute degetele din loc, apăsă pe clape ; acordul răsună încetişor, adînc şi liniştit. Élisabeth suspină ; preludiul acesta era greu, prea greu. Cîteva pagini fură întoarse înainte, apoi în urmă, cu degete lungi, leneşe. După o scurtă şovăire, răsuci taburetul pe care era aşezată şi, împreunîndu-şi degetele, îşi privi vîrful pantofilor. Ocupaţia aceasta o absorbi în asemenea măsură, încît nu auzi cum se închide poarta de fier în fundul grădinii.

Avea aproape şaisprezece ani. Părul ei pieptănat peste cap era prins într-un coc mare şi lucios, care îi obosea cu greutatea lui ceafa delicată. Ochii mari de un negru-intens, aproape lichid, contrastau cu pielea mată şi palidă a obrazului, şi păstrau încă gravitatea visătoare a copilăriei ; cînd un obiect le sorbea atenţia, ai fi spus că nu mai izbuteau să se dezlipească de el, sau că se lăsau fascinaţi încet de un spectacol nevăzut de orice altă privire în afară de a lor ; în acele clipe, un strabism uşor le dădea expresia încordată pe care o au anumite animale de pradă ; sprîncenele subţiri şi lucioase i se apropiau treptat, în vreme ce colţurile gurii mici, voluntare se adînceau. Era îmbrăcată modest, cu o rochie neagră, a cărei severitate lipsită de graţie era subliniată de un guleraş şi două manşete albe.

După ce îşi cercetă pantofii a căror piele se zbîrcea ici şi colo de mult ce fuseseră purtaţi, ridică fruntea şi se uită la butucii scurţi care se mistuiau încet pe grătarul de aramă şi trebuiau să ţină pînă la sfîrşitul lecţiei de pian. Încăperea în care se găsea dovedea o grijă de curăţenie împinsă la limită, parchetul, frecat peste fire, strălucea ca marmura între pătratele de ţesătură înflorată care erau întinse în faţa fiecărui fotoliu de mahon, iar scaunele cu spetează în chip de cruce de pe

lîngă lambriurile zugrăvite într-un galben-deschis păstrau încă pe catifeaua tapiseriei lor urma asprelor mîngîieri ale periei. Între aceste ziduri plutea un miros bun de ceară și de spirt denaturat, care se amesteca cu mireasma mai subtilă a lemnului ce fumega în cămin. Între ferestre, gravuri serioase evocau scene istorice și dădeau acestui loc un fals aer de vorbitor.

Zgomotul unei sonerii o făcu să tresară pe fata care se așeză iar la pian și cîntă mecanic primele măsuri ale preludiului. Chiar cîntată fals, chiar dezarticulată așa cum era, fraza muzicală avea încă un sunet de o tristețe inexprimabilă. Toată singurătatea inimii omenești părea că se cuprinde în aceste patru sau cinci note atît de liniștite încît o ureche neatentă nu le-ar fi luat în seamă; te făceau să te gîndești, mai mult decît un cîntec sau niște cuvinte, la o privire, o privire a cuiva care, nemaiavînd mult de nădăjduit pe lumea asta, și-ar întoarce ochii către o fereastră și ar vedea și el zăpadă.

— Ei, nu mai cînți? întrebă, intrînd, domnișoara Bergère. Continuă, pînă îmi încălzesc eu vîrful degetelor.

Era o persoană voinică, părea că e toată numai piept și șale, datorită deformărilor la care un corset, sortit s-o facă să pară mai subțire, îi supunea trupul puternic și cărnos. Peste fața ei rumenă și ca pălmuită de frig, se înălța o beretă de lînă albă, de sub care scăpau cîțiva cîrlionți galbeni. Aruncă pe un fotoliu o haină de piele căptușită cu molton

și rămase în fața focului, frecîndu-și mîinile mici și grase, pe care le învelea una în alta cu o mișcare iute, ca să le întindă apoi către flacără. Cu pieptul aplecat înainte, cu picioarele depărtate, făcea să-i iasă în relief un dos uriaș, strîns într-o fustă strîmtă; în poziția asta așteptă sfîrșitul bucății.

— E ceva mai bine, declară ea cu o voce limpede și tare. Ar fi de dorit mai multă vioiciune... Uite așa!

Îi făcu semn fetei să se ridice și se așeză pe taburetul al cărui șurub scîrțîi. Preludiul fu cîntat cu strălucire. Cu domnișoara Bergère toate lucrurile se limpezeau! În muzica asta nu mai rămînea nici o picătură de zăpadă, cum nu rămînea nici pe clapele care păreau că răsună toate deodată, atît de sprintene și viguroase erau degetele domnișoarei Bergère. Și mai pretindea, din cochetărie, că nu izbutește să și le încălzească și că mai sînt puțin țepene. Dar zburau pe fildeș și pe abanos și, cîntînd din ce în ce mai repede, se avîntau în arpegii de o greutate uluitoare.

— Am făcut rost de o medalie de bronz cu prostia asta... explică ea, mergînd mai departe cu nepăsarea unei doamne care ronțăie o prăjitură. De altfel, preludiul ăsta e sfîșietor...

Cînd scoase din pian un ultim acord a cărui violență făcu să tremure sfeșnicele, își ridică ochii albaștri, limpezi, către Elisabeth, care o privea cu un aer întunecat.

— Asta e, spuse cu modestie domnișoara Bergère. Totul e să pui puțin suflet... Ce

mutră faci ! adăugă ea rîzînd. Sper că nu ai supărări, nu ?

Un semn din cap destul de brusc o informă că eleva ei nu are supărări.

— Oh ! urmă domnişoara Bergère îndoind colţul unei pagini din caiet, nu te teme de întrebări indiscrete. Sînt aici numai ca să te învăţ să cînţi la pian, dar, în sfîrşit...

Şi încheie fraza asta cu un arpegiu.

— Nu pari dispusă să lucrezi, spuse ea lăsîndu-şi mîna dreaptă să rătăcească pe clape. Cu toate astea, trebuie să ne apucăm de lucru, copila mea. Vezi tu, urmă ea fără să se clintească, partea bună a muzicii e că ne purifică. Stabileşte un fel de fluid între persoanele cît de cît sensibile. (O gamă minoră traduse această idee.) Aşa că n-am avut nevoie de mărturisirile tale, dragul meu copil, ca să ghicesc că ceva nu merge bine. Numai felul în care ai cîntat acest preludiu, cu atîta lîncezeală în degete (imită felul de a cînta al Élisabethei, care îşi muşcă buzele). Nici nu se poate face o mărturisire mai sinceră. Mi-ai dat taina pe faţă fără să vrei, poate că şi fără s-o ştii.

— N-am nici o taină, spuse uscat Élisabeth.

Rîsul perlat al domnişoarei Bergère acoperi această mică frază neplăcută.

— Cu atît mai rău ! spuse ea veselă. Încă o dată domnişoara Bergère a vorbit prea mult. Ar fi trebuit să-şi aşeze eleva în faţa unei pagini negre de sus pînă jos şi s-o pună să descurce o grămadă de treizeci doimi. (Ridică mîinile la înălţimea ochilor pe care îi închise

pe jumătate şi-şi mişcă degetele, de parcă ar fi vrut să zgîrie.) Haide, urmă ea cu un fel de salt din umeri, vrei să-ţi cînt ceva înainte de a ne aşeza la lucru ?

Fără să aştepte răspunsul Élisabethei, îşi smulse boneta de lînă pe care o aruncă în mijlocul salonului cu un gest de artist, apoi îşi dădu capul pe spate şi, îndreptîndu-şi privirea către tavan, lovi clapele cu amîndouă mîinile ; nările i se dilatară de parcă respira deodată un aer mai curat. Totuşi şovăi la început asupra alegerii bucăţii pe care avea s-o execute, pentru că după ce încercă începutul unei nocturne şi pe acela al unui studiu, se aruncă brusc asupra unui vals.

Fata se aşeză pe un scaun la o oarecare distanţă de pian şi îşi încrucişă braţele. Nu-i plăcea domnişoara Bergère ; îi trebuiseră luni întregi ca s-o descopere, dar de o clipă era sigură. Ar fi iertat purtările astea copilăreşti, răsfăţurile, acest brio exasperant, tot ce era ridicol în domnişoara cea grasă, dacă ar fi putut-o crede cinstită. Cu toate astea se îndoia de ea din instinct şi ghicea, cu privirea ei limpede, viclenia şi mofturile ei de fetiţă.

Aşa că se uita cu ochi neprietenoşi la spatele lat al domnişoarei Bergère, care se mişca urît pe taburet. Nu putea suferi răsucelile indecente pe care valsul le imprima trupului aceluia monstruos. Era necesar să se zbuciume aşa ? N-o credea. Cu toate astea, fata asculta fără să vrea acea muzică a cărei frumuseţe ciudată rezista la o încercare atît de grea.

În mintea ei se perindau imagini banale, dar puternice. Îi părea la început că o fanfară izbucnea într-un salon nesfîrşit, tapetat cu roşu, în care oglinzile îşi trimiteau una alteia focurile unui candelabru strălucitor ca un bloc de gheaţă. Locul acela somptuos rămînea gol, dar dintr-o dată, după o clipă de nesiguranţă neliniştită în timpul căreia ţi se tăia respiraţia, venea un fel de scufundare în vîrtejul unei petreceri; se alcătuiau grupuri, unele înaintau către altele, se dădeau înapoi din pricina unor inspiraţii subite, se îndepărtau ca să facă loc unei persoane nevăzute care mergea de-a lungul unui drum de ţară şi, cu inima roasă de o cumplită părere de rău, îşi pleca fruntea în noapte. La marginea unei ape încremenite a cărei suprafaţă neagră strălucea de sclipiri sinistre, Élisabeth îşi înclina faţa şi se privea, printre frunzele putrede care acopereau lacul, ca în adîncimea unei oglinzi de oţel; auzea muzica balului din adîncul unui somn letargic. Era atît de departe, încît nu se mai putea gîndi la întoarcere. Într-un vîrtej de tristeţe, rătăcea în mijlocul grădinii din copilăria ei, întunecată acum şi semănată cu cruci care se înclinau de-o parte şi de alta, asemănătoare cimitirelor în care nu mai intră nimeni. Apoi exploda brusc o tăcere aproape supranaturală şi, într-o lumină fosforescentă, valsul se învolbura peste morminte.

Amintirea fericirii se amesteca cu această muzică stranie, se îndepărta, se întorcea, se depărta şi mai mult; atunci se ridica în noapte

un cîntec de o duioşie de nespus, inima rănită chema dragostea...

Élisabeth se ridică brusc. Ceva din ea răspundea acestei vrăji funebre. Suferise aşa, cunoscuse acest delir al spaimei, această melancolie dulce şi sfîşietoare, aceste elanuri, tot ceea ce cuvîntul omenesc nu va rosti niciodată. Mîinile i se încrucişară pe piept, apăsară o inimă care zvîcnea. O expresie ciudată de durere şi de beţie făcu să-i tremure privirea care căuta un fel de punct de sprijin pe peretele alb, deasupra capului domnişoarei Bergère. Gura îi rămase întredeschisă o clipă, apoi lăsă să-i scape un ţipăt mic, de copil. Muzica încetă.

— Ei, ce e? întrebă profesoara de pian, întorcîndu-se.

Élisabeth se aşeză din nou.

— Nimic, spuse ea. Am dormit prost astă noapte, sînt nervoasă.

Ochii albaştri ai domnişoarei Bergère se aprinseră de curiozitate; îşi lăsă taburetul şi se roti, făcînd să-i scîrţîie ghetele, în jurul tinerei ei eleve, dar de cîte ori trecea în dreapta ei, Élisabeth întorcea capul la stînga şi nu-i răspundea la nici o întrebare.

— În sfîrşit, repetă fata cea grasă, mi se pare că am dreptul să te întreb, să ştiu. Cum! Cînt o bucată ca să-ţi fac plăcere, şi mă întrerupi cu ţipete...

— Iertaţi-mă.

— Copila mea, nu ţi-e bine.

Se aplecă asupra tinerei fete al cărei aer gînditor îi deştepta curiozitatea şi trecu peste

fața ei o răsuflare scurtă și călduță, care mirosea a apă de gură.

— Ce e? spuse ea cu jumătate de glas, luînd o mutră complice. Vîrful nasului ei atingea aproape obrazul Élisabethei. Muzica te aduce în starea asta? șopti ea. Sîntem deci chiar atît de sensibilă? Bogată, bogată natură! Natură de artist. Ca mine. O simțisem eu. Visătoare, ce să mai vorbim! Asta ești. Știi ce sînt eu? Știi ce e domnișoara Bergère?

Își trecu ușor mîna a cărei palmă avea o perniță de grăsime trandafirie peste urechea, apoi peste gîtul fetei și șopti:

— O făuniță!

— Ah! Lăsați-mă! strigă Élisabeth împingînd-o deodată, de parcă ar fi fost trezită dintr-un somn adînc.

Domnișoarei Bergère i se urcă sîngele pînă la rădăcina părului. Se dădu înapoi cu un pas nesigur și fu cît pe ce să-și piardă echilibrul, dar păstră o tăcere plină de demnitate. Élisabeth se ridică.

— V-am spus că sînt nervoasă, explică ea cu un glas mai dulce. Cînd mi se vorbește, cînd mă atinge cineva... (Încercă să rîdă.) În sfîrșit, poate că azi am putea scurta lecția.

Profesoara de pian îi aruncă o privire ascuțită și își culese bereta de lînă pe care și-o înfundă pe cap pînă în sprîncene, atîta energie îi dădea furia. Își apucă la fel, de o margine, haina de piele pe care o pusese pe un fotoliu și trăgînd-o spre ea cu un gest violent, își aruncă un braț într-o mînecă.

— Cum vrei, spuse ea printre dinți, trăgînd puternic de o mănușă ca să-și bage mîna în ea.

Se dădu apoi o luptă scurtă cu nasturele unei mănuși care nu voia să intre în butonieră, pe urmă profesoara de pian străbătu din trei pași largi salonul și ajunse la ușă.

— Lecții de o jumătate de ceas, strigă ea ieșind, crize de nervi! Ah, nu, mai bine...

Ușa care răsună trîntită în urma ei tăie în două această frază.

Rămasă singură, Élisabeth ridică din umeri, se întoarse la fereastră și ridică perdeaua de muselină. Nu înțelegea bine de ce fata cea grasă plecase atît de repede. Cu fruntea rezemată de geam, o văzu pe domnișoara Bergère străbătînd grădina cu un pas grăbit, care îi zguduia pieptul. Se va mai întoarce? Asta n-avea însemnătate. Doamna Lerat va bodogăni puțin, dar domnul Lerat va înțelege, va aranja totul. Poarta de fier se deschise și se închise la loc; grădina era goală. Numai păsărelele săreau pe peluza albă, pe care își lăsau urma lăbuțelor. Élisabeth ar fi vrut să fugă pe zăpada aceea, să se tăvălească în ea, să-și acopere fața cu ea. Își aducea aminte că altădată o făcea să scîrțîie în mîinile ei goale frămîntînd-o ca s-o facă bulgări, și îi părea că simte încă în carne arsura încîntătoare a frigului. Adesea, în clipe ca asta, nu mai știa dacă e fericită sau nenorocită. I se părea că așteaptă ceva.

Căută valsul de adineauri în caietul care rămăsese deschis pe pian, dar cum găsi pagina,

părăsi nădejdea de a descifra scrierea aceea extravagantă care sărea peste marginile portativului. Preludiul era uşor în comparaţie cu valsul; se întoarse la el şi, cu sprîncenele puţin încruntate, cu vîrful limbii între dinţi ca o fetiţă, cîntă aşezat mica frază cuminte şi liniştită de la început. Aceste cîteva note exprimau mai bine decît orice cuvînt omenesc ceea ce gîndea ea, fără s-o poată spune. De fiecare dată avea, ascultîndu-le, aceeaşi surprindere. Cum se putea ca un lucru atît de simplu să-şi păstreze întregul mister? Era ca zăpada pe care se pierdea privirea. Continuă pînă la jumătatea paginii şi se opri.

II

După prînz se făcu linişte o clipă. Domnul Lerat se uita cu o privire gînditoare la ceaşca lui de cafea neagră şi părea că se reculege. Doamna Lerat, la dreapta lui, cu braţele încrucişate ca să-şi stăpînească mai bine nerăbdarea, se zbuciuma pe scaun fără să scoată un cuvînt, aşteptînd ca bărbatul ei să-şi bea cafeaua, ca să poată da fuga la miile de treburi care o chemau în toate ungherele casei. O dată cu vîrsta, pielea veştejită de pe obrajii ei se acoperea de pete mici, cafenii; cînd nu-şi scărpina coatele sub mîneci, ducea la înălţimea tîmplei o mînă vînoasă care alunga o şuviţă sau, în clipele de linişte relativă, îşi

mişca de la stînga la dreapta ochii frumoşi, neliniştiţi, care nu se aşezau pe nimic şi păreau a căuta o nenorocire. Din vreme în vreme rostea în şoaptă numele fetelor ei, confisca un inel de şervet, trăgea o palmă, şi, printr-un joc de expresie care consta în a ridica sprîncenele şi a mişca buzele, le poruncea copiilor să facă ceea ce nu putuse obţine niciodată de la ea însăşi, adică să stea liniştiţi.

Mustrările ei se adresau mai ales Hélènei, care era mai mică şi mai neastîmpărată decît Berthe. Era o fată viguroasă şi dolofană, cu ochii albaştri, cu faţa plină; pielea ei de un alb-lăptos era acoperită de pistrui în jurul nasului mic şi lucios. O cărare îi împărţea în creştet părul blond care bătea în roşu, tras spre ceafă unde se aduna într-un soi de *macaroană*, pieptănătură lipsită de graţie, care descoperea o frunte lucioasă şi bombată ca a unui gînditor şi dădea o expresie de uimire fizionomiei acesteia niţel neroadă. Toată partea din faţă a rochiei ei, murdărită de grăsime, dovedea graba cu care îşi ducea hrana la gură; în loc să se corecteze, ceea ce ar fi fost mai simplu, ascundea petele astea încrucişîndu-şi mîinile pe piept cu un gest destul de caraghios, de cîte ori privirea distrată a doamnei Lerat se rătăcea înspre ea.

Uneori, soră-sa întorcea spre ea un profil lung, urîţel, moştenit de la mama lor, cu o nară dispreţuitoare, care părea să adulmece totdeauna un miros urît. Uscată şi neagră asemeni unei muşte uriaşe, plimba peste Hélène o privire în acelaşi timp adîncă şi în-

ghețată, care ar fi schimbat-o pe sora ei în marmură, dacă ar fi fost cu putință. Un guler mare de dantelă, pe care îl făcuse cu mîinile ei, îi cădea peste umerii cărora le sublinia slăbiciunea, dar îi măgulea atît de tare vanitatea, încît îl purta peste toate rochiile. Avusese nevoie de trei ierni ca să ducă la bun sfîrșit lucrul acesta de o greutate covîrșitoare; drept răsplată, domnul Lerat îi dăduse o hîrtie de o sută de franci (pe care o depusese la Casa de depuneri) și o dusese, capăt fatal al acestei povești, la cel mai bun oculist din oraș. Ochelarii cu ramă de oțel completau, dacă se poate spune așa, urîțenia naturală a bietei fete care vărsa în taină lacrimi cu atît mai amare cu cît topeau pe gulerul de dantelă nădejdea de a părea tot atît de frumoasă ca Élisabeth, dacă nu chiar de a o întuneca. Încercarea asta o făcu rea și, așa cum se întîmplă adesea, răutatea o maturiză, o trezi, îi ascuți spiritul, făcu din ea o femeiușcă a cărei limbă știa să rostească la momentul potrivit o frază care strica o zi întreagă.

Așezată între aceste două persoane, Élisabeth stătea cu desăvîrșire neclintită și părea cufundată într-o visare adîncă al cărei obiect era, după cum se părea, aceeași ceașcă de cafea neagră care absorbea atenția domnului Lerat. Fața ei frumoasă, aplecată, avea o expresie chibzuită și parcă lăuntrică. Berthe, și chiar Hélène, ar fi fost supărate dacă ar fi aflat că toate trei evocau o alegorie în care invidia și prostia ar fi servit drept contrast pentru punerea în valoare a grației. Trecură cîteva minute lungi.

— Te uiți cruciș, șopti Berthe aplecîndu-se către Élisabeth.

— Ssst! șuieră doamna Lerat cu o energie furioasă. Nu vezi că taică-tău se gîndește la ceva?

Economul ridică fruntea, de parcă ar fi ieșit din fundul unei ape.

— Da, Edmée, spuse el uitîndu-se la nevastă-sa, aveai dreptate. Era în 1909. Adevărat. Ne aflam la țară și tu aflaseși că unchiul tău se îmbolnăvise de...

— Edouard! rosti doamna Lerat, arătînd cu capul către cele trei fete. Bea-ți cafeaua, adăugă ea ridicîndu-se, are să se răcească.

Odaia în care se schimbau aceste cuvinte era urîtă, bogată și comodă, ca multe alte sufragerii. Din respect pentru o tradiție care va părea într-o zi ciudată, fusese cît se putuse de mult întunecată acoperindu-i-se pereții pînă la jumătate cu lambriuri vopsite în cafeniu și în partea de sus cu un tapet roșiatic, care imita destul de prost pielea de Cordova. Aceleași culori domneau și în mobilier, în care tot ce nu era cafeniu era roșu-închis. Din pricina asta, lumina zgîrcită și tristă a acelei joi de decembrie lămurea cu greu chipurile celor cinci persoane adunate între aceste ziduri. Dar scaunele căptușite cu pluș măguleau și destindeau trupul; soba de fier, rozie în penumbră, își răspîndea căldura blajină și nesănătoasă, și, după cum declară economul

punîndu-şi ceaşca goală pe farfurioară, era mai bine să fii aici decît afară.

Doamna Lerat ieşise din odaie urmată de Hélène, care nu ştia niciodată ce să facă cu timpul ei liber. Mergea totdeauna în urma cuiva. Berthe, mai independentă, se aşezase aproape de sobă, întinzînd pe genunchi o broderie cu puncte mari, cu care visa să acopere într-o zi fotoliul din odaia ei sau, mai curînd, fotoliul *ei* din odaia *ei,* pentru că nu suferea să plutească nici o îndoială asupra acestei chestiuni.

Peste o clipă, Élisabeth îşi împături şi ea şervetul şi se ridică. Se duse, din obişnuinţă, să se aşeze lîngă una dintre ferestrele încadrate în draperii de un roşu-închis. Din acel loc, privirea ei pătrundea într-o stradă mică, îngustă, străjuită de case vechi, negre, care păstrau încă deasupra porţilor urma unui blazon. Prăvălii smerite mărgineau trotuarul pe care doi oameni nu puteau merge alături decît cu mare greutate. Dincolo de fereastra murdară a unei dughene se vedea un maldăr de încălţăminte bolnavă şi, atîrnate de un zid, cîrligele negustorului de lemne, care împărţea acea cocioabă întunecoasă şi puturoasă cu un cîrpaci. Aproape, un debit de tutun înfăţişa privirii curioase sau plictisite a celui care se plimba un galantar cu pipe, trabuce şi cărţi poştale murdărite de muştele verilor trecute. Mai departe, legătorul de cărţi, negustoreasa de mărunţişuri şi un reparator de păpuşi trăiau unul lîngă altul, în fundul unor prăvălioare goale, care păreau că se ating cu umerii ca să fie mai puţin triste.

Élisabeth cunoştea bine dughenele astea, mirosul greu şi fad al prăvăliei de mărunţişuri, toate cutiile cu mîner de metal pe care o biată cocoşată tuberculoasă le deschidea una după alta, ca să găsească grogrena, suitaşul, panglica ; chiar din locul în care stătea acum, putea vedea pieile tăbăcite ale legătorului, violete, roşu-aprins, portocalii. Îi plăcea însă mai mult tejgheaua plină de mădulare risipite a reparatorului de păpuşi. La şaisprezece ani avea uneori pofta să se joace cu capetele acelea ciufulite şi zîmbitoare, să le fixeze pe trunchiurile de porţelan roz, aşa cum îl văzuse făcînd pe domnul cel bătrîn cu bluză albă, care lucra lîngă o lampă cu gaz. Poate că ar fi găsit în sertare tot atît de bine ca el braţul grăsuţ de care avea nevoie ciunga asta şi ar fi lipit o perucă de un blond ideal, un blond ca untul proaspăt, pe ţeasta copilului acestuia chel.

— Élisabeth !

O chema Berthe, cu vocea ei subţire ; de o clipă, îşi lăsase broderia ca să se ducă să şoptească ceva la urechea păroasă a tatălui ei.

— Vino încoace, spuse ea cu un ton drăguţ, haide, vino încoace, de vreme ce tata vrea să-ţi vorbească.

— Nu te teme, copila mea, zise domnul Lerat, care îşi răsucea tocul ochelarilor.

Élisabeth se apropie de masă.

— Uită-te la mine, copila mea.

— Uită-te, tată ! porunci Berthe. Uite, vezi ! îi spuse ea tatălui ei.

— Nu văd nimic. Ar trebui să aprindem.

— Să aprindem ! repetă Berthe. Aleargă la sobă, unde se afla comutatorul.

— Dar ce este ? întrebă Élisabeth.

— Nimic care să te sperie, copila mea, spuse domnul Lerat cu blîndețe. Berthe îmi atrage atenția asupra înfățișării tale. I se pare că ești palidă, asta e tot. Voiam să-mi dau și eu seama. Ah !

Ultima exclamație salută lumina crudă și lividă care cădea dintr-un abajur verde.

— Apleacă-te, spuse Berthe, ca să poată tata să te cerceteze. Uită-te drept în ochii lui. Așa !

Se așternu o clipă de tăcere în timpul căreia Élisabeth își întinse fața pe care umbra se prelingea ca pe marmură ; genele lungi bătură, apoi ochii se ațintiră asupra sticlelor ochelarilor orbi.

— Eh ! rosti ușurat domnul Lerat, nu văd nimic. Nimic, decît un chip frumos, nițel cam serios, adăugă el, bătînd-o ușor pe obraz pe Élisabeth.

— Asta e prea mult, protestă Berthe ridicînd pumnul de parcă ar fi vrut să lovească țeasta goală a domnului Lerat. Îți spun eu că se uită sașiu ! Ar trebui să poarte ochelari.

Élisabeth lăsă să-i scape un țipăt.

— Pentru asta m-ai chemat adineauri ?

— Haide, haide ! spuse economul. Să nu ne certăm. Berthe credea că îți face un bine, dragă Élisabeth. Uite, adăugă el ducînd repede mîna la buzunărelul vestei. Ne iubim prea mult ca să ne despartă un fleac, nu-i așa ? Poftim.

Berthe făcu să dispară pe loc moneda de zece franci care îi era întinsă ! Élisabeth, după o ușoară șovăire, primi și ea micul dar al economului, căruia îi mulțumi cu un zîmbet.

— Eu știu că am dreptate, reluă Berthe, supărată de înfrîngerea asta. Se uită sașiu, are să poarte ochelari, bodogăni ea, ducîndu-se înapoi, la locul ei de lîngă sobă.

— Berthe ! o rugă domnul Lerat.

— Sigur, tu ești totdeauna de partea Élisabethei, strigă fiica lui, bătînd cu piciorul în dușumea. Uite ! Nu te pot suferi.

Și, ascunzîndu-și deodată fața în broderie, izbucni într-un hohot de plîns furios. Élisabeth se întoarse, fără să scoată o vorbă, în cadrul ferestrei, dincolo de draperia roșie care o ascundea aproape întreagă, în vreme ce domnul Lerat, zăpăcit o clipă, se uita încurcat la fata lui.

După cîteva clipe suspină, își puse ochelarii în toc, și se îndreptă spre ușă cu un pas mărunt și greoi, care îl făcea să semene cu un urs.

Cele două fete rămaseră singure în odaie, fără să schimbe un cuvînt. Din vreme în vreme, învinsa se smiorcăia deasupra lucrului ei. Toată scena aceasta îi păru Élisabethei cu atît mai ciudată, cu cît nu ghicea ce i se reproșează. O fărîmă de experiență ar fi învățat-o să vadă în supărarea Berthei cel mai adevărat, cel mai dezinteresat compliment, dar ea încă nu știa cîtă tristețe poate răscoli vederea unui chip frumos în sufletul unei fete urîte.

Dădu la o parte cu degetul perdeluţele mici. Cerul dobîndea o nuanţă cenuşie care vestea o nouă ninsoare ; trecători rari mergeau de-a lungul trotuarului, aruncînd o privire distrată în prăvălia de păpuşi. Oricît de obişnuit era acest spectacol, fata găsea în el o plăcere de care nu obosea. Se întreba unde se duceau acei oameni pe care n-avea să-i cunoască niciodată. Strada va avea totdeauna un farmec ciudat, aproape enervant, pentru un spirit înclinat către gîndire ; ea deşteaptă toate curiozităţile şi îţi pune în faţă toate enigmele. Această atingere de aproape a misterelor dă celor mai oneste străzi un caracter în acelaşi timp neobişnuit şi familiar, care va atrage întotdeauna visătorii la ferestrele lor, ca o vagă făgăduială de fericire sau ca speranţa ascunsă a ceva neaşteptat.

De cîteva minute Élisabeth se cufundase în gîndurile ei, supraveghind în acelaşi timp pe cei ce se duceau şi veneau, cînd clinchetul unui clopot o făcu să întoarcă capul. Era un sunet vesel care lovea aerul vătuit şi umplea strada cu chemarea lui. Apoi un glas înalt şi puternic timbrat vesti trecerea tocilarului. Fata cunoştea acest strigăt pentru că îl auzise în fiecare zi, timp de ani întregi. Îşi pusese adesea în minte să-i încredinţeze omului ăstuia foarfecele pe care il păstra în fundul unui sertar, acelaşi cu care crîmpoţise rochia mătuşii ei şi care nu mai tăia acum, dar de fiecare dată o oprise lenea de a coborî şi un uşor sentiment de sfială. După săptămîni în şir, tocilarul băgase de seamă în sfîrşit prezenţa Élisabethei

şi zîmbea văzîndu-se pîndit de ochii aceia atenţi. Înalt şi lat în umeri, cu un şorţ lung de piele neagră care îi lovea genunchii, avea mersul puţin nepăsător al celui care nu-şi întrebuinţează toată puterea, şi împingea cu o mînă căruciorul, în vreme ce cu cealaltă scutura un clopot de aramă.

De obicei, Élisabeth se retrăgea în fundul odăii de cum îl auzea la capătul străzii, dar se întîmpla uneori să fie distrată şi să se lase surprinsă. Atunci simţea un fel de enervare şi, ca tocilarul să nu creadă că o intimidează, se silea să rămînă pe loc pînă ce el nu se mai vedea. Avea chipul cinstit şi vesel pe care îl au oamenii simpli din provincie, dar ei îi părea că mai are şi un aer batjocoritor şi prea isteţ, îi părea că scutura clopoţelul în faţa ferestrei ei ceva mai puternic şi mai îndelung decît în alte părţi. Cu toate astea ar fi vrut să-i vorbească, fie şi numai pentru a vedea de aproape căruciorul frumos vopsit în verde, cu acoperămîntul lui mic de zinc cu marginile ondulate, tocila de gresie care se învîrtea sfîrîind şi pe care lamele cuţitelor ţipau şi fluierau scuipînd scîntei.

În ziua aceea privirea ei întîlni privirea tocilarului. Se îndepărtă numaidecît de fereastră, dar nu atît de repede totuşi ca să nu vadă că el îi zîmbi şi-i făcu un semn uşor din cap. Élisabethei i se urcă sîngele în obraji. Ce obrăznicie ! se gîndi ea. Omul ăsta îşi închipuie că ea va coborî ca să se ia după el ? Se aruncă foarte tulburată într-un fotoliu, apoi se ridică peste o clipă şi se întoarse la fereastră, dar

tocilarul nu mai era acolo. Simţi o dezamăgire uşoară, pe care nu şi-o mărturisi.

— De ce te frămînţi aşa ? o întrebă Berthe. M-ai făcut să scap un punct. E enervant.

Clopotul de aramă răsună la capătul străzii.

— Auzi ? întrebă Élisabeth, ducînd mîna la piept.

— Ce ? întrebă Berthe.

Ridică pleoapele care clipeau des şi făcu o strîmbătură ca să arate că nu auzea.

— Nimic, rosti Élisabeth cu o voce şovăitoare. Am... am o pereche de foarfeci de dat la tocilar.

Simţi că se înroşise atît de tare încît ieşi în fugă din odaie. Peste o clipă răscolea în sertarele scrinului ei şi nu găsi forfecuţa decît după ce aruncă pe podea trei sferturi din vestmintele care se aflau acolo. Fusese cuprinsă de un fel de frenezie. Cu chipul învăpăiat şi cu părul ciufulit, îşi aruncă un paltonaş pe umeri şi puse la întîmplare o căciuliţă de lutru pe cap. În zbuciumul ei, fu cît pe ce să uite foarfeca pe care, de fapt, nu o folosea niciodată, pentru că n-o găsea bună, dar care de o clipă îi părea absolut necesar a fi ascuţită. Coborî scara în cinci sau şase sărituri, fără să vadă măcar că Berthe o urmărea din susul ei.

Ajunsă afară, îmbrăcă paltonul pe mîneci şi-şi potoli pasul. Ocolea trecătorii cu sprinteneala vîrstei ei, sărind de pe trotuar în stradă, şi-şi croi drum printre doamnele bătrîne uluite şi liceenii batjocoritori, care erau duşi la plimbare. Cînd ajunse în sfîrşit

la capătul străzii, o durere în coastă o sili să se oprească şi se retrase o clipă sub gangul unei case ca să răsufle. Clopotul tăcuse de cîteva minute şi fata se întreba cu nelinişte dacă nu pierduse cumva urma tocilarului. „Ar fi prea neghiob", se gîndi ea. Începu iar să fugă drept înainte, cu toată durerea ascuţită din coastă.

Acum se afla sub arcadele unei pieţe mici ale cărei case de cărămidă trandafirie aveau un aer bătrînesc şi curăţel, cu toate afişele care le necinsteau faţadele şi cu toată murdăria care acoperea pămîntul, pentru că în dimineaţa aceea chiar fusese zi de tîrg. Oameni în bluze se duceau încoace şi-ncolo, ridicau suporturi de fier pe care le încărcau în căruţe, goleau lăzile de gunoi în rîu. Élisabeth fu gata să întrebe un măturător dacă nu văzuse persoana pe care o căuta, dar omul acela cu saboţii lui, cu mîinile lui mari, roşii, şi cu mustaţă pleoştită, o intimida. Făcu totuşi cîţiva paşi în urma lui, nehotărîtă, în vreme ce el îi stropea picioarele rotind mătura cu o mişcare largă. În sfîrşit se hotărî să întrebe o doamnă care trecea, dar aerul năuc al Élisabethei şi mai ales perechea de foarfeci pe care o ţinea în mînă făcură o impresie proastă, şi doamna se mulţumi s-o privească dispreţuitor fără să-i răspundă.

Se pierduseră cel puţin cinci minute. Cu toate astea ea nu se descurajă, şi cînd văzu venind spre ea un domn cu o înfăţişare binevoitoare, băgă foarfecele în buzunar, luă o

mutră amabilă și întrebă cu o voce politicoasă dacă nu văzuse trecînd un tocilar.

— Un tocilar, spuse el, un tocilar tînăr și frumos ? Nu, puicuță ! Și făcu cu ochiul îndărătul ochelarilor.

Ea bătu din picior de furie.

— Tocilarul, rosti atunci o fată grasă, roșcată, cu un șorț alb, a luat-o la stînga. Și arătă într-acolo cu degetul mare.

Peste o clipă, Élisabeth mergea în susul unei străzi lungi, înguste și goale, mărginite de prăvălii întunecate, în fundul cărora se aprindeau de pe acum cîteva lămpi, pentru că cerul se întuneca de parcă s-ar fi apropiat o furtună. Pe măsură ce zgomotul orașului slăbea în urma ei, fata simțea cum îi crește neliniștea și-și spuse de douăzeci de ori că era zadarnic să stăruie, dar ceva mai puternic o împingea înainte. Rar se întîmplase să aibă curajul să vină pînă aici chiar cînd era soare, casele astea respirau crima și boala, și în fiecare an se spunea că ar fi mai bine să fie dărîmate dar, pentru o pricină sau alta, momentul nu părea niciodată potrivit.

Cînd nu mai auzi decît zgomotul pașilor ei pe pietre, Élisabeth se opri. Se afla lîngă o bîrnă uriașă, care se proptea în mijlocul șoselei ca să susțină o fațadă murdărită de ploaia și de praful a două veacuri. O ușă mică, cafenie, se zgîlțiia de curent și lăsa să se întrevadă o curte goală la capătul unui culoar care mirosea a moarte. Mai făcu cîțiva pași, cu inima strînsă, și cuteză să-și arunce privirea în fundul dughenii unui marchitan ; văzu în semi-

întuneric un maldăr de cratițe vechi, ce alcătuiau o masă neagră, în care strălucea ici și colo o lucire de metal, iar pe dușumea o pagină de ziar pătată cu roșu palpita ca ceva viu, în voia vîntului care bătea pe sub ușă.

De cealaltă parte a bîrnei se deschidea o prăvălie ceva mai mare, luminată vag de o lampă cu fitilul coborît. Acolo părea că se vînd cam de toate, pentru că din tavan atîrnau mături și de-a lungul tejghelei lugubre cutii cu mărunțișuri se învecinau cu borcane cu zaharicale, dar era atîta întuneric prin colțuri și flacăra lămpii tremura în chip atît de ciudat, încît îți părea că vezi mișcîndu-se ceva îndărătul lăzilor cu zarzavaturi, unde nu era nimic, fără îndoială.

Élisabeth se întrebă dacă avea să intre ca să se intereseze de drumul pe care o apucase tocilarul și pusese chiar mîna pe clanță, cînd se răzgîndi. Nu știa nici ea bine de ce locul acela îi părea îngrozitor, își spunea zadarnic că era o băcănie ca oricare alta, nu putu scăpa de impresia că pe tejgheaua aceea lungă și vopsită în negru ca un sicriu, s-ar fi putut vinde tot atît de bine carne omenească, ca și lumînări și zahăr. De o clipă, simțea cum frica urcă în jurul ei. Își scoase, din prudență, căciulița de lutru care ar fi putut trezi pofta unui răufăcător și se felicită că era singură pe strada aceea. Apoi se întrebă de ce avea să se teamă dacă mergea mai departe, dar chibzui degeaba, nu izbuti să-și alunge din cap ideea puternică și confuză a unei primejdii foarte apropiate.

În clipa aceea auzi în depărtare clopoţelul de aramă sunînd ca mai adineauri, cu acel clinchet vesel care părea a veni din străfundul timpurilor. Inima fetei bătu atît de puternic încît trebui să se sprijine de bîrnă. Dintr-o dată zgomotul conteni. Începu atunci să alerge din nou şi ajunse la capătul străzii. Acolo nu mai erau prăvălii, nici cea mai mică lumină, în afară de zarea cenuşie care se strecura din cer între acoperişuri. Îşi plimbă ochii în jurul ei, văzu intrarea unui pasaj părăsit, închis de un grilaj, de parcă un nebun ar fi vrut să închidă acolo vîntul trist de iarnă care gonea sub o boltă întunecoasă, apoi o străduţă care cotea brusc la colţul primei case. Nimeni nu mai locuia aici. Ca să-ţi dai seama, n-aveai decît să priveşti ferestrele înalte şi negre îndărătul cărora nu strălucea nici foc, nici lampă, geamurile sparte, obloanele care se hîţînau.

Clopotul răsună iar, dar ceva mai încet, de parcă şi-ar fi pierdut curajul de a lupta cu noaptea care se şi vestea. De data asta Élisabeth nu mai şovăi, pătrunse în străduţa care şerpuia printre cocioabele scorojite şi zări în curînd, cu un suspin de bucurie, felinarele unei alei foarte mari, care şerpuia cam pe lîngă fostele întărituri ale oraşului. Un nor de praf alb se ridica triumfal din locurile acelea pustii şi părea stăpînul absolut al şoselei goale şi al trotuarelor largi mărginite de copaci chirciţi. La dreapta se ridica zidul unei cazărmi, a cărui muchie se pierdea în umbră, deasupra felinarelor. Mai departe, de cealaltă parte a aleii pîlpîiau luminile unei cafenele

mici. Élisabeth se îndreptă către acele lumini.

Recunoscuse, în adevăr, căruciorul tocilarului, cu silueta lui de jucărie. Un copil cu un şorţ albastru se distra făcînd clopotul să sune în amurg, dar cu o mînă nepricepută, care nu scotea din aramă decît un soi de gîngăveală sonoră. Alţi copii, atraşi de zgomotul acesta, făceau cerc în jurul căruciorului şi începuseră să-şi ia unul altuia clopotul legat cu un lanţ, cînd uşa cafenelei se deschise şi capul brusc ivit al tocilarului puse pe fugă micul grup. Élisabeth sosi în clipa în care uşa se închidea la loc. În momentul acela fu aproape înspăimîntată de nechibzuinţa purtării ei. Să vii de atît de departe, ca să dai o pereche de foarfeci la ascuţit ! Omul acela avea, fără îndoială, s-o recunoască. Ce avea oare să gîndească ? Dacă va ieşi deodată afară, ea n-o să aibă pentru nimic în lume curajul să-l privească în faţă, se cunoştea destul de bine ca să ştie că are s-o rupă la fugă. Nu-i mai rămînea deci decît să se întoarcă acasă cu foarfecele în buzunar.

Nu se putea hotărî la asta. Trebuia cel puţin să-l mai vadă o dată pe tocilar înainte de a pleca. Pentru asta, se apropie de una dintre ferestrele cafenelei şi se ridică în vîrful picioarelor ca să arunce o privire pe deasupra perdeluţelor care acopereau jumătate din geamuri. Din nefericire aburul o împiedica să deslușească mare lucru, dar îl auzi pe tînăr vorbind foarte tare şi rîzînd în hohote cu tovarăşii lui. Élisabeth îşi aţintea urechea să prindă vocea asta, cu o mulţumire ciudată. Îi

plăcea asprimea ei şi acel ceva tare şi poticnit care dădea frazelor înfăţişarea puternică şi nehotărîtă a unui uriaş ameţit de băutură. Felul măsurat în care se vorbea acasă la ea îi părea, în comparaţie cu acesta, incolor şi fandosit. Cu nasul lipit de geam, încerca să străpungă cu privirea aburul care n-o lăsa să vadă decît umbre. Îşi aduse aminte de şorţul mare de piele care lovea picioarele tocilarului la fiecare pas, de mersul puţin legănat al tînărului, de mîinile lui viguroase, de aerul lui vesel, de dinţii lui albi. Şi dori să fie acolo, cu el, în cafeneaua aceea mică care trebuie să fi mirosit a alcool şi a tutun, să-i asculte glumele ca să rîdă de ele şi ea cu poftă, aşa cum rîdeau oamenii aceia care păreau atît de fericiţi. În plăcerea pe care o simţea, se amestecă aproape numaidecît un regret nostalgic după o viaţă ale cărei aspecte n-avea să le cunoască decît în chipul acesta imperfect, printr-o ceaţă continuă. Şi, cu toate astea, se simţea mai aproape de tocilar şi de prietenii lui decît de doamna Lerat şi de fetele ei, de domnişoara Bergère şi de toate sonatele de Clementi. Nu simţise niciodată atît de crunt ca în clipa aceasta constrîngerile care fărîmă în fiecare zi elanurile unei inimi naive, şi lacrimile îi scăldară obrazul. Voiau să facă din ea o persoană bine crescută, dar ea era o fată din popor care plîngea încetişor de tristeţe şi de dragoste, în acel amurg de decembrie.

Se depărtă în sfîrşit pentru că, oricum, anumite lucruri nu erau cu putinţă sau cel puţin raţiunea ei o pretindea, în vreme ce un alt

glas furios şi disperat îi striga : „De ce nu ? Dar de ce nu ?“ Élisabeth nu putu răspunde la întrebarea asta. Alergă din nou, dintr-un impuls instinctiv, către cafenea şi-şi lipi gura de geam pe locul prin care încercase să-l vadă pe tocilar. Dar chiar în clipa în care buzele ei atingeau geamul, i se păru că aude rîsul dispreţuitor al Berthei, care o găsea totdeauna atît de caraghioasă.

Peste un ceas intra în odaia ei, sfîrşită de emoţie. Toată purtarea ei îi păru absurdă şi mai absurdă decît orice sfiala aceea ruşinoasă care o împiedicase să-l aştepte pe tocilar la ieşirea din cafenea şi să-i vorbească curajos. Altă dată n-avea să mai şovăie. Cine îi putea spune totuşi cînd avea să-l mai vadă ? Fără îndoială că avea să mai treacă din nou peste cîteva săptămîni, dar cum avea să trăiască ea pînă atunci ? Voia să-l vadă acum, numaidecît. Cu faţa înfundată în pernă, începu să hohotească disperat, cu nestăpînirea înspăimîntătoare a tinereţii, care se îmbată de amărăciunile ei.

Zgomotul unei respiraţii o făcu să tresară. Berthe intrase tiptil în odaie şi privea de după ochelari această explozie de durere, cu interesul unui savant bătrîn care studiază un fenomen rar şi puţin cunoscut.

— Ce vrei ? bolborosi Élisabeth, înlăturîndu-şi părul de pe obraz.

— Eu ? Oh, nimic ! făcu Berthe cu un glas liniştit. Stătea nemişcată, cu gulerul ei mare de dantelă în puncte de Veneţia şi cu rochia care îi devenise prea strîmtă. Adăugă, cu mîi-

nile la spate : E cineva în biroul tatii, mătuşa ta, cred. E îmbrăcată caraghios, mătuşa ta.

— Ce tot spui ? Care dintre mătuşile mele ?

— Mătuşile tale ? Va să zică ai o familie adevărată ?

Spunînd aceste cuvinte, Berthe plimbă o privire dezgustată peste vestmintele risipite pe covor şi pe fotolii, apoi îşi întoarse ochii asupra fetei ai cărei obraji uzi de lacrimi se învăpăiară deodată.

— Mama a dat o raită pe aici adineauri, spuse ea cu o blîndeţe studiată. Te căuta, înţelegi, ca să-ţi spună că mătuşa ta vrea să te sărute. Cînd a văzut mai întîi că ai plecat fără să-i ceri voie, al doilea că îţi aranjezi lucrurile în felul ăsta, a spus... oh ! a spus tot felul de lucruri pe care are să ţi le spună încă o dată mai bine decît mine, nişte lucruri foarte interesante.

— Pleacă de aici ! rosti Élisabeth.

— Sigur că plec. Dar se pare că în familia ta a existat o persoană foarte ciudată. Asta povesteşte mătuşa ta cui vrea s-o asculte, şi eu am auzit-o din anticameră. E vorba de o femeie care se îndrăgostea cam prea uşor de domnii pe care îi întîlnea, şi care a sfîrşit rău, da, pe un cîmp pe care . . .

O palmă puternică îi închise gura, apoi alta făcu să-i sară ochelarii. Berthe se trase cu un pas înapoi, mută de mirare şi de spaimă în faţa unei Élisabethe pe care n-o cunoştea, a unei Élisabethe aureolată de o furie care o făcea pe ea să meargă de-a-ndăratelea, pălmuită. Cînd ajunse în sfîrşit în colţul în care

o împingea vrăjmaşa ei, se simţi prinsă de amîndouă urechile şi, în ceaţa miopiei ei, zări doi ochi mari, negri, pe care furia îi apropia unul de altul. Între cele două fete nu fu schimbat nici un cuvînt. Berthei îi părea că loburile urechilor ei se rupeau şi simţi deodată o izbitură dureroasă în cap, apoi alta, în vreme ce zidul răsuna cu un zgomot înfundat. Cu toate astea nu-şi descleştă dinţii ca să ţipe. Îi era frică. Ani de zile îi vorbise de sus acestei orfane culese de milă, şi dintr-o dată orfana ameninţa să-i fărîme ţeasta. Iar Élisabeth, care adunase nesfîrşită umilinţă, se răzbuna fără grabă, mînuind cum voia capul acela care zîmbea de spaimă. Clipa asta de exaltare o răsplătea de multe jigniri şi recompensa o îndelungă răbdare, dar cînd fata îşi dădu seama că se răzbuna şi pe dezamăgirea ei din dragoste, se dezgustă de ea însăşi şi dădu drumul prăzii.

Se făcu tăcere. După zgomotul asurzitor al palmelor, urmă un smiorcăit sfios.

— Ochelarii mei . . . îngînă Berthe, bîjbîind prin odaie.

— În spatele fotoliului, răspunse Élisabeth, care se pieptăna la oglindă.

În clipa aceea o văzu pe doamna Lerat în pragul uşii, în rochia de mătase neagră pe care n-o îmbrăca decît cînd primea vizite. Cu o linişte care o miră mai întîi pe ea însăşi, fata puse pieptenele jos şi se întoarse către mama victimei ei. „S-a isprăvit, se gîndi ea. Au să mă alunge.“ Dar doamna Lerat stătea neclintită ; ceva mai palidă decît de obicei, cu braţele încrucişate pe piept, nu făcea nici o

mişcare, îşi îndrepta numai ochii de un cenuşiu-limpede cînd asupra Élisabethei, cînd asupra fetei ei care îşi căuta ochelarii îndărătul mobilelor şi nu-i bănuia încă prezenţa.

— Berthe, rosti ea deodată, cu glasul abstract pe care l-ar putea avea destinul.

Un ţipăt îi răspunse.

— Mamă !

— Berthe, repetă doamna Lerat. Am auzit ce i-ai spus Élisabethei. N-ai păţit decît ceea ce ai meritat. Élisabeth, cînd ai să fii mai puţin roşie la faţă, să te duci în biroul domnului Lerat, unde te aşteaptă doamna Ladouet.

Pentru ochii celor două fete pe care uimirea le ţintuia în loc, uşa păru că se închide singură, ca printr-un artificiu de teatru, şi timp de o clipă Élisabeth se întrebă dacă nu avusese o vedenie. Vocea Berthei o trezi.

— Triumf ! spuse cu mînie învinsa, care stătea, din prudenţă, de cealaltă parte a patului.

Élisabeth o examină în tăcere.

— Dacă ar trebui să mai trăiesc treizeci de ani cu tine, rosti ea cu un uşor tremur în glas, tot nu ţi-aş mai vorbi niciodată.

Fraza asta îi ieşi din gură fără s-o fi gîndit şi simţi, auzind-o, o oarecare surprindere, dar şi o uşurare minunată. Cu ochii strălucind de o plăcere aproape senzuală, rămase încă o clipă în odaie sub pretext că vrea să facă ordine, dar, de fapt, ca să-şi guste victoria. Cu o mulţumire îmbătătoare îndreptă de douăzeci de ori spre Berthe o privire care trecea prin capul şi trupul ei de parcă n-ar fi fost acolo. Cînd se sătură de jocul ăsta şi cînd odaia îşi reluă aproape înfăţişarea ei obişnuită, ieşi.

III

Biroul domnului Lerat era o încăpere întunecoasă şi scundă, ale cărei ferestre dădeau spre o piaţă mică, liniştită, în care case foarte vechi, de cărămidă, se adunau în jurul unei clopotniţe romanice. Această privelişte calmă, pe care economul o vedea din fotoliul lui, nu cunoştea de veacuri întregi alte schimbări în afară de cele ale timpului şi ale luminii, şi înainta către ruină într-o pace adormită, pentru că mai devreme sau mai tîrziu acele pietre vechi aveau să se surpe, dar zîmbeau de atîta vreme de după platanii lor, încît moartea părea că le uitase.

Domnului Lerat îi plăcea un decor care vorbea în aceeaşi măsură despre durată ca şi despre bătrîneţe. Fără îndoială că regreta curtea lui de onoare de dimensiuni regale, dar faţadele trandafirii ale micii pieţe care îi păruseră la început cam triste, aveau un farmec ciudat asupra acestui om simplu şi cu judecată. Uneori, cînd se trezea din somn, în acele momente plăcute de nesiguranţă în care spiritul confundă aspectele lumii exterioare, i se întîmpla să dea acelor case vechi o înfăţişare

omenească. Atunci le vedea ca pe nişte bunici bune, care vegheau asupra lui. Fără îndoială că nu era vorba decît de capriciile unui creier care nu se deşteptase de tot. Domnul Lerat îşi dădea seama, dar acel soi de iluzie punea adesea stăpînire pe el, şi se obişnuia cu gîndul că patru sau cinci bătrîne bune, venite din adîncul timpurilor, îl priveau în timp ce dormea şi poate că trăncăneau între ele în limba lor de odinioară.

În ziua aceea, se gîndea la ele ascultînd în acelaşi timp vocea sclifosită a musafirei, care repeta de aproape un ceas aceleaşi lucruri. Domnul Lerat ar fi consimţit să facă un mic sacrificiu bănesc, dacă lucrul ar fi fost cu putinţă, ca s-o vadă plecînd pe Marie Ladouet, şi ca să n-o mai vadă niciodată ar fi dat două sau trei săptămîni din timpul pe care îl mai avea de trăit, pentru că ea nu venea niciodată fără să-i aducă o veste supărătoare. Acum îi părea rău că îi scrisese cîndva, ca s-o pună la curent cu soarta Élisabethei. Măsura asta fusese cerută de lege, de bunacuviinţă, de director şi de doamna Lerat ; altfel, se spunea, lucrul ar fi echivalent cu o răpire. O răpire ! Avea el aerul unui om în stare de un asemenea delict ? Îndărătul ochelarilor, privirea lui nevinovată părea că ia mărturie casele de un trandafiriu-palid care piereau în umbră. Peste o clipă avea să fie noapte de-a binelea. Atunci singurul felinar din piaţă se va aprinde în faţa acestor case care vor deveni deodată mai lungi, mai înalte, de parcă după ce stătuseră culcate la soare se ridicau pentru a saluta

noaptea. Domnul Lerat se simţea melancolic la gîndul că acea clipă avea să vină fără greş. Cu şaizeci de ani înainte, copilul care era el atunci simţea aceeaşi tristeţe cînd vedea primele stele strălucind dincolo de ferestrele odăii lui, şi bătrînul îşi aducea aminte de asta cu mirare. Ah ! cît de mult ar fi vrut în seara asta să fie singur !

— Domnule Lerat ! spuse musafira.

Se întoarse spre ea, cerîndu-şi iertare.

— V-aţi gîndit la ceea ce trebuie să facem ? întrebă ea. Domnul acela mi-a scris de două ori într-o lună şi spune că vrea să vină să mă vadă. Altă dată era mai puţin stăruitor. Ce trebuie să-i spun ?

Domnul Lerat făcu un gest din umeri.

— Nevasta mea are să se întoarcă într-o clipă, zise el. Şi adăugă repede : Am să aprind lampa, dacă doriţi ; zilele sînt atît de scurte...

Spunînd aceasta, apăsă pe butonul unei lămpi aşezate pe masa lui de lucru. O lumină îndulcită de abajurul de mătase verde se răspîndi în odăiţa urîtă şi confortabilă, căzu peste tapetele de un roşu-închis, pe divanul turcesc pe care domnul Lerat se culca după-masă, pe mocheta de un roşu-vişiniu ; un foc mic, de cărbuni, răspîndea o căldură apăsătoare, care îi dădea domnului Lerat pofta să închidă ochii, şi ar fi făcut-o, cu siguranţă, dacă femeia aceea n-ar fi fost acolo.

Aşezată într-un fotoliu căptuşit cu stofă roşie, ea se uita la bătrîn cu expresia ascuţită şi răutăcioasă pe care o avea acasă la ea cînd pîndea somnolenţele nefericitei Clémentine.

Pe ea n-aveau s-o surprindă dormind. Foarte dreaptă cu tot părul ei alb, se silea să se ţină şi mai drept arcuindu-şi şalele, lipindu-şi coatele de trup. Aripi mari, negre, străluceau pe pălăria ei care se înclina pe ochiul sting cu un aer de cochetărie bătăioasă. Un palton lung, închis la culoare, strîns în talie, făcea să iasă în evidenţă liniile uscate ale acestui trup mic, plin de mişcare. Mîinile ei osoase se jucau cu mănuşile pe care le strînsese ghemotoc, şi din vreme în vreme îşi încrucişa sau îşi aşeza paralel picioarele, lovindu-şi cutele fustei uşor, cu vîrful degetelor. De cîte ori privirea ei curioasă dădea ocol odăii, părea că şterpeleşte ceva ca să-l arunce în fundul memoriei ca în fundul unui sac.

— Atunci ? întrebă ea, culegîndu-şi un fir închipuit de pe mînecă. Să-i dăm acelui domn adresa dumneavoastră ?

Domnul Lerat făcu un gest de teamă.

— Inutil, doamnă. Élisabeth o duce foarte bine aici.

— Cum ? Vă e frică de el ? Vorbiţi-i. Ce riscaţi ? E, fără îndoială, un om minunat. L-am văzut pe omul lui de afaceri, domnul Agnel, cineva cît se poate de corect.

— Élisabeth îşi va sfîrşi foarte bine educaţia la Refend, doamnă.

— Dar dacă un consiliu de familie ar hotărî altfel, domnule ? Uitaţi că e minoră şi că noi sîntem singurele ei rude.

Cuvintele acestea rostite cu o voce mai hotărîtă produseră un efect neaşteptat asupra domnului Lerat, care se mulţumi să

spună : „Ah !" şi-şi duse amîndouă mîinile la piept cu o expresie de suferinţă.

— Cu cît mă gîndesc mai mult, urmă Marie Ladouet ca şi cum n-ar fi băgat de seamă nimic, cu atît mi se pare că propunerile acelui domn ar fi avantajoase pentru dumneavoastră şi pentru Élisabeth. Gîndiţi-vă mai întîi la economiile pe care le-aţi face. În al doilea rînd, Fontfroide e o casă de educaţie de prima mînă, în care nepoata mea s-ar perfecţiona în studiul limbilor străine, al literaturii şi al muzicii. Dar ce aveţi ? întrebă ea pe un ton mai blînd, grijuliu.

Domnul Lerat făcu un gest cu mîna ca s-o îndepărteze, pentru că ea părea că vrea să se apropie de el. Bătrînul, în adevăr, respira greu ; picături de sudoare îi curgeau pe frunte, pe obrajii de un roz nesănătos, şi ochii lui luau o expresie rătăcită.

— Nu trebuie să vă emoţionaţi, domnule Lerat, spuse ea cu un accent de îngrijorare. Dacă am făcut acest demers pe lîngă dumneavoastră, credeţi-mă că n-am avut în vedere alt interes decît pe acela al nepoatei mele, pentru că pentru al meu . . .

— Nevasta mea ! şuieră domnul Lerat, trecîndu-şi degetele peste frunte.

— Am s-o chem, spuse Marie Ladouet, care se ridică numaidecît şi străbătu repede biroul. Adăugă, ajunsă la uşă : doamna Lerat va fi desigur, de părerea mea.

Rămas singur, domnul Lerat îşi sprijini capul de spătarul fotoliului şi privi piaţa cea mică în care se aprinsese felinarul. După du-

rerea ascuţită pe care o simţise adineauri, încerca acum o oboseală nesfîrşită care părea că-i adoarme tot trupul, dar nu mai suferea, şi înfăţişarea familiară a caselor vechi avea ceva liniştitor, care îl destindea. Totuşi, pacea asta nu ţinu mult. Nu izbutea să-şi alunge din minte gîndul că dacă în jurul lui nu se schimbase nimic, el însuşi suferea de cîteva minute o schimbare ciudată. Un fel de amorţeală îi cuprindea creierul şi uneori uita unde se află sau nu-şi mai aducea aminte ce se petrecuse adineauri în biroul lui, dar capriciul memoriei îl ducea cu cîţiva ani în urmă, şi-şi amintea de o convorbire neînsemnată cu fiica lui cea mică în legătură cu o cutie de vopsele pe care n-o mai găsea. Deodată îi fu frică de ceea ce bănuia, de acea gaură neagră în care simţea că alunecă fără să se poată opri. Făcu o sforţare ca să se ridice, dar căzu la loc în fotoliu.

În clipa aceea, nevasta lui intră urmată de Marie Ladouet ; se uită cu o privire severă la domnul Lerat şi-l întrebă ce avea.

— Nimic, spuse el cu greu, nimic.

Ea o privi cu neîncredere pe Marie Ladouet, apoi pe bătrîn, care încerca să zîmbească.

— Domnul Lerat nu arată rău, spuse musafira. A avut o mică indispoziţie, asta e tot.

— Tot, repetă domnul Lerat.

— Eşti asudat, urmă doamna Lerat.

El îşi duse încet mîna la frunte, constată că nevastă-sa avea dreptate, şi zîmbi.

— Ia-ţi batista, porunci ea. Şi nu mai face mutra asta năucă. Spune ce ai. Eşti bolnav ?

— Nu, spuse Marie Ladouet.

— Nu, repetă el.

Îşi şterse obrazul cu o mişcare şovăitoare, apoi deschise gura, şi glasul lui, ca glasul unui om care se înăbuşă, rosti aceste cuvinte :

— S-a isprăvit.

— Precum vedeţi ! spuse Marie Ladouet.

Se aşeză şi îşi dădu un bobîrnac peste poalele fustei. Doamna Lerat, mai puţin liniştită, se aşeză şi ea pe un scaun pe care îl trase lîngă fotoliul bărbatului ei. Îşi puse mîna pe mîna bătrînului, cu un gest stîngaci şi pudic în acelaşi timp. Femeia asta era duioasă sub înfăţişarea ei ţeapănă, şi ochii ei, în faţa veştejită de vîrstă, păstrau o limpezime copilărească, care te făcea să spui că, trăind lîngă bărbatul ei, sfîrşise prin a semăna cu el.

— Şi atunci ? o întrebă ea brusc pe musafira a cărei privire de inchizitor o enerva.

— Atunci dumneavoastră trebuie să hotărîţi, răspunse Marie Ladouet suspinînd. De o parte, grijile pe care le reprezintă Élisabeth pentru dumneavoastră doi (domnul Lerat dădu din cap în semn că nu), de alta, invitaţia avantajoasă a acelui domn ... Edme.

— Unde e Élisabeth ? întrebă domnul Lerat.

— Vine numaidecît, răspunse doamna Lerat. Ceea ce nu înţeleg eu bine este interesul pe care i-l poartă acel domn, căruia nu-i ştiam nici numele pînă acum un ceas.

— V-am spus. A cunoscut-o pe mama ei. Nebuna aceea de Blanche, sărmana de ea, care se amoreza de primul venit, se îndrăgostise de el, dar se îndrăgostise atît de tare ...

— Știu, dar nu înțeleg.

— În seara în care Blanche s-a omorît... începu Marie, cu intonația unui povestitor care are multe de istorisit.

Doamna Lerat tăie scurt acest efect de teatru.

— ... acel domn a venit să bată la ușa dumneavoastră ca un surd, știu, zise ea. Și era într-o stare înspăimîntătoare, și a avut o criză de nervi într-un fotoliu din micul dumneavoastră salon cu tapete albastre, nu-i așa ? Dar ce a spus exact cu privire la Élisabeth ?

Marie Ladouet își puse picioarele alături unul de altul, apoi unul peste altul, își dădu capul pe spate și puțin într-o parte, trase aerul pe nas, păru gata să spună ceva și luă o mutră demnă, dar nu răspunse.

— Dar vorbiți ! rosti doamna Lerat. Înțelegeți-mi, vă rog, nerăbdarea de a ști !

— Pot povesti ceva dacă sînt întreruptă ? întrebă Marie Ladouet, privindu-și vîrful ghetei cu un aer disprețuitor. N-am să mă mai expun unei asemenea lipse de respect.

— Ah, Doamne ! Iertați-mă, doamnă. Eu sînt nervoasă și dumneavoastră prea sensibilă, poate. În sfîrșit, vă rog să continuați.

Musafira avu un zîmbet superior și se uită la doamna Lerat cu o expresie glumeață.

— În adevăr, vreți să știți ?

Primind asigurarea că n-avea să i se mai ia cuvîntul, expiră adînc, își împreună mîinile, încruntă sprîncenele și începu cu o voce ca de departe.

— Într-o noapte cumplită de decembrie mă

aflam în salonașul meu, și-mi încălzeam mîinile la foc. Cinasem. Cu cîteva ceasuri mai devreme vara mea își pusese capăt zilelor, aproape sub ochii mei, pe un cîmp unde o dusese încăpățînarea ei. Cu capul plin de lucrurile astea cumplite, așteptam să se facă ora nouă ca să mă duc să mă odihnesc, cînd aud zgomot în fața casei. (Tresări.) Uimită, așa cum vă puteți închipui, pentru că sînt o singuratică la care nu se vine în vizită, mai ales noaptea, fac un gest de surpriză (făcu acel gest), mă ridic (se ridică), mă duc la ușă (degetul ei întins arată ușa), și deschid.

Aici făcu o pauză în timpul căreia doamna Lerat lăsă să se audă un suspin destul de zgomotos, pentru că această parte a povestirii doamnei Ladouet îi devenise familiară.

— Fără îndoială că mă veți socoti imprudentă, urmă povestitoarea. Ar fi trebuit să mă gîndesc poate înainte de a deschide acea ușă, să-mi închipui primejdiile...

— De loc, spuse doamna Lerat. Și eu aș fi făcut ca dumneata. Deci domnul acela a intrat.

— ... să-mi închipui primejdiile pe care le poate înfrunta o femeie singură, urmă Marie Ladouet cu perseverență, într-o casă izolată, într-o noapte de iarnă în care nimeni nu riscă să iasă pe afară. N-am să discut această chestiune. Alții s-ar fi gîndit la asta și ar fi lăsat ușa închisă, dar eu, care sînt numai antene, numai nervi, numai presimțiri, nu m-am gîndit la nimic, și am deschis.

Se așeză la loc, se ghemui în fotoliul ei, și clipi.

— Văd atunci un omuleț îmbrăcat în negru ca un cioclu, cu fața învinețită de frig. Vestită de o presimțire că am în fața mea pe prietenul nefericitei mele verișoare, îl poftesc în salon. Intră fără să scoată un cuvînt, își scoate pălăria pe care o lasă să cadă pe covor și merge de la o mobilă la alta sprijinindu-se de spătarele fotoliilor, de colțurile meselor. Îl credeam beat sau nebun, cu atît mai mult cu cît vorbea singur. Și iată-l că se întoarce, mă privește de parcă ar fi vrut să strănute sau să izbucnească în rîs, și se prăbușește deodată într-unul dintre fotoliile mele cu dungi de un albastru-tare și de un verde aprins.

— Toate astea sînt foarte penibile, spuse doamna Lerat. Nu s-ar putea scurta ?

— . . . se prăbușește într-unul dintre fotoliile mele cu dungi de un albastru-tare și de un verde aprins, reluă doamna Ladouet, care pronunța *dongi*. Închipuiți-vă ce încurcătură pe mine ! Domnul acela începe să verse lacrimi și să scoată țipete ca un copil bătut. Din fericire, eram singuri. L-am făcut să înțeleagă privindu-l așa . . . că atitudinea lui era incorectă și că dovedea lipsă de respect față de mine, dar a fost nevoie de timp, pentru că dacă vreun bărbat s-a lăsat vreodată în voia nervilor, apoi a fost de data aceea. În sfîrșit, pe scurt, peste cinci minute se liniștește puțin, își regăsește glasul și mă întreabă dacă îl socot în adevăr vinovat de moartea Blanchei. Trebuie să vă spun că în vreme ce rostea aceste cuvinte avea o mutră de vis rău, fața unui înecat, ochii cercănați cu negru, părul

ciufulit, șuvițe lungi lipite pe frunte de nădușeală. M-am dat înapoi cu un pas, am dus mîna la inimă ca să-i astîmpăr bătăile... (făcu acest gest).

— Și ați răspuns : nu ! nu se putu împiedica doamna Lerat.

— Și am răspuns da. Pentru că asta era sfîntul adevăr. Nu crezuse că Blanche ar fi în stare să se omoare. N-avea decît s-o cunoască mai bine. Asta i-am spus. Atunci a devenit deodată foarte liniștit, a avut chiar un fel de zîmbet și și-a cules pălăria de jos. Cînd l-am văzut în dispoziția asta, i-am oferit un ceai cu rom, pe care l-a refuzat. Apoi mi-a vorbit despre Élisabeth. Mi-a spus că voia să facă ceva pentru ea. Ideea asta a părut că-i vine pe loc, și m-a întrebat ce credeam despre ea. Bineînțeles, n-am răspuns nimic, nevrînd să mă angajez în nici un fel înainte de a ști bine despre ce era vorba. A vrut să afle dacă îl lăsam liber să acționeze după vrerea lui ca să-i vină în ajutor Élisabethei. I-am răspuns că nu sînt păzitoarea acestui copil și că n-am decît atît cît îmi trebuie ca să mă hrănesc eu însămi. „Unde e ?“ a întrebat el. „La mătușa ei, Rose.“ Abia i-am dat adresa surorii mele că a și ieșit pe ușă alergînd cît îl țineau picioarele de-a lungul trotuarului. Atunci l-am văzut pentru ultima oară.

Se opri ca să respire puțin, zîmbi amabil și spuse :

— N-a găsit-o pe Élisabeth la mătușa ei, Rose, nici în altă parte. Mai tîrziu mi-a scris ca să mă întrebe unde e nepoata mea. I-am

răspuns că nu știu nimic, ceea ce era iar sfîntul adevăr. Atunci mi-a scris din nou toată iarna aceea ; între timp primisem vești despre Élisabeth de la domnul Lerat, dar nu i-am răspuns domnului . . . Edme.

— Dar de ce ? întrebă doamna Lerat.

Musafira ridică din umeri și zîmbi cu un zîmbet enigmatic, de femeie frumoasă.

— Uite așa, știam că le scrisese Rosei și Clémentinei, dar pentru motive personale nu le pusesem la curent cu scrisoarea dumneavoastră, domnule. Așa că n-a putut afla nimic nici dintr-o parte, nici din alta. Au trecut ani, și deodată mi-a venit ideea să-i scriu.

— Dar de ce ?

— Știu eu ? Un capriciu. Cred că a fost în timpul unei vizite pe care v-am făcut-o, puțin înainte de vacanță, anul trecut. Vă aduceți aminte ce neastîmpărată era Élisabeth în ziua aceea ?

— Nu-mi aduc aminte.

— Eu îmi aduc aminte perfect. Avea o rochie de percal roz și se juca șotron în anticameră, fredonînd singură. Mi-am spus : „Ia te uită !“ și cînd m-am întors acasă, am scris scrisoarea.

În clipa aceea, se opri. Lampa mică de pe masa de lucru răspîndea o lumină nesigură și lăsa în semiîntuneric partea de odaie în care doamna Lerat stătea lîngă bărbatul ei, dar Marie Ladouet putu citi pe obrazul femeii aceleia o expresie care o făcu să ducă mîna la inimă cu un gest mult mai firesc de data asta. Doamna Lerat, cu obrajii galbeni ca ceara, cu ochii nemișcați și ațintiți asupra musafirei, păstra în

mîna ei lungă și zbîrcită mîna bărbatului ei, și nu se clintea. Totuși buzele ei care se învinețiseră se mișcau aproape nesimțit ca să rostească parcă un cuvînt greu.

— Doarme, șopti ea în sfîrșit.

Marie Ladouet își apleacă ochii asupra bătrînului și nu desluși decît conturul capului chel care se înfunda între umeri, dar îi păru, în adevăr, că pleoapele îi erau închise.

— Lăsați-ne, spuse doamna Lerat dintr-o suflare.

După o scurtă șovăire, vizitatoarea se supuse. Tulburarea ei era atît de mare cu toate astea, încît în drum spre ușă se lovi de o măsuță și răsturnă cărțile care se aflau pe ea. Stîngăcia asta nu-l trezi pe bătrîn din somn și, după cum se păru, nu fu băgată în seamă de doamna Lerat care își îndreptase către fundul odăii privirea oarbă a unei femei pe care soarta ei o fascinează asemeni unei vedenii. Privirea asta o sperie pe Marie Ladouet și, cu toate că de la fotoliul ei pînă la ușă nu erau decît patru sau cinci pași, distanța aceasta îi păru nesfîrșită. Se împiedică de covor, pălăria i se înclină și mai mult pe ochiul stîng și o rază a lămpii zebră aripile negre, care părură că fîlfîie. Ieși cu mîinile întinse înainte.

În anticameră se încrucișă cu Élisabeth. Amîndouă se opriră fără să scoată un cuvînt. Pe fața Mariei Ladouet se citea o veste rea și, fără a o ști, semăna, prin groaza care se oglindea în trăsăturile ei, cu celălalt chip care o izgonise din odăiță și care, dincolo de ușă,

contempla întinderea nemărginită a unei nenorociri de neînțeles.

— S-a întîmplat ceva... îngînă ea.

Fata nu făcu nici un gest, ghicea de cîteva minute marea prezență nevăzută care invadase casa, și mîinile îi înghețară. În clipa aceea auziră un strigăt lung care le înspăimîntă, pentru că recunoscură glasul disperării care răsună în fiecare clipă într-un punct al lumii și salută moartea.

PARTEA A TREIA

I

În ziua aceea ploua și strada era goală. Urca dreaptă între șirurile de case cenușii, ale căror acoperișuri înnegrite de vreme străluceau ca niște plăci de metal. Din brutăria în care se afla cu Élisabeth, domnul Agnel privea fără îngăduință trotuarul de pietre dislocate printre care apa curgea în rigole, și din cînd în cînd se uita la fată, ca să vadă dacă n-are să-și sfîrșească mai repede pîinița. O tăcere adîncă domnea asupra orașului și chiar în prăvălie. Brutarul, în dosul tejghelei, își netezea mustața roșie, așteptînd ca domnișoara să-și potolească foamea și ca domnul Agnel să arunce pe marmura albă o piesă de douăzeci și cinci de centime, dar mai spera, fără prea multă încredere, ca domnul Agnel să spună ceva interesant.

În vremea asta, domnul Agnel nu se arăta de loc dispus să facă destăinuiri. Cînd îi păru că pîinița scăzuse mulțumitor, scoase din buzunarul vestei moneda de douăzeci de franci pe care o ținea de un minut între degetul mare și arătător și o duse la tejgheaua pe care o puse fără să scoată un cuvînt.

Élisabeth mînca atît de repede încît această treabă, departe de a fi o plăcere, devenea un chin, pentru că pîinea asta grosolană de ţară, acră şi cleioasă, îi rămînea în gîtlej şi înghiţea fiecare îmbucătură cu atîta trudă, încît îi dădeau lacrimile. De altfel, era oricum gata să plîngă. Fără vrerea ei, amintirea o ducea cu ani în urmă, în acea noapte de decembrie în care îşi strecurase mîna îndurerată de frig în laba mare, călduţă, a domnului Lerat. Un necunoscut o conducea pentru a doua oară către viitor, şi nu se putea opri să nu facă o paralelă între ursul afectuos şi bun care o dusese la el acasă cînd era mică şi acest personaj colţuros şi trist care se ocupa azi de ea. Trecuse mai bine de o lună de la moartea domnului Lerat şi nu se gîndea niciodată la întîmplarea asta fără a simţi o lovitură ciudată de parcă primea chiar atunci vestea cea rea. I se punea un nod în gît. I se păru totuşi ridicol să plîngă într-o brutărie şi-şi înăbuşi suspinul care îi urca pe buze înghiţind un dumicat de pîine mai mare şi mai îndesat decît celelalte. Domnul Agnel stătea acum cu spatele la ea ca să se uite la brutar, dar, chiar aşa, părea că o supraveghează. Era foarte înalt, foarte drept, stătea neclintit, cu acea înfăţişare de doliu şi de corectitudine morală care nu-l părăsea niciodată şi dădea un aspect atît de deosebit vestmintelor lui. Ai fi spus, în adevăr, că pardesiul lung şi negru al acestui om voia să exprime prin stîngăcia croielii lui toată seriozitatea unui suflet pentru care deşertăciunile lumii din afară n-aveau nici un preţ.

Fetei i se îngăduiră cîteva clipe de răgaz, pentru că brutarul începu, în faţa monedei de douăzeci de franci, un monolog pe jumătate supărat, pe jumătate binevoitor, al cărui sens general era că domnul Agnel voia să-l jefuiască de mărunţiş şi că pentru o pîine de douăzeci de centime era mai bine să înscrie suma asta la nota domnului Agnel, dacă totuşi domnul Agnel se gîndea să rămînă mai mult timp la Fontfroide — mijloc dibaci de a strecura întrebarea, — sau dacă (pentru douăzeci de centime, poftim !) nu trebuia să-i facă credit domnului Agnel pînă data viitoare.

Amabilitatea asta se sfărîmă ca un val de o stîncă, pentru că domnul Agnel găsi mărunţiş în buzunarul vestei, luă înapoi moneda de argint şi plăti fără să-şi descleşteze gura. Pe urmă făcu un semn uşor din cap spre Élisabeth şi străbătu ca o umbră distanţa pînă la uşă, cu galoşii lui mari, lucioşi.

Afară deschise o umbrelă pe care o ţinu deasupra persoanei sale înalte, dar mult mai sus decît ar fi trebuit şi aşa de parcă ar fi fost vorba de un steag.

— Nu şovăi să te apropii de mine, îi spuse el fetei care îşi înclinase faţa sub ploaie. Poţi chiar să-ţi treci mîna sub braţul meu. În felul acesta, adăugă el după ce Élisabeth se supuse instrucţiunilor lui, vom fi amîndoi la adăpost, pentru că picăturile de apă care cad perpendicular pe pămînt vor curge pe umbrela mea fără să ne atingă.

Nu se întîmplă aşa. Picăturile de apă, vrînd parcă să-l contrazică pe domnul Agnel, cădeau

în toate direcţiile cu putinţă, făceau o baltă în borurile pălăriei lui în asemenea chip încît ţeasta lui se prefăcea treptat într-o insulă, şiruiau pe obrajii lui mari, plaţi, ca să se piardă în părul des şi scurt al bărbii negre. Élisabeth se ferea cum putea. Împinse familiaritatea atît de departe încît îşi ascunse obrazul în mîneca udă leoarcă a domnului Agnel, dar nu putu împiedica apa îngheţată să-i curgă de pe căciuliţa de blană pe gît, de-a lungul cefei. Peste o clipă auzi la o oarecare depărtare de ea, sus, vocea domnului Agnel, care îi spunea chibzuit :

— Dacă întîmplarea va face să ne întîlnim cu cineva, să te depărtezi puţin de mine, adică să-mi laşi braţul. N-are rost să dăm prilej de bîrfeală.

Nu pricepu, dar aprobă şi-şi urmară drumul cu nevinovăţie sub privirea a cincisprezece sau douăzeci de persoane care îi observau dindărătul ferestrelor. Cînd ajunseră în sfîrşit la mica piaţă care domina capătul de sus al străzii, domnul Agnel fu de părere să aştepte sfîrşitul ploii pe pragul bisericii. De fapt, pragul acela nu era prea adînc, dar ţinînd umbrela în chip înţelept, se puteau obţine rezultate minunate, după părerea domnului Agnel. Schimbă deci poziţia umbrelei pe care o înfăţişă oblic cerului şi, în teorie, n-ar fi trebuit să-i atingă nici o picătură, dar Élisabeth tot simţea ploaia bătîndu-i picioarele. Trase aerul pe nas şi aspiră în acelaşi timp mirosul de stofă udă care ieşea din pardesiul domnului Agnel. Peste cîteva

minute de şovăială, ea propuse să se pună la adăpost înăuntrul bisericii, dar tovarăşul ei o informă că uşa bisericii se închide la ora patru şi că era patru şi jumătate.

— De altfel, adăugă el, ai face o greşeală dacă ţi-ai pierde curajul. Nu sîntem decît la şase sute de metri de Fontfroide.

Vestea asta bună fu primită în tăcere. Élisabeth se uita cu resemnare la piaţa mică, pătrată, a cărei jumătate de sus îi era ascunsă de umbrelă. Vedea, prin ploaie, trunchiurile negre ale copacilor şi parterele caselor cenuşii, ale căror obloane de un alb îndoielnic se închideau unele după altele, pentru că de o clipă începuse să amurgească şi de pe acum o lumină strălucea dincolo de un geam.

— De vreme ce ne aflăm aici, urmă cu stîngăcie domnul Agnel, şi vorbim despre Fontfroide, vreau să-ţi spun ceva despre felul de viaţă pe care ai să-l duci acolo. Să nu te aştepţi să găseşti confortul pe care l-ai cunoscut la domnul Lerat, nici aceeaşi... aceeaşi atmosferă. La Fontfroide nu sînt multe distracţii. E chiar uşor să te plictiseşti acolo, dacă n-ai cultivat în tine gustul pentru ocupaţii serioase, pentru studiu.

Élisabeth asculta sunetul acestei voci şterse, puţin înăbuşite, şi zgomotul monoton al picăturilor de apă pe pînza umbrelei. Astăzi avea impresia ciudată că toate lucrurile din lumea asta făceau parte din aceeaşi substanţă, de pildă gustul pîinii pe care o mîncase mai înainte şi mirosul pardesiului domnului Agnel, ploaia şi discursul domnului Agnel. Cu ochii plecaţi,

se uita cu atenția scrupuloasă a plictiselii la galoșii mari cu care își ocrotea tovarășul ei pantofii. Cum străluceau ! Și cît erau de negri! În partea lor din față și din spate un fel de limbă neagră se lipea de manșeta pantalonilor, ca să oprească orice intrare a apei către ciorapii domnului Agnel. Élisabeth admiră, fără să vrea, atîta ingeniozitate. Îi veni atunci ideea să-și compare piciorul cu cel al domnului Agnel. Pentru asta întinse puțin piciorul și fu gata să strige pe loc de surprindere și aproape de spaimă. Era cu putință să existe o asemenea diferență de lungime între picioarele a două ființe omenești ? Cu mîna pe gură ca să înăbușe orice exclamație involuntară, mai întinse puțin, fără zgomot, gheata ei ascuțită lîngă galoșul monstruos. O dată și jumătate ! Domnul Agnel avea picioarele o dată și jumătate mai mari decît cele ale Élisabethei. Simți o repulsie nelămurită și nedreaptă față de acest om și avu sentimentul tulbure al propriei ei inferiorități.

— Ordine, rosti deodată domnul Agnel cu un glas care părea că pică din clopotniță.

Ea tresări, temîndu-se că o observase, dar el se cufundase de cîteva minute într-o meditație pe care cuvîntul acesta o rezuma, fără îndoială. Așa că repetă cu și mai multă putere și cu o nuanță de respect.

— Ordine. Da. La Fontfroide iubim ordinea. Și metoda, urmă el, cu tonul cuiva care urmărește un vis interior. Ordine și metodă. Punctualitate. Atenție. Sîrguință.

Cuvintele acestea rostite rar îi făcură Élisabethei impresia că asistă la defilarea unor

personaje importante. După sîrguință urmă o scurtă pauză, ca pentru a da personajului care urma un loc de seamă în cortegiu, apoi rosti lugubru :

— Hărnicie în muncă. Mare, mare hărnicie.

Hărnicia păru, în adevăr, foarte mare în ochii Élisabethei, tot atît de mare, tot atît de tristă, tot atît de corectă ca domnul Agnel, căruia, în mintea tinerei fete, îi dădea brațul ca să închidă procesiunea.

Élisabeth tăcu o clipă, ca să îngăduie acelor persoane să se îndepărteze, apoi întrebă :

— N-am putea porni iar la drum, domnule Agnel ?

El era încă între gîndurile lui pe care le ducea la plimbare, sub ploaie, în vreun cimitir ideal.

— Nici o ocupație ușuratică. Fiecare ceas cu sarcina lui și sarcina va rodi. Ai putea înscrie aceste cuvinte pe fațada Fontfroide-ei cu litere... cu litere de aur, adăugă el după ce pregetă puțin, de parcă ar fi făcut un lucru nesăbuit.

Clipa îi păru potrivită Élisabethei, și îl întrebă pe domnul Agnel dacă n-ar putea să-i vorbească despre Fontfroide, mergînd totuși spre acest loc ales. El consimți în fața stăruinței ploii și își îndreptă umbrela. Peste cîteva clipe întorceau spatele orașului și o apucau pe un drum de țară. Pe dreapta se întindeau ogoare pînă la o pădurice de culoarea fumului. Noaptea cădea, dar lumina care se retrăgea din cer strălucea încă în făgașele pline de apă.

— Fontfroide, începu domnul Agnel ca răspuns la o întrebare pe care i-o punea fata, Fontfroide a aparținut odinioară unor călugărițe, în virtutea unei danii foarte vechi. Erau niște făpturi cinstite, care ajutau săracii. Cu toate astea, în epoca neînțelegerii care s-a ivit între guvernămînt și biserică, au fost alungate din ținut. În clipa în care ultima dintre aceste fete a trecut pragul, ea s-a întors către zidul unei săli pe care se vede și azi urma unui mare crucifix... dar proprietarului actual de la Fontfroide nu-i place să se povestească întîmplarea asta.

— Ce rău îmi pare ! exclamă Élisabeth. Ar fi trebuit atunci să nu mai spui nimic.

— Orice ar fi fost, urmă domnul Agnel cu o voce egală, casa a rămas goală mai bine de patru ani pentru mai multe motive, dintre care nici unul nu i-a părut serios celui pe care îndrăznesc să-l numesc stăpînul meu. A devenit proprietarul ei, de fapt, ca urmare a unor evenimente care i-au inspirat dorința de a se retrage la țară, dar și cu scopul de a adăposti membrii familiei lui mai năpăstuiți din punct de vedere bănesc.

— Crezi că vom ajunge în curînd ? întrebă fata trăgînd aerul pe nas.

El o asigură că într-un sfert de ceas vor fi acolo și se felicită că avea ocazia să-i prezinte dinainte, dacă putea spune așa, pe locuitorii de la Fontfroide.

— Nu sînt vrăjmașul precizărilor, începu el, în măsura în care ele respectă secretul legitim la care avem toți dreptul. Vărul meu Bernard,

fiind cel mai în vîrstă, îți va ura în această calitate bun venit. Vei găsi în persoana lui un amestec fericit de daruri firești și virtuți dobîndite cu prețul unor eforturi care i-au cîștigat stima generală. Cînd vorbesc despre eforturi, nu vreau să insinuez că a avut de înfrînt o natură răzvrătită și rea. Dar din dragoste pentru sine, din simpla dorință de a-și împodobi sufletul, ne-a întrecut pe calea cea grea. Înțelegi ce vreau să spun.

Élisabeth înțelegea perfect.

— Vara mea Bertrande, mai greu de înțeles, mai complexă, oferă un cîmp de observație nesfîrșit celui pe care mi-aș îngădui să-l numesc psiholog. Aspectele numeroase ale făpturii ei morale ar face obiectul unui studiu din care toți am putea învăța ceva. Bunăoară, în anumite împrejurări, o conduce gustul pentru contraste, ceea ce nu exclude la ea nici rațiunea cea mai solidă, nici acea stăpînire pe care ar trebui s-o avem toți asupra instinctelor noastre.

După ce își descrise așa personajul, se gîndi cîteva clipe și păru puțin nehotărît.

— Domnișoara Éva, spuse el în sfîrșit, n-a avut fericirea să se nască pe meleagurile noastre. E înzestrată cu un caracter nuanțat ciudat. Părerile ei sînt uneori bizare. Cu toate astea e accesibilă bunului-simț. Despre cine să-ți mai vorbesc ? Ah ! de doamna Angéli. Doamna Angéli e o persoană rezervată, dar e vădit că gîndește puternic. Conversația ei nu are calitățile de neprevăzut și de originalitate care strălucesc în cuvintele domnișoarei Éva. E chiar destul de remarcabil faptul că doamna

Angéli nu vorbeşte decît despre un singur lucru, ceea ce produce cu timpul o impresie de monotonie, dar e neîndoios că doamna Angéli cugetă mult. Cît despre copii, recreaţii sănătoase te vor face să te întîlneşti cu ei, dar nu vei căuta societatea lor. Fără îndoială că nu-i critic pe aceşti copii, eu nu judec pe nimeni. De altfel, domnul Edme va veghea el însuşi asupra dumitale sper, şi te va conduce în alegerea prieteniilor.

— Domnul Edme ? întrebă fata cu un glas care trăda o uşoară nelinişte.

Domnul Agnel se înclină într-un soi de jumătate de salut.

— Cuvintele mele nu ţi-ar putea da decît o slabă idee asupra ceea ce e domnul Edme ! rosti el grav, şi locul nu e potrivit.

Élisabeth se întrebă ce fel de personaj putea fi domnul Edme şi dacă era nevoie de o capelă pentru a vorbi despre el, dar se feri să formuleze întrebarea asta.

— Eu mă socotesc un nimic în faţa domnului Edme, adăugă el după o clipă de gîndire. Cuvintele acestea să nu te surprindă. Ar fi la locul lor deasupra porţii de la Fontfroide, dacă modestia domnului Edme nu s-ar împotrivi. Iar dumneata vei împărtăşi fără îndoială părerea mea cînd îl vei vedea pe domnul Edme, ceea ce nu va mai întîrzia.

Acum înaintau în întuneric, călăuziţi numai de albul nelămurit al drumului. Pe măsură ce noaptea devenea mai adîncă, Élisabeth se strîngea lîngă domnul Agnel cu o încredere mai mare decît înainte. N-o făcea pentru că

l-ar fi crezut în stare s-o ocrotească dacă s-ar fi întîlnit cu un răufăcător, nici măcar s-o apere de ploaie ; limbajul lui umflat şi încîlcit, aerul lui absent, felul acesta de a merge prin ploaie şi întuneric de parcă s-ar fi aflat ziua-n amiaza mare, sub un soare frumos, îi păreau mai curînd ridicole, dar de cîteva minute avea o senzaţie atît de ciudată, încît n-ar fi putut-o descrie. I se părea că o lumină îl înconjura pe domnul Agnel.

II

Casa se ridica la capul satului pe care trebuiră să-l străbată de-a lungul uliţelor lui noroioase şi întunecate, dar cînd Élisabeth auzi scîrţîind poarta grea, de fier, de la Fontfroide, se simţi în acelaşi timp şi uşurată, şi atît de neliniştită încît uită încercările acestui drum supărător, ploaia, frigul, noroiul şi chiar oboseala care, cu o clipă înainte, o făcea să se poticnească în întuneric şi să se agaţe de braţul domnului Agnel. Acum pietrişul scîrţîia sub paşii lor. La stînga şi la dreapta zărea desişuri. Inima ei bătea de nerăbdare şi îl sîcîia cu întrebări pe domnul Agnel. Cîte persoane avea să vadă ? La ce oră se va cina ? Cînd se va trimite după cufărul ei ? Dar nu căpătă nici unul dintre răspunsurile pe care le dorea. Tovarăşul ei se mulţumi să-i spună pe un ton misterios că la Fontfroide trebuie să stai liniştit, să vorbeşti mai încet şi să nu sari cum făcea ea în acest moment, pentru că ăsta nu era tonul de la Fontfroide. (Ea încetă pe loc.)

După cîte își dădu seama, aleea făcea o cotitură, apoi cobora. Ploaia răpăia deasupra capetelor lor în brazii cei mari, ale căror crengi făceau întunericul de nepătruns. Dintr-o dată fata zări o clădire mare, albă, apoi un fir de lumină sub ușă. Domnul Agnel se opri.

— Copila mea, șopti el, îngăduie-mi să-ți fac o urare înainte de a păși pragul acestei case.

Rămase neclintit cîteva clipe, cu apa șiroind pe el, cu umbrela întinsă spre cer.

— De-ai putea să fii fericită între noi ! spuse el în sfîrșit, cu voce tare, pentru că uita propriile lui recomandări. Toate lucrurile bune din lumea asta să-ți fie hărăzite sub acest acoperiș și o dată cu ele chipul în care trebuie să le întrebuințezi. Această frază simplă, gravată ca o deviză deasupra ferestrei principale de la Fontfroide, nu mi-ar părea mai extraordinară decît prezența unei stele pe cer.

Abia sfîrși aceste cuvinte, cînd obloanele ferestrei cu pricina se deschiseră cu un zgomot îngrozitor, în vreme ce un glas furios răsuna în noapte :

— Agnel, încă o frază gravată, înscrisă sau zugrăvită, și te dau afară, mă auzi, te dau afară ! Urcă-te numaidecît în biroul meu.

Élisabeth ridică ochii cu o tresărire de spaimă, dar dincolo de obloanele deschise nu strălucea nici o lumină și nu văzu nimic altceva decît o formă neagră, care pieri aproape numaidecît înlăuntrul casei. În tăcerea plină de groază care urmă, se simți înduioșată de milă pentru cel care fusese bruftuluit așa.

Dar, spre mirarea ei, îl auzi șoptind cu un ton vesel, în vreme ce deschidea ușa :

— Ureche de vînător... Minunatul domn Edme !

Intrară. Odaia în care se găseau era vastă și goală, luminată numai de o lumînare așezată pe o ladă mare pentru lemne, pe care se mai aflau încă urme de vopsea roșie. Pe perete atîrnau niște haine, agățate de un cui. Mai era acolo și un scaun de paie, așezat, ca prins de frig, în fața gurii unui cămin înalt de cărămidă, în care nu ardea nici o așchie de lemn. Asta era tot.

Élisabeth se uită în jurul ei.

— Domnul Edme striga adineauri ? întrebă ea.

— N-am spus asta, răspunse el.

— Ai spus că are o ureche de vînător.

El scutură din cap.

— Nu domnul Edme.

Ea își aruncă din nou privirea într-o parte și-n alta. În lumina neliniștită a lumînării, vedea dansînd pe perete umbra nemăsurată a domnului Agnel. Stătea în fața Élisabethei așteptînd să se sfîrșească inventarul mut pe care îl făcea, și-i urmărea privirea de la cămin la scaun și de la scaun la ladă, cu o expresie pe care ea o compară în minte cu aceea a unui cîine. După ce Élisabeth socoti că văzuse tot, el îi arătă cu o cheie pe care o învîrtea în mînă de o clipă bîrnele uriașe ale tavanului, negre de fum și de bătrînețe, apoi lespezile mari și neregulate de pe jos, unele cenușii, altele de o albeață de oseminte.

— Casa e foarte veche şi foarte solidă, spuse el în şoaptă.

Ea repetă pe acelaşi ton, puţin intimidată de aceste lucruri :

— Foarte veche şi foarte solidă...

El făcu un gest de aprobare şi se îndreptă către o uşă mică, pe care Élisabeth n-o văzuse. Îl urmă în vîrful picioarelor şi pătrunse în urma lui într-o încăpere întunecată, în care ardea un foc. La început nu văzu decît flăcările care pîlpîiau în fundul căminului şi aruncau pe tavan o strălucire roşiatică, apoi desluşi o oglindă mare, care părea străbătută de umbre. Fără îndoială că domnul Agnel găsea cu oarecare greutate comutatorul, pentru că îl auzi gîfîind de nerăbdare în vreme ce pipăia peretele cu mîna cînd, deodată, scoase în şoaptă o exclamaţie. În aceeaşi clipă se aprinse o lampă, într-un colţ al odăii, sub un abajur roşu care făcea din ea un fel de lampă de pat, şi o uşă se deschise uşurel ca să se închidă aproape numaidecît, dar fata avu vreme să vadă pierind marginea unui şal bej, care fîlfîia ca o aripă de vrabie.

— Am deranjat pe cineva ? întrebă Élisabeth.

El făcu cu mîna un semn ca pentru a-i spune să nu dea atenţie lucrurilor care nu meritau :

— Aici te afli în bibliotecă, spuse el arătînd dulapurile cu geamuri la dreapta şi la stînga unui cămin de marmură neagră. Am să te las o clipă aici, adăugă el puţin stingherit. Trebuie să urc.

Înainte de a pleca, îşi deschise umbrela pe care o puse pe covor, la oarecare depărtare de foc, rugînd-o pe Élisabeth să aibă grijă de ea. Îl văzu apoi mergînd în sus şi-n jos cîteva clipe, împingînd cu degetul un tablou agăţat strîmb sau mutînd din loc o carte de pe masă, apoi îşi şopti ceva în barbă şi ieşi cu un aer absorbit.

Rămasă singură, fata îşi scoase paltonul pe care îl întinse cu grijă pe un scaun, şi se aşeză lîngă foc pe un fotoliu în formă de scoică, în care ultima persoană care îl ocupase lăsase ceva din propria ei căldură şi un ghem mare de lînă, care i se rostogoli la picioare. Aplecîndu-se să ridice bulgărele cenuşiu, Élisabeth văzu sub o mobilă o pisică minunată, roşie, care o privea cu ochii ei de fosfor. Întinse zadarnic vîrful degetelor chemînd-o, animalul rămînea într-o nemişcare potrivnică. Pînă la urmă, Élisabeth se aşeză la loc în fotoliu şi plimbă în jurul ei o privire atît de atentă cît i-o îngăduia oboseala.

Încăperea asta îi plăcea în general, şi se întrebă dacă va fi lăsată să stea adesea aici. Draperii de un roşu-închis, cu marginile pălite de soare, împodobeau două ferestre înalte între care se afla o sofa de lemn negru, destul de elegantă ca formă, dar care era foarte lăsată în locurile cele mai confortabile, fără îndoială. Amănuntele acestea fură culese de un ochi lucid, cu toate că începuse să clipească puţin obosit după cele două ore de călătorie într-un

vagon de clasa a treia. Élisabeth nu voia însă ca domnul Agnel s-o găsească adormită cînd se va întoarce în bibliotecă. Aşa că se îndreptă în fotoliu şi-şi propuse să examineze odaia în care se găsea, de parcă i s-ar fi cerut s-o descrie. Peste o clipă fu izbită de înfăţişarea greu de definit pe care o aveau aici obiectele cele mai obişnuite. Toate păreau a fi fost atinse şi mutate din loc cu o clipă înainte. Impresia asta fugară şi aproape cu neputinţă de exprimat dădea tăcerii chiar o calitate deosebită. Élisabeth ciulea zadarnic urechea, nu auzea decît zgomotul uşor al buturugilor mistuite de flăcări scurte şi murmurul ploii pe obloane. S-ar fi spus că întreaga casă îşi ţinea răsuflarea.

Se ridică, se uită la vasele mari japoneze care împodobeau căminul; într-unul din ele se desfăcea un mănunchi de pene de păun pe care praful le făcuse pufoase, într-altul se afla un evantai pictat şi un tub lung de lemn negru şi de metal, care semăna cu un flaut, dar al cărui miros, rece şi de ars în acelaşi timp, nu era plăcut. Pe cămin se mai afla şi o carte de poezii germane. Frunzărind-o, Élisabeth făcu să cadă un fir lung de iarbă care servea de semn şi cîteva flori îngălbenite, pe care le ridică.

Se plictisea. Trecuse cel puţin un sfert de ceas de la plecarea domnului Agnel. Ca să se distreze, încercă să deschidă dulapurile cu geamuri, dar gestul acesta de curiozitate fusese prevăzut, fără îndoială, pentru că broaştele nu aveau chei şi uşile rămăseseră închise. Perdelele plisate, de cularea prunei, te împiedicau să vezi ce se afla în dulapuri. Fata se aşeză din nou. Fotoliul acesta, aidoma tuturor scaunelor din bibliotecă, trăda, dacă nu sărăcia, cel puţin o strîmtorare care se alia în chip ciudat cu un anumit gust pentru lux. Era îmbrăcat, în adevăr, cu o mătase frumoasă, violetă, semănată cu stele galbene, dar ţesătura preţioasă era tăiată pe braţele lui şi perinita de brocart de culoarea ametistului, aruncată cu o neglijenţă prefăcută pe fundul spătarului, acoperea prost o pată de cerneală roşie. Élisabeth începu, ca pe vremea cînd era foarte mică şi îşi spunea poveşti care porneau de la un cui găsit între scîndurelele parchetului sau de la un nasture descoperit sub un scrin, să viseze în faţa acestei pete, închipuindu-şi încurcătura vinovatului în clipa accidentului, privirea lui îngrozită şi, cu toată evidenţa, neîncrezătoare, apoi scena care trebuie să fi urmat, lacrimile, şi tertipul cu perinita făcută dintr-o bucată tăiată dintr-un patrafir vechi ... O puse la loc.

Lampa cea mică lumina atît de prost, încît odaia era cufundată pe trei sferturi într-un întuneric în care ochii Élisabethei nu deosebeau decît conturul lucrurilor. De o clipă fata încerca să ghicească, fără să-şi părăsească locul, ce putea fi lada aceea mare de lemn întunecat, căreia îi strălucea o latură ca o oglindă de cîte ori o flacără ţîşnea în adîncul căminului. Deodată se ridică scoţînd un strigăt: era un pian! Ajunse, străbătînd un

labirint de scaune și de măsuțe, în ungherul în care era așezat pianul. Se înălța în spatele unei etajere pentru caiete de muzică și a cîtorva măsuțe de bambus de mărime descrescîndă, care alcătuiau un soi de baricadă. Élisabeth atinse cîteva clape cu o mînă sfioasă, și una din patru rămase mută. Bunăvoința celorlalte trei răspunse cu un sunet slab. Se așeză, dezamăgită și totuși nu descurajată, pentru că pînă și în acest instrument răzvrătit se mai afla încă prezența unei forțe magice. Cît glas avea un simplu acord ! Sub degetele unei mîini inspirate, lumea reală se șterge ca visul fără șir al unui bolnav. Își aduse aminte primele măsuri ale unui studiu pe care le cîntă în surdină, cînd o întrerupse un zgomot ciudat. Cineva mergea deasupra ei. Îi păru că nu o singură persoană, ci două sau trei. Pașii aceștia veneau din diferite puncte, străbăteau odaia și se opreau deodată, de parcă ar fi așteptat. Tăcerea care urmă îi păru și mai stranie Élisabethei. Ce voiau oamenii aceia care se aflau deasupra capului ei ? O stinghereală subită o făcu să se înroșească în întuneric. Faptul de a se ști ascultată de străini îi strica bucuria. Aceasta fu explicația pe care și-o dădu ca să-și ascundă ei înseși o neliniște crescîndă, și închise pianul cît putu de ușor. Peste o clipă auzi din nou trosnind podeaua etajului de deasupra sub pașii auditoriului ei nevăzut, care se risipea.

De ce nu se întorcea domnul Agnel ? Aruncă o privire plină de necaz acestei biblioteci a cărei înfățișare îi plăcuse cu o clipă înainte.

Îi veni în minte că poate o uitaseră și se hotărî să părăsească încăperea, dar teama de a se întîlni pe culoar cu omul acela care striga atît de tare adineaori o făcu să se răzgîndească. Cu toate astea se îndreptă către ușă, își aținti urechea, apoi se răzgîndi iar și învîrti butonul cu multă precauție. Ușa rezistă. Învîrti butonul în cealaltă parte tot fără rezultat și, în sfîrșit, trebui să recunoască adevărul : o încuiaseră acolo. Inima începu să-i bată. Uită orice prudență, răsuci butonul cu putere, bătu în ușă. Acest domn Agnel era un viclean, un ticălos. Dacă nu venea numaidecît cineva, avea să strige. Cu toate astea nu făcu nimic. Nu-și aducea oare aminte că dacă domnul Agnel ieșise prin această ușă, intrase cu ea printr-o ușiță mai mică, care dădea în anticameră ? Biblioteca fu străbătută din nou și butonul celeilalte uși răsucit în toate direcțiile de o mînă căreia spaima și furia îi dădeau, și aici, o vigoare zadarnică.

Élisabeth își pierduse capul, începu să plîngă. După ce fusese o persoană în toată firea care cînta un studiu, redevenea deodată fetița căreia îi era frică și își răsucește capătul pletelor cu un gest de groază. Din ziua în care domnul Agnel venise la doamna Lerat, avusese presimțirea că viața ei avea să se întunece. Acest domn Agnel, cu discursurile lui, era un ipocrit. Nu știa nici cum făcuse să răsucească cheile în broaște fără ca ea să-l audă. Dar oricît s-ar fi gîndit la lucrurile astea, nu-i folosea la nimic. Mai bine ar fi căutat un mijloc de a ieși din odaie. Îi veniră în minte ferestrele.

Perdelele lunecară aproape singure pe vergelele de lemn și fetei nu-i fu greu să întoarcă mînerul ferestrei. Mai rămîneau obloanele, pe care le deschise lesne, dar în clipa în care se aplecă deasupra grădinii, ploaia, care își îndoise violența, o pălmui. Se dădu înapoi, apoi închise fereastra, liniștită deodată de căldarea de apă pe care i-o arunca cerul în cap. Nu era greu să iasă, dar încotro să se ducă și cu ce bani? Întrebările astea pe care nu și le-ar fi pus cu trei sau patru ani înainte, o convinseră să se așeze lîngă focul din care nu mai rămînea decît puțin jar și să se usuce, așteptînd să i se coacă în minte un plan de fugă mai dibaci. Fără îndoială că a doua zi avea să se ivească un prilej. Doar n-aveau s-o închidă la Fontfroide ca într-o temniță. Îi plăcea să creadă că tot curajul pe care îl pierduse o dată cu copilăria era răscumpărat de judecata pe care o avea acum, în vreme ce în ochii unui observator nepărtinitor compensația n-ar fi părut atît de vădită.

Trecu o bucată de vreme și focul se stinsese, cînd un miorlăit îi aduse aminte de prezența pisicii. Văzu atunci acel animal misterios sărind de pe o mobilă pe alta de parcă ar fi vrut să exerseze cele mai primejdioase salturi și să-și pună la încercare mădularele amorțite de somn. Se azvîrlea, cu o grație miraculoasă, de pe cămin în vîrful unuia dintre dulapuri, scotea un geamăt mic, de furie, și se arunca în gol, ca să cadă cu o încetineală savantă pe perna unui fotoliu.

Își întrerupse zbuciumul acesta nemaipomenit timp de două sau trei clipe pe care le-nchină, printr-o inspirație subită, unei toalete grăbite, trecîndu-și cu zel limba trandafirie peste pieptul slab, lingîndu-și urechea; apoi se tîrî cu voluptate pe covor, întinzînd în fața privirii Élisabethei un spate alb, foarte frumos, împestrițat cu pete ruginii, se așeză în sfîrșit lîngă o ușă și ochii ei puternici de fascinatoare se ațintiră asupra unui punct nevăzut, în penumbră.

Peste o clipă pisica se depărtă de ușă și miorlăi. Élisabeth auzi în același timp pașii nehotărîți ai cuiva care părea încălțat cu papuci prea mari. Se ridică pe dată. O mînă răsuci butonul ușii într-o direcție, apoi în alta, exact așa cum făcuse Élisabeth cu un sfert de ceas înainte. Un răgaz uimit, apoi butonul îndură toate violențele la care poate fi supus un obiect de acest fel. Fu tras înainte, înapoi, întors la dreapta, la stînga, cu o furie care trăda dorința de a sfărîma nu numai broasca, dar și ușa, și pe cel care o închisese. Mută de spaimă, fata se uită fără să se clintească la oul acela de porțelan însuflețit de o energie drăcească, în vreme ce pisica plîngea de furie și se învîrtea în jurul ei însăși, cu spatele rotunjit. La fiecare mieunat al pisicii răspundea dindărătul ușii o voce de femeie care se trudea să-i vorbească animalului imitîndu-i glasul:

— Prințesa mea, au-u, prințesa mea...

Sunetul acesta, subțirel și strident în același timp, îi făcu fetei o impresie neplăcută. Îi veni să apuce butonul ușii cu amîndouă mîi-

nile şi să strige şi ea, să ceară să se facă linişte, dar nu îndrăzni. Tărăboiul mai ţinu un minut sau două, apoi această exaltare şi dialogul pătimaş între prinţesă şi necunoscuta în papuci se sfîrşi tot atît de brusc după cum începuse. Paşii se depărtară şi pisica se făcu nevăzută sub o mobilă.

Acum nu-i mai rămînea altceva de făcut decît să aştepte, şi fata se resemnă cu atît mai mult cu cît se simţea sleită. Ghemuită în fotoliul de mătase violetă, se uită cu o expresie plină de ură la umbrela deschisă la picioarele ei şi regretă că n-o pîrlise focul. Deodată închise pleoapele fără măcar să-şi dea seama, şi adormi.

Cînd se deşteptă, domnul Agnel stătea în faţa ei şi îi atingea umărul. Şoptea, cu o mutră foarte plouată şi cu o voce nelimpede, cuvinte pe care nu le înţelese de la început şi-i aruncă o privire uimită. Dar cînd în sfîrşit pîcla somnului se risipi din faţa ochilor ei şi cînd lumea îşi redobîndi înfăţişarea firească, Élisabeth se uită mai liniştită la persoana cernită care se apleca peste fotoliul ei. Îşi trase umărul cu o mişcare bruscă, ursuză, de sub mîna aceea care îl lovea uşurel.

— De ce am fost încuiată aici ? întrebă ea.

— Am să-ţi explic numaidecît, spuse domnul Agnel. Dintr-o zăpăceală a mea. E adevărat că de obicei închidem uşa asta ca s-o împiedicăm să se hîţîne, da, broasca e stricată.

— Şi pe cealaltă ? rosti Élisabeth, arătînd uşiţa care dădea în anticameră.

— Şi aceea, tocmai şi ea. Broasca, ar fi trebuit să-ţi spun...

Ea se ridică.

— Adineaori a venit cineva, o femeie. N-a putut intra, bineînţeles, dar a zgîlţîit butonul uşii...

El o privi în ochi, mîinile îi atîrnau de-a lungul trupului.

— Ah, da ?

— Da. Cine era ?

— Nu ştiu.

Se aplecă să-şi ia umbrela, îi pipăi pînza, o închise cu băgare de seamă, apoi o înfăşură, ceea ce cerea un anumit timp, pentru că îşi dădea multă osteneală să n-o mototolească. Élisabeth urmărea cu o privire întunecată operaţia asta. Peste o clipă întrebă :

— Era persoana care a ieşit din încăperea asta cînd intram noi ?

Domnul Agnel ridică fruntea, niţel surprins, fără îndoială, de tonul pe care îi era pusă această întrebare, pentru că rămase neclintit, cu umbrela în mîini şi cu gura uşor întredeschisă.

— Persoana care a ieşit... Nu ştiu.

Şi, stingherit de privirea fetei, se întoarse puţin, continuîndu-şi treaba cu o încetineală exasperantă. Élisabeth trebui să-şi dea toată silinţa, ca să nu-i spună că minţea. Nu mai vedea acum decît prostie în profilul acela de capră care se desena, ca decupat, pe abajurul roz al lămpii : fruntea era teşită, bărbia la fel ; i se vedea conturul lipsit de energie prin cîrlionţii bărbii pe care o străbătea lumina.

— Știi, spuse el după o tăcere, la Fontfroide punem rar întrebări unii despre alții. Peste jumătate de ceas vom cina. În locul dumitale n-aș vorbi de persoana aceea care spui că a încercat să intre aici.

Ea se duse într-o parte a odăii în care domnul Agnel n-o putea vedea, și ridică din umeri cu mînie.

— De ce ? întrebă în sfîrșit, călcîndu-și pe inimă, pentru că ghicea că el spera să audă întrebarea asta.

Domnul Agnel aruncă o privire oarbă către colțul de întuneric în care se ascundea Élisabeth.

— Asta ar putea să-i displacă domnului Edme, spuse el cu glasul încet.

— Domnul Edme ! repetă ea, enervată de acest nume.

Crezu că vede o sclipire în ochii domnului Agnel, dar el își plecă numaidecît capul și prinse într-un nasture banda de elastic care ținea cutele umbrelei. Palma lui îi mîngîie pentru ultima oară pînza, apoi ținu umbrela cu brațul întins.

— Pînă și în chipul în care își înfășoară umbrela, rosti el, e ceva care trădează omul ordonat.

— Ar trebui să pui să se graveze fraza asta frumoasă pe fațada de la Fontfroide, spuse Élisabeth.

El se întoarse brusc spre ea.

— Nu, rosti jignit. Nu prezintă un interes destul de general.

III

În seara aceea, nu veniră la cină decît trei persoane. Élisabeth numără totuși opt tacîmuri, dar se hotărîse să-și păstreze pentru ea toate gîndurile și să nu-i mai pună întrebări domnului Agnel. Așezat lîngă ea, el mînca cu poftă o supă în care pluteau bucăți mari de pîine, și Élisabeth îl observa fără să vrea. Își ținea lingura atît de departe de gură, de teamă să nu se stropească, desigur, încît îi era greu să ajungă la ea. Un șervet înnodat în jurul gîtului îi ocrotea hainele de un accident posibil. Îi păru că are un aer de găgăuță, mai ales cînd își întindea bărbia deasupra farfuriei ca un animal căruia i se spune : „na, încetișor".

Uneori își întorcea capul de la vecinul ei căruia îi analiza cu atîta grijă toate micile caraghioslîcuri, și își arunca ochii pe furiș către persoana care stătea în fața amîndurora. Atunci își dădea seama că ea însăși era obiectul unei cercetări atente care o făcu în curînd să se simtă stingherită. Treptat, stinghereala i se amestecă cu enervarea și, ridicînd fruntea, își aținti cu îndrăzneală privirea înainte. Ochii ei întîlniră o față masivă de femeie bătrînă, ale cărei zbîrcituri erau atît de adînci, încît păreau niște tăieturi. Vîrsta pecetluia trăsăturile acelea cu o urîțenie virilă. Fără îndoială că fusese nevoie de ani întregi de proastă dispoziție și de lupte pentru a forma cele două cute paralele care apropiau sprîncenele și desenau, cu un vîrf de cuțit parcă, liniile

drepte care brăzdau obrajii. Din pricina bolii, pielea bătea în galben și se păta cu maroniu, dar gura rămînea neînduplecată și pleoapa vînătă nu cădea, de parcă în masca aceasta pustiită o energie încăpățînată ținea pe loc cărnurile atinse de pe acum de moarte.

Îmbrăcată în negru ca țărancele își ținea brațele încrucișate în fața farfuriei goale și o privea țintă pe Élisabeth cu ochii ei mari și încremeniți, mai adînci și mai aspri decît aceia ai unei păsări de noapte. La început, fata nu se crezu în stare să-i îndure ochii și-și mută privirea ceva mai sus, în locul unde fruntea joasă și îngustă a bătrînei se acoperea cu un șir de buclișoare false, dar se rușină de lașitatea ei. Irisul acela mare, cafeniu, n-avea s-o înfricoșeze. Se sili s-o privească în față, fără să clipească, și simți că se înroșește. Cu toate astea stărui în hotărîrea ei și, ceva mai sigură de ea, puse cîtă cutezanță putu în expresia chipului ei. În clipa care urmă, îi păru că lucrurile se topeau treptat într-un fel de ceață în jurul bătrînei și simți că o apucă o amețeală ușoară. Deodată auzi o voce joasă, dar bine timbrată, care îi spunea rar :

— Dacă bretonul îmi stă pieziș, dacă nasul meu nu-ți place, sau dacă croiala bluzei mele nu-ți pare a fi la modă, fetițo, va trebui să mi-o spui. Aș încerca să le schimb.

Domnul Agnel o împinse cu cotul pe Élisabeth.

— Doamnei nu-i place să se uite cineva țintă la ea, șopti el.

— Dar și ea se uită țintă la mine, răspunse Élisabeth pe același ton.

— Se uită țintă la mine, urmă bătrîna, n-a fost spus destul de tare. Cînd ești obraznică, ești obraznică pînă la capăt. Dumneata nu ești decît pe jumătate și cu sfială. Asta îți reproșez eu, fetițo. Cît despre mine, mă uit țintă la cine vreau eu. Am cu cincizeci de ani mai mult decît dumneata. Am să te privesc țintă pînă la sfîrșitul mesei, și la toate mesele pe care le vei lua aici. Domnule Agnel, spune-i copilei ăsteia cine sînt eu.

Domnul Agnel își șterse gura și își încrucișă mîinile pe piept.

— Doamna e mama domnului Edme, spuse el cu glasul scăzut.

Mama domnului Edme se umflă în pene și luă un aer de demnitate mohorîtă.

— Fiul meu are să te învețe să mă respecți, spuse ea plecînd pleoapele ca și cum ar fi văzut tot ceea ce voia să vadă. E o lecție pe care o înveți repede și n-o mai uiți. Fiul meu e omul cel mai convingător din lume.

Îi făcu un semn din cap domnului Agnel, care se ridică și puse pe o tavă farfuriile goale, ca să le ducă în oficiu. Rămasă singură cu mama domnului Edme, Élisabeth își plimbă ochii pe tavan și pe pereți. Sala înaltă și întunecoasă în care se aflau nu primea lumină decît de la un bec electric, atîrnat la capătul unui fir fără abajur. De cîte ori se deschidea ușa către oficiu, curentul mișca acest bec care mătura cu razele lui crude chipul bătrînei și pe cel al Élisabethei, dar în vreme ce fata era tot atît

de frumoasă sub lumina asta ca în plină zi, mama domnului Edme părea că face strîmbături de durere, cu toate că trăsăturile îi rămîneau neclintite. Urmă o lungă tăcere. Domnul Agnel mişca nişte farfurii într-un dulap. Cu inima grea, Élisabeth se uita la florile roşii de crin care împodobeau tapetele, întrebîndu-se cîte persoane, cuprinse de crize de plictiseală, le priviseră ca ea. Trei gravuri în rame imense, negre, cu vinişoare de aur, sporeau dezolarea acelei încăperi. Era frig. O sobă a cărei formă şi ale cărei proporţii aminteau de un cavou de familie, ocrotea un radiator mic, stins. Masa, lungă şi îngustă, acoperită numai pe jumătate cu o faţă de masă, se pierdea în întuneric la fiecare oscilaţie a becului.

Deodată bătrîna vorbi :

— Ai cinat bine ? întrebă ea.

— Cinat ? repetă Élisabeth.

— Da, urmă mama domnului Edme. Ai cinat bine ? Înţelegi limba franceză ?

— Am mîncat o supă, rosti tăios fata.

— Ei, atunci ai cinat, răspunse pe acelaşi ton mama domnului Edme.

În clipa aceea uşa se deschise şi domnul Agnel se ivi din nou, aducînd pe o tavă două carafe de apă şi trei pahare pe care le puse numaidecît pe masă. Turnă, cu un zel respectuos, puţină apă în paharul bătrînei, apoi se aşeză, de parcă cina continua. Mama domnului Edme puse o pastilă în paharul ei, o privi cu vrăjmăşie pînă cînd se topi de tot, apoi, cu un gest energic, îşi aruncă conţinutul paharului în fundul gîtlejului. Cu gura strîmbată de

dezgust, ea se înfioră o dată sau de două ori şi aruncă o privire furioasă către domnul Agnel şi către Élisabeth.

— De ce vă uitaţi la mine ? rosti ea. Beţi !

Domnul Agnel se întoarse spre vecina lui şi întrebă încetişor :

— Bei apă proaspătă sau apă fiartă ?

— Nici una, nici alta, răspunse Élisabeth ursuză.

Cuvintele acestea o făcură să zîmbească pe bătrînă, care nu le mai sublinie şi în alt chip. Cu coatele sprijinite de masă, se aplecă apoi spre domnul Agnel şi începu cu el o conversaţie al cărei fir fu repede pierdut de fată, pentru că era vorba despre o afacere încurcată, în care erau amestecate trei persoane pe care nu le cunoştea.

— Singura împotrivire valabilă nu poate veni decît de la mine, repeta mama domnului Edme. Şi adăugă grosolan : dumneata, Agnel, nu contezi.

El aprobă din toată inima.

— Acolo sus... continuă ea după o clipă, arătînd tavanul cu capul. Dar ştii la ce mă gîndesc.

Făcu o mutră care îl lămuri pe domnul Agnel tot atît de bine ca un discurs lung.

— De altfel, spuse ea dînd cu palma în masă, cînd nu poţi modela ceva, îl sfărîmi, Agnel.

Agnel împărtăşea părerea asta.

— Cînd nu poţi modela ceva... repetă mama domnului Edme făcînd un semn cu ochiul. Asta e, şi lovi din nou în masă. Se

făcu o tăcere în timpul căreia domnul Agnel dădu din cap şi se uită la paharul lui de apă. Élisabeth căscă.

— E ca cealaltă, strigă bătrîna cu o furie bruscă. Trebuia să plece după o săptămînă, şi e aici din iulie. Să nu-i treacă prin cap să-şi spună părerea ! Uite, cînd îmi vorbeşte în limba ei stîlcită...

Fraza asta rămase o clipă sau două în suspensie. Cîteva cuvinte rostite mai încet, dar pline de energie, îi dădură prilejul unei concluzii :

— ...o lovitură bună cu patul puştii peste şale !

Élisabeth, care închidea ochii pe jumătate, tresări fără să vrea la auzul acestor cuvinte, şi se uită la bătrînă, apoi la domnul Agnel. Acesta îngînă numaidecît ceva nedesluşit, silindu-se zadarnic să dea convorbirii un aer mai firesc.

— E adevărat, spuse el în sfîrşit, chiar aşa e : o limbă stîlcită. Domnişoara Éva se exprimă în limba noastră... în chip imperfect.

Bău o înghiţitură de apă, obrajii îi erau încinşi sub părul scurt al bărbii.

— Agnel, zise mama domnului Edme pe un ton mai blînd, în seara asta îmi pari mai prost decît e firesc. Ce se întîmplă ? Ai s-o duci în odaia ei pe fata asta care doarme pe scaun şi ai să vii aici, să vorbim. Dă-mi caietul de socoteli.

Domnul Agnel scoase din buzunar un carneţel legat în muşama şi i-l întinse bătrînei.

— Du-te, spuse ea. O clipă. Mai întîi adu-mi aminte numele fetiţei ăsteia.

— Élisabeth.

— E prea lung, rosti bătrîna. Asta nu se poate striga. Élisabeth, spuse ea întorcîndu-se către fata care se depărta de masă, te vei numi Lisa. Aşa. Şi nu mai sta să te uiţi aşa la mine. Simt că ne vom iubi ca două nebune, adăugă ea printre dinţi.

Fata se apropie cu paşi repezi de uşă.

IV

Domnul Agnel o ajunse pe scară.

— Îl vei ierta pe vărul meu Bernard că nu ţi-a putut ura bun venit la Fontfroide, şopti el aplecîndu-se deasupra ei. O indispoziţie lipsită de gravitate...

— Da, da, spuse ea căscînd. Şi ceilalţi ?

— Ceilalţi, copila mea ?

— Sigur că da, vara dumitale... Bertrande.

— Vara mea Bertrande ? Ai văzut-o. E mama domnului Edme. O soră după tată a bunicului meu s-a măritat, în adevăr, cu fiul doamnei Baudichon, născută Boutegourde. Familia Boutegourde se înrudea cu familia domnului Edme prin căsătoria unui domn de Boutegourde (îţi vorbesc de un trecut foarte îndepărtat) care avea dreptul de a bate monedă nu departe de aici, cu o domnişoară străină, al cărei nume nu ţi-l voi spune,

deoarece, pentru unele motive pe care ți le voi explica pe îndelete altădată, preferăm să nu vorbim despre ea la Fontfroide, mai ales în fața mamei domnului Edme, pe care istoria asta o indispune. M-ai auzit adineaori pomenind de domnișoara Éva ? Ei bine, domnișoara Éva coboară în linie directă din acea domnișoară străină, este ea însăși străină. Ca să ne întoarcem la mama domnului Edme, o socotesc pe bună dreptate vara mea, dar e mai bine să nu se facă nici o aluzie la această rudenie de sînge în fața ei.

— Ar indispune-o, fără îndoială ?

— Nu admite colateralii, răspunse el trist. Dar eu am de partea mea dreptul civil și dreptul canonic. Am de partea mea dreptul, pe scurt, adăugă el, însuflețindu-se. Pot, dacă vreau, s-o numesc vară Bertrande, și pe fiul ei...

— Vere Edme.

Agnel își duse mîna la gură cu spaimă.

— Nu asta voiam să spun, șopti el. N-aș îndrăzni, copila mea, să-l numesc vere pe domnul Edme. Am să-ți spun numai că domnul Edme, dacă ar ști, mi-ar da, fără îndoială, dreptate. E atît de bun. Peste o clipă am să-ți arăt ușa odăii lui, dar nici un zgomot, nu-i așa ?

Răsuflarea i se tăie deodată și își duse mîna la inimă. Cînd ajunseră la capătul celui de-al doilea cat, se opriră. Fata, aplecată peste parmaclîc, aruncă o privire în gol. Lampa din vestibul lumina slab marele puț negru în care scara în spirală se înălța ca un animal

ieșit din adîncuri. Élisabeth își strecură brațul sub cel al domnului Agnel cu un gest involuntar, și se uită în jurul ei, cuprinsă de o neliniște pe care nu se gîndi s-o ascundă. Desluși pe zidurile albe care răspîndeau o lumină vagă, asemănătoare cu reflexul zăpezii în întuneric, formele unor mari păsări încremenite, așezate pe socluri unele lîngă altele, în asemenea chip încît aripile lor întinse se atingeau.

— Odaia mea e aproape de a dumitale ? întrebă ea încet.

Domnul Agnel dădu din cap în semn că nu și, mergînd înaintea ei, porni fără zgomot pe un culoar lung. Élisabeth băgă de seamă că nu-și scosese galoșii. În clipa în care trecu sub o lampă electrică fixată în tavan, domnul Agnel ridică mîna și atinse becul cu degetul.

— Lumina dumitale, șopti el.

Élisabeth nu întrebă nimic, cu toate că nu înțelesese. De cîteva minute lupta împotriva fricii pe care o simțea dînd tîrcoale în jurul ei și se întrebă ce putea face ca să-l hotărască pe domnul Agnel să-i țină tovărășie. Niciodată nu-i păruse atît de înalt. Capul lui cărunt se pierdea în semiîntuneric, nu-i vedea decît trupul lung, teșit, în vestmintele lui de doliu, mergînd drept înainte fără a se pleca într-o parte sau în alta, cu un pas liniștit și egal. De cîte ori ajungeau la o ușă, spera că domnul Agnel avea să se oprească dar, printr-o contradicție inexplicabilă, spera și că va trece mai departe. Îi părea că l-ar fi urmat toată noaptea de-a lungul unui culoar. Deodată el se

întoarse către ea, se frînse în două din mijloc şi-şi duse degetul la buze. Faţa lui bărboasă atinse urechea Élisabethei.

— Vom trece prin faţa uşii domnului Edme, şopti el atît de încet încît fata abia îl auzi.

Merseră mai departe şi trecură în adevăr prin faţa unei uşi care n-avea nimic deosebit, afară de o pereche de ghete mari cu nasturi, care îi apărau intrarea. Ceva mai departe, culoarul cotea ca să ajungă, aproape numaidecît, la o altă uşă înaintea căreia călăuza Élisabethei se opri.

— În clipa în care trebuie să-ţi urez o noapte bună... începu el încet.

Fata ghici că avea să-i ţină un discurs şi se rezemă de perete.

— ...pentru că am ajuns, continuă el, şi iată-te chiar pe pragul odăii dumitale, în clipa în care trebuie să-ţi urez o noapte liniştită, aş vrea, copila mea, să-ţi cer un hatîr, două hatîruri.

Ea crezu că omul acela decapitat de întuneric avea s-o sărute şi ar fi consimţit, fără îndoială, numai ca să-l reţină mai mult, dar dorinţele domnului Agnel erau mai modeste.

— Aş vrea, spuse el, să-mi îngădui, *primo*: să te numesc Élisabeth cînd vom fi singuri. În faţa mamei domnului Edme te voi numi... nu te voi numi în nici un fel.

— Bine.

— *Secundo*: să-ţi strîng mîna, Élisabeth.

— Pleci, domnule Agnel! Voiam să te întreb ceva.

În tulburarea ei, îl apucă de reverul hainei şi căută zadarnic ce ar fi putut spune ca să-l intereseze pe acest om în asemenea măsură, încît să-l facă să uite că mama domnului Edme îl aşteaptă jos. Se uită la mîinile lungi, păroase, care atîrnau nemişcate la capătul manşetelor scrobite, apoi privirea îi căzu pe picioarele lui mari, lucioase.

— Da, ştiu. De ce nu-ţi scoţi galoşii?

Mîinile păroase se împreunară.

— Ca să nu fac zgomot şi să-l deranjez pe domnul Edme, spuse el rar.

— Totdeauna? întrebă ea.

— Da, Élisabeth.

Urmă o tăcere, de parcă numele pe care îl rostise domnul Agnel ar fi pus între ei o umbră de stinghereală. Locul în care se aflau nu era luminat decît de lampa pe sub care trecuseră mai înainte, care nu trimetea aici decît un reflex nesigur, care le lămurea o pardoseală de cărămizi şi un perete de un alb-murdar, vopsit în cafeniu pînă la jumătate. În ungherul acela strîmt, aproape că se atingeau unul pe altul. Fata văzu zgîrieturile lungi, maronii, lăsate pe pereţi de frecarea chibriturilor. Deodată îi veni în minte că acest ciudat domn Agnel era poate nebun, şi puse mîna numaidecît pe clanţa uşii.

— Noapte bună, îngînă ea.

El nu răspunse pe loc şi în sfîrşit gîngăvi o frază pe care ea nu vru s-o audă; deschisese uşa şi se refugiase în odaie. Acum asculta, cu urechea lipită de canat, niţel ruşinată că nu strînsese mîna domnului Agnel aşa cum îi

ceruse el. Îi șoptea ceva, dar vocea lui înăbușită de mustață trecea anevoie prin grosimea ușii. Înțelese că-i vorbea despre lumină.

— Da, răspunse ea la întîmplare.

— ... să ții ușa închisă, repeta domnul Agnel.

Élisabeth nu răspunse. Peste cîteva minute, cum nu mai auzea nimic, deschise ușa cu multe precauții și se uită. Culoarul era gol. La lumina care bătea în partea retrasă a acestui culoar, zări interiorul odăii ei, pata albă pe care o făcea perna și o bucată de cearșaf, pătratul negru al unei ferestre cu perdelele trase, și o oglindă în care se reflecta ceva nedeslușit, care semăna cu un cap. O singură privire îi fu destul ca să priceapă că nu va avea niciodată curajul să se bage în patul acela pe care îl zărea în întuneric, nici să treacă pragul acelei odăi ca să caute o lampă, chibrituri. După ce stătu nemișcată o clipă, făcu cîțiva pași pe culoar, trecu repede prin fața ghetelor mari cu nasturi care stăteau de pază în fața ușii domnului Edme, și începu să alerge în vîrful picioarelor, dar cînd ajunse pe palierul pe care păsările își întindeau aripile de-a lungul pereților, se opri, mult mai nehotărîtă decît adineaori. Nu era cu putință să rămînă acolo. Nici să coboare. Și cel mai îngrozitor lucru îi păru să se întoarcă în odăița din fundul culoarului.

Cuteză să facă un pas pe scară. Treapta, sub greutatea trupului ei, trosni în tăcere cu zgomotul unei plesnituri de bici. Inima Élisabethei bătu puternic. Se dădu înapoi, se rezemă

de zid, apoi așteptă. Privirea i se îndreptă spre păsările neclintite care păreau gata să se arunce în gol. Erau șapte: își închipui zborul lor rotat pe scară, țipetele lor, marele foșnet înfundat al aripilor lor. Un șoim cu spatele teșit și gîtul alungit o privea fix cu ochiul lui de sticlă. Deasupra unei uși, un corb măreț își umfla penele gușii și ridica spre tavan profilul lui de vis rău. Nu-i recunoscu vecinul, un animal cu cap turtit de reptilă, care își întindea pieziș un fel de evantaie mari, pestrițe, dar avu o mișcare de teamă instinctivă în fața monstrului cu pelerina cafenie, cu pîntecele alb, lat și plin ca un pîntece de bancher, bufnița care o privea cu o liniște înfiorătoare. Élisabethei îi părea că mai întîlnise și în alte împrejurări privirea aceea cu neputință de îndurat, dar amintirea ei era neclară și avu nevoie de cîteva minute pentru ca mama domnului Edme să îmbrace haina de pene roșcate și să înlocuiască cu trăsăturile ei chipul halucinant al păsării de pradă. Fata zîmbi fără să vrea acestei arătări, deși era atît de tulburată. Numaidecît se socoti puțin ridicolă. Teama de a fi surprinsă în locul acela și de a nu putea da nici un răspuns la întrebările care i-ar fi puse îi dădu puțin curaj, și o apucă încă o dată pe culoarul care ducea la odaia ei. Se opri, printr-un efort de voință, să vadă în întuneric altceva decît întuneric și o scotea destul de bine la capăt din încercarea asta, cînd, la ușa domnului Edme, simți un fel de șoc: ghetele cu nasturi nu se mai aflau acolo. Faptul acesta, destul de neînsemnat în

el însuşi şi la care nici n-ar fi luat aminte în plină zi, căpătă un înţeles ciudat la ora aceea din noapte şi în locul acela. Dacă venise să le ia un servitor, să spunem, cum de nu-l văzuse, nici nu-l auzise ? Poate că fuseseră luate în odaie. Atunci de ce mai fuseseră puse la uşă ? Şi cum făceau cei de aici ca să deschidă şi să închidă atît de uşurel o uşă încît ea însăşi, care avea o ureche atît de ascuţită, nu auzise nimic ?

Se duse repede spre odaia ei şi se aruncă în ea aşa cum te arunci într-o prăpastie. Să nu se mai gîndească, să-şi găsească patul în întuneric, să se culce şi să doarmă... După ce închise uşa, se dezbrăcă cît putu de repede şi se strecură goală sub pături. Timp de cîteva minute îi clănţăniră dinţii, apoi trupul ei tînăr îşi împrumută căldura aşternutului îngheţat care făcea un zgomot ciudat de cîte ori îşi muta capul din loc, un zgomot asemănător cu şoapta vîntului în frunze. Aşteptă o clipă, apoi scoase afară o mînă prudentă şi trase pînă peste obraz marginea cearşafului, lăsînd numai o deschidere mică, pe unde să poată respira.

Îi păru că în felul acesta se pune la adăpost faţă de multe lucruri, dar nu voia nici să se întrebe măcar de care anume. Se ascundea. Timpul trecea. Îi veni de cîteva ori în minte că cineva se mişca undeva, într-un colţ al odăii, şi crezu că leşină de groază auzind deodată o suflare răguşită la urechea ei. Neclintită, cu respiraţia tăiată, pîndi zgomotul acesta, dar tăcerea se închidea ca o apă deasupra capului ei. I se păru că se află în fundul

mării, atît de mică încît o cuprinse ameţeala văzîndu-se zăcînd aşa, la o adîncime de mii de kilometri. O mişcare involuntară o aduse brusc în patul ei din regiunile minunate în care o purta somnul, şi auzi din nou şoapta de adineaori, dar de data asta înţelese că cearşaful făcea zgomotul acesta mototolindu-se, şi adormi la loc, cu un suspin de fericire. În clipa în care îşi pierdea cunoştinţa, visă că o mînă întorcea delicat cheia în broasca uşii.

V

A doua zi de dimineaţă o trezi un fir de lumină. Cu toate că perdelele erau trase, o rază de soare trecea printre ele, cădea pe faţa Élisabethei, şi o sili pînă la urmă să deschidă ochii. Se întrebă, două sau trei clipe, unde se afla, apoi îşi aduse aminte şi spaimele nopţii trecute o făcură să zîmbească. Se înfăşură într-o pătură, străbătu distanţa care o despărţea de fereastră, învîrti mînerul şi deschise ferestrele care scîrţîiau din ţîţîni. Apoi degetele ei începură să lupte cu obloanele care erau fixate cu un drug. Izbuti în sfîrşit să le împingă de perete şi, fără să vrea scoase un strigăt puternic de surpriză şi de admiraţie în faţa priveliştii care se desfăşura înaintea ei. Casa, clădită pe o culme care înainta în vid, domina o vale lungă, ale cărei prăvălişuri erau acoperite de păduri aproape negre. O dîră

întinsă de ceață se sfîșia sub razele soarelui. Ici și colo străluceau crîmpeie dintr-un rîu care se tîra la poalele colinei. Privirea Élisabethei fu oprită pe rînd de aceste felurite aspecte ale peisajului, apoi se pierdu în albastrul străveziu al cerului, a cărui strălucire de neîndurat o făcu repede să-și plece ochii către zare. Cît de departe putea pătrunde privirea, nu vedea decît pădure, ca pe o uriașă baltă de cerneală.

Admira priveliștea asta cînd, deodată, se simți spionată de la o fereastră vecină, și-și strînse și mai tare pe piept marginea cuverturii care îi luneca de pe umăr, dar nu îndrăzni să întoarcă capul. Aerul răcoros îi ridica buclele, de parcă ar fi vrut să-i arate celui care o observa conturul delicat al urechii ei și gîtul încă puțin prea subțirel. La început se prefăcu a nu băga de seamă atenția care se îndrepta către ea, dar sîngele care i se urca în obraji o dădu în curînd de gol, și fata se trase, îmbujorată, înlăuntrul odăii.

Îi trebui cîtva timp ca să-și regăsească liniștea. Fereastra de la care fusese observată nu putea fi decît aceea a domnului Edme. Unghiul înăuntru care dădea forma cotită a culoarului făcea ca acest personaj misterios să vadă în tihnă din odaia lui în aceea a Élisabethei. Gîndul acesta o enervă pe fată, care se băgă din nou în pat. Acolo, privirile indiscrete n-o mai puteau urmări.

Cugeta, plimbîndu-și ochii în jurul ei și mușcînd cearșaful cu un aer concentrat. Odaia îi păru mult mai mică decît o crezuse în ajun.

Era aproape un cotlon, dar era tapetată cu o pînză înflorată și mobilată cu o simplitate încîntătoare. Cînd îi trecu furia, Élisabeth simți o plăcere de copil urmărind florile cărămizii de pe perdelele de pînză, care semănau cu desenele de pe tapete. Ca să înveselească locul acesta care, altfel, s-ar fi arătat sub înfățișarea lui adevărată — aceea de închisoare — nu se crutase nici împestrițarea de culori, nici risipa de nimicuri, socoteală puțin naivă, dar bună. Obiecte mici, amuzante, împodobeau un cămin foarte mic, mascat de un paravan brodat ; se afla acolo o pendulă aurită, fără ace, care se ridica asemeni unui turn Babel pe soclul ei negru, în mijlocul unei mulțimi de tabachere ciobite, de cești fără coadă, de cai de sticlă care alergau vioi pe trei picioare, de ciobani și ciobănițe de porțelan, cărora le lipsea capul sau brațele. Un dulap mare, țărănesc, ale cărui tăblii străluceau ca bronzul, ocupa locul liber dintre ușă și fereastră, și două fotolii cu fundul de paie stăteau față în față înaintea căminului de parcă ar fi vrut să înceapă o conversație și în același timp să împiedice să se circule în partea aceea. Între patul mare de mahon și peretele pe care fata îl putea atinge dacă întindea brațul, rămînea un spațiu foarte mic. Și îl atinse, în adevăr, pentru că i se părea că tapetul fîlfîie puțin.

Spre marea ei mirare, simți sub degete butonul unei uși pe care o deschise numaidecît, după ce dădu la o parte pînza care lunecă pe o vergea. Își putu da seama de osteneala pe care și-o dăduseră ca să-i fie pe plac, veghind

la confortul ei în măsura în care o îngăduia economia. În fața ei se afla un cabinet de toaletă, foarte mic, ce e drept, în care lumina nu intra decît printr-o ferestruică zăbrelită, dar care era foarte curat. Pe o măsuță de lemn alb, cineva pusese după toate legile simetriei pieptenele, periile și pila de unghii pe care Élisabeth le avea de la doamna Lerat. Pe jos, lîngă o cană mare, smălțuită, un ciubăr cumsecade, asemănător cu cele în care scalzi cîinii, ținea loc de cadă. Fata coborî numaidecît din pat și începu să se spele. Trupul ei se înfioră sub apa pe care și-o turna curajos, biciuit de șuvoiul acela de gheață, și trebui să se stăpînească, ca să nu țipe. Carnea ei palidă și tare strălucea în lumina nehotărîtă. Cu o stîngăcie de copil, își plimba peste șolduri o bucată mare de săpun cu vinișoare albastre, care îi scăpa mereu din degete și aluneca pe podea. Treaba asta o făcea să rîdă. Ridica săpunul, își scutura buclele negre sau le ridica de pe obraz cu brațul și-și freca picioarele cu mîinile pline de spumă. Acum o pătrundea o căldură foarte plăcută. Cu bărbia înclinată, își privea cu mîndrie pieptul căruia apa îi dădea un reflex de argint. Nimeni nu-i spusese pînă acum că era frumoasă și o descoperea ea singură cu o emoție ciudată. Cu o clipă înainte rîsese singură prinzînd săpunul și dintr-o dată devenise gravă ca la apropierea unui mister. Își întindea spuma albă, cu o mișcare visătoare, peste pîntecele care se scobea ușurel. De o clipă, simțea o tristețe nelămurită și în același timp

o fericire căreia nu-i găsea pricina. Spera că, în anii viitori, n-avea să uite clipa aceasta stranie în care bucuria și melancolia păreau a se contopi. Toate îi erau cunoscute, liniștea casei, prenumbra odăiței în care se spăla și căldura cărnii ei, cînd o atingea cu mîna. În ce clipă a vieții simțise această lîncezeală a trupului și a sufletului ? Ce zi de toamnă fusese asemănătoare cu asta, plină de șoapte și de ciripit de păsări ? Rămase nemișcată, încercă să-și aducă aminte, dar memoria îi rămînea mută, și deodată vraja se sfîrși. Lucrurile din jurul ei pierdură înfățișarea familiară pe care o avuseseră timp de cîteva clipe.

După ce se îmbrăcă, se așeză pe un scaun și se întrebă cît putea fi ceasul. Nimeni nu se mișca încă în odăile vecine, și se gîndi că trebuie să fi fost destul de devreme, dar îi era foame. Fără îndoială că aveau să vină să-i bată la ușă, la timpul potrivit. Stătea cu mîinile încrucișate pe genunchi, își legăna picioarele ca un copil și se uita într-o oglindă ovală din fața ei. Suprafața înnegrită de vreme răsfrîngea un colț de tavan, o tăblie a dulapului și fața albă a Élisabethei, dar într-o lumină nesigură, de parcă cerul s-ar fi întunecat deodată. Un cap de ipsos, așezat pe un soclu mic de lemn negru, ascundea marginea de jos a oglinzii în care se vedea un craniu lung, chel, de o paloare neplăcută. Chipul pe care fata îl deslușea cu greu nu se deosebea nici prin frumusețea trăsăturilor lui, nici prin expresie, iar Élisabethei îi părea că, cu cît se uită mai mult la acest cap, cu atît îl găsește

mai caraghios. Se miră că nu-l văzuse mai curînd, uitînd că în ajun chiar acest cap o înspăimîntase. Era portretul unui om care îmbătrînea, avea un aer inofensiv, un nas mare, cumsecade și un ochi de animal viclean. Petele de umezeală de pe obrajii și de pe fruntea lui simulau o boală care adăuga ceva groaznic acestei măști comice, și fata își întoarse repede ochii de la acest spectacol.

Se plictisea. Teama de a fi văzută de domnul Edme o împiedica să se întoarcă la fereastră. Pe de altă parte, o tulbura puțin liniștea care domnea în casă. O uitaseră? Se hotărî să pornească în căutarea domnului Agnel și se îndreptă spre ușă, dar acolo o aștepta o surpriză: răsuci butonul în toate chipurile, dar ușa nu se deschise.

De furie dădu tare cu pumnul în ușă, și prin minte îi trecură iar planuri de fugă. Își uită sfiala de adineaori, alergă la fereastră și se aplecă să măsoare distanța pînă la pămînt. Inima îi zvîcni. Peretele de piatră cenușie cobora abrupt într-o prăpastie pe care ceața o ascunsese cu o clipă mai devreme. S-ar fi spus că Fontfroide, clădită pe o coastă, lunecase pieziș ca să se oprească tocmai la marginea povîrnișului. Dar fata nu vedea un postament de stînci de culoarea sîngelui și a ruginei, soclu uriaș pe care se sprijinea vechea locuință de mai bine de trei sute de ani. Timp de o secundă, Élisabeth avu impresia că întreaga casă se ținea deasupra unei prăpăstii printr-o minune înspăimîntătoare, și se retrase înlăuntrul odăii, închizînd ochii. Îi părea că dușumeaua se apleacă ușor sub picioarele ei. Se așeză pe jos, cu fața neclintită ca a unui orb și cu mîinile pe marginea ferestrei, așteptînd să-i treacă amețeala.

Cînd simți că-și venise puțin în fire ridică pleoapele și-și îndreptă privirea, nu către peisajul pe care, dimpotrivă, încerca să nu-l vadă, ci către zidul înalt, zgrunțuros, în care se afla fereastra domnului Edme. Geamurile lipsite de perdele îngăduiau privirii să se cufunde în interiorul încăperii, și Élisabeth, pentru că pentru o clipă odaia părea goală, nu se putu stăpîni să nu facă ceea ce făcuse și vecinul ei adineauri. Văzu mai întîi un dulap de lemn alb a cărui ușă rămăsese întredeschisă, apoi colțul unei mese încărcate de cărți și de suluri mari de hîrtii care semănau cu niște hărți geografice, și, în sfîrșit, un scaun de bucătărie. Prinzînd mai mult curaj, își lungi gîtul și încercă să-și îndrepte privirea peste prăpastie, pînă în fundul odăii. Silința asta fu răsplătită. Deslușí în cadrul unei uși deschise un om scund, a cărui privire se lovi de a ei.

Obrajii i se încinseră de parcă ar fi primit o palmă și se depărtă repede de fereastră, mergînd în patru labe ca să ajungă în colțul de lîngă dulap, unde nu putea fi văzută. Ghemuită lîngă perete ca să-și ascundă rușinea, aruncă o privire furioasă capului de ipsos care îi zîmbea fățarnic sub lepra lui. Odaia îi păru dezgustătoare, casa dezgustătoare, ipocrizia domnului Agnel care încuia ușile în urma lui și se plimba în galoși pe culoare dezgustătoare și ea. Fără îndoială că aseară

o aşteptase să adoarmă, ca să se înapoieze cu paşi de pisică. Fusese pîndită cum e pîndit şoarecele care dă ocol cursei. Gîndul acesta o scoase din fire şi se hotărî să se răzbune pe omul acela bărbos care se prefăcea a fi blînd şi care îi lua libertatea. Timp de cîteva minute făcu planuri unele mai cumplite decît altele, şi se pierdu atît de tare în ele rumegîndu-şi furia, încît nu mai auzi că se deschidea uşa.

Văzu deodată picioarele domnului Agnel, îmbrăcate în stofa aceea neagră care îi era scumpă. Ridică ochii, scoase un ţipăt de surprindere, şi făcu o strîmbătură către faţa păroasă, care o privea aproape cu înduioşare.

— Pe jos !... spuse el. De-a ce te jucai, Élisabeth ?

— Nu mă jucam, răspunse ea ridicîndu-se în picioare. Lasă-mă să trec, domnule Agnel. Nu te pot suferi.

El închise numaidecît uşa, şi o acoperi cu trupul lui mare, negru.

— O clipă, rosti el, acordă-mi o clipă. Eşti nemulţumită pentru că ţi s-a închis uşa cu cheia...

Ea îi aruncă o privire plină de tot dispreţul de care se simţea în stare.

— Dumneata m-ai închis.

— Nu eu, protestă domnul Agnel, te asigur. Dar era necesar. Da, e mai bine pentru dumneata, Élisabeth.

— Nu mă interesează explicaţiile dumitale. Şi mi-e foame, mă auzi ? Vreau să mănînc ! Şi bătu din picior.

— Micul dejun te aşteaptă, rosti el blînd, dacă vrei să cobori.

În faţa atitudinii lui slugarnice, Élisabeth simţi cum creşte în ea dorinţa de a fi obraznică.

— Bine, spuse ea, dar te previn că mai bine mor de foame decît să mă mai aşez o dată la masă în prezenţa femeii aceleia, mama domnului al cărui nume caraghios e necontenit pe buzele dumitale.

— Oh ! făcu el scandalizat. Se stăpîni numaidecît şi suspină. Mama domnului Edme nu va lua masa azi cu dumneata. A plecat.

Ochii Élisabethei se luminară, fu gata să întrebe dacă mama domnului Edme plecase pentru multă vreme, dar se răzgîndi numaidecît, de teama unui răspuns care i-ar fi spulberat bucuria.

Pe culoar mergea înaintea domnului Agnel cu un pas sonor, care îl aducea la disperare pe bietul om ; el îi recomandase doar cea mai adîncă linişte. Fetei îi păru că o învinsese pe mama domnului Edme, şi Fontfroide n-o mai înspăimînta în dimineaţa aceea. Păsările din capul primului cat îi părură caraghioase şi scara care se clătina îşi pierdea tot misterul la lumina soarelui.

— Cît e ceasul ? întrebă ea, pe cînd tocurile ei loveau lespezile din anticameră.

Domnul Agnel îi răspunse smerit că era ora opt. O urmă fără zgomot, ca o mare umbră neagră. Cînd se aflară în sala largă, cu pereţii împodobiţi cu crini, îşi puse o mînă în şold şi se uită la masa lungă, acoperită numai la un

capăt cu o față de masă mică, albă. O cană de cafea fumegîndă răspîndea în odaie un miros bun, alături de ea se aflau un bol mare, înflorat, și o pîine mare, cenușie.

Fata se așeză și-și puse zahăr în bol, cînd își dădu seama că domnul Agnel stătea în picioare.

— Și dumneata? întrebă ea, cu cana de cafea în mînă.

Domnul Agnel îi mulțumi pentru grija ei și o informă că mîncase la ora cinci, adăugînd că, la Fontfroide, el se trezea mai devreme decît toată lumea.

— Toată lumea! repetă Élisabeth turnîndu-și cafea. Cine e toată lumea? Nu se vede nimeni aici.

— Vara mea Bertrande, pe care o cunoști, Bernard, care n-a putut aseară...

— Știu, îl întrerupse ea.

— Domnișoara Éva și... domnul Edme.

Ea își ridică brusc capul.

— Nu mai vreau să aud numele ăsta, mă înțelegi, domnule Agnel? Pînă la urmă ai să mă faci să-l urăsc pe acest om pe care nu l-am văzut niciodată.

El se înroși puțin și nu spuse nimic. O rază lată de soare întindea un voal de lumină între el și fată, așa că n-o putea desluși bine, dar îi părea o făptură neobișnuită, venită dintr-o lume pe care n-o cunoștea; rămînea neclintit, rupt între admirație și neîncredere. O muscă bîzîia în jurul lui, și el nu făcea nici o mișcare ca s-o alunge. Aerul era călduț și mobilele trosneau în tăcerea încăperii, de parcă această

căldură bună le-ar fi scos din amorțeală. Peste cîteva minute, Élisabeth puse pe fața de masă o bucată de pîine pe care voia s-o ducă la gură.

— Domnule Agnel, spuse ea deodată, nu mă supraveghea cînd mănînc. Mă enervează.

El tresări, apoi își trecu amîndouă mîinile peste reverele hainei, prefăcîndu-se a fi la largul lui.

— Mă gîndeam, copila mea, rosti el cu vocea lui surdă și adîncă, care umplu încăperea de vibrații. Mă întrebam dacă vei fi fericită aici, la Fontfroide.

Ea mușcă din pîine și ridică umerii, cu o privire rea. Se făcu iar tăcere. Musca făcu cîteva cercuri în jurul capului domnului Agnel și-i atinse barba. Élisabeth mînca și, cu capul tras între umeri, se uita cu ochii ei mari, negri, la domnul Agnel.

— Fără îndoială că și acum te gîndești, spuse ea. Ascultă-mă, domnule Agnel. Azi-dimineață stăteam la fereastră și vecinul meu, domnul Edme al dumitale, a început să se gîndească la fereastra lui, spionîndu-mă. E foarte neplăcut.

El schiță un gest. Cuvintele astea îl scoteau dintr-un vis în care se cufunda. Gîngăvi:

— Domnul Edme? Nu cred. Nu stă niciodată la fereastră. Niciodată.

Ea puse bolul jos.

— E omul acela mic pe care l-am zărit în fundul odăii lui.

Pumnul domnului Agnel lovi, ca din greșeală, spătarul unui scaun.

— Domnul Edme nu e un om mic, Élisabeth.

— Cu toate astea, spuse ea înţepată, ghetele acelea enorme şi caraghioase pe care le-am văzut aseară la uşa *lui*, sînt ale *lui* nu-i aşa ?

Atinsese oare punctul dureros al acelei naturi răbdătoare şi umile ? Domnul Agnel îşi încruntă sprîncenele pentru prima oară de cînd îl cunoştea, alungă cu dosul palmei musca din faţa ochilor lui şi barba îi tremură :

— Asta nu te priveşte, răspunse el.

Înainte de a-şi reveni din mirare, Élisabeth se pomeni singură în sufragerie. Îl auzi pe domnul Agnel închizînd uşa mai puţin încet decît de obicei, apoi deschizînd alta. Zgomotele astea abia de tulburară marea linişte a casei. În mintea fetei, liniştea de la Fontfroide căpăta o înfăţişare fizică. O compara în gîndul ei cu o clădire uriaşă, ceva asemănător cu o catedrală, cu nişte alei fără capăt, în care sunetul se rostogolea ca un tunet, ca să se piardă în întunecimea bolţilor şi să se risipească între nenumărate coloane. Şi-l închipui pe domnul Agnel în îndepărtatele văi, rătăcind puţin la întîmplare cu aerul lui de somnambul, dar totuşi sigur de el, pentru că liniştea era domeniul lui.

Acum nu-i mai era foame. Nemulţumită de ea şi de domnul Agnel, dădu la o parte bolul de cafea pe jumătate golit şi se ridică. I se păru îngrozitoare sufrageria asta, mai urîtă ziua decît la lumina electrică. Fără îndoială că tapetul cu flori de crin se jupuia de ani de zile între uşă şi cămin, şi pata aceasta verzuie pe care o zărea într-un colţ al tavanului

se întindea în fiecare săptămînă mai mult. Dar nimeni n-avea să spună nimic.

Ochii Élisabethei se măreau de plictiseală. Se uita prin fereastră la grădina în pantă pe care, de o clipă, casa o acoperea cu umbra ei. Alei cotite ocoleau tufişuri dese, negre, deasupra cărora fremătau uşor, ca franjurile unor draperii funebre, grelele ramuri de brad. Plantele se culcaseră sub ploaia cu puhoaie din ajun, şi iarba încă umedă rămăsese turtită ici şi colo, de parcă nişte animale ar fi dormit pe ea în timpul nopţii.

Grădina aceasta obişnuită nu era lipsită de un farmec ciudat. Privirea se rătăcea ca într-un labirint între copacii sădiţi la întîmplare, ca să imite dezordinea unei păduri. Élisabeth puse mîna pe mînerul ferestrei şi vru s-o deschidă, cînd o voce dulce şi puţin afectată rosti în spatele ei aceste cuvinte :

— Te sfătuiesc să nu încerci să ieşi pe aici. Am încercat şi eu.

Se întoarse pe loc şi văzu o femeie tînără, îmbrăcată în cenuşiu, care o privea cu un zîmbet uşor, cu capul plecat pe un umăr şi pleoapele pe jumătate închise. Judecînd după prospeţimea obrajilor ei, necunoscuta putea avea ceva mai mult de douăzeci de ani. Un păr minunat, de un blond-roşcat, dădea şi mai multă strălucire tenului ei şi dădea obrazului graţia de care îl lipsea nasul prea ascuţit, puţin cam prea şiret, şi o gură meschină.

— Da, spuse ea. Odinioară am încercat şi eu. Mă cheamă Éva.

Făcu un pas pînă lîngă Élisabeth şi-i întinse mîna.

— Dumneata, spuse ea aţintindu-şi privirea ascuţită a irişilor ei de aur în ochii negri ai Élisabethei, dumneata eşti Élisabeth şi te aşteptăm de la Paşti.

În felul acesta de a se răsti era ceva atît de atrăgător şi de loial, încît Élisabeth nu se feri de a ţine în mîna ei mîna care i se întindea, şi îngînă cîteva cuvinte amabile.

— Aseară, spuse Éva fără să răspundă la cuvintele fetei, aseară nu m-am putut arăta. Era aproape să plîng de necaz în odaia mea. Dar te-am auzit la pian.

O luă pe Élisabeth de braţ şi o duse spre uşă.

— Să mergem în bibliotecă şi să-mi cînţi ceva. Da ? De pildă aria aceea de Bach care seamănă cu fierul forjat al balconului. Oh ! pricepi ce vreau să spun. Mai întîi e aşa (desenă cu degetul un S mare) şi mai departe acelaşi lucru, dar întors în cealaltă parte. Poţi să te serveşti de pian fără şovăire, spuse ea pe cînd intrau în bibliotecă. E al meu. De altfel, aproape tot ce e aici e al meu. Stau în odaia asta mai bucuros decît în altă parte.

Fata îşi ceru iertare că o deranjase în ajun, cînd intrase în bibliotecă cu domnul Agnel.

— Nu eram eu, rosti Éva. Oh ! adăugă ea ridicînd din umeri şi zîmbind, domnul Agnel ! Cum îi spui numele ! Oaia asta bătrînă n-a încercat să te sărute ? Nu ? Trebuie să mă mir.

Sporovăi cîteva minute în limbajul acesta ciudat, îmbrăcînd cu cuvinte franţuzeşti o gîndire care rămînea străină şi uneori potrivnică. Emoţia se trăda totdeauna la Éva printr-o greşeală de gramatică. Îşi conducea destul de bine limba pînă în clipa în care inima îi era mai puternică decît respectul pentru sintaxă, cînd avea un soi de elan către limba ei maternă. Atunci se arunca îndrăzneţ în discursuri primejdioase, cu o voce prea precisă şi cu intonaţii pe care o franţuzoaică nu le recunoaşte. Totuşi, în dimineaţa aceea se supraveghea puţin, uşor intimidată de Élisabeth, pe care o găsea frumoasă. O împinse către pian cu un gest amabil şi în acelaşi timp poruncitor.

Fata se lăsă cu bunăvoinţă. Îi plăceau purtările Évei şi mai avea şi o mulţime de întrebări pe care voia să i le pună, aşa că se cuvenea să se arate binevoitoare cu persoana aceasta atît de prietenoasă, care îi putea spune atîtea lucruri despre Fontfroide. La început protestă spunînd că nu cîntă bine şi frunzări repede caietul de note aşezat în faţa ei.

— Domnul Agnel mi-a spus că sînt copii în casă. Dar unde sînt ? întrebă ea.

— Plecaţi să culeagă mure în vale. Mănînci cu plăcere fructul ăsta ? Vom merge acum, curînd, să culegem şi noi amîndouă.

Élisabeth voi apoi să ştie cînd avea să-l vadă pe domnul Bernard. Nu îi ardea cine ştie ce de domnul Bernard, dar voia să ajungă treptat la un personaj mai interesant. Éva îşi duse mîna la piept şi zîmbi larg.

— Mă apucă rîsul, o asigură ea, dacă mă gîndesc la domnul Bernard. Nu trebuia oare să-ți ureze bun venit la Fontfroide ? De altfel, se gîndește cu plăcere și acum la treaba asta, dar e prea tîrziu, și eu am...

Își încheie fraza sărutînd-o pe Élisabeth pe obraz și rîzînd.

— Și mama domnului Edme ? întrebă fata, cînd veselia asta se potoli. A plecat pentru întreaga zi sau se întoarce diseară ?

Éva, mult mai serioasă dintr-o dată, îi răspunse cu un aer absent că nu știe. Ochii li se întîlniră o clipă, apoi străina își întoarse fața către fereastră și clipi.

— Mama domnului Edme... șopti ea, de parcă ar fi vorbit cu ea însăși. Așa o numești.

În scurta tăcere care urmă, Élisabeth simți că-i bate inima.

— Și domnul Edme ? întrebă ea cu hotărîre. Am să-l văd azi ?

Éva nu se clinti. Poate că nu auzise, sau se gîndea la altceva ?

Fără să-și mute privirea de la fereastră, puse pe clape o mînă fină și sensibilă, care le atinse ca mîna unui orb. Cîteva note răsunară ușurel sub degetele ei.

— Cînd eram copil, spuse ea cu voce scăzută, mama îmi cînta preludiul ăsta. Ascultă. Ai spune că vorbește o făptură foarte înțeleaptă, o făptură superioară care ar vedea tot ceea ce e pe pămînt ca pe un soi de vis fără noimă. Mai ales asta, nu-i așa ? Fraza asta mică, atît de simplă, susține ea singură cerul întreg. Dar așa e totdeauna muzica lui Bach. Nu știu

cum mai putem fi nenorociți, cînd există vocea asta ca să ne ușureze amărăciunea.

Se opri dintr-o dată, și întreruperea asta fu ca un șoc pentru Élisabeth, care tresări fără să vrea.

— Acum, spuse străina cu un zîmbet care îi deschise buzele dar nu-i urcă pînă la ochi, pot să răspund întrebării dumitale. Cred că vei vedea chiar azi persoana despre care mi-ai vorbit adineaori, da, sigur, cînd vei voi, fermecătoare Élisabeth.

Își petrecu brațul în jurul mijlocului Élisabethei cu o mișcare plină de grație care te făcea să te gîndești la o figură de dans, și se ridică o dată cu ea. Amîndouă străbătură încăperea cu încetineala a două școlărițe care fac ocolul curții de recreație făcîndu-și destăinuiri. Éva, mai înaltă decît noua ei prietenă, cu capul plecat pe un umăr și părul puțin desfăcut, Élisabeth serioasă și timidă în rochia ei de serj albastru, pe care o periase cu sîrg.

— Élisabeth n-are să-mi mai pună întrebări, se rugă fierbinte străina. Ani de zile mi s-a bătut capul cu numere, cu date și cifre, și cu toate relațiile pe care le pot avea aceste lucruri între ele. Într-o bună zi m-am hotărît să nu mai știu nimic despre ele, și așa sînt mai puțin nenorocită. Nu-mi spune că ești una dintre acele persoane formaliste care fac socoteli și pun piedici. Élisabeth e prea frumoasă ca să facă socoteli, adăugă ea aruncînd o privire asupra profilului zîmbitor al fetei, pe obrazul ei plin, pe care genele negre aruncau o umbră și care era catifelat ca al copiilor.

Vorbăria asta fu întreruptă de o sonerie depărtată. Trăsăturile Évei luară pe dată expresia de suferință a unei cîntărețe care va scoate o notă de sus, și alergă la ușă, o deschise. Cu jumătate de trup aplecat în odaia vecină, strigă numele lui Agnel cu glasul ascuțit al unei femei care se îneacă. O ușă fu trîntită în fundul culoarului, apoi o alta se deschise, se auzi un zgomot de pași care veneau și se duceau în direcții opuse, dar soneria răsuna mereu, în fiecare secundă, cu o exactitate necruțătoare, și marele strigăt de disperare care se lupta cu ea se rotea pe scara goală :

Élisabeth nu vedea decît partea inferioară

— Telefonul ! Agnel ! Agnel !

a trupului străinei, și nu se putu opri să nu zîmbească privind șoldul rotund și puternic care întindea stofa lucioasă a fustei cenușii. Formele astea puternice aveau în adevăr ceva ușor comic, pentru că buna domnișoară al cărei spirit plutea atît de bucuros în azur era zdravănă ca o cîrlană.

Peste o clipă soneria se opri. Éva se îndreptă dintr-o mișcare și închise ușa. Era ușor îmbujorată.

— Da, explică ea, stingherită fără să știe bine de ce, telefonul ăsta blestemat. Zîmbești, dragă Élisabeth, ești mulțumită ?

— Foarte mulțumită, spuse ipocrita.

Éva dădu din cap ca pentru a aproba dispoziția asta și-și trecu mîngîietor brațul puternic pe sub brațul Élisabethei. Ieșiră. În grădina plină de mireasma pămîntului încă umed,

o apucară pe o alee tainică, acoperită de iarbă din loc în loc. Fata stătea foarte dreaptă, dintr-un sentiment instinctiv de apărare. Tovarășa ei, dimpotrivă, trudindu-se să meargă în pas cu Élisabeth, se sprijinea cam mult pe ea și mijlocul i se îndoia uneori, de parcă s-ar fi împiedicat deodată.

VI

Prima zi la Fontfroide îi făcu o impresie ciudată Élisabethei. La drept vorbind, nu era nenorocită și nu trecea vreun ceas în care să nu se intereseze cineva de ea într-un chip sau în altul. Cînd intra Éva ca o furtună în odaia în care citea ea, cînd se ivea domnul Agnel ca o arătare dintr-un vis, la colțul unui culoar. Niciodată nu se întîmpla s-o lase cu desăvîrșire singură și mult prea multe uși se încuiau încet în urma ei, ca să respire totdeauna în voie. Se obișnuia totuși cu supravegherea asta, pentru că i se părea că vede în ea dorința de a o ocroti și pentru că adesea casa o înspăimînta.

Între ea și domnul Agnel conversația se reducea la cîteva cuvinte destul de scurte și nu mai era vorba de familiaritățile de la început, pentru că își dădea seama că omul acesta era tratat ca un subaltern și se înroșea gîndindu-se că-i dăduse voie s-o cheme pe numele de botez. Dar el nu se folosea de privilegiul acesta și stătea, umil, la distanță.

Évei însă îi zîmbea mereu și-i căuta tovărășia, pentru că o socotea o fată bună. Cuvintele ei stranii o amuzau, cu toate că nu prindea totdeauna firul unei gîndiri uneori extravagante. Punea pe socoteala naționalității tot ceea ce îi părea lipsit de judecată în cuvintele prietenei ei.

Luară masa numai ele două, servite de domnul Agnel care, ca să nu le stînjenească, își mîncă supa în odaia vecină, pe pervazul unei ferestre. Éva nu se arăta niciodată atît de guralivă și atît de veselă ca după o jumătate de pahar de vin palid, pe care îl numea întăritorul ei ; o carafă abia ceva mai mare decît un oțetar era plină de acea băutură prețioasă a cărei mireasmă, culoare și acțiune aproape imediată, ar fi spus simțurilor unui cunoscător că vinul era de un soi foarte bun. Transfigurată de o veselie subită care îi urca sîngele în obraz, Éva își împingea farfuria cu degetul și închidea pleoapele pe jumătate. În starea asta, părea că se ridică deasupra ei însăși și vorbea cu o voce îndepărtată și mîngîioasă.

— Élisabeth, rosti ea către sfîrșitul mesei, aș vrea să-mi spui dacă ești fericită, tot atît de fericită ca mine în seara asta. Dar nu-mi răspunde. Ai fi în stare să-mi spui da sau nu, așa cum se răspunde la școală profesoarei, iar întrebările la care se răspunde cu da și nu sînt atît de rar interesante, Élisabeth. Oh, Agnel, *old fool* [1], te găsesc plicticos cu paharele dumitale de apă, și totuși ești un bun Agnel . . . uneori.

[1] Nebun bătrîn (engl.).

Agnel zîmbi trist în barbă și umplu cu apă un pahar mare, pe care îl puse în fața Élisabethei cu un aer temător, dar fata refuză paharul acesta, așa cum îl refuzase pe cel din ajun.

— Greșești, șopti el. Doctorul domnului Edme . . .

La auzul acestui nume, Éva lovi în masă.

— Agnel ! strigă ea pe un alt ton decît pînă acum. Lasă-ne în pace !

Ochii ei limpezi se întunecară deodată, de parcă pupila dilatată ar fi acoperit întreg irisul. Timp de cîteva clipe mînia îi dădu un chip pe care Élisabeth nu-l mai recunoscu : nările i se lărgiră, gura umedă îi fremătă. Toată blîndețea firească a trăsăturilor ei se risipi sub valul de furie care urca din adîncul ființei ei și avu o clipă masca poruncitoare și măreață a unei divinități ațîțate.

— Lasă-ne ! spuse ea încă o dată, mai înăbușit.

Omul stătea aplecat, ca s-o servească pe Élisabeth. Spre marea mirare a fetei, Agnel se îndreptă încet sub privirea străinei și se uită la ea țintă, fără să se clintească, de parcă ar fi vrut s-o provoace să-și repete porunca. Amîndoi se înfruntară o clipă ; capul lung, cărunt al domnului Agnel se mișcă de la stînga la dreapta de cîteva ori, cu o mișcare abia zărită. În ochii Évei trecu o șovăire, apoi își coborî pleoapele și rămase neclintită.

Această mică dramă se petrecu atît de repede, încît Élisabeth n-avu vreme s-o urmărească bine. Domnul Agnel se și aplecase din nou, ca

să mățure fărîmiturile de pe masă cu o perie mare, curbă. Aduna bucățelele de pîine, grijuliu, și le lăsa să cadă într-un fel de scoică de lemn, iar zgomotul manșetelor lui scrobite răsuna într-o tăcere adîncă.

Élisabeth plecă curînd după scena asta. Îi părea că necunoscuta dorea să fie singură și, din delicatețe, fata îi ură noapte bună de cum ieși domnul Agnel. Éva n-o opri, se mulțumi să-i zîmbească cu un aer absent și să strîngă cu vîrfurile degetelor mîna întinsă spre ea.

De data asta, mintea fetei era prea plină de gînduri ca să-i mai fie și frică pe culoarele care duceau la odaia ei. Atitudinea neobișnuită a domnului Agnel îi întărise părerea că omul acesta era mai profund decît părea la început. Fără îndoială că Éva îl ura, dar se și temea de el. Élisabeth o simțise în clipa în care străina își plecase ochii și-și strînsese buzele. Între aceste două ființe pe care fata abia le cunoștea, exista, fără îndoială, un trecut de lupte viclene, de gelozii, de rivalități. Asta bănuia cel puțin Élisabeth, a cărei imaginație începu să lucreze fără grija de a face o deosebire între veridic și nefiresc. În sinea ei îl năpăstuia pe domnul Agnel care îi plăcea din ce în ce mai puțin și dădea străinei toată dreptatea. Cînd ajunse în sfîrșit în odaie, își dădu seama, rușinată, că vorbea singură și se întrebă dacă, dintr-o întîmplare nefericită, domnul Edme n-o auzise cînd trecea prin fața odăii lui, dar în partea aceasta a casei domnea o liniște atît de mare, încît socoti că toată lumea adormise.

O lumînare și niște chibrituri furate din salon îi îngăduiră să-și găsească patul, fără să se lovească cu genunchii de scaune. De cîteva ori mută totuși din loc lumina asta care îi arăta odaia sub o înfățișare mai puțin liniștitoare. Pe tot tavanul se mișcau umbre la cea mai mică pîlpîire a flăcării. Cînd era pusă pe scrin, lumînarea lumina bustul de ipsos în asemenea fel încît chipul acela neplăcut începea să rîdă. Nu putea sta acolo. Élisabeth o mută pe cămin și profită de asta ca să se uite în oglindă, dar această ocupație nu-i făcu nici o plăcere, pentru că nu deslușea decît o față mică, înspăimîntată, înconjurată de umbre mișcătoare. Închise ochii și-i deschise numaidecît : în adevăr, era tot atît de tulburător să nu vadă de loc, și preferă să supravegheze acel semiîntuneric suspect în care se zbuciuma vag ceva între dulapul care se apleca înainte și ușa cabinetului de toaletă, pe care n-ar fi deschis-o pentru nimic în lume. Totul devenea neobișnuit în lumina asta de incendiu pe care o biată lumînare o arunca pe pereți. O haină pe un scaun lua o atitudine de om asasinat. Bustul — mai bine să nu se gîndească la bust și să se dezbrace întorcînd spatele acelui martor tulburător.

Acum mai trebuia să știe cum va stinge lumînarea. Nu era cu putință s-o facă, stînd în pat. Fără îndoială că cel mai bine ar fi fost să sufle în flacăra aceea mică, înfiorătoare, și să vină cuminte către pat, silindu-se să nu se lovească de mobile. Dar călătoria asta scurtă prin întuneric îi părea peste puterile ei.

După ce cugetă o clipă, se hotărî să deschidă fereastra şi să lase în grija vîntului să facă ceea ce nu îndrăznea ea să îndeplinească. Dacă lumînarea n-avea să se stingă, cu atît mai rău, avea să se mistuie pe marmură. Soluţia asta stranie îi păru înţelepciunea însăşi. Dădu fuga la fereastră şi răsuci mînerul, dar marile canaturi rezistară şi geamurile zguduite de silinţele ei zornăiră cu un zgomot ameninţător. Cu capul întors peste umăr ca să nu piardă din ochi uşa cabinetului de toaletă care o neliniştea oarecum, încercă iar şi izbuti de data asta mai mult decît sperase, pentru că fereastra cedă deodată cu viclenia neînţeleasă a lucrurilor, şi fu cît pe ce s-o răstoarne. Élisabeth scoase un ţipăt. Se văzu în oglindă în cămaşa de noapte lungă, care îi cădea pînă pe picioarele goale, cu părul răvăşit şi cu faţa albă, şi crezu o clipă că vede o arătare. Se ruşină de nălucirea asta şi se uită cu privirea mai liniştită la flacăra pe care aerul rece o clătina dintr-o parte în alta.

Înainte de a intra în pat, avu curiozitatea să arunce o privire printre crăpăturile oblonului. Noaptea era destul de întunecoasă. Putu să vadă totuşi fereastra cea mare de la care fusese urmărită chiar în dimineaţa aceea. Nici o lumină nu strălucea îndărătul ei. Înaltă şi funebră, cu obloanele ei negre, avea înfăţişarea aceea de nepătruns pe care o ia obiectul cel mai obişnuit sub un cer de noapte.

Peste cîteva clipe fata, cuibărită în pat, urmărea cu ochii mişcările capricioase ale flăcării. Dar nu avu nici măcar timpul să se

întrebe dacă întunericul desăvîrşit n-ar fi fost mai bun decît acele mari reflexe roşii care săreau pe pereţi, că adormi aproape numaidecît.

Un vis ciudat îi tulbură somnul. Visă că în mijlocul nopţii uşa odăii ei se deschidea încetişor şi un om intra înăuntru. Călca cu precauţiile nesfîrşite ale unui hoţ, punea un picior, se oprea, asculta, pe urmă înainta iar cu un singur pas.

Desluşi, la lumina lumînării care încă mai ardea, un chip lung, uscat, cu două orbite adînci, negre, în care străluceau nişte ochi ficşi, ale căror pleoape nu clipeau. Ghici că privirea aceea atentă o căuta, pentru că se refugiase într-o parte a patului pe care o acoperea o mare aripă de umbră. I se păru vreme de cîteva clipe că viaţa se oprea în ea ; o cuprinse deodată un frig de gheaţă şi simţi că pielea i se strînge pe mădulare. Omul se opri la picioarele patului, cu mîinile de-a lungul trupului, cu pieptul uşor aplecat înainte. Era mic şi subţire. Silindu-se să vadă, încruntă sprîncenele şi-şi întoarse o clipă faţa spre lumînarea a cărei flacără pîlpîia. Poate că-i venise ideea să mute din loc acea lumînare, dar nu se mişcă şi începu iar să se uite la fată. Ea îi auzi limpede răsuflarea scurtă şi răguşită, ca a unui om care a fugit. Simţi că îi vîjîie capul, închise ochii. Trecură cîteva minute, apoi scîndurile duşumelii începură să scîrţîie şi să geamă. Una dintre ele trosni foarte tare şi zgomotul acesta uscat fu urmat de o tăcere destul de lungă. Cînd Élisabeth deschise iar ochii, era singură în odaie. Inima îi bătea, dar respira mai uşor şi scoase

un suspin lung, care o făcu să-și vină deodată în fire. Pe cămin, flacăra mică, portocalie, își arunca ultimile clipiri și vîntul șoptea încetișor la fereastră.

A doua zi de dimineață se trezi cu inima grea. Cu toate astea uitase visul de peste noapte și nu-și aduse aminte de el decît în clipa în care se pieptăna. Primul ei gînd fu că un bărbat intrase în adevăr în odaia ei ca s-o privească, și, de uimire, lăsă să-i cadă peria din mînă. Scena se desfășură în amintirea ei de la un capăt la celălalt cu o precizie amănunțită și cu acel caracter de netăgăduit al lucrurilor reale, și la început nu se îndoi că primise vizita unei persoane vii, dar rațiunea îi veni aproape numaidecît în ajutor și-i puse la îndemînă toate argumentele necesare pentru a alunga aceste vedenii.

VII

Ziua aceea nu se deosebi mult de cea trecută, și totuși se înscrise într-un chip deosebit în amintirea Élisabethei. Poate că asta se datora visului rău din ajun, pe care fata nu izbutea să și-l alunge din minte. Oricum ar fi fost, ceasurile se scurseră în neliniște pînă seara și străina încerca zadarnic să stea de vorbă cu Élisabeth ; îi propuse chiar o plimbare în grădină, pentru că vremea se îndrepta, dar bietul

copil fugea acum de amabilitățile ei, după cum în ajun le stîrnise.

Nu găsi tihna pe care o spera în salonașul în care se refugiase cu o carte. I se păru că de cîte ori își pleca privirea pe pagina romanului, era spionată prin fereastră. Nu era decît o iluzie, dar era neplăcută și obsedantă. I se părea și că cineva stătea după ușă, dar cînd se ducea s-o deschidă, nu era nimeni. Se temea mai mult decît de orice că va fi încuiată, dar domnul Agnel părea că schimbase metoda. Departe de a răsuci cheile în broaște, acum se prefăcea că lasă ușile întredeschise, ca pentru a spune : „Vezi, ești liberă". Ce cursă îi întindea ?

Și cu toate astea omul acesta îmbrăcat în negru n-o înfricoșa. Își schimba părerea din ajun. Domnul Agnel, cu ochii lui limpezi și cu bărbia teșită sub barba lui căruntă, păstra un suflet de băietan nițel cam prostănac. În mersul lui necontenit de colo pînă colo, de la un cat la altul, și în felul lui de a se strecura fără zgomot de-a lungul culoarelor, Élisabeth nu mai vedea decît o dorință copilărească de a uimi. Mult mai tulburătoare îi părea liniștea absolută a unei case despre care i se spunea că e plină de lume. Ajungea, numărînd pe degete, la un total de cel puțin șase personaje, în afară de copii, despre care nu știa cîți sînt și al căror rîs nu ajungea niciodată la urechile ei. Nu i-ar fi folosit la nimic s-o întrebe pe domnișoara Éva, pentru că străina ocolea întotdeauna întrebările precise. Domnul Agnel pe de altă parte, dacă fata i s-ar fi adresat

lui, n-ar fi pierdut ocazia să țină un discurs pompos și gol despre disciplina minunată care domnea la Fontfroide, despre respectul pe care îl dovedea fiecare față de liniștea vecinului lui, despre toate avantajele morale care se puteau dobîndi de pe urma unei lungi șederi în această casă aleasă etc. Era mai bucuroasă să aștepte încă și să descopere singură cam ce voia să știe, decît să se expună la o tiradă primejdioasă, care ar fi plictisit-o fără s-o învețe nimic. Ceva îi spunea că îi va cunoaște destul de curînd pe oaspeții de la Fontfroide.

Presimțirea asta se dovedi, fără întîrziere, întemeiată. În adevăr, chiar în seara aceea, cînd apunea soarele în spatele brazilor și cînd toate lucrurile din jurul ei luau o culoare roz ca sub reflexul unui incendiu, fu martoră la o scenă care o tulbură adînc.

Se așezase la masă și își despături șervetul, cînd prinse din zbor un schimb de priviri plin de înțeles între Éva, care stătea încă în picioare, și domnul Agnel, care se pregătea să servească supa. Lucrul îi păru cu atît mai ciudat cu cît, de cînd avusese loc ciocnirea din ajun, străina se ferea să vorbească cu adversarul ei. Așa că Élisabeth trase o concluzie foarte amară din împăcarea asta subită care o făcu să bănuiască o viclenie, și se întreba dacă furiile Évei nu erau prefăcute. Dacă ar fi avut puțină experiență, ar fi ghicit că privirea aceea suspectă spunea cel mult că din motive necunoscute fusese socotit necesar un răgaz de cîteva minute. De supărare, refuză

supa pe care i-o oferea domnul Agnel și spuse cu un aer întunecat că n-avea să mănînce.

El stărui cu foarte multă blîndețe, dar Élisabeth nu se lăsă convinsă. Atunci interveni străina.

— Dragă, spuse ea cu un glas ale cărui modulații le exagera, ar trebui, te asigur... Supa este delicioasă, i-ai face plăcere...

Aruncă o privire către ușa anticamerei, care rămăsese deschisă :

— Cuiva.

— Da, copila mea, reluă domnul Agnel limpezindu-și vocea ca un actor prost care își uită rolul, ar fi trebuit să-ți spun mai devreme că ai să ai un fel de surpriză. De altfel, nu e vorba de ceva care are să te tulbure, dar, așa cum spun, un fel de surpriză.

Éva se așeză aprobînd din cap și pomeții i se înroșiră sub privirea fetei, ațintită asupra ei. În clipa de stingherea lă care urmă, Élisabeth băgă de seamă că domnul Agnel își cobora pleoapele cu un aer vinovat și că mîinile îi tremurau ușor. Deodată puse jos castronul de supă și veni să se așeze în spatele scaunului Élisabethei. În aceeași clipă se auzi un zgomot pe scară și străina se ridică în picioare.

Două persoane coborau de la ultimul etaj cu o încetineală apăsătoare, oprindu-se la fiecare treaptă, ca pentru a măsura riscul fiecărui pas mai departe. Nici Éva, nici domnul Agnel nu se mișcau. În jurul zgomotului pe care îl făceau aceste patru ghete, domnea o tăcere stranie ; uneori, asta semăna cu un răpăit de tobe, alteori cu un tunet îndepărtat,

cînd picioarele loveau în acelaşi timp treapta. La primul etaj se opriră cîteva clipe, apoi coborîrea începu iar.

Élisabeth se simţi cuprinsă de o nelinişte pe care se sili s-o stăpînească. Nu era cu putinţă să-i fie teamă, cînd domnul Agnel şi străina erau lîngă ea, dar îi părea rău că nimănui nu-i trecuse prin cap să aprindă lumina în odaie, pentru că noaptea venea repede şi ea abia mai putea zări uşa către anticameră. Şi apoi, zgomotul acesta de paşi, destul de obişnuit în sine, dobîndea un caracter ciudat, poate din pricina opririlor care îl curmau atît de brusc. Pe măsură ce se apropia, Élisabeth simţea o tulburare din ce în ce mai puternică şi-i veni să-şi ducă mîna la beregată, dar nu îndrăzni. Ceva din ea răspundea larmei aceleia monotone care răsuna pe scară ; avea impresia dureroasă că se merge în pieptul ei şi că măruntaiele din ea băteau o dată cu inima. Acum nu mai desluşea decît petele mari, albe, ale perdelelor de tul. Se înfricoşă şi se ridică şi ea.

Trecu încă un minut sau două, apoi o licărire jucăuşă lumină anticamera şi umbra rampei fu proiectată pe zid, unde începu să facă salturi dezordonate. Pe urmă se desenă o siluetă uriaşă cu două capete, care sărea pînă la tavan şi pierea aproape numaidecît într-un chip capricios şi aproape glumeţ ce contrasta cu înaintarea de neînlăturat a acelor paşi grei şi măsuraţi.

Pe ultima treaptă de jos o pauză scurtă şi un suspin zgomotos dovediră că exerciţiul acesta fusese obositor.

— Ai să-l vezi pe domnul Bernard, şopti domnul Agnel la urechea fetei. A ţinut să coboare din odaia lui ca să-ţi ureze el însuşi bun venit la Fontfroide. Să-i fii recunoscătoare pentru dovada asta de stimă. E puţin cam suferind.

Fără să-şi dea bine seama ce face, Élisabeth prinse mîna prelungă, păroasă, a domnului Agnel şi o ţinu într-a ei în clipa în care domnul Bernard intră în odaie. Cînd îl văzu, tresări şi, cu o mişcare instinctivă, se dădu înapoi pînă a atinge cu capul plastronul domnului Agnel. Domnul Bernard, după ce trecu pragul uşii, se opri şi făcu un gest nehotărît cu mîna dreaptă. Era înalt şi lat în umeri, deşi puţin adus de spate, şi avea o înfăţişare neobişnuită, care justifica într-o anumită măsură spaima subită a Élisabethei. Văzîndu-l pe omul acesta, prima idee care îţi venea era aceea a unei forţe de temut, dar o cercetare mai atentă corecta această primă impresie sau mai curînd o completa, pentru că făptura noului-venit evoca puterea, dar o putere ţinută prizonieră. Ochelari foarte mari, negri, îi ocroteau ochii, străluceau ca nişte jeuri pe un chip palid, care părea adormit şi parcă împietrit. Pe trăsăturile lui neclintite nu se vedea nici o emoţie. O stîngăcie solemnă dădea atitudinilor trupului său mare un fel de măreţie inconştientă. Era îmbrăcat în cenuşiu şi ţinea în mîna stîngă o foaie de hîrtie împăturită.

La dreapta lui, un băiat ducea un felinar pe care îl legăna cu două degete, şi făcea o mutră plictisită uitîndu-se la jocul marilor umbre ne-

liniştite pe care gestul lui cînd le aduna, cînd le risipea pe pereţi.

— Prieteni ! începu domnul Bernard.

Căută umărul călăuzei lui. Amîndoi înaintară cîţiva paşi.

— Dacă aş vedea mai bine, urmă el, v-aş citi o pagină pe care i-am dictat-o zilele astea lui Marcel. Dar vederea mea slăbeşte... îngrozitor.

Acest ultim cuvînt fu rostit cu un glas înăbuşit şi cu un asemenea accent de disperare, încît Élisabeth simţi că frica o părăseşte pe dată şi-i veni să se apropie de omul acela. El continuă.

— De cîtva timp şi memoria mea devine nesigură, altfel aş fi putut spune pe dinafară aceste cincisprezece-douăzeci de rînduri. Fără îndoială că ar putea să le citească Marcel, dar... în sfîrşit, nu. M-am hotărît deci să le dau eu însumi în mîna persoanei pentru care au fost scrise. Marcel, condu-mă la domnişoara Élisabeth.

Fata nu aşteptă să vină ei către ea. Se apropie repede de domnul Bernard şi-l luă de mînă cu un gest în care se afla mai multă căldură decît în multe cuvinte. Spre marea ei mirare, el îşi trase braţul înapoi aproape brusc. Rămaseră faţă în faţă cîteva clipe tăcuţi, şi ea putu observa pe îndelete chipul acela înţepenit. Gura lungă şi subţire era gura unui om studios, în vreme ce nasul ca un cioc de vultur vădea un gust adînc pentru autoritate. Peste obrajii scobiţi şi bărbieriţi cu grijă, pometii ieşiţi erau coloraţi, rumeni, şi părul des înconjura cu o linie de

cerneală o frunte pătrată, pe care se încălecau trei cute inegale. Dar Élisabeth nu putu îndura multă vreme privirea goală şi stăruitoare a ochelarilor negri.

— Domnişoară, spuse în sfîrşit domnul Bernard, în vreme ce ea îşi pleca ochii, îngăduie-mi să-ţi dau această hîrtie pe care am pregătit-o pentru dumneata. Se află în ea, ai să vezi, urmările mele de bun venit la Fontfroide. Poate că niciodată nu s-au scris cuvinte mai sincere decît cele pe care le vei citi. Uite... Sînt versuri. Marcel, ridică puţin felinarul, ca să vadă mai bine domnişoara Élisabeth. Îmi cer iertare, domnişoară, pentru felinarul acesta nenorocit care mă întovărăşeşte pretutindeni, dar o lumină mai puternică mi-ar face mult rău.

Élisabeth nu auzise ultimele lui cuvinte. Pe hîrtia pe care o despăturise nu se afla, de fapt, decît un cuvînt scris cu o caligrafie desăvîrşită, şi la vederea lui fata fu gata să scoată un ţipăt :

Fugi !

— Vino-ţi în fire, şopti iute domnul Bernard, prefă-te că mai citeşti o clipă.

Cu toată tulburarea ei, Élisabeth admiră chipul în care îi fusese strecurată la ureche fraza asta, fără ca măcar băiatul să-i prindă înţelesul, şi domnul Bernard păru dintr-o dată mai puţin greoi trupeşte decît părea adineaori, sau stîngăcia lui îl sluji minunat, pentru că chiar în clipa în care se apleca spre Élisabeth ca să-i sufle aceste cuvinte fără să mai fie auzite de cineva, îşi puse piciorul cu toată greutatea pe piciorul lui Marcel. Copilul scoase un strigăt

și fu gata să scape felinarul pe jos. Éva și domnul Agnel care nu pricepeau nimic din scena asta, dar care credeau că se întîmplase un accident, se repeziră la domnul Bernard. Fu o clipă de încurcătură, în timpul căreia hîrtia dispăru din mîna Élisabethei ca printr-o operație magică.

Fata, care tremura încă de emoție, se duse să se așeze într-un colț al odăii, în vreme ce domnul Bernard îi asigura pe Éva și pe domnul Agnel că nu i se întîmplase nimic și le cerea mii de iertăciuni cu politețea lui puțin cam exagerată. Dacă n-ar fi avut acea tristă infirmitate, domnul Bernard ar fi surprins pe fața străinei o dezamăgire pe care nu încerca s-o ascundă, fie pentru că acest sentiment era prea puternic, fie că nu-i părea necesar să-l ascundă față de un orb. Cît despre domnul Agnel, el nu era în stare acum să-i observe limpede pe actorii acestei mici drame. Cu mîinile apucate de un fel de freamăt care făcea să-i clănțăne manșetele pe încheieturi, cu capul tremurător și ochii lunecînd dintr-o parte în alta din dorința de a vedea și a înțelege tot, dar nevăzînd nimic și înțelegînd anapoda, era pradă unei agitații aproape convulsive pe care nimeni n-o lua în seamă, în afară de Élisabeth, care îl privea cu spaimă. Îl văzu întinzînd mîna de cîteva ori către domnul Bernard de parcă ar fi vrut să se asigure că era în adevăr acolo, și apoi trăgîndu-și-o numaidecît înapoi. Din cînd în cînd arunca o privire neliniștită către străină și către băiat și gemea în barbă, ca un om care respira foarte greu. În sfîrșit prinse

curaj, își puse vîrful degetelor pe brațul domnului Bernard care îl dădu ușurel la o parte fără să-și întrerupă conversația cu Éva. Încet-încet respirația domnului Agnel deveni mai egală și fața lui crispată se destinse. Se uita țintă la chipul neclintit al domnului Bernard, cu o privire plină de grijă, în care se afla devotamentul acela atît de înduioșător pe care îl citești uneori în ochii animalelor, apoi, cînd fu sigur că nu mai era nevoie de serviciile lui, se întoarse la masă cu pasul lui larg, tăcut, și-și luă locul în spatele unui scaun.

Élisabeth, absorbită de atitudinea domnului Agnel, nu auzi ceea ce-i spunea domnul Bernard Évei, nici ceea ce răspundea ea, dar avu impresia nelămurită că tonul ei se ridica ușor, în vreme ce domnul Bernard avea un ton peste fire de curtenitor. Deodată prinse aceste cuvinte rostite de orb în mijlocul liniștii.

— Trebuie să te supui sau să pleci.

— Să te supui sau să pleci! strigă domnul Agnel cu o voce exaltată, care făcu pe toată lumea să tresară și-l trezi pe tînărul Marcel, adormit pe un scaun. Fiți binecuvîntat, domnule Bernard, pentru cuvintele acestea sublime pe care am avut fericirea să le aud și pe care aș vrea să le văd scrise cu litere mari ...

— Agnel, ai băut, zise Éva.

— Domnule Agnel, rosti domnul Bernard cu o încetineală voită, fii bun, dă-mi mîna și condu-mă pînă la masă. Mi-e sete.

Domnul Agnel se repezi la infirm și-l duse la locul de onoare cu toate dovezile unui res-

pect adînc, apoi îi turnă un pahar mare de apă fiartă.

— Marcel ! strigă domnul Bernard după ce se așezase. Unde e Marcel ?

Copilul veni cu felinarul lui.

— Oh ! făcu domnul Bernard ducîndu-și mîinile la cap, lumina asta îmi străbate prin țeastă. Fie-ți milă, băiete, ascunde-o. Pune-o într-un colț de unde razele ei să nu mă poată răni, doar dacă, adăugă el, întunericul nu supără pe cineva...

Domnul Agnel susținu că întunericul era un lucru minunat și că plăcea tuturor, așa că felinarul fu pus pe dușumea, cît se putea de departe de masă. Urmă o scurtă tăcere, în timpul căreia Éva și Élisabeth își găsiră, bîjbîind, locurile.

— Prieteni, spuse domnul Bernard turnîndu-și, din greșeală, un pahar din prețiosul întăritor al străinei, s-a întîmplat ca ultimele mele cuvinte să fie auzite fără voia mea, și, dacă pot spune așa, difuzate de domnul Agnel. Nu-mi pare rău. A te supune sau a pleca ! Cu cît mă gîndesc mai mult, cu atît îmi pare că fraza asta, fără a fi sublimă, așa cum voia domnul Agnel să ne facă să credem, exprimă un gînd limpede și puternic. Cei care caută pacea între aceste ziduri, să se supună sau să fugă. Voința lor să se plece, voința lor să se frîngă în fața voinței superioare care ne conduce la Fontfroide (domnul Agnel scoase un fel de grohăit de aprobare) sau să plece. Ușile sînt deschise, drumurile libere...

— Poarta grădinii e încuiată totuși cu cheia, ca în fiecare seară, încercă sfios domnul Agnel, pentru care fiecare cuvînt nu avea decît un înțeles literal.

— De vreme ce o înțelegi așa, răspunse suav domnul Bernard, am să adaug că portița unei grădini se sare fără mare greutate, că peste un gard viu se trece sau se trece prin el, pe scurt, că Fontfroide nu e o închisoare, și că cei cărora nu le place aici n-au decît să plece.

Sfîrșind acest mic discurs, bătu în masă ca să-l deștepte pe Marcel, care adormise iar pe scaunul lui. Copilul se ridică repede, apucă felinarul și-și frecă ochii cu pumnul. Apoi domnul Bernard le ură tuturor noapte bună întorcîndu-se către fiecare cu o politețe în care se amestecă totuși și o ușoară confuzie, pentru că o luă pe Élisabeth drept Éva, îi spuse acesteia „băiat de treabă“, și domnului Agnel „draga mea fată“.

VIII

Cînd Élisabeth îl văzu plecînd pe domnul Bernard, vru întîi să-l urmeze, dar prudența îi porunci să nu facă o mișcare pe care Éva și domnul Agnel ar fi judecat-o, pe bună dreptate, fără nici un rost, dacă nu chiar suspectă. Își stăpîni nerăbdarea cum putu și păstră o tăcere adîncă în vreme ce domnul Agnel pi-

păia mobilele ca să găsească cutia de chibrituri, pentru că de cîteva ceasuri se băgase de seamă că nu mai venea curent electric la Fontfroide. Trecu un minut sau două, apoi lumina zgîrcită și îndoielnică a unei lămpi mici căzu peste fața bărboasă a domnului Agnel. Éva, care nu se mișcase de la locul ei, apucă sticla de vin întăritor și o privi, cufundată într-o meditație plină de mînie. Domnul Agnel se duse la fereastră ca să închidă obloanele. Élisabeth alese acest moment ca să spună noapte bună cu un glas care tremura puțin și să plece.

Pe scară, văzu felinarul care se legăna între primul și al doilea etaj, și plimba pe ziduri umbra uriașă a domnului Bernard care înghițea umbra mai mică a băiatului. Amîndoi urcau cu o încetineală de vis. Cînd Élisabeth atinse parmaclîcul de lemn lustruit, îl simți vibrînd sub mîna ei, pentru că domnul Bernard se rezema pesemne de el cu toată greutatea trupului lui mare. Așteptă, puțin nehotărîtă. Nu era cu putință să vorbească cu domnul Bernard de față cu Marcel. Pe de altă parte, dacă mai stătea acolo multă vreme, risca să fie surprinsă de Éva sau de domnul Agnel. Se hotărî să-l urmeze pe domnul Bernard pînă la ușa odăii lui și să-i vorbească de cum va fi singur. Pentru asta urcă ușor cîteva trepte și dacă unele scînduri trosniră sub pașii ei, zgomotul fu acoperit de larma pașilor domnului Bernard ca de bubuitul unei furtuni. Cînd ajunse în capul primului etaj, se strecură în firida unei ferestre, așteptă ca infirmul să

ajungă la catul de deasupra, și începu iar să urce.

Îl urmă pînă la etajul al doilea, văzu lumina apucînd pe un culoar și pierind apoi după o cotitură. În clipa aceea rămase locului nehotărîtă, pentru că dacă mergea mai departe avea să se întîlnească cu Marcel care, fără îndoială, avea să coboare, după ce îl va fi dus pe domnul Bernard pînă la ușa lui. Totuși, trebuia să știe care e acea ușă. După ce pregetă puțin, înaintă în vîrful picioarelor. Domnul Bernard și călăuza lui se opriseră, dar nu-i putea vedea. Totuși un murmur îi lovi urechea și prinse aceste cuvinte șoptite încet de infirm :

— Dă-mi înapoi moneda de cinzeci de centime, băiete. Vezi tu, azi fiecare gologan contează. Dar am să te răsplătesc eu, băiete, am să te răsplătesc eu.

Urmă o tăcere destul de lungă, apoi îl auzi pe domnul Bernard mulțumindu-i lui Marcel și asigurîndu-l încă o dată că într-o zi are să-l răsplătească. Atunci se deschise o ușă. Fata ieși repede din firida ei și se așeză pe un scaun, ca și cum s-ar fi odihnit după ce urcase în fugă două etaje. Peste o clipă felinarul se ivi iar.

— Marcel, Marcel ! șopti Élisabeth.

El se opri pe dată la cîțiva pași de ea. Era un copil al cărui trup slăbuț contrasta cu un chip hotărît și șmecher în același timp, ca acela al unui bărbat. Părul de un blond-șters îi cădea peste ochii aspri și mici. Nasul ascuțit îi era acoperit de pistrui. Purta o jachetă făcută, după cum se vedea, dintr-un veston

negru, dar atît de prost croită pentru trupul lui încît gulerul îi urca pînă mai sus de urechi și părea că vrea să înghită căpșorul acela blond. Poalele acelui veșmînt ciudat îi băteau genunchii. Niște saboți uriași, cu ținte, legați cu sfoară de glezne, îl sileau să meargă aproape tot atît de încet ca domnul Bernard și aproape tot atît de zgomotos.

— Ce vrei ? întrebă el, îndreptîndu-și razele felinarului către Élisabeth.

— Vino în odaia mea, spuse ea apropiindu-se de el. Vreau să te întreb ceva.

În loc de orice alt răspuns el scoase limba la ea și începu iar să coboare scara. Ea îl prinse de mînă și-i făgădui un dar dacă o urma, dar el se desprinse cu o putere neobișnuită.

— Lasă-mă, șopti el furios. Domnul Bernard îmi numără pașii pînă la capătul de jos al scării.

— Îți numără pașii ?

— Sigur. Crezi că saboții mei nu se aud de sus ?

Ea își aduse aminte de galoșii domnului Agnel și nu se putu împiedica să-și spună că era ciudată casa asta în care unul trebuia să umble ca o umbră, în vreme ce altuia i se cerea să facă un zgomot de tunet cînd pășește.

Cînd ajunseră la primul cat, Élisabethei îi veni o idee.

— Știi care e odaia mea ? întrebă ea.

— La naiba, e cea în care a murit domnul Grégoire, fratele domnului Edme.

Ea nu se aștepta la un răspuns de acest fel și se zăpăci.

— În sfîrșit, e odaia care urmează după cea a domnului Edme, în fundul culoarului. Nu trebuie decît să cobori pînă jos, să te descalți și să urci din nou fără zgomot.

El îi aruncă o privire pătrunzătoare și schiță un zîmbet care îi descoperi dinții ascuțiți. Poate că o socotea mai puțin proastă de o clipă încoace.

— Cît ai să-mi dai ?

Élisabeth se gîndi la cele cincizeci de centime ale domnului Bernard, apoi la cei douăzeci de franci pe care i-i dăduse doamna Lerat, făcu repede o medie, și îi propuse un franc și jumătate. De mirare, el se clătină pe marginea unei trepte, dar își găsi numaidecît echilibrul fizic și moral.

— Nu e mult, rosti el prefăcîndu-se foarte bine a fi nemulțumit, dar o să vorbim noi sus despre asta.

Îl lăsă să coboare singur și se urcă repede în odaia ei. Cum lumînarea din ajun se sfîrșise, fu silită să aștepte pe întuneric ca Marcel să vină cu felinarul lui. Vremea asta îi păru cumplit de lungă. Toate trosneau în jurul ei : mobilele, dușumeaua, pînă și ceva în pereți. În picioare, lîngă pat, pîndea prima rază de lumină pe culoar, cînd o voce în odaie o făcu să sară în sus de spaimă.

— Nu striga, eu sînt, spuse Marcel.

— De ce nu ți-ai luat felinarul ?

— Nu cumva ar fi trebuit să mă și duc să bat la ușa domnului Bernard ca să-i spun că

vin să te văd, răspunse el cu o ironie dispre-țuitoare.

Frecă un chibrit pe marmura căminului și ieși deodată din umbră, cu o lumînărică în mînă.

— Uite felinarul meu, spuse el. Unde sînt cei doi franci pe care mi i-ai făgăduit ?

— Am spus un franc și jumătate.

— Eu am auzit doi... Dacă nu-ți convine, îmi economisesc lumînarea și mă duc.

— Vei avea banii ăștia, după ce-mi vei răspunde la cîteva întrebări.

— Întrebările sînt altceva. Dă-mi numaidecît doi franci, sau plec.

Îi veni să-l plesnească pe țărănușul acela lacom, dar se stăpîni. De cîteva minute făcuse planul de a se sluji de Marcel ca să fugă de aici. Toate sfaturile indirecte pe care i le dăduse domnul Bernard, trecerea prin grădină, saltul peste zăbrele, săriturile peste gardurile vii, îi păreau de o imprudență absurdă. „Trebuie să mă gîndesc bine", își repetă ea, fără să-și dea seama că nevoia asta de a gîndi ascunde dorința mai adîncă de a rămîne la Fontfroide.

— Am să-ți dau acum doi franci și încă doi după ce-mi vei răspunde. Poftim. (El luă moneda cu o strîmbătură.) Aș vrea să-mi spui mai întîi unde se află odaia domnului Bernard.

— Chiar sub cea a domnului Edme.

— Așa credeam și eu. La ce oră adoarme ?

— Doarme ziua, niciodată noaptea.

— De ce ?

Marcel ridică din umeri.

— Și unde doarme domnișoara Éva ? întrebă Élisabeth.

— La etajul întîi, de cînd s-a întîmplat accidentul. Nu știai ? Înainte, avea o odaie la parter. Erau infiltrații, dar nimeni n-avea habar. Ah ! casa nu e atît de solidă pe cît pare ! Într-o bună zi s-a prăbușit un perete și s-a scufundat dușumeaua. Din nenorocire, Éva nu era în odaia ei cînd s-a întîmplat asta. Toate mobilele s-au rostogolit în pivniță.

Rîse ținîndu-se de burtă. Élisabeth se prefăcu a-i împărtăși veselia.

— Și domnul Edme ? întrebă ea după o clipă. Nu e niciodată de văzut în timpul zilei ?

— Nu, doarme ziua, ca toată lumea.

— Dar ce fac toți noaptea ?

Marcel luă o mutră obosită.

— Dacă vrei să știi, n-ai decît să nu dormi cînd ăilalți stau treji. Și pe urmă, mă plictisești. Dă-mi banii.

Ea îi dădu o monedă de doi franci, pe care el o băgă numaidecît în buzunar.

— Vrei să-mi mai spui ceva ? zise Élisabeth. Ai auzit vorbindu-se despre mine la Fontfroide ? Știi de ce m-a adus aici domnul Edme ?

El se uită țintă la ea cu ochișorii lui răi, apoi sări brusc din pat.

— Sigur că da, spuse el apucînd lumînărica, dar asta nu-i treaba ta.

Și înainte ca Élisabeth să-l poată opri, deschise ușa și fugi de-a lungul culoarului.

Ea alergă după el pînă la al treilea cat,

unde ajunse tocmai la timp ca să-l vadă pe omuleţ dîndu-şi drumul pe rampa scării cu o agilitate de maimuţă. Peste o clipă deschisese uşa casei şi o rupea la fugă în grădină.

Élisabeth se aşeză pe o treaptă a scării şi-şi luă capul în mîini ca să se gîndească mai bine, dar inima îi bătea prea tare şi toate silinţele ei de a se reculege rămîneau sterpe. Nici o scîndură nu trosnea fără ca biata copilă să nu tresară. Cu toate astea, tăcerea din casă o linişti pînă la urmă. Numai vîntul în brazi umplea noaptea cu şoapta aceea stranie şi încîntătoare în care urechea crede uneori că recunoaşte clocotul unui fluviu ale cărui valuri se lovesc de maluri. Din vreme în vreme chemarea tremurătoare a bufniţelor străbătea trist întunericul, sau strigătul îngrozit al unei victime, pasăre, nevăstuică sau şoarece, dovedea dibăcia unui huhurez în adîncul marilor copaci negri.

Auzi un orologiu care bătea într-o odaie de la parter şi văzu în bătaia asta un fel de avertisment. Dacă voia să părăsească această casă, nu mai avea o clipă de pierdut. „Poate că şi acum e prea tîrziu", îşi spuse ea, dar nu se clinti. Ideea că avea să fie ţinută prizonieră n-o mai tulbura şi spaima îi trecea aşa cum trece o febră. Fără îndoială că judecata îi demonstra că purtarea ei e nebunească. Soarta îi dădea un avertisment grabnic prin vocea domnului Bernard, şi ea se împotrivea. Î-l trimitea atunci pe Marcel care, fără să ştie, repeta toate sfaturile astea bune şi îi dădea

pe faţă destule taine de la Fontfroide, pentru ca o persoană inteligentă să ia aminte. Nu-i ajungea nici acest supliment de informaţii : sta încă la tocmeală. Aştepta să vină un înger, s-o ia de mînă ?

Cedînd în sfîrşit în faţa bunului-simţ, se ridică şi coborî scara, dar călcîndu-şi pe inimă, pentru că i se părea că era alungată dintr-un teatru în care cortina avea să se ridice în curînd, ca să se joace un spectacol extraordinar. La etajul al doilea se opri o clipă şi aruncă o privire în jurul ei. Un felinar aşezat pe o ladă de lemn răspîndea o lumină sărăcăcioasă, care îi îngădui să zărească într-un colţ silueta unui animal nemişcat. Se dădu repede înapoi, dar numaidecît zîmbi recunoscînd un lup împăiat, a cărui limbă de flanelă roşie atîrna printre colţii lacomi. Mai departe, un bursuc mîncat de viermi dar încă ameninţător îşi arcuia spinarea pe un fotoliu mic, care, neavînd decît trei picioare, se culca într-o parte sub greutatea animalului.

Luă trei chibrituri puse lîngă felinar şi coborî la etajul următor, unde întunericul era desăvîrşit. Afară vîntul se potolise, nici un sunet nu ajungea pînă la ea. Liniştea asta îi făcu o impresie neplăcută. Îşi aţinti urechea şi nu auzi decît zgomotul propriei ei răsuflări. Cîtă îmbărbătare i-ar fi adus în clipa aceea lătratul unui cîine departe, pe cîmpie. Cu mîna pe rampă, se întreba dacă avea să întrebuinţeze unul dintre cele trei chibrituri, şi se hotărî să le păstreze.

Cînd ajunse jos, se îndreptă pe dibuite către sufragerie şi-şi lipi urechea de uşă. La început crezu că odaia era goală. Şi acolo, ca pretutindeni de altfel, domnea acea linişte de moarte care dădea un caracter greu de definit Fontfroide-i. Se uită prin gaura cheii, nu văzu nimic, şi presupuse că Éva şi domnul Agnel se duseseră în odăile lor pe o scară pe care ea n-o cunoştea, cînd auzi desluşit şuieratul unei respiraţii stăpînite cu greu. Cineva asculta, ca şi ea, de cealaltă parte a uşii, şi fără îndoială că nu vedea nimic prin gaura cheii pentru că un ochi tot atît de curios ca al ei acoperea deschiderea aceea. Obrajii se încinseră de ruşine. Se duse cu pas grăbit la uşa anticamerei.

Peste o clipă se afla în grădină, mult mai nehotărîtă decît e o fugară într-o asemenea împrejurare, pentru că, în loc să fugă, stătea neclintită la cîţiva metri de casa pe care o privea cu marii ei ochi ficşi, de parcă din pietrele acelea bătrîne, tocite de vreme, ar fi emanat o forţă necunoscută, care o ţinea prizonieră. La ferestre nu ardea nici o lumină. După ce se deprinse cu întunericul, Élisabeth desluşi pe zidul alb balconul încărcat de frunzişul lui negru, ca îmbrăcat într-o rochie grea, căruia vîntul îi flutura uşurel poalele cu un zgomot de cuvinte nelămurite.

„Trebuie să plec, îşi spuse ea de mai multe ori, fără să se clintească. Am să mă duc pînă în sat, am să întreb unde e primăria."

Se întoarse în casă.

IX

Ajunsă în anticameră, se întrebă ce avea să facă. I se păru destul de cuminte să se întoarcă în odaia ei şi să se închidă acolo, dar asta era şi foarte plictisitor, aşa că preferă primejdia, plictiselii. Îi păru mult mai atrăgător gîndul de a-l regăsi pe domnul Bernard şi a-i cere sfatul, dar şi aici se înşela pe ea însăşi pentru că nu voia, de fapt, decît să exploreze casa, ca să afle ce se petrecea noaptea în ea. Ar fi încremenit dacă, întîlnindu-l pe domnul Bernard, acesta ar fi avut ideea s-o ducă frumuşel la gară ca s-o trimită înapoi, la doamna Lerat.

Întunericul care domnea în această parte a casei o făcu pe Élisabeth să regrete lumînărica lui Marcel. Orice s-ar fi întîmplat, avea oricum cîteva chibrituri. Se hotărî să le întrebuinţeze numai la ananghie şi-şi începu cercetările.

Întîi îşi aduse aminte că de cealaltă parte a anticamerei, faţă în faţă cu uşa sufrageriei, mai există o uşă. Mergînd de-a lungul peretelui ajunse la uşa aceea şi o deschise fără greutate. Fata, puţin tulburată, înaintă în întuneric. Mîna ei întinsă întîlni în curînd o masă de lemn grosolan, zgrunţuros, şi fu cît pe ce să răstoarne un vraf de boluri care se afla acolo. Apoi se lovi de un scaun, care scîrţîi pe piatră. Élisabeth se opri, ascultă o clipă, apoi porni iar cu şi mai multă precauţie. Era zadarnic să-şi piardă vremea într-o bu-

cătărie. Intră cu orice risc în odaia următoare în care plutea un miros fad şi fu aproape numaidecît izbită moale în obraz de nişte rufe care se uscau pe o sîrmă. După ce trecu prima clipă de frică, îşi făcu drum între cearceafurile mari, fantomatice, şi cămăşile de flanelă cuminţi, care îi mîngîiau obrajii cu mînecile lor umede.

Un culoar ducea din spălătorie în nişte regiuni mai îndoielnice, şi fata îşi încetini pasul. Spaţiul liber era strîmtat de scînduri fixate în zid la dreapta şi la stînga şi nu puteai înainta decît atingînd în mers cîrpe şi şorţuri atîrnate de cuie. Pămătufuri de pene gîdilau în treacăt mîinile Élisabethei, apoi o mătură de paie îi puse un fel de piedică, şi fata se întrebă dacă folosea la ceva să-şi continue cercetările la parter, cînd se lovi de o uşă care la început se deschise cu o blîndeţe perfidă, apoi se opri scurt ţinută de un lanţ. După o scurtă şovăire, fata scoase lanţul acela din cîrligul lui şi rămase pe prag, în vreme ce uşa se închidea cu un zgomot asemănător cu un căscat. Un frig cumplit o cuprinse deodată pe Élisabeth. Întinse un picior înainte, simţi că îl pune în vid, şi se dădu repede înapoi. Fără îndoială că se afla acolo o scară care ducea la o pivniţă. Dar nu era aşa. Îngenunche şi-şi mişcă braţele în gol, mai jos de picioarele ei, însă nu întîlni nici o treaptă. Atunci îşi aduse aminte de povestea lui Marcel şi nu se îndoi că se afla pe pragul odăii ocupate odinioară de străină, înainte de prăbuşirea bruscă a podelei. Aici şovăi între

dorinţa de a-şi economisi chibriturile şi pofta de a vedea locul în care se întîmplase un accident atît de rar. Îi păru o nebunie să ardă unul dintre beţişoarele preţioase ca să cerceteze o pivniţă, dar curiozitatea fu mai puternică decît raţiunea şi Élisabeth trase un chibrit pe talpa pantofului ei, cu o bucurie perversă.

Trebui să aştepte să se risipească mirosul de sulf şi flăcăruia albăstruie să devină portocalie, dar fu răsplătită de cel mai bizar spectacol cu putinţă. În adevăr, spre marea ei mirare, văzu că mobilele din odaie rămăseseră la locul pe care îl hărăzise fiecăruia căderea. Alcătuiau un maldăr mare, în formă de piramidă, o masă neagră şi funebră care se oglindea într-o întindere de apă stătătoare de patru sau cinci picioare. O noptieră, cîteva scaune mici şi un scrin constituiau baza fragilă a acestui edificiu neobişnuit, înfundîndu-se unde era mîlul mai gros sub greutatea patului şi a dulapului care se sprijineau aproape vertical unul de altul şi păreau a cugeta, în frig şi în întuneric, la grozăvia dezastrului. Nici salteaua, nici cuverturile, nici veşmintele nu fuseseră pescuite, printr-o neglijenţă uimitoare, din puţul acesta mare, întunecat, din care urca o duhoare înfiorătoare. O rochie cu paiete rămăsese prinsă în uşa dulapului, şi oglinda, crăpată în diagonală ca de un fulger, trimitea imaginea dublă a capului Élisabethei şi a mîinii care ţinea lumina minusculă.

Cînd ridică ochii, fata mai avu încă vreme să vadă pilota de mătase roşie agăţată

de o scîndurică a parchetului şi, mai sus, pereţii odăii tapetaţi în roz-palid, păstrînd încă, o dată cu fotografiile care îi împodobeau, cu oglinzile şi bibelourile lor mici prinse în ace, un aer ciudat de liniştit.

Dorinţa ei de a vedea tot era atît de mare, încît lăsă chibritul să-i ardă vîrfurile degetelor şi rămase neclintită în beznă, fascinată de amintirea acestei vedenii în care feericul se alia cu mizeria. Se împotrivi dorinţei de a mai aprinde un chibrit şi se întoarse pe unde venise. Primi încă o dată mîngîierea tainică a pămătufurilor de pene, se împiedică de mătura a cărei prezenţă o uitase, şi simţi trecînd peste obrajii şi umerii ei mînecile lungi, goale, ale cămăşilor pe care le bănuia a fi ale domnului Agnel.

În anticameră stătu o clipă cu urechea la pîndă, apoi urcă fără zgomot la primul etaj. Curiozitatea ei care creştea îi dădea curaj. Porni pe unul dintre cele două culoare care se aflau faţă în faţă de fiecare parte a platformei scării şi întoarse butonul primei uşi pe care o întîlni. Aici domnea un întuneric desăvîrşit. După grosimea covorului îşi dădu seama că se afla într-o odaie locuită şi duse mîna la buzunar să scoată un chibrit, cînd o socoteală foarte simplă o opri : nu-i mai rămîneau decît două chibrituri şi casa avea cel puţin cincisprezece încăperi. Se hotărî deci să se lipsească de lumină ; poate că avea să găsească lumînări pe cămin. Cu gîndul acesta, începu să dea ocol odăii, de-a lungul pereţilor.

Răsturnă de la început o măsuţă acoperită de diferite obiecte. Accidentul acesta o sperie atît de tare, încît se duse numaidecît înapoi, la uşă, dar nimeni nu se arătă şi nu se auzi decît gîlgîitul unei sticle sau a unei călimări care se vărsa pe covor. Niţel mai liniştită, îşi reluă cercetarea pipăind tapetul. Mîna ei întîlni în curînd suprafaţa netedă şi rece a unei vitrine. Élisabeth deschise o uşă, întinse braţul, simţi că vîrful degetelor i se înfundă în ceva moluţ, recunoscu în sfîrşit o pasăre mare, împăiată, apoi alta, pe urmă un animal cu blană aspră, fără îndoială un lup. Deschise o a doua, o a treia vitrină, şi le închise numaidecît la loc. Erau opt sau zece, lipite una de alta în asemenea chip încît acopereau ferestrele şi nu lăsau decît uşa liberă, pline ochi de toate rozătoarele şi toate răpitoarele de zi şi de noapte pe care le avea regiunea, în hainele lor de pene sau în rochiile lor de blană. Élisabeth se întrebă dacă n-ar fi meritat să jertfească un chibrit ca să le vadă, apoi se gîndi că va avea, fără îndoială, prilejul să vadă la lumina zilei cabinetul ăsta de naturalist, dar această victorie a bunului-simţ îi lăsa totuşi un regret uşor, pentru că simţea puternic frumuseţea lucrurilor pe care o lumină scurtă şi slabă te face să le vezi o clipită.

A doua uşă de pe culoar nu se lăsa tot atît de uşor deschisă ca prima. Élisabeth trebui chiar să se rezeme cu umărul de pervazul ei şi să împingă, cînd un fel de mîrîit care îi părea că iese de sub mai multe pilote îi reteză scurt eforturile. Fata închise uşa cu aceeaşi

putere cu care o deschisese. N-o închise totuşi atît de repede ca să n-audă aceste cuvinte, rostite cu o nerăbdare cumplită : „Agnel, dacă m-ai trezit prea devreme, ca alaltăieri, te dau afară, mă auzi ? Te dau afară !"

În spaima ei, părăsi culoarul acesta şi alergă spre celălalt, în care se refugie. I se părea că recunoaşte glasul acela, dar nu izbutea să-şi aducă aminte în ce împrejurări îl auzise. Rămase nemişcată cîteva minute în întuneric, făcu în sfîrşit cîţiva paşi şi puse mîna pe butonul unei uşi. Dar a întoarce butonul unei uşi devenea la Fontfroide o asemenea aventură, încît şovăi o clipă înainte de a intra, tot atît de înfricoşată pe cît era de curioasă faţă de ceea ce o putea aştepta.

De data asta avu surpriza de a se afla într-o odaie bine luminată de o lampă mare, de porţelan roz, care se oglindea în marmura neagră a unei măsuţe. Un pat mare de mahon, acoperit cu o stofă înflorată, nişte perdele de pînză verde şi un covor subţiat de atîta întrebuinţare dădeau acestei încăperi o înfăţişare dacă nu înfloritoare, cel puţin primitoare şi confortabilă. Lîngă cămin se afla un fotoliu mare şi, pe jos, în faţa focului din care nu se mai vedea decît cenuşa, o pernă mare de pluş cafeniu.

Élisabeth, încă uluită de lumină, îşi lăsă privirea să rătăcească în fundul odăii, cînd o voce de copil o făcu să tresară. În spatele uşii pe care o deschisese se afla o femeie aşezată pe un taburet. Cu mîna stîngă mîngîia obrazul rotund şi proaspăt al unei fetiţe între

şase şi opt ani, pe cînd dreapta ei se sprijinea pe o umbrelă strînsă cu grijă. Era îmbrăcată în serj albastru şi nu era lipsită de o eleganţă uşor demodată. Un buchet de violete palide îi îngreuia pălărioara de pai negru. Pe pieptul ei se desfăcea un jabou de dantelă îngălbenită. Ţinea în mînă un trandafir alb la care se uita cu falsa atenţie a oamenilor distraţi, dar parfumul minunat pe care îl răspîndea ea era de heliotrop. Faţa ei, de o frumuseţe melancolică, vădea primele urme ale vîrstei de patruzeci de ani ; cu toate acestea zbîrciturile n-o urîţeau de loc. Ridică spre Élisabeth ochii de un cenuşiu-albăstrui şi îi zîmbi, apoi linişti copilul care se foia lîngă ea.

— Mamă, spuse fetiţa, cine e doamna ?

Necunoscuta îi făcu semn să tacă şi adăugă cu un glas grav şi dulce, ca toată făptura ei :

— Ştii bine că vom pleca.

Un geamantan de piele de crocodil aşezat la picioarele ei părea că îi confirmă cuvintele. Fetiţa scutură în aer, cu un gest de nerăbdare, o căciuliţă de astrahan cenuşiu, împodobită cu o pană lungă, dreaptă.

— Mi-e somn, spuse ea, vreau să dorm.

— Ai să dormi în tren, puiul meu.

Fetiţa îşi întinse braţele peste genunchii maică-si, lovi duşumeaua cu gheata ei mititică şi, uitîndu-se la Élisabeth cu o privire în care se citea plictiseala şi oboseala, încercă să muşte o buclă neagră care îi cădea pe obraz. Fata, prea surprinsă ca să scoată un cuvînt, stătu uimită în faţa acestor două persoane pe care prezenţa ei le tulbura atît de puţin. Din

cînd în cînd mama suspina, aruncîndu-şi ochii la o pendulă mică, de bronz, care se afla pe cămin şi al cărei tic-tac umplea tăcerea.

— Cum e vremea afară ? întrebă ea deodată. Întrebarea asta se adresa Élisabethei, pe care o sfială subită o împiedică să răspundă atît de repede pe cît ar fi vrut.

— Bate puţin vîntul, rosti ea în sfîrşit.

— Plouă ?

— Nu, doamnă.

Necunoscuta păru uşurată şi un zîmbet îi adînci colţurile buzelor, dînd pentru cîteva clipe un aer de tinereţe trăsăturilor ei frumoase şi obosite.

— Asta ar mai lipsi, şopti ea, ca, între toate nopţile, noaptea asta să-mi fie potrivnică, ca în ultima clipă să mă oprească aici o furtună, după ce am aşteptat luni întregi ceasul şi minutul pe care mi le va arăta pendula asta. Mulţumesc, domnişoară, adăugă ea mai tare, eşti foarte amabilă.

— Mamă, cine e doamna ? întrebă iar copilul. Mama zîmbi cu îngăduinţă şi se uită la Élisabeth dînd din cap.

— Fetiţa mea e atît de curioasă, şopti ea. N-ai crede-o.

— Mi-e somn, mamă, urmă glasul mic, nefericit. De ce nu vrei să dormim în pat ?

— Dar pendula, puiule, ce faci cu pendula ? Ar fi în stare să bată ceasul la care mama şi Émeline trebuie să plece, tocmai în vreme ce ele vor dormi. Şi atunci ? Ar fi prea tîrziu, şi ele n-ar mai pleca.

— Dar mi-e somn, mamă,

— Ascultă-mă. O ştii pe fetiţa aceea drăguţă care stă pe pendulă ? Are aripi mari de fluture şi ţine o lampă în mînă. Mama ţi-a arătat-o adesea. Se apleacă peste ceva ce nu se vede. Mama ţi-a spus că are să-ţi povestească mai tîrziu la ce se uită fetiţa, dar are să-ţi spună numaidecît. Se uită la acele ceasornicului şi aşteaptă de mult, ca şi mama ta, ca în 27 ianuarie al acestui an acul cel mic să fie la ora unsprezece şi cel mare la douăsprezece. Atunci mama ta are să ia geamantanul în care şi-a pus trusa de voiaj şi jucăriile fetiţei ei, are să se ridice şi are să plece pentru totdeauna din odaia asta, împreună cu Émeline, nu-i aşa ? Oh, uită-te, doamne !

În adevăr, copilul aţipise cu obrazul pe braţul îndoit pe care îl sprijinea de genunchii maică-si. Mama puse întîi umbrela jos, apoi, cu ajutorul Élisabethei căreia îi ceruse din ochi acest serviciu, îşi trecu un braţ pe sub genunchii Émelinei şi pe celălalt în jurul umerilor ei, ca s-o ţină aşa cum se ţin copiii foarte mici. La urmă începu s-o legene, cîntînd cu glas scăzut primele cuvinte din *Podul din nord*, cu ochii îndreptaţi către pendula care nu arăta încă decît ora nouă şi jumătate. Dădea din cap marcînd măsura, şi la fiecare mişcare violetele îi tremurau pe pălărie. Uneori îşi muta privirea de la acele acelea care se mişcau prea încet pentru ea. Atunci chipul ei lua o înfăţişare abstractă şi vocea intonaţiile unei persoane care ar cînta în somn, dar îşi revenea repede, ca să-i zîmbească Élisabethei.

— De cîte ori i-am cîntat *Podul din nord* !

șopti ea între două măsuri. *Fratele ei vine într-o corabie aurită*... Nu ești obosită, domnișoară ? *Pune-ți rochia albă* ...

— Mă duc, spuse Élisabeth. Caut ... o lumină. Nu e pe aici vreo lumînare ?

— *Și brîul aurit*... Nu cred. *Vînturile din nord*...

— Sau chibrituri ?

— Nu. *Vînturile din nord se porniră să bată* ... Domnul Agnel nu vrea să-mi dea lumînări ... *Făcură trei pași* ... Dar n-am să-l mai văd pe domnul Agnel, nici pe domnul Bernard, nici pe celălalt, niciodată.

După ce rosti aceste cuvinte se opri, rămase neclintită cîteva secunde și păru că se gîndește, apoi zîmbi și își continuă cu un fel de vioiciune cîntecul jalnic.

— ... *și iată-i înecați*. Bună seara, domnișoară.

X

Élisabeth ieși fără zgomot și închise binișor ușa în urma ei. Pe culoar se întrebă de ce necunoscuta nu plecase mai demult de la Fontfroide, care părea că-i place atît de puțin și-i păru rău că nu pusese cîteva întrebări, dar vocea politicoasă și purtările binevoitoare ale acelei femei o umpleau de sfială. Cu toate astea, Élisabeth se simțea atrasă spre ea, atrasă de chipul acela sensibil și trist, mai ales de acei ochi în care se iveau atît de des speranța și

o veselie copilărească. Își făgădui să-i mai facă o vizită mamei Émelinei înainte de plecarea ei.

Pînă atunci, își urmă drumul către capătul culoarului și se opri în fața unei uși, îi răsuci cît putu de delicat butonul, dar fu zadarnic, pentru că ușa era încuiată cu cheia. Fata se necăji puțin, pe urmă simți că o cuprinde nerăbdarea și avu în sfîrșit curajul să bată, ca s-o spunem drept cu destulă timiditate, gata s-o rupă la fugă dacă i s-ar fi spus că poate intra, dar nu se întîmplă așa.

Ușa următoare avu aceeași împotrivire și aceeași tăcere răspunse ciocăniturilor în tăblia ei. Cu toate astea fata rămase cîteva minute în locul acela, de parcă ușile potrivnice ar fi trebuit să fie cuprinse deodată de remușcări și să se deschidă singure. Convinsă în sfîrșit că își pierde vremea, Élisabeth se hotărî să se întoarcă și să se urce la catul de deasupra.

Peste o clipă rătăcea pe niște culoare lungi, asemănătoare cu cele pe care le părăsise adineaori, și începu iar să învîrtească cu o mînă sovăitoare butoanele unor uși care rămîneau închise sau care nu-i destăinuiau decît taina obișnuită a unei odăi goale. După ce exploră pe bîjbîite patru sau cinci încăperi, răsturnînd în trecere scaune și lovindu-și gleznele de toate mesele, se simți cuprinsă de oboseală și se așeză, căscînd, într-un mare jilț căptușit. Era o mobilă de altădată, adîncă și moluță, cu brațele rotunjite și cu un spătar care îmbrățișa forma trupului și te poftea la destindere. Élisabeth se ghemui în el ca o pisică și-și plimbă degetele de la o adîncitură la alta. Constată

că ici și colo stofa se tăiase lăsînd cîlții să iasă afară, că lipseau mulți nasturi, dar îi păru că jilțul acela vechi păstra puțin din căldura tuturor persoanelor care stătuseră în el, și îi plăcea, așa cum îl ghicea în întuneric. Trebuie să fi semănat într-un anume fel cu domnul Lerat, enorm ca și el și de o bunătate familiară, îngăduitor față de lene, răspîndind acea căldură minunată pe care Élisabeth o simțise pentru prima oară cînd își pusese mîna înghețată în laba bună, grosolană, a economului, într-o noapte cumplită de iarnă. Asemănarea asta îi părea din ce în ce mai adevărată și mai precisă, cînd un zgomot ușor o făcu să ridice capul.

Cineva respira nu departe de ea. Suflarea calmă și bine ritmată abia se deosebea de murmurul acela pe care ți se pare uneori că îl auzi în tăcere, și Élisabeth își închipui la început că se înșela. Degeaba își ținea răsuflarea, zgomotul stăruia. Ascultă, nehotărîtă. Fără îndoială că cineva dormea. Inima începu să-i bată ceva mai repede decît de obicei, dar nu se sperie. De ce avea să se teamă din partea unui om adormit ? Ceea ce o liniștea și mai mult era faptul că un bărbat ar fi făcut mai mult zgomot, îi părea ei, ar fi sforăit. Fără îndoială că acolo se afla o femeie sau un copil.

Pipăi cu mîna chibriturile din fustă și se întrebă ce era mai cuminte să facă. Să plece din odaie ? Pentru nimic în lume. Să jertfească un chibrit ca să descopere pe un pat un țărănuș urîcios ca Marcel sau, poate, un cîine colțos și murdar de noroi ? Era mai bine să se

informeze în alt chip. Se ridică, dar, ca să nu se mai lovească de nimic și să trezească pe cel adormit, se așeză în patru labe și se îndreptă așa către ungherul de unde venea zgomotul.

În locul patului pe care credea că-l va găsi, mîna ei pipăi un fotoliu asemănător cu cel pe care îl comparase adineaori cu făptura fizică și morală a domnului Lerat. Se așeză în genunchi și ascultă cîteva minute respirația aceea egală, care părea că imită șoapta unei mări îndepărtate. Avea o presimțire bună în legătură cu răsuflarea asta liniștită și regulată, și îi veni pofta ciudată să întindă mîna ca să-l atingă pe cel care dormea nevăzut, dar nu cuteză. Îndrăzni totuși să-și aplece capul deasupra jilțului, ca să primească pe obraz mîngîierea acelei răsuflări. Peste o clipă destul de lungă, frecă în sfîrșit unul dintre chibrituri de talpa ghetei, aproape cu părere de rău.

La început nu văzu nimic, orbită de acea mică flacără ca de un meteor, și deodată sări în picioare fără să-și dea seama ce face. Un băiat de vreo șaptesprezece ani dormea într-una din acele atitudini tragice și lenețe prin care somnul se înrudește cu moartea, întins de-a curmezișul într-un jilț mare de catifea vișinie, cu reflexe de jăratic. Capul dat pe spate lăsa să se vadă un gît puternic, care ieșea dintr-o cămașă zdrențuită. Un braț îi era întins, țeapăn, mîna pe jumătate închisă părea crispată pe plăselele unei arme, pe cînd cealaltă mînă i se odihnea pe pîntece, de parcă ar fi vrut să ascundă o rană. Părea rupt de oboseală. Își

ţinea un picior peste braţul fotoliului şi pe celălalt întins drept înainte, cu călcîiul sprijinit de pămînt.

Élisabeth lăsă să-i cadă chibritul care îi ardea vîrful degetelor. Îşi dădu seama că tremură în întunericul care se închega din nou în jurul ei, cu o scînteiere de stele. Nu văzuse niciodată vreun om atît de frumos ca acesta care dormea. Înţelese că instinctul ei n-o înşelase adineaori cînd îngenunchease lîngă necunoscut şi-şi întinsese obrazul către căldura respiraţiei lui. Acum n-ar fi putut spune dacă tremura de bucurie, de o bucurie neliniştită şi sfîşietoare, sau de durerea cea mai stranie şi mai dulce. Îi părea încă şi mai misterioasă pricina emoţiei acesteia atît de adînci. Se rezemă de spătarul jilţului şi încercă să-şi amintească trăsăturile necunoscutului, poziţia trupului lui, amănuntele vestmintelor lui, pentru că tot ce era în legătură cu el lua aceeaşi însemnătate în ochii Élisabethei, dar oricît îl privise de lacom, îşi dădea seama acum că nu văzuse aproape nimic din ceea ce voia să vadă, nici forma obrazului lui, nici culoarea părului, nici zdrenţele albe si negre care îi acopereau în parte trupul. Uluită, nu-şi mai aducea aminte decît de nişte petice pe o carne arsă de soare.

Fără să şovăie, frecă ultimul chibrit şi se aplecă din nou asupra celui ce dormea. Marele trup puternic şi cald, de culoarea chihlimbarului, strălucea printre găurile zdrenţelor. Unul dintre braţe îi era gol, cu vinele umflate, cu cea de la încheietură zbătîndu-se. Partea de

sus a mînecii smulse îi atîrna, fîşii, pe umărul rotund, plin de zgîrieturi paralele. Pantalonul de pînză neagră, sfîşiat şi el de la mijlocul coapsei pînă la labă, lăsa gol piciorul îndoit; în dreptul genunchiului i se închegaseră picături de sînge de un roşu-aprins. Dar Élisabeth se apleca peste obrazul brun, peste gura mare, întredeschisă, roşie, pe care le atingea cu buclele ei negre. Mai avu încă vremea să vadă strălucind lungile şuviţe aurii care se răspîndeau peste fruntea mică şi voluntară, şi nu mai ştia la ce să se uite, cînd chibritul se stinse dintr-o dată şi cel adormit se cufundă din nou în întuneric. Prezenţa lui nu mai era dovedită decît de răsuflarea aceea uşoară şi în acelaşi timp adîncă, şi de căldura de fruct în soare care mustea din carnea lui.

Élisabeth rămase nemişcată cîteva minute, înmărmurită de parcă noaptea care o învăluia trebuia să domnească la nesfîrşit şi tot ceea ce e frumos şi bun pe lume ar fi pierit pentru totdeauna o dată cu ultima licărire a flăcării. Apoi, căutîndu-şi în beznă fericirea pierdută, aspiră mireasma de fîn şi de iarbă care se desprindea din părul lui şi, cu un gest de o senzualitate nevinovată, atinse cu vîrfurile degetelor faţa caldă de somn, apoi genunchiul răcoros şi rotund, piciorul neted.

Se îndepărtă brusc, cu urechile pline de freamătul propriului ei sînge, şi cu obrajii învăpăiaţi. O cuprinsese deodată o teamă de ceea ce simţea iar în ea, de ameţeala şi de foamea asta, şi se întrebă dacă nu cumva înnebuneşte. Ce ruşine, dacă necunoscutul s-ar fi deşteptat

la atingerea acestei mîini curioase ! Dar poate că se prefăcea că doarme, ca să vadă unde se va opri neruşinarea ei. Fata fu cumplit de tulburată la gîndul scandalului pe care îl putea stîrni o asemenea situaţie. Educaţia pe care o primise îi lua curajul de a înfrunta aşa morala stabilită şi tot focul care îi curgea în vine cu o clipă înainte se potoli ca prin farmec numai la gîndul unor anumite dezaprobări, unor anumite cuvinte. Se judecă cu asprime, se revăzu făcînd cu o mînă şovăitoare gestul unei hoaţe stîngace şi, gîndindu-se la purtarea ei, simţi acea scîrbă pe care ar fi inspirat-o acelui grup omenesc de temut care se numeşte : oamenii cinstiţi.

— Élisabeth !

Numele acesta rostit tare, cu o voce puternică şi liniştită, răsună deodată în întuneric, în fundul odăii, de parcă grupul cu pricina şi-ar fi dovedit prezenţa. Fata nu se clinti ; din toate gîndurile care îi trecură prin cap, cel mai smintit fu acela că i se năzărise numai. Conştiinţa, mai ales conştiinţa încărcată, pricinuieşte adesea greşeli de felul acesta. Dar, cu toate că vru să judece cu bun-simţ, tot trebui să se rezeme de spătarul unui fotoliu ca să nu cadă, pentru că ştia bine că urechile n-o înşelaseră. Domni o tăcere lungă. În sfîrşit, Élisabeth întrebă răguşit :

— Cine e acolo ?

Primul răspuns la această întrebare fu un suspin zgomotos, apoi vocea rosti cu gravitate uşor teatrală aceste cuvinte :

— Nu te teme, copila mea.

Recunoscu această intonaţie.

— Dumneata eşti, domnule Bernard ? şopti ea.

— Domnul Bernard, suspină el din nou, domnul Bernard care nu vede de loc, care nu mai vede aproape nimic, care îşi odihneşte vederea stinsă în bezna în care fetiţele nesăbuite vin să aprindă chibrituri. Domnul Bernard, care trebuie dus de mînă şi care dă sfaturi prea bune pentru a fi urmate, nu-i aşa Élisabeth ?

Ea nu răspunse. Acum nu-i mai păsa că o ceartă domnul Bernard. Necuviinţele de adineaori nu avuseseră drept martor, printr-o întîmplare fericită, decît un orb. Simţea o uşurare atît de mare, încît abia se stăpînea să nu rîdă.

— Aşa, spune-mi de ce n-ai fugit, Élisabeth ? N-ai citit scrisoarea mea ?

Ea se îndreptă cu prudenţă către primul fotoliu pe care stătuse, pentru cazul în care s-ar fi făcut deodată lumină.

— Am ieşit, spuse ea în şoaptă, dar era un om în faţa casei. M-a ameninţat. Mi-a fost frică şi m-am întors.

Un soi de mîrîit ţinu loc de comentariu la minciuna asta.

— Ar fi trebuit să te iau de mînă, Élisabeth, şi aşa infirm cum sînt, să te conduc la gară, să te trimit la doamna Lerat, dar cu ce bani ? N-avem bani la Fontfroide. Ah ! nebunia fratelui meu, spuse el ieşindu-şi deodată din fire, nebunia fratelui meu, Élisabeth !

Răsuflă şi urmă cu un glas firesc :

— Ai bani, Élisabeth ?

— Eu ? răspunse ea rîzînd. Nu, domnule Bernard. N-am nimic, am... douăzeci de franci.

— Douăzeci de franci ! repetă el. Se cufundă în tăcerea adîncă a unui om care face un calcul. Peste o clipă întrebă : Poţi să-mi faci un mic serviciu, să-mi împrumuţi cincisprezece franci, Élisabeth ?

Să-i împrumute domnului Bernard cincisprezece franci ? Élisabeth nu vedea de ce nu, dar ideea îi păru comică.

— Cincisprezece franci şi cincizeci, preciză el. Hai să zicem şaisprezece, vrei ?

— Şaisprezece, domnule Bernard, cu plăcere. Cînd aveţi nevoie de ei ?

— Oh, nu-i nici o grabă, rosti el cu tonul unui creditor generos. Ai să mi-i dai peste jumătate de ceas...

Élisabeth nu îndrăzni să-i spună că-i era urît să se urce în odaia ei. Îşi venise în fire după prima spaimă, nu se mai găsea atît de vinovată ca adineaori, şi nu se resemna la ideea de a părăsi odaia în care dormea necunoscutul.

Totuşi, domnul Bernard vorbea din nou şi destul de tare, pe cît se părea, ca să tulbure somnul cel mai adînc, dar Élisabeth nu ştia dacă trebuia să-i ceară să coboare vocea : fără îndoială că nu bănuia prezenţa băiatului. Pe de altă parte, dacă i-ar fi pomenit-o ea acum, s-ar fi trădat, pentru că el avea să se mire că nu-i spusese mai curînd ceva despre ea, şi

poate că ar şi bănui ceva, cu simţul acela deosebit al orbilor. Era mai bine să lase soarta să facă ce vrea ea. Se cufundă deci în jilţul ei şi cu capul plin de gînduri felurite, ascultă cu o ureche distrată monologul domnului Bernard.

— Să mă aud eu cerînd şaisprezece franci, spuse el cu vocea lui gravă şi sonoră, unei tinere domnişoare pe care abia o cunosc ! Mi se pare că n-am să mă obişnuiesc niciodată cu starea asta de lucruri la care m-a adus, nu mă tem s-o spun, nebunia fratelui meu. Copila mea, ai în faţa dumitale un om pe care viaţa l-a înşelat. N-ar fi nimic dacă n-ar şti-o toată lumea, dar toată lumea ştie şi nimeni nu mă stimează, pentru că un om pe care viaţa l-a înşelat nu e stimat. Numai bătrînul acela nevinovat, Agnel, mă mai stimează la Fontfroide, din pricina nu ştiu cărei manii a veneraţiei, dar ceilalţi ! Fratele meu ! Şi mama, şi Éva ! Nici dumneata, Élisabeth, nu mă stimezi. Altfel, ai fi luat în serios biletul pe care ţi l-am strecurat adineaori şi ai fi plecat. Nu protesta (Élisabeth nici nu se gîndea să protesteze), nici eu nu mă stimez. Viaţa m-a înşelat. E vina mea. Am crezut că pot s-o păcălesc eu pe ea, ca să obţin lucrurile mari pe care tinereţea i le cere uneori, dragostea, gloria, mai ştiu eu ce ? Dar cînd vrei să păcăleşti viaţa, nu obţii de la ea decît gablonţ. Aşa te păcăleşte ea : te învaţă să iubeşti gablonţul, dîndu-ţi iluzia că iubeşti aurul curat. Înlocuieşte dragostea cu aventuri mici şi gloria cu succese mici. Pe urmă vine ziua în care şi lucrurile astea mici îţi sînt luate şi atunci îţi dai seama că eşti bătrîn şi te miri

de puţinul cu care te mulţumeşte. Ideea unei mese bune te consolează de pildă că n-ai fost iubit. Mi-am dat seama dintr-o dată de toate astea într-o seară în care ar fi trebuit să fiu amărît, dar nu eram de loc. E mult de atunci. Şi pe urmă... ah ! Am cincizeci şi şapte de ani, copila mea. Azi nu mă mai gîndesc decît de unde îmi va veni pachetul zilnic de ţigări şi dacă masa va fi îndestulătoare. Cît despre ambiţiile mele, — eşti aici, Élisabeth ? — şi-au schimbat ciudat înfăţişarea. În ceasul de faţă le-aş rezuma pe toate într-o frază scurtă, sub forma unei dorinţe : să nu mă dea fratele meu afară !

— Să vă dea afară, domnule Bernard ? întrebă Élisabeth, izbită de ultimele lui cuvinte. Cine ar îndrăzni să vă dea afară cu...

— ...cu bieţii mei ochi ? încheie el cu ascuţime. Foarte adevărat, copila mea. Fratele meu va primi la Fontfroide mult mai multă lume decît poate hrăni, dar nu va da niciodată afară un orb. Nu-i aşa, Élisabeth ?

— Sînt sigură, domnule Bernard.

— Şi eu, şi eu. De altfel, dacă i-ar veni în minte gîndul acesta urît, n-aş avea decît să-i vorbesc despre morala universală ca să-l văd îngălbenindu-se. Să-l văd îngălbenindu-se, se corectă el, e un fel de a spune, pentru că nu-l voi vedea îngălbenindu-se decît, poate, printr-un capriciu al unui dar supranatural de a vedea care ne e propriu nouă, orbilor. Ah ! fetiţo, nebunia fratelui meu ! Să deschidă uşa Fontfroidei tuturor paraziţilor din familie, în numele acelei morale universale, bat-o cel de

sus ! Sîntem opt persoane care mîncăm pîinea cu care s-ar hrăni anevoie trei oameni, lipsiţi de poftă de mîncare. Ce spun eu, opt ? Nouă, dacă te pun la socoteală şi pe dumneata, Élisabeth. Pentru că iată-te în mijlocul nostru, urmă el, suspinînd, cu tot avertismentul pe care ţi l-am dat şi de care n-ai ţinut seama bineînţeles, pentru că nici dumneata nu mă stimezi mai mult decît ceilalţi.

— Dar am foarte multă stimă pentru dumneavoastră, domnule Bernard !

— Lasă politeţile, Élisabeth, şi să vorbim serios. Ai multă poftă de mîncare ?

— Nu ştiu. Depinde...

— Aşa răspund toţi mîncăcioşii, rosti el trist. Îi cunosc eu. Ai să ne ruinezi, Élisabeth. Eşti o fetiţă fermecătoare, dar ai să ne ruinezi. Ah ! de ce n-ai plecat adineaori, cînd ţi-am strecurat biletul acela ? Trebuia s-o rupi la fugă cu cei douăzeci de franci ai tăi, să fugi din pacostea asta de casă.

— De ce vă temeţi pentru mine, domnule Bernard ?

— Pentru dumneata ? De nimic ! Mă tem pentru noi, pentru mine !

Ea se ridică, furioasă.

— Va să zică pentru asta m-aţi înspăimîntat ? Voiaţi numai să scăpaţi de mine !

— Fără îndoială, rosti el cu o nevinovăţie cinică.

— Vă închipuiţi, domnule Bernard, că aş fi venit aici dacă aş fi fost liberă să fac altceva ?

— Nu ştiu, Élisabeth, dar vorbeşti cu un

bătrîn infirm pe un ton de furie care îl necăjește și-l tulbură. Cruță-mă, copila mea.

Ea îngînă „E prea mult !“ și se așeză iar, cu inima bătînd de indignare. Urmă o lungă tăcere, apoi se auzi din nou vocea domnului Bernard.

— Élisabeth, drăguțo, Élisabeth !

Ea nu răspunse.

— Ai uitat ce mi-ai făgăduit adineaori ? urmă domnul Bernard. Ești gata să-mi faci acum serviciul acela mic, pe care ți l-am cerut călcîndu-mi pe inimă ? Haide, fii îndurătoare cu nefericirea unui biet bătrîn, care nu mai are tutun. Dacă îmi dai acea mică sumă, îmi asiguri fericirea timp de patru zile. Gîndește-te, patru zile ! Îi dau înapoi datoria chiar în seara asta fetei aceleia îngrozitoare...

— Care fată îngrozitoare ? întrebă mohorîtă Élisabeth.

— Adevărat, nu poți să știi. Copila mea, cînd spun că Éva e îngrozitoare exagerez, dar mă scoate din fire. E îndrăgostită de fratele meu, și se ia la întrecere în mîrșăvie cu Agnel, care o face să tremure cu o privire, pentru că își închipuie că el o poate nimici în ochii stăpînului lui și-l poate face s-o alunge de la Fontfroide. Parcă acea biată oaie ar fi în stare de așa ceva ! Oricum ar sta lucrurile, îi datorez Évei o sumă foatre mică, pe care mi-o cere în fiecare zi prin tăcerile ei dacă nu prin cuvinte, și dacă nu prin gură, cel puțin prin privirile pe care le simt îndreptate spre mine, așa cum ai simți dumneata atingerea unei mîini.

— Ce sensibilitate, domnule Bernard !

— Nu-ți bate joc, Élisabeth. Îi dau deci banii domnișoarei străine, și mîine dimineață îl trimit pe Serge la tutungerie.

— Serge, repetă ea, deodată pe gînduri.

— Te rog nu mai întîrzia, nu mai întîrzia. Dacă te-ar vedea cineva aici, totul ar fi compromis.

Élisabeth ieși.

Cînd se întoarse peste un minut, văzu cu mirare o rază de lumină pe sub ușă și se întrebă ce cursă o așteaptă. Văzu, prin gaura cheii, cu sentimentele care pot fi ghicite, că flăcăul dormea întins în fotoliu așa cum îl lăsase. Priveliștea asta o liniști. Își lipi ochiul sting de gaura aceea mică, și cînd stîngul fu sătul, dreptul îi luă locul. Totuși, peste cîteva minute, trecu de la încîntare la un soi de amărăciune și renunță deodată la plăcerea asta stearpă. Suspină trist, deschise ușa, și intră în odaie.

Încăperea, spațioasă și înaltă, avea la început o înfățișare de bogăție și dădea chiar o impresie de lux. Totuși aparența asta se destrăma în fața unei cercetări mai atente. Atenția îți era atrasă mai întîi de un pat mare cu coloane și polog, cu draperii mîndre de catifea cărămizie, dar volanul de sus și perdelele ascundeau prost prăpădul făcut de vreme și de viermi, pentru că ai fi spus că plouase luni întregi pe mobila asta dezonorată. În locurile în care perdelele făceau cute, stofa își mai păstra culoarea dintru început, în alte părți însă urma soarelui se vedea în dîre lungi de un roz care

bătea în galben. Tot așa, tapetele decolorate, care nu-și mai aduceau aminte că avuseseră desene de flori și crengi, se dezlipeau pe jumătate de pereții umezi și atîrnau, fîșii mari și grele, pe care cea mai ușoară suflare de aer le flutura ca pe niște frunze de palmier. Ici și colo cîte o măsuță de scris al cărei mahon se umfla și scaune de pluș care își vărsau cîlții dovedeau un gust pentru confortul din care nu mai rămăseseră decît aceste urme triste. Nici un scrin nu mai avea sertare : zăceau pe jos, umplute vîrf cu rufe murdare, sau pe pat, vraiște. Totul era sfîșiat, spart, murdar. Pe cămin, alături de o tingire mică, o lampă cu gaz își răspîndea lumina necruțătoare în odaia asta, peste care parcă trecuse zavera.

Élisabeth abia avu vreme să arunce o privire în jurul ei, și domnul Bernard îi și ceru ceea ce numea banii lui.

— Uite-i, spuse ea, străbătînd odaia ca să-i dea.

Infirmul ședea lîngă fereastră pe un scăunaș drept, așezat în asemena chip încît să țină ridicată una dintre perdele.

— S-ar spune că pîndiți pe cineva, spuse Élisabeth, dîndu-i cei cincisprezece franci.

El pipăi monedele înainte de a răspunde și le băgă într-unul din buzunarele vestei.

— Eu să pîndesc pe cineva ? Copila mea, rîzi de mine ? Pe cine aș putea pîndi, pentru Dumnezeu ? Și cu ce ochi ? Spune-mi mai bine dacă n-ai simțit pe scară un miros de mîncare.

— Nu.

— Curios. E totuși . . .

Își strecură degetele în buzunarul de la piept cu un gest mașinal și scoase de acolo un ceas mare, pe care îl ținu un moment în palmă, cu aerul încurcat al unui hoț prins asupra faptului. Dar își veni repede în fire și întinse ceasul către Élisabeth, vrînd parcă s-o facă să-l admire.

— Aur și platină, spuse el. Nu ți-l dau, copila mea. Cînd foametea va veni să bată în ușă la Fontfroide, am să-l însărcinez pe prietenul meu Serge să ducă amintirea asta de familie la Muntele de Pietate. Nebunia fratelui meu, Élisabeth ! Pînă atunci, te rog să-mi spui cît e ceasul.

— Zece și un sfert.

— Și ești sigură că n-ai simțit un miros de supă pe scară ? De obicei casa e parfumată începînd de la ora zece. Ar fi trebuit să-l întreb pe Agnel cînd a adus lampa, dar răspunsurile acestui om au ceva care mă exasperează. Vorbește totdeauna anapoda.

În vremea asta, fata nu prea asculta cuvintele domnului Bernard. Cu ochii ațintiți asupra flăcăului care dormea, se miră că zgomotul acestei convorbiri nu-l trezise încă, dar în curînd i se păru prudent să-l facă pe domnul Bernard să înțeleagă că îl văzuse acolo pe necunoscut.

— Știți că nu sîntem singuri, șopti ea.

— Copilul meu, nu-mi spui nimic nou, răspunse domnul Bernard. Vorbești despre Serge ?

— Nu știu cum îl cheamă pe acest . . . domn, spuse vicleana care tremura de emoție, de

parcă simplul fapt că îi știa numele i-l dădea ei pe acel tînăr.

— Da, acel om se numește Serge și doarme atît de adînc, încît nu l-ai trezi nici dacă i-ai trage un foc de pușcă la ureche.

„Ce păcat, se gîndi fata. Dacă aș fi știut, l-aș fi sărutat."

— Nu l-ai trezi nici dacă i-ai pune mîna dumitale frumoasă pe obraz, urmă domnul Bernard, cu un glas dulce.

Ea tresări.

— De ce spuneți asta ? gîngăvi Élisabeth.

— De ce n-aș spune-o ? întrebă el pe un ton din ce în ce mai amabil. Ți-ar fi frică să-l trezești pe flăcăul ăsta ?

— Mi-ar fi totuna, răspunse ea, fără să știe ce spune.

— Cu atît mai bine, ai să mă ajuți acum, în curînd. Poate că e bine să te previn că Serge e cam grosolan. I-ar îmbrînci bucuros pe cei care l-ar trezi brusc. Are uneori furii... minunate ! Mie îmi plac naturile astea puțin primitive ; dumitale nu, Élisabeth ?

Élisabeth n-avea nici o părere în această privință. În adevăr, de o clipă nu mai avea nici o părere precisă despre nimic și se simțea gata să izbucnească în plîns.

— Ești încă prea tînără, urmă domnul Bernard. Mai tîrziu, vei gusta poezia poporului. Serge e un băiat din popor. Nu știe să citească, asta e una dintre calitățile lui. Dar e puternic. Azi după-masă s-a bătut în sat, și din pricina asta doarme atît de bine și îi sînt hainele sfîșiate. Eu l-am cules cînd îi murise tatăl, care era zidar în sat. Fratele meu a vrut să se împotrivească sub pretext că la Fontfroide nu era loc decît pentru familie. Atunci am luat eu apărarea orfanului de paisprezece ani și l-am instalat aici în numele moralei universale.

Rîse încetișor și-și potrivi ochelarii.

— La început, bietul copil s-a obișnuit foarte greu cu viața de la Fontfroide. Pentru că, orice s-ar spune, e monstruos să faci din noapte zi, nu-i așa ? Bine, fie, fratele meu e bolnav și nu poate dormi decît ziua. Dar mi se pare prea de tot, Élisabeth, ca șase persoane să maimuțărească extravaganțele unui neurastenic și să trăiască la lumina lumînărilor din spirit de imitație. Mama o face pentru că e mama domnului Edme și pentru că după cincizeci de ani nu și-a venit încă în fire de admirație că a adus pe lume o asemenea minune. Éva, pentru că e îndrăgostită de minunea de care e vorba, cu toate că el nu se mai uită la ea. Doamna Angéli, pentru că e nebună și își închipuie de șase luni că va pleca de la Fontfroide cu trenul de unu noaptea, ca să-și regăsească bărbatul. Domnul Agnel, pentru că s-a născut idolatru și fratele meu e Dumnezeul lui. Și toți ceilalți ! Panglicarul ăsta i-a cucerit cu blîndețea lui ipocrită și cu limbajul lui moralizator. E convins că viața nu e de îndurat decît într-o casă gata să se surpe, departe de orice, dar foarte aproape de el, atît de aproape încît să nu mai poată simți el grozăvia singurătății lui. Și, în fiecare noapte, de teamă să nu-i slăbească autoritatea și toți oamenii ăștia să se *trezească* și să se revolte, începe din nou minciunile din

ajun, le potoleşte temerile, le adoarme protestele. Mă întreb uneori dacă nu se află în el o putere asemănătoare cu aceea a vechilor vrăjitori şi dacă nu porunceşte numai prin gîndul lui.

— Ce vreţi să spuneţi ?

— Ştii de ce n-ai plecat adineaori ? Nu pentru că a încercat cineva să te oprească. N-ai fost supravegheată decît în prima zi, pentru că trebuia să fii domesticită. Acum e inutil, n-ai să mai fugi. Mi s-a ascuns venirea dumitale — n-au încredere în mine — şi biletul meu a venit prea tîrziu, atunci cînd începuseşi să fii supusă influenţei acestui om şi să asculţi, fără să vrei, de poruncile lui. Şi n-ai plecat, Élisabeth, pentru că n-o voia el. Te doreşte aproape de el, vezi dumneata, mai aproape de el decît pe ceilalţi, pentru că îi e frig şi-i e frică, şi speră să se încălzească lîngă tinereţea dumitale.

— Nu pricep, domnule Bernard. N-are dreptul să mă reţină cu forţa. Am să-i scriu doamnei Lerat.

— Am să-i scriu doamnei Lerat ! Of, încîntătoare nevinovăţie ! N-ai să-i scrii doamnei Lerat, Élisabeth, pentru că ai să fii fericită aici, ca toţi ceilalţi.

— De unde o ştiţi ?

— Eu sînt cel care vede limpede. În locul acesta al iluziilor, eu singur mi-am păstrat capul şi bunul-simţ, n-am crezut în farmecele vrăjitorului. Din pricina asta ar vrea să mă dea afară. Dar un orb nu poate fi dat afară, nu-i aşa, Élisabeth ?

— Oh, nu, domnule Bernard !

— Morala universală şi-ar acoperi faţa. Dar să sfîrşim cu trăncăneala, fetiţo. Peste o clipă Agnel are să vină să mi-l ia pe Serge, ca să-l ajute să dea la masă. Dumneata ai să te urci în odaia dumitale. Profită încă de noaptea asta ca să dormi, copila mea, pînă cînd te vor învăţa să huleşti soarele şi să trăieşti la lumina unei lămpiţe. Pînă atunci, ai să mă ajuţi să-l trezesc pe bietul Serge.

Treaba asta fu destul de încurcată. Élisabeth era prea emoţionată ca să priceapă bine ceea ce-i spunea domnul Bernard, îndeplinea poruncile lui pe dos. Orbul îl luă mai întîi pe tînăr de subsuori şi-l ţinu în picioare, strîngîndu-i în braţe trupul mare, inert. În clipa aceea Élisabeth trebuia să se urce pe fotoliu şi să-i toarne în cap un pahar de apă rece. O făcu însă cu atîta stîngăcie, încît toată apa se răspîndi pe umărul domnului Bernard care, uitînd de politeţe, o acuză pe fată că o făcuse anume. Ea începu atunci să tremure din toate mădularele şi, turnînd un nou pahar, îşi vărsă toată cana de apă pe picioare. Cu toate astea, domnul Bernard se plînse că îl udase iar pe el. Îl ţinea pe Serge cu mare greutate ca să nu alunece jos, dar fata nu se hotărî să toarne paharul pe capul acela pe care ar fi vrut să-l ia în mîini şi să-l acopere de sărutări. Pînă la urmă se supuse în faţa dojenilor domnului Bernard, dar nu-l ascultă decît după ce închise ochii.

Umerii flăcăului fură străbătuţi de un fior. El îşi scutură capul şi făcu în acelaşi timp un

fel de morişcă cu braţele. Îl împinse cu cotul pe domnul Bernard şi o apucă spre uşă împleticindu-se, apoi dădu zdravăn cu piciorul într-un scrin, căscă şi deschise ochii, strîmbîndu-se. Pleoapele i se ridicau încet peste ochii de un cenuşiu-verzui. Se întinse, ameninţă cerul cu pumnii, şi, în mijlocul unui căscat, o văzu deodată pe Élisabeth. De mirare, rămase cu gura căscată şi se uită cu un aer prostesc la fată.

Ea nu se clinti. În picioare, lîngă fotoliu, îl urmărea pe flăcău cu privirea fascinată. Peste cîteva clipe, Serge se îndreptă către ea cu paşi nesiguri, de beţiv, întinse braţul şi prinse între degete o buclă din părul ei lucios. Ea nu avu nici o împotrivire, dar din rumenă cum era, se făcu galbenă ca ceara. Părul pe care îl freca în mîna lui brună, atît de brună încît părea neagră, foşnea ca o stofă. Timpul ăsta care nu dură decît un sfert de minut îi păru nesfîrşit Élisabethei. Nădăjduia totuşi că avea să se prelungească, şi o dată cu el şi acea spaimă care o făcea să gîfîie, pentru că această suferinţă amestecată cu atîta bucurie era mai bună decît orice. I se părea că Serge îi lua şi viaţa o dată cu mişcarea asta simplă a degetelor lui aspre şi crezu că va cădea jos cînd el dădu drumul buclei negre.

— Cine e ? întrebă el cu mîinile în şolduri.

— Élisabeth, răspunse domnul Bernard ursuz. Una dintre ultimele recrute ale moralei universale.

— Morală... Domnul Edme, rosti Serge mecanic.

Îşi trecu mîinile prin părul al cărui aur decolorat de soare lua tonuri de unt. Ochii lui limpezi pe faţa aceea brună nu se dezlipeau de fata care sta uluită. În privirea asta nemişcată, ei îi păru că citeşte pe rînd curiozitate, uimire, şi o plăcere nelămurită, amestecată cu oarecare ironie. Niţel mai liniştită, se aşeză în fotoliu.

— De ce te uiţi la mine ? întrebă Serge.

Vocea lui era răguşită şi înăbuşită, dar nu era neplăcută. Ghiceai că făcea o silinţă ca să vorbească încet fără să izbutească şi că de obicei trebuie să fi răcnit, ca un ţăran la vitele lui.

— Haide, Serge, spuse domnul Bernard care îşi ştergea mîneca cu batista, las-o în pace şi du-te să vezi de cină. Să-i spui lui Agnel că nu e nevoie să mă mai vestească şi că am să cobor singur. Spune-i mai curînd aşa : „Bietul orb va coborî singur". Ia lampa. Bietul orb n-are nevoie de lampă.

— Vrei să ţi-l trimit pe Marcel ? întrebă Serge, îndreptîndu-se spre cămin.

— Marcel e în grădină, rosti Élisabeth, dintr-o dorinţă ascunsă de a atrage atenţia asupra ei.

La auzul acestei voci dulci şi sfioase, Serge întoarse capul şi Élisabeth îl văzu zîmbind pentru prima oară. Chipul frumos şi dispreţuitor al flăcăului se lumină deodată. Élisabeth simţi iar în piept bătăile puternice de adineauri şi fu cuprinsă din nou de acea suferinţă cumplită şi încîntătoare. Îi părea că şi-ar putea da viaţa ca să vadă expresia aceea de fericire

și de admirație pe trăsăturile lui Serge. Tulburată cum era, se gîndi că ar fi putut să se desprindă de o sută de ori de Serge, dar că zîmbetul acesta ar face de fiecare dată să-l iubească din nou. Îl auzi ca prin vis pe domnul Bernard spunînd că n-avea nevoie de Marcel și plîngîndu-se de mîneca lui udă, dar chiar aceste cuvinte o făcură fericită. Timp de două trei clipe totul îi păru negrăit de frumos, apoi Serge se îndreptă către ușă cu lampa în mînă și pieri. Ceva se ghemui în ea, de parcă o gheară îi strîngea măruntaiele. Se ridică și se luă după Serge.

XI

El o aștepta la capătul culoarului și-i făcu un semn cu mîna ; lampa pe care o ținea cu brațul ridicat strălucea deasupra capului lui. Fata, speriată și încîntată, pregetă la început și se gîndi, gînd care îi păru absurd, să se întoarcă în odaia din care ieșise. Tînărul acesta luminat de o lampă obișnuită, cu gaz, strălucea pentru Élisabeth ca o viziune, acolo, în întunericul care îl înconjura. Se rezemă, nehotărîtă, de zid. El făcu atunci iar un gest și mai poruncitor decît primul, dar nu se clinti din loc. Ea simți că înaintează către el fără să știe ce face trupul ei, cu ochii agățați de chipul acela batjocoritor și mîndru, care zîmbea poate văzînd o supunere atît de grăbită.

Cînd fu lîngă el, flăcăul îi luă mîna într-a lui și-i șopti să-l urmeze. Amîndoi străbătură palierul și coborîră la primul etaj. Abia ajunseră acolo și flăcăul suflă în lampă și o împinse pe Élisabeth într-un colț. Ea văzu atunci o lumină tremurătoare care plutea la intrarea pe culoar, apoi o siluetă înaltă fu proiectată pe tavan. În sfîrșit, apăru domnișoara Éva, îmbrăcată într-o rochie lungă, de un albastru-palid, ducînd o lumînare care amenința să se stingă în fiecare clipă. Străina traversă palierul pieziș și trecu prin fața tinerilor fără să-i vadă. Mergea cu pași mari, lunecoși și legănați, care semănau cu o figură de dans și începu să cînte încet, în vreme ce cobora scara.

Serge așteptă pînă cînd ea nu se mai văzu. Peste o clipă, Élisabeth îl auzi punînd binișor lampa pe o treaptă și începu să tremure iar ca la apropierea unei primejdii. De o clipă îi era frică de el. Stătea lîngă ea, și simți deodată cum își cufunda mîna caldă în buclele ei dese, cum le strîngea între degete, de parcă ar fi vrut să sfărîme părul acela mătăsos și greu. Apoi buzele băiatului îi atinseră urechea ; îl auzi șoptindu-i răgușit :

— Dacă vrei, putem să fugim de aici amîndoi.

Ea nu răspunse. Își ținea capul drept, se înfiora sub răsuflarea care îi gîdila pielea. Fără să știe de ce, îi veniră lacrimile în ochi și-i alunecară pe obraji. Nu făcu nici o mișcare ca să le șteargă.

— Lasă-mă, rosti ea în sfîrșit.

Nu voia să spună asta, dar îi era frică, şi cuvintele ei scăpaseră înainte de a se gîndi. El însă nu păru că ia în seamă porunca pe care i-o dăduse cu o voce fără culoare. Luase iar în mînă părul fetei şi-l ducea la gură şi la ochi, îşi freca obrazul cu el, de parcă s-ar fi spălat cu o apă. Asta o speria pe Élisabeth, lăcomia cu care îi apuca buclele, le amesteca, le mirosea, plimba peste ele o suflare flămîndă, de animal.

Un zgomot de paşi la parter o făcu să tresară.

— Nu te teme, şopti el. Coborîm acum şi tu ai să te ascunzi în oficiu. După ce am să dau la masă, fugim.

Ea îi răspunse strîngîndu-i mîna. Nu cunoscuse niciodată, de cînd era pe lume, plinătatea fericirii ca în clipa asta. Scara întunecată a acestei case mari, triste, se schimba pentru ea într-un loc de basm. Îi plăcea tot, bezna, trosnetul lemnăriei, mirosul de praf pe care îl respira acolo, şi ar fi dorit ca zgomotul de paşi care îi ţinea pe loc, nemişcaţi, să nu mai contenească niciodată, şi ea să rămînă acolo, în picioare, cu mîna în mîna lui Serge, pînă la moarte.

Peste o clipă el luă lampa pe care n-o mai aprinse, şi coborîră amîndoi. Cînd ajunseră în anticameră, Serge o duse pe Élisabeth sub o scară, pînă la o uşă joasă, pe care n-o băgase de seamă. Apoi străbătură un spaţiu destul de mare, şi cu toate că Élisabeth nu zărea nimic, socoti, după zgomotul paşilor lor, că mergeau de-a lungul unui culoar de piatră. Fericită ca la o serbare, abia se stăpînea să nu rîdă şi

să nu sară în mers, şi de cîteva ori îl întrebă cîte ceva pe băiat. El îi ceru să tacă. În sfîrşit, îl auzi zornăind nişte chei în buzunar şi deschizînd o uşă care scîrţîi din balamale.

— Aici putem vorbi, spuse el aprinzînd un chibrit. Sîntem în partea care dă spre vale.

Lampa străluci din nou. Serge o plimba în jurul lui ca să-i arate fetei locul în care se aflau. Ea ridică ochii şi zări o boltă atît de înaltă, încît lumina se pierdea în marile mase de întuneric. Sala era nesfîrşită. Pereţii înalţi, tapetaţi cu o hîrtie răpănoasă, de un verde-cenuşiu deschis, dominau nişte grupuri de scaune şi fotolii care păreau, prin contrast, foarte mici. Pe pardoseală fuseseră aruncate cîteva covoraşe roase, în speranţa deşartă de a acoperi puţin acea întindere nesfîrşită de cărămidă roz care bătea în verde de-a lungul pereţilor mîncaţi de umezeală. Perdele de pînză gălbuie acopereau cele două ferestre mari, care se aflau una în faţa celeilalte.

— Aici era trapeza pe vremea maicilor, spuse Serge.

Ea stătea lîngă el, intimidată de proporţiile acestei săli care părea nefiresc de mare, şi arunca în jurul ei o privire curioasă. În fundul unui cămin mare, trei butuci mici încercau să facă pe grozavii răspîndind cît mai mult fum cu putinţă peste scaunele aşezate, ca înfiorate de frig, în faţa vetrei. O masă acoperită cu o muşama aştepta oaspeţii, ocrotită în parte de curent de un paravan cu pereţii de pluş. Élisabeth numără şase tacîmuri. Un fotoliu rococo, vopsit în alb, marca locul de onoa-

re, foarte aproape de foc. De cîte ori bătea vîntul, volute dese, negre, îl înveleau, şi apoi se înfăşurau cu o încetineală elegantă în jurul carafelor.

— Au să vină toţi? întrebă Élisabeth care îşi aducea aminte de lipsurile din primele seri.

— Toţi. Să-i legi, şi tot s-ar tîrî pe burtă.

— Petrec atît de bine?

— N-ai zice-o. Uneori se ceartă. Domnul Edme a spus într-o noapte că le place trapeza pentru că se aud ţipînd mai bine decît în altă parte. Ascultă cum răsună vocea.

Puse lampa pe masă şi, devenind deodată un puşti, cu mîinile pîlnie la gură, începu să ţipe ca o pasăre de noapte. Ţipătul acesta şi dulce, şi lugubru, rătăci o clipă sub boltă, dus din ecou în ecou în cele patru colţuri ale sălii.

Élisabeth se uită la el cu o privire în care se citea cea mai naivă admiraţie, şi-i jură că dacă ar fi fost în întuneric, ar fi crezut că aude o bufniţă.

— Asta nu-i nimic, spuse el măgulit.

Şi imită rînd pe rînd tînguirea jalnică a cucuvelei, chemarea cucului, trilul obraznic şi vesel al mierlei, pe care îl aruncă triumfal în vechea trapeză ca pe o provocare nopţii şi tristeţii. Dorinţa de a se întrece pe sine dădea chipului lui o expresie serioasă şi voluntară, care îl înfrumuseţa şi mai mult în ochii Élisabethei. Fata se stăpîni să nu întrerupă imitaţiile astea încîntătoare, sărind la pieptul lui. Flăcăul se opri deodată în mijlocul unui tril şi o luă de mînă. Ea recunoscu pe dată pasul egal al domnului Agnel pe culoar. Serge păru

că şovăie neştiind în care capăt al sălii să se îndrepte, apoi o trase cît putu de repede către o uşă care se afla în colţul cel mai întunecat.

Élisabeth se pomeni, înainte de a-şi veni în fire, aşezată pe un scaun de paie şi-l auzi pe Serge vorbind cu domnul Agnel, cu vocea lui repezită şi aspră.

— În seara asta n-ai să intri în oficiu. Am să văd eu de vase.

Răspunsul la cuvintele astea fu un soi de mîrîit încurcat şi furios, din care fata nu desluşi decît cuvîntul „datorie“, rostit cu putere. Apoi i se păru că domnul Agnel se îndrepta spre locul în care se afla ea, dar Serge trebuie să-i fi tăiat drumul, pentru că paşii se opriră dintr-o dată, se auzi un zgomot de încăierare, apoi, numaidecît, se făcu linişte.

— Nemaipomenit! spuse peste o clipă domnul Agnel.

— Vezi, zise Serge. Nu te poţi clinti.

Dintr-o dată flăcăul păru că schimbă tactica şi începu să rîdă.

— Haide, spuse el încercînd să-şi îndulcească glasul. Nu vrei să fii drăguţ? Odinioară, cînd făceam o greşeală, luai totul asupra ta, ca să nu mă bată domnul Bernard. Dacă fugeam, imediat te înfiinţai ca să mă aperi cînd mă întorceam. Eh? Nu-mi puneai niciodată întrebări.

Devenea atît de linguşitor, încît fata se simţi cuprinsă de o gelozie uşoară, de parcă tonul acesta binevoitor şi aproape mîngîios îi era rezervat ei.

— Un hatîr, urmă Serge, un hatîr mic de tot. Îţi cer să nu intri în oficiu în timpul cinei. Nimeni n-are să bage de seamă nimic... Uite, îţi dau drumul, am încredere...

Élisabeth îşi dădu seama după tăcerea domnului Agnel că se îndupleca, dar fu niţel supărată pe Serge pentru accentele lui convingătoare şi suferi de-a binelea la gîndul că putea vorbi aşa cu toată lumea. În vremea asta, tînărul se depărta împreună cu domnul Agnel şi cuvintele lor se pierdură în zgomotul paşilor pe lespezi.

Trecură cîteva minute, apoi Serge se întoarse în grabă, cu felinarul în mînă. Fără să scoată un cuvînt, o luă pe Élisabeth de mînă şi o conduse într-o încăpere care dădea în oficiu şi care servea în parte de bucătărie, în parte de magazie, aşa cum o dovedea un maldăr de cufere pline de praf şi de valize pe care o prea îndelungată întrebuinţare le făcuse de nerecunoscut.

— Ai să te aşezi după uşă, spuse el. N-am să stau mult. Dacă, din întîmplare, intru cu cineva în oficiu, să nu te mişti. De altfel, nimănui n-are să-i treacă prin minte să vină aici. Şorţurile! N-ai văzut nişte şorţuri albe pe un scaun?

Intră cu felinarul în oficiu, mută un scaun din loc, deschise un dulap şi-l închise cu violenţă.

— Ei, unde sînt?

Intră din nou în magazie, îşi plimbă lumina felinarului în jurul lui, cu un aer enervat.

— Na, te-ai aşezat pe ele!

Ea se înroşi de parcă făcuse o greşeală şi se ridică. Serge despături unul dintre şorţuri şi şi-l puse repede.

— Baierele, spuse el iute. Leagă baierele. Haide, la spate!

Răsteala asta o zăpăci atît de tare pe Élisabeth, încît îi tremurau mîinile şi trebuia să dezlege şi să lege încă o dată baierele şorţului. Gîndul sfîşietor că Serge n-o mai iubea îi strînse deodată inima. Tulburarea ei nu era totuşi atît de adîncă încît să nu simtă plăcerea de a-l ţine prizonier pe flăcăul ăsta nerăbdător. De cum îi înnodă cordonul, el îi scăpă din mîini, dar, dintr-o cochetărie instinctivă, se întoarse către fată în clipa în care ajunsese la uşă, cu un teanc de farfurii în mîini, şi citi pe faţa ei plină de adoraţie şi amărăciune toată admiraţia pe care voia s-o vadă. În adevăr, niciodată nu-i păruse mai frumos naivei Élisabeth decît cu şorţul acela lung, a cărui albeaţă imaculată făcea să iasă în evidenţă tonul auriu al obrajilor şi al braţelor lui. Ea avu timpul să vadă numai un zîmbet uşor de triumf pe arcul învingător al buzelor lui, şi Serge pieri.

Trecînd peste poruncile lui, alergă la uşa pe care Serge o închisese. Nu se putea însă privi prin gaura cheii, pentru că uşa n-avea aşa ceva. De necaz, ochii Élisabethei se umplură numaidecît de lacrimi mari, care o făcură să vadă felinarul de pe masă ca printr-un geam strîmb. Se stăpîni, din mîndrie, cîteva clipe, şi în sfîrşit începu să plîngă. Plînse de furie, de tristeţe, dar şi de dragoste. Apoi

cercetă ușa cu mai multă atenție și descoperi o gaură în partea de jos a unuia dintre canaturi.

Peste o clipă, întinsă pe podea, urmărea prin fereastra asta mică, mișcările lui Serge și ale domnului Agnel. Și acesta purta un șorț alb care îi ajungea pînă la glezne, și fetei i se păru că, împopoțonat așa, era și mai urît decît de obicei, pe cînd același șorț, se gîndea ea, îi dădea lui Serge o frumusețe supranaturală. Din fericire, el era destul de departe de ea ca să-l poată vedea din cap pînă-n picioare, și fata nu pierdea nimic din cele mai mici schimbări ale lui. Mergea repede și ușor în jurul mesei, punea farfuriile pe locul lor cu un gest de o iuțeală atît de elegantă, încît se întrebă dacă nu se știa observat. Din cînd în cînd se amuza să-l înspăimînte pe domnul Agnel prefăcîndu-se că lasă să-i cadă o farfurie sau desfăcîndu-i șorțul. Bătrînul primea sîcîielile astea fără să se plîngă și se mulțumea să zîmbească, legîndu-și cordonul la loc.

Peste cîteva minute Serge pieri după paravanul unde trebuie să se fi aflat o măsuță de serviciu, pentru că Élisabeth îl auzi răscolind cuțite și furculițe într-un sertar. În clipa aceea ușa trapezei se deschise încet și străina intră. Se opri mai întîi pe prag, cu sfeșnicul în mînă, și ridică nasul ascuțit de parcă ar fi vrut să aspire mirosul unei cine bune.

— Nu simt nimic, spuse ea dezamăgită. Agnel, supa n-are să fie repede gata ?

— Supa, domnișoară ? Ah, da, vom mînca ceva rece în seara asta. Nu mai sînt cărbuni.

Ea suspină adînc și intră.

— Și gaz ? întrebă, punînd sfeșnicul pe o măsuță. Presupun că ni l-au oprit, pentru a douăzecea oară.

Agnel dădu din cap și, întorcîndu-i spatele străinei, începu să frece paharele cu o cîrpă. Ea se așeză languros pe un scaun, își încrucișă picioarele și-și aranjă cutele fustei lungi, de un albastru-palid, pe poalele căreia alergau șoricei brodați cu mătase de un roz liliachiu. Își arcui mijlocul ca o amazoană, își petrecu degetele peste șold și, proptindu-și cotul pe masă, își sprijini în mînă fața mare, visătoare și vicleană în același timp.

— Măcar dacă ar fi o salată de cartofi, spuse ea gînditoare.

Nimeni nu răspunse la cuvintele astea.

— Ca altădată, adăugă ea încet, la tata, cînd eram mică.

Domnul Agnel întinse brațul prin fața ei ca să ajungă la un pahar, și o trezi brusc din amintirile în care se cufundase.

— Oh, Agnel ! rosti Éva, eram foarte departe de voi și de Fontfroide. Și cînd te văd pe neașteptate, Agnel, nu știu niciodată dacă te ador sau te urăsc. Adineauri, cînd m-am urcat în odaia mea ca să-mi schimb rochia, am ațipit într-un fotoliu și te-am visat. În visul meu erai foarte amabil, ca un fel de înger nițel caraghios, vreau să spun cu barbă. Știi, Agnel, că îngerii n-au barbă, și cu toate astea erai un înger. Poate că din pricina șorțului ăstuia care seamănă cu o rochie albă...

Rîse singură, în vreme ce domnul Agnel o privea sever, fără să-i răspundă.

— Şi atunci, urmă ea, mă simt plină de prietenie faţă de dumneata, şi mi-am uitat necazul pe dumneata şi pe toată lumea. Dar chiar dacă rîd, sînt tristă în fundul inimii mele, Agnel, pentru că domnul Bernard mi-a băut tot medicamentul. Sticla e goală. Da. M-am dus adineauri în sufragerie, eram fericită, şi... ah ! sticla era goală !

— E ciudat, spuse cu răceală domnul Agnel, domnul Bernard a băut poate un pahar, dar aş putea jura că rămăsese o jumătate de sticlă.

— Oh, eşti rău, Agnel, cu bănuielile dumitale, gemu străina. Voiam să te rog să-i spui... ştii cui, să-mi mai dea o sticlă de doctorie, dar ai vocea dumitale din zilele rele şi n-ai să vrei. Uite, Agnel, nu pot să te sufăr. Pari un preot deghizat în femeie. Da.

După ce încheie aceste cuvinte, se întoarse pe scaun cu spatele la domnul Agnel care freca o cană, fără să deschidă gura. În clipa aceea se ivi Serge aducînd cuţite şi furculiţe şi începu să le aşeze pe masă, dar atît de uşor, încît femeia care stătea burzuluită nici nu-l auzi. De altfel, picotea cu gura întredeschisă şi capul puţin ciufulit i se pleca din ce în ce mai jos. Tînărul îi dădu un cot domnului Agnel, cu riscul să-l facă să scape cana din mînă, şi făcu cu ochiul, stăpînindu-şi rîsul.

— Cana mea ! strigă domnul Agnel cu o voce răguşită şi îngrozită. Serge, m-ai speriat.

Éva tresări.

— Ce e ? întrebă ea, îndepărtîndu-şi o şuviţă căzută peste ochi. Oh, Serge ! Cînd te văd cu şorţul ăsta alb, mi se pare că, în adevăr, văd un înger.

„Şi mie", îşi spuse Élisabeth cu un elan de furie şi de iubire. Şi strînse pumnii.

— Vezi îngeri peste tot, domnişoară Éva, după ce îţi bei doctoria ?

Întrebarea asta obraznică fu pusă cu un zîmbet fermecător. Străina se lumină la faţă.

— Nu ştiu dacă trebuie să mă supăr sau să-mi uit necazul pe dumneata cînd zîmbeşti aşa, Serge. Oh, dar eşti sfîşiat tot, eşti rănit !

— Rănit ! rosti domnul Agnel, care răsturnă coşul cu pîine întinzînd mîna către tînăr. Dădu ocol mesei, încruntat.

— Zgîriat tot, urmă Éva cu o voce plîngăcioasă, pipăind umărul şi braţul puternic, gol, în vreme ce domnul Agnel se scormonea în buzunarele vestei şi ale hainei, căutîndu-şi ochelarii. Cînd şi-i puse în sfîrşit pe nasul lui mare, trist, începu să se vaite o dată cu străina şi vru să ştie cu cine se bătuse Serge. Dar flăcăul nu răspunse la nici o întrebare.

— În loc să gemi şi să mă pipăi, îi spuse el cu o grosolănie pe care străina o găsea şi mai încîntătoare decît amabilitatea lui, mai bine m-ai cîrpi niţel, înainte de venirea domnului Edme. Aţă şi ac !

Domnul Agnel îşi cufundă din nou mîinile lungi şi păroase în buzunarele hainei şi descoperi în sfîrşit o teacă mică de piele neagră, ceea ce o făcu pe Éva să spună că bărbatul ăsta bătrîn era de fapt o cucoană bătrînă. Dar

cînd îi smulse teaca din mînă şi încercă să bage firul alb în urechea acului, îşi dădu seama că vede dublu şi începu să rîdă, fără să se mai poată opri.

În vremea asta uşa se deschise din nou şi doamna Angéli intră tăcută, cu fata ei, pe care o ţinea de mînă. Le salută distrată pe cele trei persoane pe care părea că abia le vede şi străbătu sala, ca să se aşeze în semiîntuneric, acolo unde privirile Élisabethei n-o puteau urmări. Éva nu mai rîse, Serge apucă dibaci mosorul şi acul pe care domnul Agnel i le cerea înapoi străinei. Ea spuse îmbufnată că puţin îi păsa de mosorul lui, şi bietul om începu din nou să se scormonească neliniştit în toate buzunarele.

— Pst ! şuieră Serge, intrînd în oficiu.

Cu două secunde mai devreme ar fi văzut-o pe Élisabeth stînd pe burtă în faţa găurii aceleia, dar era şi ea tot atît de vicleană ca el, aşa că ieşi din bucătăria întunecată, clipind din ochi.

— Prinde-l ! spuse el aruncîndu-i mosorul. Să-mi coşi asta. Două sau trei împunsături, atît.

Cu picioarele depărtate, cu spatele lipit de uşă ca să împiedice intrarea altcuiva, îşi întinse braţul către Élisabeth. Ea se puse cuminte pe lucru, pentru că privirea lui Serge şi atitudinea lui o intimidau în măsura în care o fermecau. Fu gata de cîteva ori să înţepe carnea aceea roşcată şi tare pe care lumina curgea cu reflexe şerpuitoare. Cosea alandala, cu împunsături mari, dezordonate, cu mîini

tremurătoare. Furia de adineauri i se topise deodată, ca să facă loc bucuriei acesteia neliniştite pe care începuse s-o recunoască. „Sînt fericită, îşi spunea ea aplecată peste braţul nemişcat pe care îl închidea cu părere de rău, în mînecă, fericită." Cînd ajunse la încheietura mîinii, suspină.

În aceeaşi clipă flăcăul o părăsea fără s-o răsplătească cu un singur cuvînt, dar biata fată se socotea copleşită, şi-şi acoperi faţa cu mîinile, de parcă ar fi vrut să oprească în ea cît mai mult timp fericirea asta mare.

Serge îl găsi pe domnul Bernard aşezat lîngă foc, în fotoliul cel mai comod. Aşa-zisul orb se plîngea că străina îl privea într-un anume fel care voia să-i spună : „Imi datorezi bani".

— Îţi pierzi timpul, adăugă el liniştit, nu sînt solvabil.

Élisabeth, care se aşezase iar la postul ei, fu revoltată de minciuna asta, dar Éva se mulţumi să ridice din umeri în semn de dispreţ. Domnul Bernard începu să dea porunci, cu un glas sonor.

— Agnel, lemne uscate sub buturugile astea care fumegă. Serge, paravanul nu e aşezat chiar în spatele meu, simt un curent. Mutaţi din loc lampa asta, pentru că trebuie să fie acolo o lampă.

Pe cînd toată lumea se foia în jurul lui, uşa se deschise cu zgomot şi o femeie foarte mică, zbîrcită şi căruntă, îmbrăcată într-o rochie neagră pe care străluceau jeuri, se apropie de ei. Veni pînă lîngă masă cu un pas

sacadat şi iute, îmbrînci scaunele şi se aşeză lîngă orb, pe care îl împinse puternic cu umărul.

— ...cer iertare, dar dumneata calci drepturile altuia. Şi mi-ai luat şervetul.

Spre marea mirare a Élisabethei, domnul Bernard nu protestă şi se îndepărtă atît cît voi vecina lui cea supărăcioasă. Ea îl privi o clipă cu ochii ei negri care îi luminau faţa stafidită şi gălbejită de fiere, apoi scoase limba la el.

— Scot limba la dumneata, spuse ea cu o voce spartă.

El făcu un gest vag de liniştire sau de indiferenţă.

— Scot limba la dumneata, pentru că eşti un farsor, explică ea.

Domnul Bernard îşi potrivi ochelarii negri, cu un zîmbet stingherit.

— Aşa mare cum eşti, urmă bătrîna doamnă al cărei coc cenuşiu abia ajungea la umărul domnului Bernard, nu m-ai înfricoşat niciodată. Şi îmi face bine să-ţi spun că nu te stimez.

Apucă paharul din faţa ei şi începu să-l şteargă cu putere.

— Niciodată nu m-a înfricoşat nimeni, urmă ea, şi, în general, cu cît cineva e mai mare, cu atît mă sperie mai puţin.

Domnul Bernard era de părere să se mai pună o buturugă şi-i mărturisi umil această dorinţă şi domnului Agnel, care trecea pe lîngă el. În acelaşi timp îi zîmbi domnului Agnel şi-l asigură că era foarte amabil.

— Am asistat la ruina a două case, urmă vecina lui, cu un chip de Parcă. Prima a ars. A doua a pierit sub tîrnăcoape. Asta se va surpa. Din vina dumitale. Ştii de ce ard casele ?

Domnul Bernard se frămîntă în fotoliul lui, de parcă l-ar fi muşcat un purice între umeri.

— Casele ard, reluă bătrîna doamnă, pentru că în ele se petrec adultere.

O tăcere mohorîtă primi revelaţia asta uimitoare, care, fără îndoială, nu era nouă pentru locuitorii de la Fontfroide. Numai domnul Bernard dovedi o oarecare nelinişte. Doamna cea bătrînă îşi frecă victorios cuţitul cu şervetul şi urmă :

— Vreţi acum să vă spun pentru ce pier casele sub tîrnăcoapele dărîmătorilor ? Casele pier sub tîrnăcoapele dărîmătorilor cînd în ele se fac datorii. De cîte ori bate la uşă un creditor, o lovitură de tîrnăcop loveşte în zid.

— În fiecare seară, gemu orbul, în fiecare seară acelaşi lucru.

— Bernard ! strigă bătrîna doamnă băgînd mînerul cuţitului în coasta vecinului ei, ai vrea să ştii de ce se surpă casele ?

Domnul Bernard tresări dureros şi se ridică.

— Cineva ! mugi el deodată cu o voce de căpcăun rănit. O mînă care să mă călăuzească !

Agnel şi-o oferi pe-a lui.

— Casele se surpă, urmă nepotolita bătrînă, dintr-o singură pricină. Casele nu se surpă din pricina infiltraţiilor, nici din a ploilor, nici a zăpezilor, ci din pricina minciunii care roade

pietrele, a greutății minciunii care apasă acoperișul.

— E nebună, strigă orbul. Am să-i cer fratelui meu s-o alunge.

— Aproape am isprăvit, spuse ea cu o liniște subită, încrucișîndu-și brațele. Noi toți am mințit la Fontfroide, dar în ziua în care l-am văzut pe Bernard punîndu-și ochelarii negri, am înțeles că s-a întrecut măsura. Prieteni, casa asta se va surpa.

— Bătrînul meu Agnel, bunul meu Serge, se ruga fierbinte domnul Bernard care dădea ocol mesei la brațul domnului Agnel, nu vă plecați urechea la ceea ce spune nenorocita asta. Aduce o ocară celei mai tragice infirmități.

— Oh, Bernard, sfîrșește ! spuse deodată străina care lua fărîmițe de șuncă cu o mînă leneșă. Tocmai îmi aduceam aminte lucruri atît de fermecătoare din copilăria mea... Așază-te undeva și nu-i mai răspunde femeii ăsteia.

— Minte ! spuse domnul Bernard, lăsîndu-se să cadă pe un scaun.

— Eu vă spun că această casă are să se surpe, reluă bătrîna doamnă cu încăpățînarea unui profet. Numai adevărul face ca zidurile unei case să stea în picioare și acoperișul să nu se prăbușească.

La auzul acestor cuvinte, domnul Agnel își împreună mîinile.

— Ah, spuse el cu convingere, ce efect minunat ar avea fraza asta dacă ar fi înscrisă pe fațada...

— Dacă Agnel începe cu inscripțiile lui, mă duc să iau masa în altă parte, spuse străina.

Élisabeth nu auzi mai departe, pentru că Serge se îndrepta spre oficiu.

— Uite-i că încep, șopti el intrînd.

O strigă pe Élisabeth în șoaptă.

— Umple-mi cana asta de apă la bucătărie, porunci el. Repede. Dă-mi paharele care se află pe scîndură. Nu, întîi apa. Haide, mai repede.

Fata, în graba ei de a-l asculta, alerga de colo pînă colo, dar inima îi bătea atît de tare și se temea atîta să nu spargă ceva și să-l supere pe Serge, încît simți o ușurare cînd plecă el din oficiu. Cu toate astea, cînd rămase singură, fu din nou cuprinsă de disperare. Atîta vreme cît era el acolo, chiar dacă o bruftuia puțin, se simțea ciudat de fericită, dar acum se temea că n-o mai iubește. Și mai întîi, nu-i spusese niciodată că o iubește. Nu-i mai vorbea decît ca să-i dea porunci pe un ton scurt și aspru. Drăgălășia și-o păstra pentru alții.

Un zgomot puternic de glasuri o atrase spre gaura din ușă, și o văzu pe mama domnului Edme în picioare în mijlocul sălii, îmbrăcată într-o haină de călătorie, lungă, cu dungi ciudate, albastre și roșii. Veșmîntul acesta neobișnuit o făcea să pară enormă, și să trezească imaginea monstruoasă a unei gherete vii fără îndoială, din pricina liniilor paralele care îi zebrau spatele lat și pieptul pătrat. Capul, peste care se ridica un soi de învălmășeală neagră în care nu distingeai decît o bucată

de jeu cioplit în fațete, o aripă de găină și un ciorchine de strugure, părea, în contrast cu trupul, foarte mic. Furia îi aprindea și mai tare văpaia din obrajii pe care aerul nopții îi pălmuise, și culoarea chipului acestuia nemulțumit șovăia între violet și un roz-întunecat, rău prevestitor. Stătea neclintită, ca un idol pictat, în lumina nehotărîtă a lămpii care cădea pe ea numai dintr-o parte.

— Șapte ore de călătorie, spunea ea, șapte ore, dintre care două în șaretă, trei ore într-o gară împuțită în care m-a ținut pe loc ploaia, și două pe bancheta unui vagon de clasa a treia. Ah ! am avut vreme să mă gîndesc la voi toți, prieteni ! În sfîrșit, ajung istovită. Și cine mă așteaptă la gară ?

— Doamnă, rosti sfios Agnel, nu știam...

Bătrîna îi aruncă o privire înspăimîntătoare.

— Și cine mă așteaptă la gară ? repetă ea cu o încetineală voită. Nimeni. E noapte, mi-e frig și mi-e foame. Dar ce are a face, nu-i așa ? Trebuie să mai adaug la șapte ore de călătorie o plimbare de aproape un kilometru pe jos, pe niște drumuri care au devenit mocirle, cu o valiză în mînă și șaptezeci și trei de ani în picioare. Și, în sfîrșit, vă găsesc chefuind în jurul focului meu !

— Chefuind ! protestă străina cu jumătate de glas, eu nu *chefuiesc,* îmi mănînc șunca.

Mama domnului Edme înaintă un pas către cei ce stăteau la masă, și toți părură, instinctiv, că se dau înapoi.

— Ei bine, am să vă dau o veste care are

să vă umple de bucurie, spuse ea, ducîndu-și mîinile la pălărie.

Își smulse cu un gest violent, de sub ciorchinele de struguri, un ac lung pe care păru că și-l trage din creier, și își băgă acul acela între dinți ; asta o făcea să zîmbească și îi dădea o expresie de ferocitate veselă. Edificiul care, îi încorona capul fu ridicat apoi cu o precauție care spunea din plin cît preț se punea pe obiectul acela. Străbătu sala încet și toate capetele se întoarseră după ea ca s-o urmărească, de parcă ar fi fost legate cu niște fire de personajul acesta impunător. Cînd ajunse la un fel de poliță lipită de perete, își puse pălăria pe ea, împunse acul pieziș sub penele de găină și se întoarse către grupul care aștepta, atent.

— Am fost înfrîntă, pentru prima oară în viața mea ! spuse ea cu o voce înăbușită.

Un ecou prelungi sunetul acestor cuvinte, care păreau că zboară în penumbră ca niște păsări nevăzute.

— Da, urmă mama domnului Edme. Am știut să vorbesc ani de zile cu oamenii aceia. Obțineam o amînare, ne mai tocmeam ca să aranjăm lucrurile.

Schimbă iar locul și se apropie de foc. Furia ei începea să se topească, lăsînd loc unei tristeți și mai îngrijorătoare. Cu spatele întors către cei de la masă, care se dăduseră înapoi la apropierea ei, își întinsese mîinile către flăcări și părea că vorbește vetrei.

— S-a isprăvit. M-am dus la început la birourile companiei de gaz. Mă îmbrăcasem cu

grijă ca să le inspir încredere, pălăria asta... (o arată cu bărbia). Ah ! ce jale ! Așază un om în spatele zăbrelelor unui ghișeu și se preface într-un animal sălbatic. Am avut de-a face cu un cîine de funcționar... În sfîrșit, n-o să mai avem gaz.

Suspină lugubru și lăsă să treacă cîteva minute. Nimeni nu se clintea în spatele acestei siluete monumentale care se desena, neagră pe fondul roșcat.

— N-o să mai avem gaz, nici lumină electrică, după cum ați băgat, probabil, de seamă. Degeaba le-am făgăduit, le-am oferit semnătura mea. Puteam să le și dansez un fandango. Nu mai vor să ne facă credit. Iar cît despre plata restanțelor, omul acela a vorbit despre tribunal...

— Asta seamănă puțin cu tîrnăcopul dărîmătorilor, rosti o voce, nici prea tare, nici prea încet, dar eu țin la ideea mea. Casa asta se va surpa.

— Tu, Cornélie, vorbești despre demolare și surpare ? făcu bătrîna fără să se întoarcă. Mai bine ascultă urmarea, verișoară. De la electricitate mă duc la poștă ca să le cer să nu închidă telefonul. „Închipuiți-vă, le spun eu, că am avea nevoie de ajutor în puterea nopții, de poliție, de un doctor..." s-au uitat la mine ca la o nebună. N-o să mai avem telefon.

— Doamnă, o întrerupse Agnel cu o voce tremurătoare, așezați-vă.

Ea îl îndepărtă cu un gest larg, bărbătesc, fără să-l privească.

— V-am povestit cum mi-am dus crucea, prieteni. Dar am păstrat la urmă ceea ce era mai greu, iată calvarul. Perceptorul. De cum s-a uitat la mine, am priceput că făcusem o greșeală punîndu-mi pălăria asta cam... elegantă, dar voisem să inspir încredere gazului și electricității. În sfîrșit, în biroul perceptorului mi s-a părut că viața e o aventură foarte amară. M-a descusut, m-a întrebat zîmbind : „Conștiința dumneavoastră fiscală e liniștită ?" Bineînțeles, nici o ușurare, nici o amînare. Trebuie plătit tot în luna asta, sau ne pune sechestru.

Urmă o tăcere adîncă. Bătrîna care stătea nemișcată în fața focului păru că se cufundă într-o meditație dureroasă. Din cînd în cînd numai scotea un geamăt și capul i se pleca din ce în ce mai jos între umerii largi. Nimeni dintre cei de la masă nu se clintea. Toți se uitau cu disperare în farfuriile lor goale, de parcă își citeau soarta în ele sau i-ar fi înțepenit o vrajă în atitudinea asta îngrijorată. Serge se depărtă în vîrful picioarelor. Dintr-o dată domnul Agnel gîngăvi cu un glas nelămurit :

— Cînd va veni domnul Edme...

Se opri ca să-și trosnească degetele cu un aer foarte încurcat, pentru că privirile se întorceau către el.

— Eh, sărman bătrîn, rosti mama domnului Edme, cînd va veni fiul meu ?...

— N-o să mai fim atît de triști, strigă el cu un elan subit.

Bătrîna ridică din umeri, dar un murmur de aprobare urcă spre domnul Agnel.

— În orice caz, spuse domnul Bernard fericit că vedea întrerupîndu-se o linişte atît de tragică, oricît de aspre ar fi legile, dacă... cît de supărătoare ar fi situaţia bietului meu frate (tuşi), în mintea mea e sigur un lucru : vor putea lua Fontfroide, îl vor putea ridica pe Edme, o vor putea ridica pe Éva, o vor putea ridica pe Cornélie, pe Agnel, pe Serge (la fiecare nume tresărea cineva), şi pe dumneata, vai ! nefericită mamă ! dar sentimentul general al tuturor timpurilor se opune... în sfîrşit, morala, pe scurt morala universală interzice ca un nefericit de orb să fie persecutat, nu-i aşa, domnule Agnel ?

— Oh ! da, domnule Bernard ! răspunse domnul Agnel. Am să vă ajut, am să...

Rîsetul dispreţuitor al Cornéliei tăie în două această frază.

— Ce se întîmplă ? întrebă mama domnului Edme, întorcîndu-şi ochii către Cornélie.

— Mamă, n-o asculta ! se rugă domnul Bernard. Ştiţi bine că spune totdeauna acelaşi lucru. E nebună.

— N-am scos un cuvînt, spuse Cornélie, mîngîindu-şi placa mare, de jeuri, care îi strălucea pe piept.

Mama domnului Edme se întoarse din nou către foc, îl privi în tăcere, în vreme ce Cornélie scotea limba ei mică şi ascuţită la domnul Bernard. În clipa aceea, Serge, care venea din fundul sălii, se apropie de orb şi-i şopti ceva.

— Sigur că da, răspuse domnul Bernard.

Să i se dea doamnei Angéli picătura ei de vin şi biscuitul. Nu-i aşa, mamă ?

— Fără îndoială, răspunse bătrîna obosită. Dacă am aduna picăturile de vin şi biscuiţii pe care i-am dat ăsteia de cînd îşi aşteaptă trenul acela faimos de la ora unu şi opt minute... Serge, băiatul meu, am aflat în sat că ai făcut nişte isprăvi grozave.

— Eu, doamnă ? făcu el cu un zîmbet de copil nevinovat.

— Eu, doamnă ? repetă mama domnului Edme. Fără îndoială. Şi nu mai face mutra asta. Se pare că iar te-ai bătut cu băiatul brutarului pentru o fată.

La auzul acestor cuvinte, Élisabeth avu impresia că primeşte o lovitură puternică în piept. Îşi închipui totuşi că nu înţelesese şi ciuli urechea, dar nu mai auzi decît un soi de vîjîit tulbure, în care zgomotul cuvintelor care veneau din sală se amestecau cu murmurul sonor al propriului ei sînge.

Îl văzu pe Serge ca prin ceaţă făcînd gesturi, apoi ocolind masa şi depărtîndu-se. Acoperi gaura şi se tîrî pînă în bucătărie. Acolo se aşeză pe un scaun. Îi clănţăneau dinţii. Îşi duse mîinile acolo unde o durea, cam pe la mijlocul pieptului, pe urmă la gît, şi îşi dădu seama că degetele îi erau îngheţate. „Ce e cu mine ?" se gîndi ea. Şi repetă în şoaptă : „Din pricina unei fete... din pricina unei fete... Ce fată ? Ce înseamnă asta ?"

Trecură cîteva minute, apoi tînărul intră ca o furtună. Îşi vărsă proasta dispoziţie mai

întîi pe ușa unui dulap pe care o deschise fără rost pesemne, pentru că o trînti numaidecît la loc. Apoi răsturnă o tavă de tablă care răsună ca un tunet, și îmbrinci cu putere scaunele, de parcă voia să le facă să execute o cavalcadă în jurul odăiței.

— Serge ! îl strigă sfios Élisabeth.

El se opri.

— Ah ! ești aici ? Vino încoa. Ce mutră caraghioasă faci ! Ce e cu tine ?

Élisabeth rămase încremenită în fața chipului aceluia mînios. Nu-și mai aducea aminte ce voise să spună. Se uita, fascinată, la ochii aceia cruzi pe care furia îi făcea să pară negri și la răvășeala cumplită a părului lui galben, în care pîlpîia aur.

— Pleacă de-aici ! spuse el deodată cu putere.

Ea se dădu înapoi pînă în cadrul ușii și simți că îi dau lacrimile. Serge o privi în tăcere mai mult de un minut, apoi cu o voce înceată, care tremura puțin :

— Întoarce-te în bucătărie !

Élisabethei i se urcă sîngele în obraji, dar nu se clinti. Printr-o hotărîre subită, Serge își băgă mîinile în buzunare și făcu doi sau trei pași către ea, fără s-o slăbească din ochi. Fetei i se făcu frică, dar ceva o sfătui să-l înfrunte pe flăcău.

— De ce îmi vorbești așa ? întrebă ea.

Erau atît de aproape unul de altul încît trupurile li se atingeau. Băiatul o împinse cu umărul în bucătărie. Ea se împiedică și fu gata să cadă, dar el o ținu. Élisabeth îl auzi

închizînd ușa cu călcîiul, și o voce care gîfîia puțin, care abia se deslușea, șopti deasupra ei aceste cuvinte care o făcură să tremure de fericire :

— Îți vorbesc cum vreau, pentru că ești a mea.

Urmă o clipă de șovăire, în timpul căreia Élisabeth auzi bătaia inimii din pieptul lui Serge, ca pe zgomotul îndepărtat al unui pumn care lovea într-o ușă. Și deodată îi simți mîinile mari, brutale și delicate, în păr, în jurul gîtului și, pe ochi și pe obraji, respirația gurii aceleia lacome care îi căuta gura. Se abandonă cu stîngăcie, neștiind bine ce voia de la ea. Simțea, în brațele astea care îi strîngeau trupul fermecător mai să-l fărîme, un fel de frică voluptuoasă, pentru că i se tăiase respirația și-i părea că va muri așa, înăbușită de acest om. Un vîjîit uriaș umplea încăperea, era zumzetul sîngelui în capul ei. Élisabethei îi păru că auzea niște căruțe alergînd pe pietre, apoi vocea unei mulțimi nenumărate. Trupul lui Serge se prefăcu în beznă în ceva supranatural care o devora, așa cum devorează un animal alt animal mai mic.

Își smulse obrazul de sub sărutările flăcăului și îngînă „Dă-mi drumul, Serge“. El deveni pe loc foarte blînd și o luă în brațe așa cum ar fi luat un copil, ca să-l legene.

— Te-am speriat ? întrebă el. Să nu-ți fie frică, Élisabeth.

Îi spunea pentru prima oară pe nume. Ea îl cuprinse cu brațele de gît și-și sprijini capul de pieptul lui.

— Ce bine miroase părul tău ! şopti el aproape neauzit. Şi adăugă după o clipă de gîndire : „Să nu iei aminte cînd mă înfurii. Totdeauna îmi trece repede. Ai să vezi că am să fiu drăguţ cu tine".

— Plecăm în noaptea asta ? îl întrebă ea.

— Da, numaidecît, după ce au să se culce.

Se duse pînă la scaun, şi după ce fata se aşeză, se lăsă pe vine şi-şi puse capul pe genunchii ei.

— Unde ne vom duce, Serge ?

— Întîi la Hestrus, dincolo de pădure. Cunosc pe-acolo un domn care... Are să ne ajute.

O mîngîia pe cînd vorbea, apoi tăcu, mişcat că o simţea încă tremurînd în mîinile lui. Élisabeth stătea neclintită. Îi părea că tăcerea, ruptă adineauri de şoaptele lor, se împlinea deasupră-le ca o apă deasupra a doi înecaţi care cad la fund. În beţia clipei acesteia se strecura şi puţină nelinişte, de parcă plăcerea trebuia să se învecineze totdeauna pentru ea cu o teamă instinctivă. Degetele ei atinseră obrazul tînărului, apoi ceafa şi, deodată, cu o pornire subită, se aplecă asupra lui şi strînse la piept capul acela rotund cu urechi fierbinţi. Tot ceea ce dormea în ea se trezi brusc, şi simţi cum o emoţie mai puternică decît frica îi ia locul. Fu pustiită de o foame, de o sete necunoscută. Pînă atunci nu avusese decît senzaţia vagă şi înăbuşită ca senzaţiile din vis, dar acum era o suferinţă sfîşietoare pe care nu ştia cum s-o îndure. Ar fi primit să moară în clipa aceea şi poate că ar fi murit fericită.

Atunci auziră un glas care îl striga pe Serge. Tînărul strînse uşurel mîinile Élisabethei şi şopti :

— Dacă nu răspund, au să bănuie pînă la urmă ceva. Rămîi aici. O să fim liberi peste mai puţin de un ceas.

Ea îl sărută plîngînd şi-i ceru să jure că aveau să plece în noaptea aceea. După ce ieşi, rămase multă vreme nemişcată pe scaunul pe care o lăsase. Orice curiozitate se stinsese în ea, nu mai simţea că trăieşte. Apoi dorinţa de a-l vedea iar pe Serge şi poate şi de a suferi o atrase din nou în oficiu.

Îl zări pe flăcău la oarecare distanţă de foc, nemişcat, cu faţa cam îmbujorată, cu părul răvăşit, cu o expresie gînditoare şi în acelaşi timp arzătoare, care făcu să-i bată inima, pentru că nu se mai îndoia că era în întregime al ei. Aşa cum sta, cu braţele încrucişate pe piept, semăna a copil prin prospeţimea tenului, a bărbat prin aerul acela dispreţuitor şi hotărît, care făcea din Élisebeth roaba lui. O poruncă a domnului Bernard îl scoase din visare. Abia atunci fata văzu că oaspeţii erau mai mulţi decît adineauri.

O făptură mică, zbîrcită, vorbea cu mama domnului Edme, care nu-şi părăsise locul de lîngă foc, dar acum îşi încălzea spatele, după ce îşi încălzise pîntecele. Noua-venită, îmbrăcată într-o rochie de casă violetă ale cărei cute cădeau pe papucii negri mult prea lungi pentru ea, legăna ca pe un copilaş pisica cea mare, cu pete albe şi roşii, pe care Élisabeth o ştia. Animalul nu prea putea răbda dovezile

de dragoste pe care i le dădea stăpîna lui şi i se răsucea în braţe, scotea ghearele.

— Vezi, spunea doamna cea bătrînă dînd capul pe spate ca să se ferească de o lovitură de labă din partea celei căreia îi spunea copilul ei, are voinţa ei, dar mă adoră. Nu-i aşa, Mumu ?

Animalul o scuipă în bărbie.

— Nu mai e la fel ca înainte din ziua în care Agnel a închis-o din greşeală cu fetiţa aceea pe care ne-o ascundeţi, spuse bătrîna doamnă.

Mama domnului Edme îşi aplecă ochii asupra celei care îi vorbea şi care îi venea cam pînă mai sus de talie.

— Mai întîi că nu ascund pe nimeni, rosti ea cu linişte şi dispreţ, şi pe urmă Élisabeth nu e o fetiţă, e aproape o femeie.

— Ah, da ? zise bătrîna. Bine. În orice caz, cîntă bine la pian. Ne venea să ţopăim Cornéliei şi mie cînd am auzit-o, în prima zi.

Domnişoara Éva îşi ridică capul ciufulit, ochii pe jumătate închişi de oboseală.

— E timpul să dorm, spuse ea simplu. Iertaţi-mă.

Şi sprijinindu-şi capul pe braţ, aţipi.

— Stă de veghe de trei zile, şopti Cornélie. Şi Agnel. Nu, comoara mea, n-ai să scapi. (Cuvintele astea se adresau pisicii care se răsucea de furie în braţele ei.) Domnul Edme se teme atît de tare să nu i-o fure cineva pe Élisabeth, de-a pus pază în jurul ei ? întrebă ea cu un glas în care răsuna amărăciunea geloziei.

— Linişte ! porunci mama domnului Edme, care îşi încruntă ameninţător sprîncenele. Solange, nu vorbi pe tonul acesta despre fiul meu şi nu te amesteca în ce nu te priveşte.

Bătrîna nu mai răspunse nimic, se aşeză cu umilinţă pe marginea unui scaun şi-şi dădu toată osteneala să potolească animalul înfuriat, care zgîria aerul cu labele încordate. Putea avea şaizeci de ani ; părul ei alb era adunat în vîrful capului într-un coc sărăcuţ, pe care ghiceai că-l făcuse în grabă, dintr-o singură învîrtitură de deget. Chipul ei scofîlcit şi galben era străbătut de nenumărate zbîrcituri care nu-i ştergeau totuşi expresia aceea de veselie nevinovată pe care o au uneori călugăriţele bătrîne.

— Vezi, îi spunea pisicii care se zbătea mereu, mama a vorbit prea mult, ca de obicei. Ar fi trebuit să stea liniştită ca mătuşa ta Cornélie, care e atît de inteligentă. Nu te mai zbate aşa, sufletul meu, ai s-o zgîrii pe mama. Ce ne pasă nouă că Élisabeth aia e aici, dacă domnul Edme e tot atît de drăguţ ca de obicei ? Uneori îmi spun că nu e rău să avem puţină tinereţe la Fontfroide. Cu toate astea, cînd am aflat că are să vină Élisabeth, Minet, am avut o impresie ciudată, nu prea plăcută. Degeaba ne spune domnul Edme că are să fie drăguţă cu toată lumea şi că totul va merge bine... Na, Minet a zgîriat-o pe mama !

Scoase un strigăt şi dădu drumul animalului înnebunit, care ţîşni peste umărul ei şi pieri. Doamna cea bătrînă îşi privi cu o mirare

dureroasă mîinile pe care şiruia sîngele, pe cînd domnul Agnel muia capătul unui şervet într-un pahar cu apă.

— Ce matern e ! făcu Cornélie.

— Nu mă dor atît de mult zgîrieturile astea, dragă Agnel, se smiorcăia Solange aducîndu-şi o parte a rochiei de casă pe piept, mă doare faptul că, la drept vorbind, nu mă iubeşte.

Sunetul plîngăreţ al acestor cuvinte fu acoperit de un zgomot răsunător care atrase toate privirile spre uşă. Se iscă un fel de tărăboi general şi fata, care nu-şi părăsise postul, văzu intrînd un om, cu un aer de mare grabă. Semăna, cu braţele lui prea lungi şi cu barba care îi mînca obrazul pînă sub ochi, cu o maimuţă antropoidă îmbrăcată într-o redingotă de pastor mai mult decît cu un om. Analogia era cu atît mai izbitoare, cu cît se mişca cu o sprinteneală mai curînd de animal decît de om şi mergea cu genunchii îndoiţi.

Élisabeth băgă de seamă că, la ivirea acestui personaj, toată lumea se dădu înapoi, chiar mama domnului Edme, care se trase în spatele unui scaun, chiar Serge, care puse tava pe masă şi se îndreptă către fundul odăii. Pînă şi ea, cu toate că era în siguranţă în oficiu, se simţi cuprinsă de un fel de repulsie cînd îl văzu pe acel om negru tropăind cu picioarele lui uriaşe pe lespezile sonore. Cu toate astea, oricît de ciudată era înfăţişarea lui, două lucruri îi părură familiare şi le recunoscu uşor. Recunoscu mai întîi ghetele mari cu nasturi pe care le văzuse la uşa domnului

Edme, şi, aproape numaidecît, vocea care ieşea din trupul acesta puternic şi urît.

— Agnel, strigă omul întinzînd o mînă acuzatoare, m-ai trezit cu două ceasuri mai devreme. Te dau afară !

Toată lumea se îndepărtă de domnul Agnel, de parcă ar fi fost ciumat.

— Pe conştiinţa mea, rosti Agnel, domnule Urbain, vă jur...

— Te dau afară, mă auzi ?

— Da, domnule Urbain.

Bietul om tremura atît de tare, încît trebui să se rezeme de spătarul unui scaun şi-şi duse mîna la cap de parcă ar fi şi simţit prezenţa unei răni. Totuşi rămase pe loc şi făcu eforturi vădite ca să susţină o privire în care sclipea ura şi un fel de bucurie rea. Ochii domnului Urbain, mici şi căprui, erau ascunşi sub sprîncene groase, stufoase. Se vedea că nasul foarte mic, cu nări căscate, fusese zdrobit de un pumn. Gura nu i se mai vedea în claia de păr cenuşiu, dar părţile feţei peste care nu năpădise părul dovedeau o sănătate zdravănă. Ai fi crezut, ai fi sperat poate, pentru ca lucrurile să fie verosimile, să fie murdar, dar acest om al cavernelor vădea un fel de cochetărie în prospeţimea albiturilor lui. Îmbrăcămintea lui era funebră şi corectă, unghiile curate, ghetele lustruite peste poate, ca pentru o nuntă sau o înmormîntare.

Departe de a-l lovi pe domnul Agnel, aşa cum părea acesta că se teme, îşi puse mîinile la spate şi se mulţumi să-l privească, trăgîndu-şi capul mic, rotund, între umerii grei.

— Te opresc să te plîngi domnului Edme, şuieră el. S-o ştergi pe tăcute. Nu te mai vrem la Fontfroide.

Victima îl privi cu ochi mari, tulburi şi umezi, fără să-i răspundă.

— Şi să nu încerci să-i şopteşti ceva domnului Edme în spatele meu, urmă domnul Urbain. Am o ureche de vînător.

— ...ureche de vînător, bîgui domnul Agnel, da, domnule Urbain.

Domnul Urbain îl înlătură cu un gest nerăbdător şi se îndreptă către grupul care se aduna din nou ceva mai departe. Éva, trezită brusc adineauri, dormea acum într-un fotoliu în care se ghemuise ca un animal înfrigurat.

— Dacă s-ar mai plivi puţin, aici, n-ar fi inutil, spuse domnul Urbain cu o voce care trecea prin mustaţa lui groasă ca printr-un căluş La Fontfroide e prea multă lume, prea multe rude sărace şi de o înrudire atît de îndepărtată încît ar fi nevoie de un binoclu ca s-o vezi.

— Oh, făcu Cornélie.

Domnul Urbain se scutură ca un urs şi-şi plimbă privirea bănuitoare asupra chipurilor acelora neliniştite.

— Am să vorbesc despre asta cu vărul meu Edme, bombăni el. Avem prea mulţi aşa-zişi colaterali de hrănit printre noi.

— Foarte adevărat ! rosti deodată domnul Bernard, care se aşezase într-un fotoliu, lîngă foc. Prea mulţi colaterali, aşa-zişi colaterali, printre noi. Pe scurt, guri inutile.

Un geamăt comentă cuvintele astea : domnul Agnel ai cărui obraji se acoperiseră de lacrimi.

— M-aş fi lipsit de hrană, aş fi cerşit în sat! strigă el cu violenţa proprie timizilor.

— Scoate-ţi şorţul, Agnel, şi şterge-o înainte de venirea vărului meu, porunci domnul Urbain.

— Nu pot decît să-l aprob pe Urbain, zise domnul Bernard, punînd picior peste picior. Agnel nu face, în adevăr, parte din familie. Şi apoi, nu-l găsesc niciodată destul de potrivit cu societatea noastră.

Bucuria de a se simţi în afară de primejdie îi inspira cuvinte obraznice. Urmă :

— Mă enervează. Se bîlbîie . . . Are o manie a inscripţiilor monumentale care mă dezgustă.

— Haide, Agnel, şorţul ! strigă domnul Urbain.

Bătrînului servitor îi pieri sîngele din obraji. Începu să-şi desfacă baierele şorţului cu gesturi de automat.

— Mi-e totuna, mormăi el, cu privirea fixă a unui om care urmăreşte un gînd dificil şi ajunge la o concluzie, mi-e totuna, am să mă culc în grădină.

Întinse şorţul domnului Urbain, care i-l smulse din mîini. În clipa aceea, mama domnului Edme făcu un pas înainte.

— Nu-mi place prea mult bătrînelul ăsta, rosti ea cu o voce liniştită şi puternică. Dar trebuie să recunosc un lucru : că munceşte. Şi pe urmă, l-ai dat afară cel puţin de cinci ori în douăsprezece luni. Rămîne de văzut dacă fiul meu are să te aprobe de data asta.

Domnul Urbain aruncă șorțul în obrazul lui Serge, care trecea pe lîngă el.

— Am să-l pun să aleagă între mine și Agnel, spuse el furios.

— Bravo ! aprobă domnul Bernard cu glas scăzut.

— Atenție, Bernard, reluă mama domnului Edme fără să se tulbure, dacă i-aș vorbi fiului meu despre ștrengăriile prietenului tău Serge, s-ar putea să-l dea și pe el afară.

— Dar Serge mi-e mult mai folositor, mamă, e inteligent, spuse tresărind domnul Bernard, Serge e... descurcăreț.

Serge, care stătea lîngă el, îl privi batjocoritor.

— Așa e, urmă domnul Bernard, împins parcă la marginea indiscreției de tăcerea cu care îi erau primite cuvintele, nu vă dați seama ce a fost Serge pentru mine, de ceea ce este încă, vreau să spun de serviciile prețioase, nenumărate...

Domnul Urbain, a cărui furie se potolea, se apropie de tînăr.

— De Serge nu ne putem lipsi, spuse el, are să rămînă.

Îi mîngîie, familiar, cu mîna lui mare pe spate, dar Serge se îndoi din șale cu o grație felină ca să scape de dezmierdarea asta de gorilă și se duse repede să-l găsească pe domnul Agnel, care plîngea după un paravan.

— Nu plînge ! îi șopti el. Știi bine că e o prefăcătorie, ca totdeauna. Stai acolo, au să creadă că ai plecat.

— Mi-e teamă, spuse domnul Agnel pe același ton, mi-e teamă că n-am să-l mai văd pe domnul Edme.

— Dobitocule.

De abia rosti aceste cuvinte și ușa se deschise, dar atît de încetișor de data asta, încît nimeni n-o auzi, nici chiar domnul Urbain, care îl căută din ochi pe domnul Agnel cu ideea fixă să-l dea afară. Noul-venit închise ușa domol și traversă partea cea mai întunecată a sălii, fără să fie zărit de cineva. Era un om scund, îmbrăcat cu multă grijă într-un costum cafeniu-închis care îi scotea în evidență paloarea foarte mare a feței. Pe chipul lui uscat trăsăturile desenate cu îndrăzneală păreau a nu avea destul loc ; nasul era drept dar puternic, sprîncenele dese. Ochii larg deschiși și de un negru-adînc, care ardeau cu o strălucire pe care o ințețeau cearcănele vinete de sub pleoape, îi dădeau acestui om ceva din frumusețea intimidantă și aproape orientală pe care o au personajele din mozaicuri. Părul îi era cărunt, însă bărbia i se acoperea cu o barbă scurtă, de cărbune, a cărei replică slugarnică era barba domnului Agnel și, imitație ceva mai independentă, barba domnului Urbain. Mergea fără zgomot, cu un pas egal și liniștit care îl duse pînă la locul unde se așezase doamna Angéli cu fiica ei. Ea dormea, fără îndoială, pentru că el se întoarse numaidecît și stătu un moment la oarecare distanță de grupul pe care îl privi în tăcere. Nici unul dintre oaspeți nu-l văzu. În adevăr, toți se întorseseră către focul care arunca văpăi sălbatice și neliniștite pînă în umbra bolții, dar s-ar

fi spus că-i simţeau în chip misterios prezenţa, pentru că tăceau.

Trecură cîteva minute fără să fi schiţat un gest, fie că focul le ţintuia cu puterea lui fascinantă pe toate aceste persoane atît de zbuciumate cu o clipă mai devreme şi a căror încremenire subită era aproape spăimîntătoare, fie că ascultau de un consemn tainic, pe care nu cutezau să-l calce. În sfîrşit, noul-venit se ridică şi rosti cîteva cuvinte pe care fata le auzi de parcă s-ar fi aflat lîngă ea, cu toate că vorbea foarte încet, pentru că vocea lui dulce şi cuceritoare călătorea în tăcere pînă în fundul sălii.

— Prieteni, spuse el, nu v-aş vedea atît de serioşi cum sînteţi acum, dacă nu v-aţi aduce aminte de ceea ce v-am spus altădată. Pe vremea cînd eram mai bogaţi, vă repetam din cînd în cînd că acordaţi un credit prea generos unei lumi amăgitoare şi că această lume nu-l merită. Dacă aţi fi ascultat avertismentele mele, aţi fi văzut treptat lucrurile decolorîndu-se în jurul vostru şi pierzînd acel aer de realitate care vă înşală. În chipul acesta, dorinţa de a poseda s-ar fi stins în voi. De ce nu cultivaţi gustul nevăzutului! Aţi trăi ca mine, în această nepăsare fericită în care mă aflu de ani întregi, sigur că nimic nu ne poate atinge, de vreme ce nu există nimic din tot ceea ce ne îngrijorează. Aţi crezut toţi, orbeşte, în solid, şi n-am fost pentru voi decît un original inofensiv, ale cărui cuvinte vă distrau. Vă părea rău numai că nu făceam scamatorii cu un joben şi nişte eşarfe, în vreme ce eu vă ceream să căutaţi împreună

cu mine Palatul de Nicăieri, în care sufletul se odihneşte în sfîrşit. Dar nu vreau să vă ţin o lecţie. Să se aducă lumini!

— Lumini? întrebă Serge. Nu mai avem decît un pachet de lumînări.

— Aprinde-le pe toate, răspunse domnul Edme, făcînd un gest cu mîna. Vreau să fac concurenţă zilei.

Ultimele cuvinte fură rostite cu o voce mai sonoră, care făcu toată lumea să tresară şi cîteva feţe se întoarseră către el cu o expresie neliniştită şi aproape înfricoşată. Cornélie şopti ceva la urechea surorii ei, iar domnul Bernard dădu din cap. În clipa aceea, mama domnului Edme îşi părăsi locul de lîngă sobă şi se îndreptă cu pasul ei mare, greu, către fiul ei.

— Ce ai în seara asta? îl întrebă ea. Ştii că nu mai avem nici un ban şi vrei să faci lumină?

Ultimul ei cuvînt păru că îl izbeşte, şi îl repetă de parcă i-ar fi găsit un sens misterios. O expresie de îmbătare trecu peste trăsăturile lui, ai fi spus că o lampă plimbată pe dinaintea acestui chip arunca un reflex în ochii lui nemişcaţi.

— Să aprind lumînările? o întrebă Serge pe mama domnului Edme.

Ea ridică din umeri.

— Fă ce-ţi spune el să faci, răspunse ea şi se aşează cu spatele la toţi cei ce se aflau acolo.

— Prieteni, spuse deodată domnul Edme, am să vă povestesc un vis pe care l-am avut acum cîţiva ani. Am visat că mă aflam cam aici unde ne aflăm acum, dar într-o epocă atît de

îndepărtată, încît n-aş putea s-o situez. În orice caz, Fontfroide nu exista încă pe atunci. Ştiam totuşi că va exista într-o zi, pentru că îmi aduceam aminte de ea, dar memoria mea, printr-un soi de optică a visului, juca în împrejurarea asta rolul intuiţiei.

După ce a trecut prima emoţie de a mă simţi atît de departe în timp fără să fi schimbat locul, am privit la picioarele mele şi am văzut un lac mic, a cărui apă neagră oglindea luna. De jur împrejur desişuri mari îşi frecau ramurile în vînt, şi eu ascultam cu uimire zgomotul acesta familiar. Mi se părea, în adevăr, că acum cîteva veacuri totul trebuie să fi fost altfel. Am luat puţin pămînt şi l-am mirosit, am cules un mănunchi de izmă şi i-am aspirat mireasma. După ce m-am liniştit puţin, am dat ocol locului şi am cutezat să intru în pădure, dar fără grabă. Din vreme în vreme mă uitam în urma mea ca să mă asigur că eram singur şi că nimănui nu-i trecea prin cap să mă urmeze, pentru că în mine se năştea un gînd tulburător pe care nu-l avusesem niciodată : acela că nicicînd nu ştim exact ce se petrece în spatele nostru. M-a cuprins bănuiala că nu toate ramurile care trosneau erau cele pe care călcam eu, şi, ca să-mi lămuresc bănuielile, m-am uitat înapoi, dar n-am văzut pe nimeni.

M-am întors acolo de unde plecasem şi m-am hotărît să mă plimb în jurul casei, chiar pe lîngă zidurile ei. Fără îndoială, casa asta nu exista decît în memoria mea, sau, dacă vreţi, în imaginaţia mea. Ce e, de fapt, imaginaţia,

dacă nu memoria a ceea ce nu s-a petrecut încă ? Mergeam deci de-a lungul zidurilor Fontfroidei de parcă ele s-ar fi ridicat în adevăr deasupra mea, şi trecutul, prezentul, viitorul se încurcau atît de minunat în mintea mea, încît pipăind aerul gol, mi se părea că simt sub palmă o suprafaţă răcoroasă şi zgrunţuroasă. Cîtă îmbărbătare în singurătatea aceea ! Mi se părea că marea casă mă ocrotea, că îşi întindea umbra deasupra mea ca pe o aripă.

Treceam pe sub ferestrele care dau spre nord. În dreapta mea, lacul se înfiora sub vînt. La stînga mea, tufişurile alcătuiau o masă nelămurită şi sinistră pe care luna arunca reflexe metalice, dar acolo unde se ridicau zidurile casei imateriale, nici un mărăcine nu-mi împiedica paşii. Mergeam mereu, nu mai eram speriat, ci curios. Cred chiar că am început să alerg, atît mă grăbeam să ajung la uşă. Cînd am ajuns la fortificaţiile care le formează turnuleţele, am ridicat ochii către coama acoperişului casei noastre şi o clipă mi s-a părut că văd acolo ceva. M-am uitat mai atent şi am crezut că mă înşel. Dar nu mă înşelam : era Fontfroide, nici foarte limpede, nici foarte ascunsă. Strălucea blînd ca un castel de sticlă înfăşurat în ceaţă. Şi pereţii ei, tot atît de uşor străvezii ca sticla, lăsau privirile să pătrundă înlăuntrul odăilor şi de-a lungul galeriilor. Ghiceai chiar şi forma zveltă a carpenilor şi a frasinilor care mărginesc casa de cealaltă parte.

Uimit la culme, m-am crezut la început

victima farmecelor făcute de un vrăjitor și m-am îndoit de simțurile mele. „Ca să mă conving eu însumi, m-am gîndit, ar trebui să pot intra în casa asta care există și nu există în același timp. Pentru că mîna mea, dacă o atinge, nu simte decît o rezistență iluzorie, și va trece ușor prin zidurile astea, fără să se teamă de vreo primejdie care mă face s-o trag înapoi. Și ochii mei văd, sau cred că văd, pietre, ferestre, ardezii și sobe, dar neclar și așa de parcă vederea le-ar fi încețoșată de vreun accident. Totuși, să căutăm ușa." Am găsit-o la locul ei obișnuit și, cu inima bătînd, am deschis-o.

— Dumnezeule ! făcu Cornélie, cu jumătate de glas.

— Pe prag am fost cuprins de o îndoială. Prieteni, în asemenea împrejurări e primejdios să te îndoiești. Cel care vrea să meargă în vid, trebuie să se asigure mai întîi că nu crede în vid. Oricum ar sta lucrurile, m-am oprit pe pragul casei minunate și am privit lacul de la picioarele mele, pentru că deasupra acelei ape negre, în care nu se oglindea decît luna, se înălța casa. Rațiunea îmi spunea că dacă mai fac un pas risc să mă înec. Și cu toate astea, prieteni, țineam mîna pe clanța unei uși. Atunci am băgat de seamă un fenomen ciudat : de fiecare dată cînd îmi vorbea rațiunea, clanța aceea se topea în mîna mea, dar de cîte ori mă gîndeam că o strîng în adevăr în mînă, o strîngeam. După ce am pregetat puțin, m-am hotărît să închid ochii și să fac acel pas hotărîtor.

Cu ce încîntare am simțit sub picioarele mele piatra vestibulului ! Da, mergeam pe ceva solid. Mă duceam și mă întorceam de la o ușă la alta, fără teamă, cu capul ușor de parcă aș fi băut un vin tare. Dacă mi se păruse vreodată că acea casă nu există în altă parte decît în mintea mea, acum socoteam părerea asta nebunească și ca s-o desfid, loveam cu călcîiul piatra pe care privirea mea n-o mai putea străbate, pentru că în jurul meu toate, pardoseala, zidurile, tavanele, deveniseră opace.

Ca să spun drept, șovăiam să mă urc la etajele superioare, dar scara părea de atîta bună credință, încît am cutezat. Și iată-mă rătăcind din odaie în odaie între acești pereți pe care îi loveam cu palmele ca să mă asigur că nu visez. Fără îndoială că ați vrea să știți cu ce se deosebea casa aceea de asta care ne ocrotește azi. Trebuie să știți că era foarte albă. Mese lungi, studioase, scaune drepte, îi subliniau mai mult decît îi stricau acel aer de nuditate monacală care e atît de plăcut anumitor suflete. Nici un lucru inutil nu-ți mîngîia, nici nu-ți enerva ochiul. Străbătînd odăile acelea mari, goale, în care răsuna zgomotul pașilor mei, mă simțeam pătruns de o bucurie atît de dulce, încît cuvintele n-ar putea-o zugrăvi decît în parte. Mi se părea că aici deveneam mai bun și mai inteligent, și că aerul cu care mi se umplea pieptul îmi hrănea creierul cu un element subtil și magic. Multe lucruri pe care nu le înțelesesem pînă atunci îmi apărură deodată de o simplitate admirabilă. Nu mă mai

frămînta nici o dorință. Îndoiala, părerile de rău, tristețea mă părăsiră, ca și nesiguranța a ceea ce sîntem. Prieteni, dacă mi-aș aduce aminte tot ceea ce am învățat în casa aceea, aș fi omul cel mai savant și cel mai folositor. Din nefericire, amintirea acelei științe tot atît de prețioasă ca viața mi-a fost răpită cînd m-am trezit, așa cum îi e smulsă unui hoț prada pe care o duce cu el. În adevăr, mă strecurasem ca un hoț pînă în acea regiune inaccesibilă de obicei, ocrotită de Himalaiele disperării, care, de fapt, nu există decît înlăuntrul nostru.

În clipa aceea, Serge care lipsise cîteva minute, se întoarse cu două sfeșnice de aramă pe care le puse pe masă, ca să le aprindă lumînările. Nimeni nu-i băgă în seamă prezența, atîta putere aveau cuvintele domnului Edme asupra micului grup de bărbați și de femei. Aveau toți un sentiment de pace și de siguranță, la grade diferite și fără să înțeleagă totdeauna ceea ce auzeau. Frazele mici, liniștite, rostite cu o voce egală, duceau cu ele un mesaj de o blîndețe ciudată. Unii se împotriveau la început, apoi se lăsau cuceriți de grația asta insinuantă. În clipa în care, dintr-o dată, nu mai aveau nici un ban și viitorul îi amenința cu atîtea griji, făptura neobișnuită care stătea în fața lor ca să le vorbească despre niște visuri și o lume pe care nimeni n-o văzuse niciodată, vrăjitorul ăsta fără baghetă magică, le adormea pînă la urmă grijile. Pînă și domnul Bernard începea să asculte cu un fel de plăcere enervată

ceea ce numea în sinea lui nebunii. Restul auditoriului se arătă mult mai ușor de convins.

— Înlăuntrul nostru, reluă povestitorul, nu e foarte departe și totuși e atît de departe, încît nu ne ajunge o viață întreagă ca să ajungem acolo. Acesta e sensul celor pe care l-am înțeles la Fontfroide, care există și nu există, după cum veți vrea s-o înțelegeți.

— N-am priceput foarte bine, dar e original, spuse domnul Urbain.

— Oh ! eu am înțeles foarte bine, rosti străina care se uita în gol cu o privire grea și gînditoare. De ce n-ar exista fantome de case, așa cum există fantome de oameni ? Casa pe care a văzut-o domnul Edme era o fantomă.

— Casa pe care a văzut-o domnul Edme e una dintre numeroasele construcții ale acestui spirit rodnic, șopti domnul Bernard, potrivindu-și ochelarii.

— E tot ceea ce vreți, reluă domnul Edme cu blîndețe, și încă multe alte lucruri. Nu e niciodată acolo unde credeți că o veți vedea, dar veți ajunge într-o zi la ea, fără să știți cum. Zidurile ei nu se vor nărui niciodată. Dar ar fi destul să credeți o clipă că nu există, pentru ca ea să piară pe loc.

— Casa ta nu e o fantomă, spuse domnul Bernard, e o șaradă.

Cuvintele acestea răsunară în tăcere. Serge aprinsese ultimele lumînări și privirile se întorceau către flăcăruile care aruncau un reflex de aur pe chipurile atente. Acum nu se mai aflau pe fața de masă albă decît două sfeșnice de aramă, așezate față în față, cu un

aer negrăit de solemnitate şi splendoare. S-ar fi spus că se pregătea o sărbătoare.

— Prieteni, spuse deodată domnul Edme, în casa pe care v-am descris-o mă plimb de ani întregi, în fiecare zi, în fiecare noapte. Acolo e adevăratul refugiu împotriva grozăviilor vieţii, e fortăreaţa sufletului, în care nu pătrunde ura, în care se risipeşte orice frică, în care spiritul aruncă povara istovitoare a minciunii şi a iluziilor. Văzută din ea, lumea noastră apare într-o lumină nesigură, rece şi sinistră, ca prima lucire a zorilor. Ne trezim dintr-un vis urît. Nici moartea, nici boala, nici dezamăgirile din dragoste, nici ruina, nimic din visul ăsta rău nu e adevărat. Totul e în altă parte, prieteni, tot ce e adevărat e în altă parte.

— Bietul meu copil, aiurezi, spuse mama domnului Edme, luîndu-l de mînă.

— Nu, mamă, răspunse el. Dacă vrei, pot să te duc acolo unde vei fi totdeauna fericită. Vrea să ne întovărăşească vreunul dintre voi ?

— Da, eu, spuse numaidecît domnul Agnel care ieşi de după paravan. Îşi pusese iar şorţul, dar şi-l scoase în grabă.

— Cum ? mîrîi domnul Urbain, eşti încă aici ?

— Plec, domnule Urbain, răspunse bătrînul prostănac, cu o faţă strălucitoare, plec cu domnul Edme.

Îşi împături şorţul cu grijă şi îl puse pe masă, între sfeşnice.

— Treaba devine grozav de curioasă, zise domnul Bernard. Cînd plecaţi ?

— Agnel n-are nevoie să plece, spuse domnul Edme care răspundea totdeauna serios la glumele fratelui său. E cu mine de mult.

— E cu putinţă ? strigă domnul Agnel. Cu dumneavoastră, în casa aceea în care vă plimbaţi ?

— Nu te îndoi, prietene.

— Pe naiba, făcu domnul Bernard care prindea curaj, ia te uită ceva nou. În vreme ce noi, în prostia noastră, credeam că Agnel mătură odăile sau găteşte, el dă o raită prin imaginar şi explorează o locuinţă necunoscută care ar fi Fontfroide, dacă ea ar exista, dar care, după toate aparenţele, nu există. Eşti atît de bogat în fantezie, dragul meu Edme, încît ai să mă convingi în curînd că nici eu nu exist.

— Atunci nu mi-am pierdut vremea, răspunse domnul Edme.

— Ia te uită, făcu domnul Urbain, de cîte ori cred că te înţeleg, deodată se schimbă treaba. Vere Edme, poţi să-mi spui limpede despre ce e vorba ?

— Răspunde mai întîi la întrebarea mea, Urbain. Îl iubeşti pe Agnel din toată inima ?

Domnul Urbain sări în sus şi bătu din picior.

— Îţi baţi joc de mine. Îl dispreţuiesc pe Agnel.

— În cazul acesta, răspunse zîmbind domnul Edme, îţi va fi greu să ne întovărăşeşti.

— Copilul meu, rosti mama domnului Edme care se ridică şi ea, vrei în adevăr să pleci de aici ? Vorbeşte-mi ca unei femei bătrîne şi

cumsecade, care nu e prea inteligentă. Spune, unde vrei să te duci ?

— Nicăieri, mamă. Vom rămîne aici, dar în loc să fim triști, vom fi fericiți.

— Oh ! făcu străina cu un glas dezamăgit, dar ați spus că vom pleca.

Cornélie bătu deodată din mîinile ei mici și uscate, care scoteau sunetul unor oase bine lustruite.

— Eu sînt convinsă că Fontfroide face parte din categoria caselor care se surpă, pentru că s-a mințit prea mult în ea.

— E, în adevăr, necesar ca vechea casă să se surpe, pentru ca să se poată reclădi alta, rosti domnul Edme. Vă aduceți aminte că atunci cînd au plecat surorile cenușii, izgonite de aci prin niște legi, una dintre ele s-a întors pe pragul acestei odăi și a spus, arătînd urma lăsată de crucifixul cel mare pe perete : „Casa asta va dăinui atîta vreme cît va dăinui pe perete urma acestei cruci". Ți-ar fi răspuns, fără îndoială, Cornélie, că dacă minciuna pricinuiește surparea caselor, cel mai mic ferment de viață spirituală împiedică pietrele să se disloce. Dar crucea s-a șters de pe zidul nostru, cu asta am spus tot. Și vechea casă s-a surpat într-un fel pentru cei mai mulți dintre noi, iar cea nouă există. Acolo, nici o furtună nu amenință pe cea care nu va avea sfîrșit. O noapte necurmată, străvezie și luminoasă, scaldă în razele ei marile odăi liniștite. Ochiul vede, prin ferestrele fără perdele o întindere de ceață albă care pîlpîie peste pajiști, între plopii negri și stele, în cerul pe care nu-l tulbură niciodată fanfarele soarelui, în adîncul întunericului albăstrui. Sufletul rătăcește, din adîncuri în adîncuri, între aceste lumi. O beție extraordinară ne îneacă gîndirea, o fericire ciudată, prieteni, ceva ca o amețeală lungă, lipsită de spaima căderii, și sentimentul unei libertăți nesfîrșite. Din locuința asta imaterială în care vreau să vă duc, sufletul își ia avînt cu ușurința cu care ieșim noi din Fontfroide, aici, pe pămînt. Dacă lepădați greutatea asta cumplită pe care o tîrîm de la naștere pînă la moarte, vă veți ridica asemeni mie către regiunile veșnic liniștite ale fericirii supranaturale. Vom urca mai întîi pe marea scară misterioasă căreia i-am descoperit intrarea în meditații și în somn, și nu vă veți teme pentru că voi fi cu voi.

— Ai să mă ierți dacă nu vă însoțesc, spuse domnul Bernard.

— Cît despre mine, zise domnul Urbain scărpinîndu-se în barbă cu cele zece degete, mărturisesc o anumită curiozitate în privința acestei experiențe. În tinerețe am făcut spiritism. Am să merg deci cu dumneata, dragă vere, în locul acela puțin cam vag pe care îl lauzi atît, dar cu condiția ca Agnel să rămînă aici, și cînd zic aici, știu eu ce spun. N-o mai schimbăm pe urmă, nu-i așa ?

Domnul Edme, fără să răspundă la cuvintele astea, își părăsi locul de lîngă foc și se duse în mijlocul odăii, unde toate privirile îl urmară. Străina se ridică instinctiv. Solange și Cornélie se lipiră una de alta, de parcă s-ar fi temut ca zidurile să nu piară în jurul

lor, în vreme ce mama domnului Edme se rezema de spătarul unui scaun și-și privea fiul cu o expresie de durere și de nesiguranță. Pînă și Bernard întoarse capul după fratele lui. Domnul Agnel tremura și zgomotul manșetelor lui se auzea în tăcere. Scena aceasta luă deodată un caracter extraordinar, în lumina îndoielnică și schimbătoare pe care o răspîndeau focul și lumînările. O neliniște generală cuprinse micul grup de persoane care se apropiară unele de altele, de parcă, depărtîndu-se de ele, domnul Edme ar fi dobîndit ceea ce nu putuseră înfăptui cuvintele lui. El însuși stătea neclintit într-un loc în care razele lumînărilor nu-l atingeau, și ochiul îi ghicea cu greu în penumbră silueta puțintică. Păru că se gîndește cîteva secunde, apoi continuă cu vocea lui joasă, care răsuna în toată încăperea.

— Prieteni, am așteptat ziua asta ca să vă vorbesc despre o întîmplare care mi-a schimbat viața. La punctul la care am ajuns, mi se pare ușor să rostesc în fața voastră anumite cuvinte pe care rușinea sau respectul față de om le-au închis în mine vreme de ani îndelungați. Am iubit odinioară o femeie și femeia aceea a murit din vina mea. Pînă în clipa în care am întîlnit-o pentru prima oară, viața mea nu se deosebea de aceea a celorlalți oameni, adică părea că n-are nici un sens. Urzeala zilelor mele era alcătuită din sfîcîieli bănești, din bucurii mici, răufăcătoare, și din misterul banal al aventurilor anonime. Apoi a venit o noapte în care ceea ce se numește întîmplare a adus femeia asta în mîinile mele. Nu era nici foarte frumoasă, nici inteligentă. Îmi plăcea și în același timp mă scotea din fire. Calități care ar fi trebuit să nu trezească în mine decît sentimente frumoase, îmi ațîțau, dimpotrivă, un fel de furie. Sfiala ei, supunerea ei nemărginită, dragostea ei, mă duceau către actele cele mai nesăbuite. În loc să lovesc, așa cum ar fi fost firesc, dovedeam exagerat o pretinsă drăgălășenie, și o împingeam încet la disperare, aducîndu-i aminte că ziua în care trebuie să ne despărțim nu era departe. Mă iubea atît de mult, încît un simplu cuvînt din partea mea îi pricinuia, după cum doream eu, o bucurie pe care i-o potoleam numaidecît sau una dintre acele explozii de durere al căror spectacol e uneori atît de curios. Deșertăciunea mea se amuza de elanurile acestei naturi primitive și, cum nu aveam nici unul dintre darurile fizice care justifică ascendentul unui bărbat asupra unei femei, îmi plăcea să-mi închipui că puterea mea se datora numai jocurilor inteligenței mele. Fără îndoială că biata fată suferea din pricina asta, dar își iubea nefericirea pînă la a-și pierde capul și, dintr-un fel de ascetism al dragostei, renunța la ea însăși pentru mine. Eram fericiți în felul nostru. După șase luni mi-am anunțat victima că aveam să ne despărțim. Spre marea mea surprindere, n-a plîns. Am mustrat-o pentru asta drăgăstos, și am lăsat-o singură. În după-masa aceea, s-a dus cu o trăsură în vîrful unei coline de unde putea vedea trenul

pe care trebuia să-l iau eu, şi s-a omorît, ceea ce nu era necesar, pentru că mă răzgîndisem între timp printr-unul dintre acele capricii ale inimii, pe care nu sîntem niciodată stăpîni pe de-a întregul.

Urmă o tăcere adîncă. Deodată străina lovi în masă.

— Totdeauna m-am gîndit că eşti un laş, strigă ea.

Nimeni nu se clinti. Trecură cîteva clipe, apoi glasul dulce şi măsurat urmă :

— Lipsit de fericirea de a face să sufere singura persoană care mă interesa, m-am gîndit s-o caut pe fiica ei, ca s-o cresc după placul meu şi să regăsesc în fetiţă ceva din emoţiile pe care mi le dădea mama. La drept vorbind, era un copil drăguţ, puţin cam sălbatic şi, prin asta chiar, atrăgător. Dar reaua voinţă a destinului s-a împotrivit întîi la planul meu. Atunci m-am retras la Fontfroide într-o stare de spirit de a cărui descriere am să vă cruţ. Mi-am dat seama că eram îndrăgostit de cea pe care o pierdusem, şi poate că şi de fiica ei. Patima asta dublă şi sterilă m-a muncit o bucată de vreme. În casa asta mare, goală, mă lăsam pradă plictiselii, cu voluptatea tainică pe care o gustă pesimistul în adîncul ceasurilor celor mai amare. Ce plăcere îngrozitoare şi desfătătoare, sufeream şi eu la rîndul meu ! Treceau săptămîni fără să închid ochii şi ajunsesem în acea regiune a vieţii în care sminteala sinuciderii începe să-şi exercite farmecul. Prins de curiozitate în privinţa morţii, de dorinţa de a încorona o viaţă ratată, de multe alte motive care mă împingeau să-mi distrug trupul, am înghiţit o doză de otravă pe care am socotit-o suficientă.

Toţi făcură un gest de surpriză, afară de mama domnului Edme, care nu se clinti. Domnul Agnel scoase un ţipăt.

— Neştiinţa mea m-a salvat, urmă domnul Edme. Doza era prea puternică, otrava şi-a combătut ea însăşi efectele, şi mama m-a îngrijit aşa încît peste cîteva săptămîni am fost în afară de primejdie.

— Bietul meu copil, spuse mama domnului Edme, ce nevoie aveai să povesteşti toate astea ? Astea nu-i privesc pe ei.

— Ceea ce nu ştii, mamă, continuă el, este că după boală m-am simţit cu totul altă persoană. Otrava înfăptuise într-un anume fel acea nimicire a trupului pe care o dorisem şi ceva s-a trezit în mine. Ceva, nu ştiam ce nume să-i dau, dar ştiam că trupul n-avea să mai împiedice omul interior să se dezvolte şi să făptuiască. Toate astea vă par nelămurite, dar eu vreau să vă vorbesc tocmai despre o lume nelămurită. Întîi, descoperirea asta mi-a dat o mare nelinişte. Eram ca un copil care e lăsat pentru prima oară să meargă singur. Mă temeam de singurătatea mea ; mi se părea că o putere necunoscută mă atrage în adîncul tăcerii, dar spaţiul care trebuia străbătut era enorm. O dată sau de două ori m-am gîndit că îmi pierd minţile şi m-am speriat. Atunci v-am chemat pe unul, apoi pe altul, să veniţi la Fontfroide.

— Generozitatea ta îmi pare acum mai

puţin misterioasă, spuse domnul Bernard.

— Aveam nevoie de voi, urmă domnul Edme liniştit. Trebuia să simt în jurul meu acea căldură omenească fără de care opera mea ar fi rămas stearpă. În schimb, vă învăţam un adevăr esenţial, acela că noaptea e mai frumoasă decît ziua şi că la lumina celui mai spiritual astru, viaţa cea mai banală devine o aventură. Ne-am plimbat pe drumuri albe ca oţelul, aruncate ca nişte poduri peste adîncul întunecimii. Cîmpia amorţită în îmbujorarea amurgului a intrat sub ochii noştri în starea aceea somnambulică în care copacii visează cu voce tare mişcîndu-şi capetele, în care pajiştile se înfioară ca nişte oameni adormiţi în aşternutul lor, în care apa bolboroseşte cu vocea ei de taină cuvinte fără şir, pe care nu le-ai auzi în larma soarelui. Cerul negru îşi răspîndeşte graţia misterioasă pe pămîntul pe care somnul l-a făcut atent. Totul doarme şi totul ascultă. Sufletul, eliberat de iluziile grosolane ale zilei, nu mai aspiră decît către lucruri nevăzute, îşi aduce aminte de ceea ce crede că n-a cunoscut niciodată. Rămînea cufundat într-o amorţeală ocrotitoare atunci cînd trupul se zbuciuma în lumina amiezii. Acum se trezeşte uşor, fericit şi uimit, în marele lui paradis nocturn.

— Adevărat, şopti străina cu o voce schimbată, asta simt şi eu cînd privesc stelele. Şi eu am simţit divinul tresărind în mine.

— Deplasînd ceasurile vieţii voastre de fiecare zi, urmă domnul Edme, făcînd din zi noapte şi din noapte zi, am izbutit uneori să

vă fac să pătrundeţi pînă pe pragul unui domeniu care rămîne ascuns pentru omenirea normală. În cel mai potrivnic dintre voi, există o făptură care doarme şi ascultă de glasul meu. V-aţi plimbat cu mine mai des decît o credeţi, pe drumuri pe care pasul nostru nu mai răsuna. Voi nu ştiţi cine sînt eu. Ştiţi şi mai puţin cine sînteţi voi. Mă aflu aici ca să v-o spun şi să vă aduc acolo unde veţi fi pururi fericiţi. Agnel!

— Da, domnule Edme.

— Du-te s-o cauţi pe Élisabeth în odaia ei.

— Élisabeth! strigă domnul Bernard. Ce vrei să faci din fetiţa asta?

— Ai s-o ştii peste o clipă. Haide, Agnel, de ce stai locului? Du-te, prietene. Dacă doarme, s-o trezeşti.

Domnul Agnel făcu cîţiva paşi spre uşă, apoi se opri deodată, se întoarse către stăpînul lui şi îl privi fără să spună nimic.

— Agnel, întrebă domnul Edme, ce se întîmplă?

— Pe dracu, spuse domnul Bernard, îi e frică să nu pleci fără el. L-ai fermecat, dragă Edme. Capul lui nu mai e în stare de judecata cea mai simplă. Dacă i-ai spune că o să zburăm pe fereastră ar crede-o.

— Fără îndoială, îngînă domnul Agnel. Şi văzînd că domnul Bernard începe să rîdă, adăugă încet: Ce-am spus? Nu înţeleg.

— Agnel va rămîne lîngă mine, spuse domnul Edme. Dragă Urbain, vrei să baţi la uşa Élisabethei? Îţi cer un mare hatîr.

Tonul cu care fură rostite aceste cuvinte avu darul dorit asupra domnului Urbain, care se ridică cu un aer important, se trase de barbă, își dădu o palmă peste pîntece și-i făcu semn din cap domnului Edme că se înduplecă. Apoi se întoarse cu o sprinteneală uluitoare către domnul Agnel, își apropie obrazul de al lui și își încruntă sprîncenele. Mulțumit de spaima pe care o citea în ochii bătrînului servitor, își înfundă mîinile în buzunarele pantalonilor și ieși pe ușă cu pasul lui legănat, de urs.

— Prieteni, acolo e fericirea, reluă domnul Edme, după ce vărul lui plecă. Cea pe care o veți vedea, e garanția vizibilă pe care ne-o dă țara misterioasă în care vreau să vă duc. Noaptea trecută, am văzut-o pe Élisabeth pentru prima oară de cînd a crescut. Dormea. Am deosebit, în trăsăturile ei delicate, trăsăturile spirituale pe care ni le ascund simțurile și am recunoscut semnul tainic al predestinaților. Copilul acesta se mișcă într-o ceață de lumină, pentru ochii celor care văd. Pătrunde în inimă pe potecile visului, în regiuni îndepărtate unde amintirea lumii noastre se șterge, apoi se trezește și uită, dar în adîncul ei doarme ceva necunoscut, învăluit în toate iluziile cărnii. Ea n-o știe. Și cu toate astea bănuie această prezență dulce și de temut în același timp, ghicește că a-l trezi pe cel care doarme înseamnă a zdruncina viața trupului, și că a-l libera înseamnă a muri, dar ea va ști să-i vorbească și-i va auzi răspunsurile fără teamă. Vom merge cu ea dincolo de pustiurile min-

ciunii. De pe acum aerul din jurul nostru vibrează și zbîrnîie sub pulsația nevăzutului. Ascultați.

Ultimele cuvinte fură rostite încet, pe un ton liniștit, care contrasta cu înfățișarea îngrijorată a ascultătorilor. Numai pe chipul domnului Agnel strălucea o fericire aproape supranaturală. Urmă o tăcere adîncă, în care se auzi zgomotul ultimei buturugi pe care flăcările o frîngeau în două.

Serge tresări, cînd auzi numele Élisabethei. Pînă atunci stătuse la o parte, lîngă doamna Angéli, care dormea într-un fotoliu cu fata ei. Femeia aceasta îmbrăcată de drum stătea cu bărbia în piept, își ținea fata îmbrățișată, și se părea că îmbrățișarea lor nu slăbise în somn. Serge se uita din cînd în cînd la aceste două persoane a căror încremenire îl enerva puțin, sau arunca o privire către ușa oficiului și-și stăpînea cît putea nerăbdarea care ar fi putut să-l trădeze, dar cînd domnul Urbain ieși din trapeză, tînărul se îndreptă binișor către fundul sălii unde domnea un întuneric aproape desăvîrșit, ceea ce îi îngăduia să treacă nevăzut prin spatele domnului Edme. Peste o clipă, se strecură în oficiu.

În picioare, lîngă masă, Élisabeth se uita drept în fața ei și părea că vede prin ușa care se închisese. Cu brațele moi, își împreuna degetele, într-o atitudine visătoare. Felinarul agățat într-un cui îi lumina o jumătate de față pe care strălucea un ochi mare, fix, ale cărui gene păreau că nu clipesc niciodată. Paloarea obișnuită a frunții și a obrajilor ei ajungea la

acea transparență a cărnii pe care o vezi uneori la cei ce dorm. Buzele îi erau uscate. Ai fi spus că viața fizică scădea în ea și că inima, stăpînindu-și bătăile, nu mai trimitea mîinilor și feței decît un sînge sărac.

— Élisabeth, șopti flăcăul, o să plecăm. Ai să faci ce-ți spun eu.

Ea scutură din cap.

— Rămîn.

Serge o apucă de braț și o trase în odaia din fund, închise ușa în urma lui.

— Ești nebună ? întrebă el. Ai să mă asculți. Nu mai avem nici un minut de pierdut. S-au dus să te caute în odaia ta.

— Știu, spuse ea, am auzit. Am întredeschis ușa ca să ascult. Dar n-am să plec cu tine, Serge. Vreau să rămîn aici.

Simți deodată, în întuneric, două mîini sălbatice care îi strîngeau mîinile la încheieturi.

— De ce ? întrebă Serge.

— Pentru că am să fiu mai fericită la Fontfroide, cu domnul Edme, răspunse ea.

El o zgudui.

— Ești prea proastă, șopti el răgușit. Dar n-am să mă tocmesc cu tine. Ai să mă urmezi.

Élisabeth nu se clinti. Îl auzi desfăcîndu-și baierele șorțului și azvîrlindu-l cu furie într-un colț al cămăruței.

— Ascultă, îi spuse el. Eu n-am să te opresc fără voia ta. Dacă ai poftă să rămîi cu bărbosul ăsta bătrîn, ești liberă.

Deschise ușa care dădea în oficiu și o luă pe fată de braț.

— Vino, spuse el, nu te teme. Ai să-l vezi pe domnul Edme al tău.

Apucă repede lanterna de inelul ei mare de fier, apoi deschise a doua ușă cu genunchiul și o trase pe fată pînă la mijlocul trapezei. Acolo se opri o clipă, de parcă ar fi vrut să calculeze o distanță. Un strigăt de uimire primi apariția celor doi tineri și domnul Edme făcu un pas spre ei, dar Serge îl opri cu un cuvînt.

— O clipă, domnule Edme, strigă el tare. Voiați s-o arătați pe Élisabeth familiei. Iat-o. Dar nu e pentru dumneavoastră.

Spunînd aceste cuvinte, roti felinarul cu mîna dreaptă și-l aruncă cu toate puterile într-una din marile ferestre prin care intra lumina în trapeză. Felinarul trecu prin geamuri cu un zgomot de explozie. În aceeași clipă, Serge răsturna masa cu o lovitură strașnică de picior. Sfeșnicele săriră, răspîndindu-și în toate părțile lumînările care se stinseră. Aceste două acțiuni aproape simultane fură atît de repezi, încît nimeni nu pricepu ce se petrecuse, dar zgomotul și întunericul venit deodată îi uluiră și-i țintuiră locului pe toți. Tînărul putu ajunge la ușă cu Élisabeth fără ca cineva să se gîndească să-l împiedice.

XII

Serge o luase pe Élisabeth în brațe și o strîngea atît de tare, încît ea nu putu nici măcar să se zbată. Alergă de-a lungul culoarului care ducea în anticameră și se află în

curînd în fața ușii care dădea afară, dar ușa era încuiată, ca de obicei, la ora aceea tîrzie și cheia se afla în buzunarul domnului Agnel. Serge șovăi. Nu era cu putință să spargă ușa. Pe de altă parte, dacă s-ar fi urcat la etajele de sus, se putea întîlni cu domnul Urbain. Totuși domnul Agnel și domnul Edme aveau să-l găsească pe fugar peste cîteva clipe, așa că n-avea de ales. Primele trepte ale scării fură urcate aproape dintr-un salt, dar tînărul fu gata să se împiedice din pricina oboselii și a emoției, și trebui să se rezeme de perete. Deodată păru însuflețit de o vigoare nouă ; începu din nou să urce.

Cînd ajunse la primul cat, îi auzi pe domnii Agnel și Edme vorbind în anticameră. Serge astupă cu mîna gura Élisabethei și privi în jurul lui. O lumînare așezată pe pervazul unei ferestre arunca o lumină slabă. După ce făcu cîțiva pași pe unul din cele două culoare, tînărul păru că se răzgîndește și se întoarse în goană spre scară. În clipa aceea, îl auzi pe domnul Urbain deschizînd și închizînd ușile de la etajul al treilea și mormăind în barbă. Oricare ar fi fost planul lui Serge, el se hotărî numaidecît.

Se sui în vîrful picioarelor pînă la etajul al doilea, cu sprinteneala unui animal, și se ascunse într-un culoar. Întunericul, zgomotul răsunător pe care îl făcea domnul Urbain coborînd, toate înlesneau planul tînărului.

Stătea în picioare lipit de o ușă, cu un braț trecut pe sub picioarele Élisabethei, cu celălalt în jurul umerilor ei, în așa chip încît să-i poată

acoperi cu mîna gura gata să strige. Peste o clipă domnul Urbain trecu atît de aproape de ei încît îl auziră gîfîind.

— Urbain, strigă domnul Edme din anticameră, sigur că sînt sus.

— Nu la etajul trei, răspunse domnul Urbain, am fost acolo, nici la al doilea, pentru că i-aș fi auzit urcînd.

— Caută la primul, dragă Urbain. Agnel și cu mine o să stăm de pază aici.

Serge rîse încet, pe tăcute. Aștepta ca domnul Urbain să ajungă la etajul întîi și să înceapă inspecția cerută de domnul Edme. Abia atunci o puse pe Élisabeth jos, și, strîngînd-o încă cu un braț, deschise ușa.

Își împinse victima în odaie.

— Iartă-mă, spuse el încuind ușa cu cheia. O să ne purtăm mai frumos altă dată. Dacă vrei neapărat să strigi, va trebui să-ți pun o batistă la gură și să te leg de un scaun.

Élisabeth nu răspunse. Un chibrit trosni în liniștea aceea, și flăcăruia roșie străbătu întunericul, apoi atinse fitilul unei lumînări așezate pe o masă. Se ivi o încăpere înaltă și îngustă. Élisabeth desluși, în lumina nesigură care strălucea slab în mijlocul unei mari mase de umbră, un pat cu cuverturi răscolite, un scaun de paie pe care era așezat un veston negru, și o dușumea acoperită de ziare vechi și o mulțime de mucuri de țigară strivite cu piciorul.

— Și acum, spuse Serge aruncîndu-se cu burta pe pat, odihnă. N-au să vină să ne caute aici. Știi unde ne aflăm ? În odaia lui Urbain.

De altfel, sînt liniştit. Nici el, nici Bernard, n-ar ridica mîna să mă lovească, la nevoie m-ar apăra. Mai curînd ai avea tu de furcă cu ei. Hei, nu spui nimic ?

Fata rămase tăcută, se rezemase de cămin, cu privirea cufundată în partea cea mai întunecată a odăii.

— Cum pofteşti, spuse Serge întorcîndu-se pe spate şi împreunîndu-şi mîinile sub ceafă. Mie nu mi-e frică de nimic şi de nimeni, adăugă el căscînd. Aici se află puşca cu care omoară Urbain lupii şi un sertar plin de cartuşe. Dacă, aşa cum nădăjduiesc eu, Edme al tău organizează o vînătoare în jurul casei, putem să fugim în clipa aceea. Dacă nu, am să-l silesc cu puşca mea să-mi facă loc să trec pe scări.

Îşi puse picioarele unul peste altul şi căscă iar.

— Nu eşti prea vorbăreaţă de cînd te-ai îndrăgostit de domnul Edme, spuse el. Hai, dă-mi ţigările din buzunarul din dreapta al vestonului de colo, de pe scaun. Nu vrei ? Ai să stai mult aşa ?

O privi clipind puţin, şi îngînă :

— Eşti aşa de...

Dar oboseala nu-i mai îngădui să-şi sfîrşească fraza, şi aţipi fără să-şi dea seama.

Élisabeth lasă să treacă cîteva clipe, apoi se îndreptă spre uşă şi-şi lipi urechea de tăblia ei. La primul cat se umbla de colo colo. Auzi vocea domnului Urbain care striga ceva în fundul unei săli, dar nu pricepu bine ce spunea. Apoi totul păru că se linişteşte. Peste o clipă îşi plimbă privirile în jurul ei şi se aşeză pe scaunul pe care era atîrnat vestonul domnului Urbain. Acolo, cuprinsă parcă de ameţeală, îşi ascunse faţa în braţul îndoit pe care îl sprijini de spătarul scaunului şi rămase aşa un lung sfert de ceas. Serge dormea adînc. Din vreme în vreme suspina prin somn şi buzele lui întredeschise se mişcau, de parcă voiau să rostească ceva. Flacăra roşie a lumînării pîlpîia între aceste două făpturi nemişcate ca sub răsuflarea unei fiinţe nevăzute, şi dădea acestei scene caracterul straniu al unei realităţi fantastice.

În sfîrşit, fata se ridică. Plimbă întîi peste pereţii odăii privirea uimită a omului trezit din somn, apoi ochii i se opriră asupra patului pe care se odihnea Serge. Se uită o clipă la el, cu mirare şi nelinişte. În clipa aceea, el se întoarse pe o parte, şi cheia odăii îi căzu din buzunar pe cuvertura roşie.

Obiectul acesta strălucitor păru a opri atenţia Élisabethei care se apropie binişor de pat şi apucă cheia cu două degete.

Deodată puse mîna pe umărul lui Serge ; el se înfioră, dar nu se trezi. Atunci, pradă unei frici inexplicabile, ea îl zgîlţîi pînă deschise ochii.

Serge îşi trecu braţul peste obraz şi se ridică dintr-un salt în capul oaselor.

— Ce e ? spuse el, dîndu-şi la o parte şuviţele care îi cădeau peste pleoape. Deodată, văzu cheia în mîna Élisabethei şi i-o smulse.

— Voiai să fugi ! îngînă el.

— Mi-e frică, spuse Élisabeth. De ce ne

aflăm aici, Serge ? Ce s-a întîmplat ? Eram adineauri în oficiu, dar nu-mi mai aduc aminte ce s-a întîmplat pe urmă.

El o trase lîngă el pe pat.

— Îți bați joc de mine ? întrebă el.

Ea își întoarse fața uluită către el. Serge o privi în ochi, apoi izbucni într-un rîs atît de vesel, încît Élisabeth nu se putu împiedica să rîdă o dată cu el. Deodată luă capul fetei în mîinile lui mari, aspre, și-și lipi gura de a ei, cu un fel de lăcomie crudă. Élisabeth încercă zadarnic să-l respingă : victima fu cuprinsă de mijloc întîi cu un braț, apoi cu celălalt, și se aplecă pe spate. Se înăbușea. Auzea, în îmbrățișarea asta în care se cuprindea toată furia unei dorințe îndelung zădărnicite, șuieratul respirațiilor lor și bătaia sălbatică a inimii lui Serge la pieptul ei. Îi sfîșia rochia cu acel exces de putere pe care îl punea în toate mișcările lui, ca să i-o scoată mai repede, și-i simți degetele care îi alergau pe spate și șolduri. În jurul Élisabethei toate se clătinau. Își înnodă mîinile în jurul umerilor flăcăului și închise ochii. El se ridică deodată. Îl auzi dezbrăcîndu-se, dar nu cuteză să-l privească.

— Stinge, spuse ea.

El șovăi, apoi se supuse. Ea se trase pînă lîngă perete, în întunericul în care jucau pete de lumină, dar Serge fu dintr-un salt lîngă ea și, pentru prima oară, fata simți pe toată carnea ei fierbințeala plină de prospețime a unui trup omenesc. Se zbătu instinctiv, atrasă și în același timp înspăimîntată de atingerea asta.

I se părea, neștiutoare cum era, că băiatul încerca s-o zdrobească în menghinea picioarelor lui puternice și a brațelor lui nemiloase. Îl rugă, cu voce întretăiată, să-i dea drumul. Dar el o strînse și mai tare.

În clipa aceea un zgomot de pași răsună pe culoar, apoi o voce de bărbat îl strigă pe Serge. El rămase nemișcat și tăcu. Atunci pașii se apropiară și cineva bătu în ușă. Butonul fu răsucit în toate părțile, apoi vocea liniștită a domnului Edme rosti aceste cuvinte :

— Serge, am motive întemeiate să cred că ești în odaia asta cu Élisabeth. Dacă nu deschizi, va trebui să-l caut pe domnul Urbain, care are să spargă ușa. Gîndește-te, prietene. Ar fi foarte supărător pentru noi toți.

Așteptă o clipă, suspină adînc și se depărtă.

— Ce-ai să faci ? șopti fata la urechea iubitului ei.

El își slăbi puțin îmbrățișarea fără să-i răspundă, ținu cu blîndețe trupul Élisabethei care fremăta lipit de el cîteva minute și păru tot atît de duios pe cît se arătase de brutal. Fata simți că o sfîșie o durere cumplită și își pierdu cunoștința. Cînd își veni în fire, Serge se afla gol în mijlocul odăii și manevra o pușcă. Arma strălucea în lumina luminării aprinse din nou. Serge învîrtea pușca în mîini cu o mișcare delicată și iute, cercetîndu-i cu o privire atentă trăgaciul. Stătea foarte drept, cu picioarele desfăcute, ca un om care așteaptă o lovitură. Mari reflexe de lumină străluceau pe pielea galbenă și netedă a pieptului și a

pîntecelui lui, îl îmbrăcau cu un fel de armură şi dădeau goliciunii lui ceva cast şi eroic.

— Ce faci acolo ? întrebă fata în şoaptă.

— Lasă, răspunse el.

Se îndreptă către uşă şi ieşi. Élisabeth auzi lipăitul picioarelor lui goale pe duşumea, apoi îl auzi oprindu-se. Trecură cîteva minute de tăcere adîncă. Deodată, la etajul de dedesubt, se deschise o uşă. Paşi grăbiţi urcau. Un zvon mare de glasuri, întrerupt brusc de un foc de armă. Pe scară răsună un ţipăt cumplit.

Tînărul se întoarse în odaie şi învîrti cheia în broască ; mîinile îi tremurau uşor. Élisabeth nu se mişcă.

— Ce-ai fcut ? întrebă ea peste o clipă.

— Dobitocul ăla de Agnel, răspunse Serge, lovind cu călcîiul în duşumea. S-a aruncat în faţa lui Edme, în clipa în care trăgeam.

— L-ai omorît pe domnul Agnel ! rosti Élisabeth.

— Taci ! porunci Serge.

Se ridică, îşi luă iar puşca şi ieşi din nou. Se opri în capătul culoarului. Gemetele domnului Agnel ajungeau pînă la el. Rănitul fusese dus într-o odaie de la etajul întîi şi uşa rămăsese deschisă.

— Domnule Edme, spunea domnul Agnel, am să mă duc în casa aceea... ştiţi care, în casa nevăzută ?

— Fără îndoială, Agnel, fără îndoială.

— Veţi fi şi dumneavoastră acolo ? întrebă rănitul.

— Sigur că da, dragul meu Agnel. Urbain, moaie şervetul în apă.

Serge auzi zgomotul apei într-un lighean, şi un horcăit întretăiat.

— Vreau să vă mai cer ceva, domnule Edme, spuse Agnel cu o voce mai nedesluşită.

— Ce anume ?

— Are să vină şi Serge cu noi ?

— Dacă îl ierţi, Agnel.

— Dacă îl iert ? Vreau să vină, domnule Edme, vreau să vină şi el.

Vorbea într-un chip ciudat, aproape copilăresc.

— Mi-e frică să nu cad, spuse el deodată. Sînteţi aici ?

— Da, Agnel. N-am să te părăsesc.

Muribundul suspină, şi iar urmă o tăcere, în timpul căreia Serge îl auzi pe domnul Urbain storcînd o rufă plină de apă.

— E zadarnic, spuse domnul Edme. Şi numaidecît adăugă, plîngînd : Ah, dragul meu, văr, nu există dragoste mai mare decît aceea care te face să-ţi dai viaţa pentru prietenii tăi.

— Domnule Edme, domnule Edme, chemă rănitul de parcă lumea celor vii se şi depărta, ceea ce aţi spus, ar trebui...

— Da, Agnel, spune mai departe, sînt aici.

— ...înscris pe faţa...

Restul frazei se pierdu într-un fel de gîngăveală...

— Îmbracă-te, plecăm, spuse Serge, intrînd în odaia în care îl aştepta Élisabeth.

Pentru că ea nu se clintea, o zgîlţîi de umăr. Ea se ridică, îşi adună hainele cu o

mînă tremurătoare. Pe fața ei de o paloare de ceară, umbre vinete îi încercănau ochii.

— Și domnul Agnel ? întrebă ea deodată.

Serge își încheie cureaua, păru că n-o aude.

— Agnel are brațul sfărîmat, spuse el în sfîrșit.

După ce fură îmbrăcați amîndoi, Serge își luă pușca pe umăr și suflă în lumînare. Trase cu urechea cîteva clipe la zgomotele din casă, apoi spuse :

— Élisabeth, poți să-mi juri că ai să mă asculți ?

Mîna Élisabethei căută pe întuneric mîna tînărului. Șopti :

— Da, Serge.

— Ai să mergi în urma mea pînă cînd vom ieși din grădină. Dacă încearcă cineva să ne taie drumul pe scară, trag întîi în aer. Să nu-ți fie frică. Poți ține două sute de oameni la respect cu o singură pușcă.

Deschise ușa cît putu de ușor, și merse în vîrful picioarelor pînă la capătul culoarului. Élisabeth îl urmă. O tăcere nemaipomenită învăluia casa, în care totul părea că doarme. O apucară pe scara întunecoasă și treptele trosneau sub picioarele lor. Serge înainta încet, dar Élisabeth simți rampa tremurînd sub mîna lui.

În clipa în care ajungeau în capul primului etaj, o lumină păru că țîșnește deodată de la parter, însoțită de un zgomot mare de glasuri. Cîteva persoane se repeziră în anticameră.

— Urcă-te înapoi, porunci Serge.

Abia avură vreme să ajungă la etajul de deasupra și la întunericul ocrotitor, cînd cîteva felinare aruncară pe ziduri silueta mișcătoare și uriașă a unui grup mic de oameni. Domnul Edme și domnul Urbain ieșiră în goană din odaia în care murise domnul Agnel.

— Ce se întîmplă ? strigă domnul Edme. Unde vă duceți ?

— Eu l-am trimis pe Marcel după jandarmi, spuse atunci domnul Urbain. Era singurul lucru de făcut, crede-mă, dragă vere. Iartă-mă că nu ți-am cerut părerea. Voi urcați-vă, adăugă el adresîndu-se cîtorva oameni în uniformă. Sigur că s-a ascuns la etajul doi.

Serge o împinse pe Élisabeth ; amîndoi se urcară la ultimul etaj.

— Sînt înarmați, șopti Serge pe culoarul care ducea la ușa Élisabethei. Ar fi mai bine să încercăm să fugim pe o fereastră.

După ce încuie ușa odăii răsucind cheia de două ori, tînărul se rezemă de perete și răsuflă adînc. Dincolo de ferestre cerul începea să pălească și o lumină slabă, cenușie, îți îngăduia de pe acum să deosebești contururile mobilelor din odăiță. Élisabeth se înfioră.

— Ascultă, spuse Serge. Dacă faci tot ce-ți spun eu, toate au să meargă bine, și peste o jumătate de ceas o să ne aflăm în pădurile de la Hestrus. Vino cu mine.

Se îndreptă către fereastră și o deschise larg. Valea se îneca într-o ceață deasă, care se ridica, plutind, pînă la temelia casei a cărei siluetă mare, neagră, părea că înain-

tează încet, ca o corabie mare. Élisabeth își aruncă privirea în gol și măruntaiele i se strînseră ca într-o gheară.

— N-am să pot, îngăimă ea.

Atunci flăcăul fu cuprins de o furie neașteptată ; își apucă iubita de încheieturile miinilor și o făcu să cadă în genunchi. Înainte de a-și veni în fire. Élisabeth simți țeava puștii între buzele ei. Rămase nemișcată de groază, dar avu impresia ciudată că pielea i se întindea pe frunte.

— Ai să mă asculți ? întrebă Serge.

Ea se lăsă să cadă pe podea și nu răspunse.

— Haide, spuse el mai liniștit. Ridică-te. Ai să stai la fereastră să te uiți bine ce fac eu, unde pun piciorul. Cînd am să-ți spun să vii, să nu pregeți, mă auzi ? Și să nu te uiți în jos. Am să fiu acolo. Ai să asculți ce-am să-ți spun eu. Dacă, din nenorocire, nu m-ai urma...

O luă deodată în brațe și o sărută pe gură.

Peste o clipă era în picioare pe pervazul ferestrei, cu hainele lui sfîșiate, cu picioarele depărtate, cu miinile în șolduri, cu spatele întors spre cer.

— Mie frică ? rosti el, cu un rîset care făcu să-i bată inima Élisabethei

Îl văzu cum îngenunche încet, cu precauție, apoi întinde un picior într-o parte, în gol, cu mîna încleștată pe oblon. Fiecare dintre mișcările lui era plină de o delicatețe felină. Timp de o clipă sau două avu o șovăire, poate că vîrful piciorului lui nu găsea scobitura pe care o căuta în piatră. În sfîrșit,

umerii îi coborîră și la înălțimea ferestrei nu se mai văzu decît capul frumos și atent, apoi fruntea și părul de un galben-arămiu.

— E foarte ușor, strigă el de sub fereastră. Ceva mai jos e un jgheab.

Élisabeth căzu în genunchi în fața ferestrei și deschise gura de parcă ar fi vrut să țipe.

— Hai, vino ! se auzi glasul lui Serge. Cînd ai să fii pe pervaz, să te apuci întîi de oblon, ca mine. Te-ai uitat bine adineauri ?

Fata își adună toate puterile și strigă răgușit : „Da".

— Cînd ai să apuci cu mîna stîngă, urmă Serge, să ții încă mîna dreaptă pe marginea ferestrei și să cauți cu piciorul stîng scobi...

Cuvîntul acesta fu curmat de un urlet. Élisabeth nu se mișcă, dar ochii îi ieșiră din orbite și-și acoperi urechile cu miinile. Trecu un timp destul de lung, apoi fata se îndreptă puțin și chemă încetișor :

— Serge !

Părea că o dată cu frigul și cu ceața, intra în odaie tăcerea pămîntului adormit, dar dincolo de marele zid alb ghiceai primele pîlpîiri ale luminii. Peste cîteva minute Élisabeth se ridică și, ajutîndu-se de un scaun, se urcă pe marginea ferestrei. Stătu în picioare, cu ochii închiși, cu fața spre cer și respiră adînc aerul umed, care îi aducea toate miresmele pădurilor și ale pămîntului. Tîmplele i se băteau, îi fu frică să nu cadă și se ținu de obloane, dar prăpastia o chema, pentru că aparținea prăpastiei din ziua în care se aplecase pentru prima oară deasupra stîncilor de

culoarea sîngelui, şi îi vorbea acum cu vocea ei adîncă, tăcută, în limbajul tainic pe care nu-l înţeleg decît morţii. Deodată Élisabeth îşi închipui că toată casa se apleacă înainte, ca s-o scuture parcă de pe pereţii ei. Copilul îşi îndoi genunchii şi-şi dădu drumul.

Atunci deschise din nou ochii. Văzu marea masă neagră a Fontfroidei cufundîndu-se în cer ca o corabie care se îneacă şi, în clipa care urmă, gustă toată grozăvia nimicirii. Iuţeala căderii o împiedica să strige. N-avea impresia că ar cădea, îi părea, dimpotrivă, că pămîntul, tufişurile sălbatice şi marile stînci care sfîşiau ceaţa, toate urcau spre ea cu un singur zvîcnet, cu o viteză înfiorătoare şi o legănare uriaşă de la dreapta la stînga, de parcă pămîntul ar fi fost beat.

În delirul ei, vede un om mergînd prin cer şi îndreptîndu-se fără grabă spre ea. Élisabeth îl vede limpede cum înaintează în gol, cu pasul lui larg, măsurat, ca pe un drum, şi recunoaşte în curînd chipul domnului Agnel, dar luminat de o fericire strălucitoare. Bătrînul prostănac îi întinde mîinile cu un zîmbet de o bunătate cerească, şi ea se simte ridicată de la pămînt de o putere căreia nu i te poţi împotrivi.

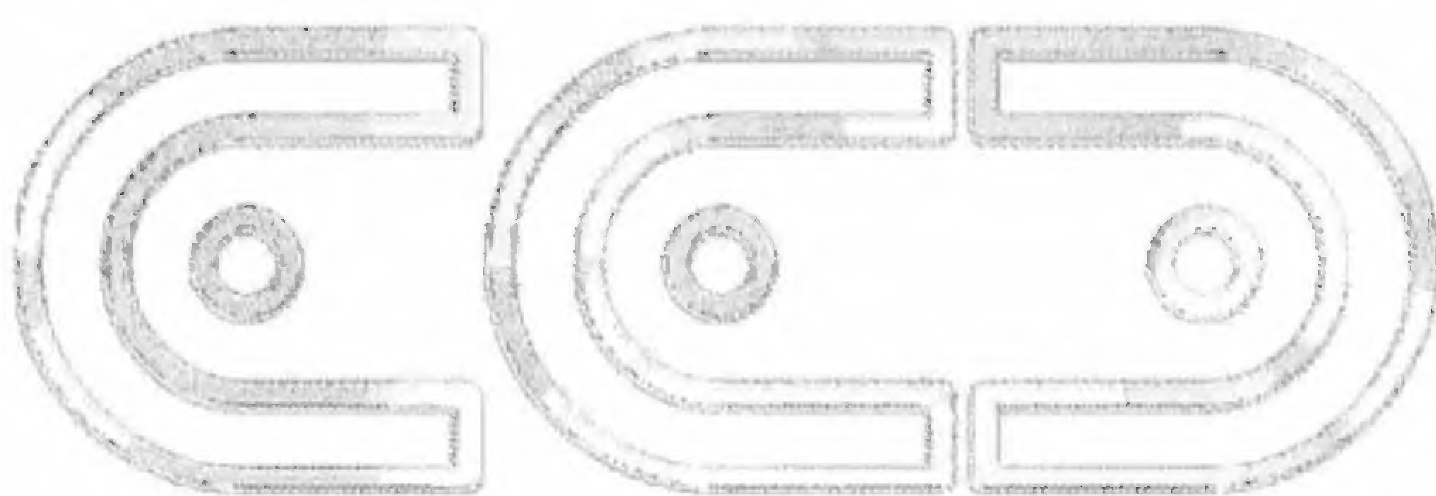
CUPRINS

Tiparul executat la:

ÎNTREPRINDEREA POLIGRAFICĂ „INFORMAȚIA"
coli tipo 10,5 c. 73

Scanare și prelucrare digitală

de

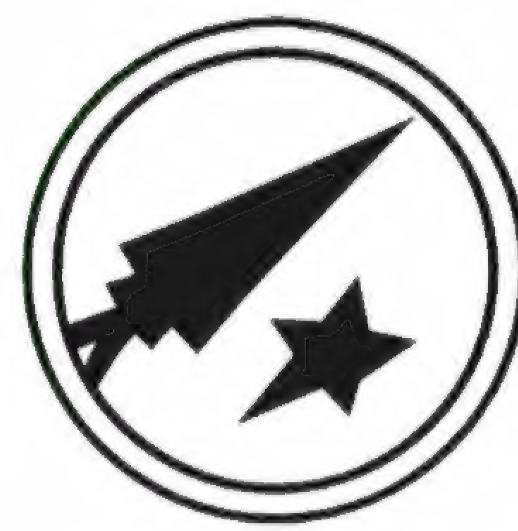

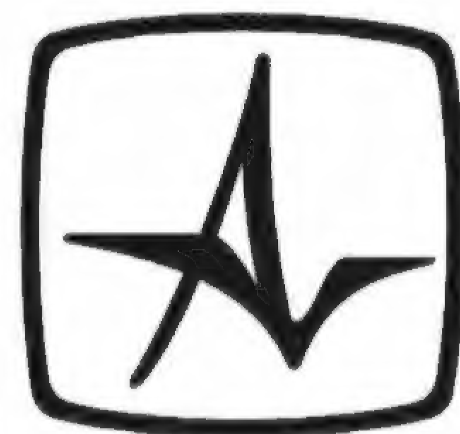
Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen

2023

